biblioteca rao
STEPHEN HARDING
Ultima bătălie
CÂND SOLDAŢII AMERICANI ŞI GERMANI ŞI-AU UNIT FORŢELE, ÎN CEASURILE DE FINAL ALE CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României HARDING, STEPHEN
Ultima bătălie: când soldaţii americani şi germani şi-au unit forţele, în ceasurile de final ale celui de-al Doilea Război Mondial / Stephen Harding; trad.: Lingua Connexion.
— Bucureşti: RAO Distribuţie, 2017 Conţine bibliografie Index
ISBN 978 – 606 – 8516 – 85 – 1 94
Editura RAO
Str. Bârgăului nr. 9 – 11, Bucureşti, România www.raobooks.com www.rao.ro
Stephen Harding The Last Battle:
When U.S. and German Soldiers Joined Forces in the Waning Hours of World War II în Europe
© 2013 by Stephen Harding Publicat prin înţelegere cu Mendel Media Group LLC din New York Toate drepturile rezervate
Traducere din limba engleză:
Lingua Connexion
ERA O, 2015
pentru versiunea în limba română 2017
ISBN 978 – 606 – 8516 – 85 – 1
Ca întotdeauna, pentru Mary, cu dragoste
CUPRINS

Introducere 11
Capitolul 1. O fortăreaţă în munţi 15
Capitolul 2. Primii sosiţi 47
Capitolul 3. Iubiţi, prieteni şi rivali 77
Capitolul 4. Un pericol tot mai mare 115
Capitolul 5. Un viitor nesigur 155
Capitolul 6. Tanchişti în marş 192
Capitolul 7. Un castel asediat 227
Capitolul 8. Urmări 270
Mulţumiri 291
Bibliografie 296
Note 307
Index 350

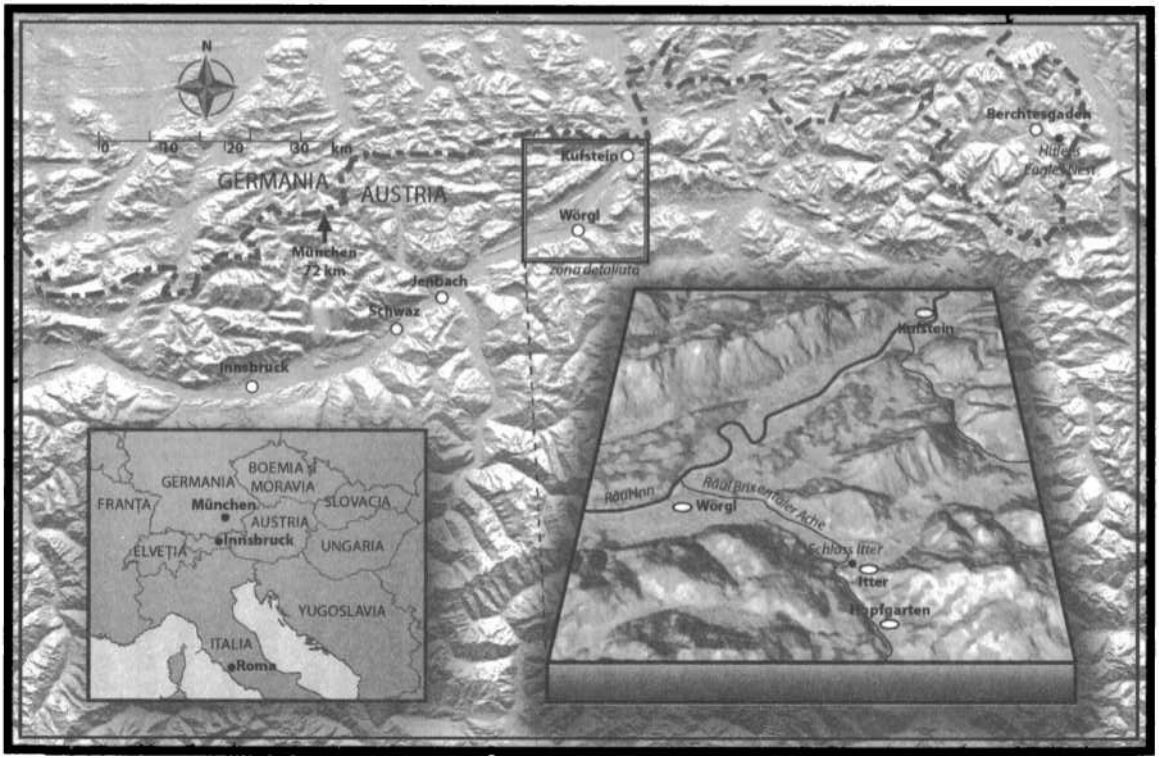
N
0
10
20
30
km
GERMANIA
AUSTRIA
München
72 km
Jenbach
Schwaz
Innsbruck
Kufstein
Wörgl
zona detaliata
Berchtesgaden
Hitlers
Eagle's Nest
Kufstein
Wörgl
Rattenberg
Rattenberger Ache
Schloss Itter
Itter
Hopfgarten
GERMANIA
BOEMIA
MORAVIA
FRANTA
München
SLOVACIA
AUSTRIA
Innsbruck
ELVETIA
UNGARIA
YUGOSLAVIA
ITALIA
Roma

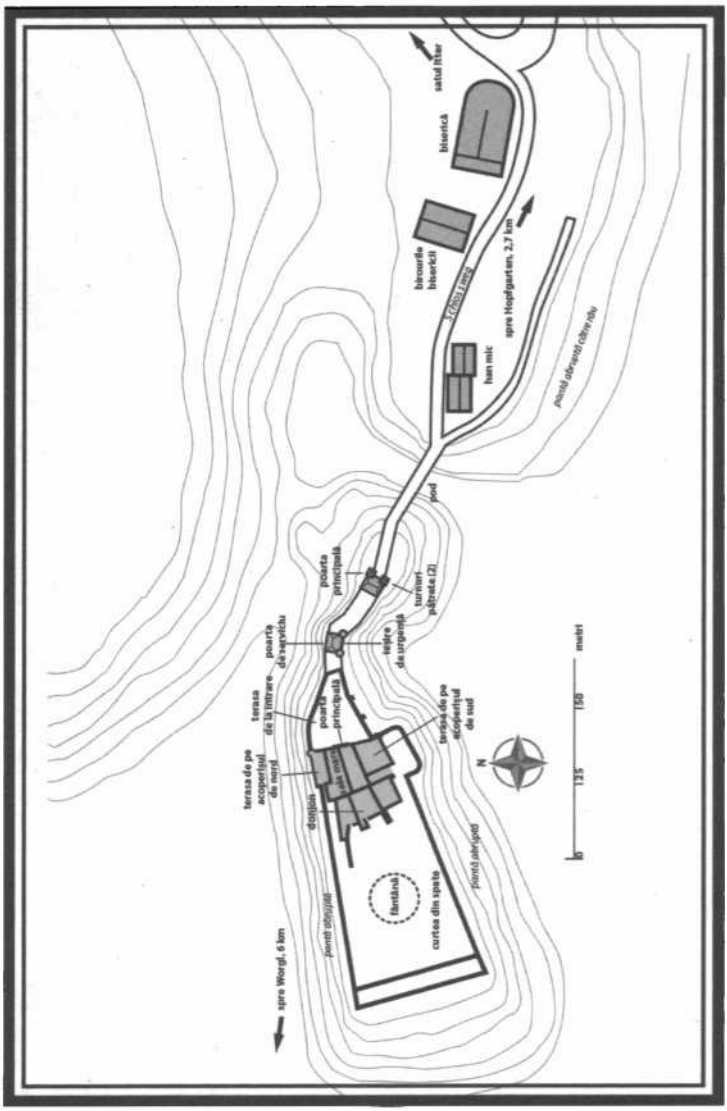

INTRODUCERE

În dimineaţa zilei de 4 mai 1945, căpitanul John C. „Jack” Lee Jr stătea, cu picioarele încrucişate, pe turela

tancului său, modelul Sherman M4, comparând străzile înguste din faţa sa cu topografia terenului din harta pe care o avea deschisă pe jumătate pe genunchi. Lee, un tip îndesat în vârstă de douăzeci şi şapte de ani, din Norwich, New York, îşi petrecuse ultimele cinci luni conducând Compania B din batalionul 23 tancuri – şi, de multe ori, cea mai mare parte a Diviziei 12 Blindate Americane – pe parcursul unei înaintări impetuoase prin Franţa către Germania, iar acum în ceea ce aveau să fie ultimele zile ale războiului din Europa, prin Tirolul austriac.

Tancul lui era staţionat la intersecţia a doua străzi din oraşul Kufstein, Austria, la cinci kilometri sud-est de graniţa cu Germania, pe malul sudic al vijeliosului râu Inn. Toate cele trei companii ale batalionului 23 trecuseră frontiera cu o zi înainte, deschizând calea Comandamentului de luptă R al Diviziei 12 Blindate, în înaintarea acestuia spre sud, plecând din suburbiile oraşului München. Compania lui Lee condusese intrarea în Kufstein şi se luptase pentru a-şi croi drum printr-o baricadă germană bine apărată, înainte de a curăţa rapid oraşul de cei câţiva apărători ai săi. Acum, cu situaţia stabilia şi cu Divizia 36 Infanterie înaintând pentru a-şi asuma controlul zonei, Lee şi oamenii lui îşi puteau permite câteva momente de odihnă.

La numai câţiva kilometri spre sud-est, un alt ofiţer îşi studia harta, încercând să anticipeze ce aveau să le aducă următoarele ore lui şi oamenilor lui. Josef „Sepp” Gangl, un maior decorat al armatei germane, născut în Bavaria, ştia că valul de americani se îndrepta spre el şi că sosirea acestora avea să fie, probabil, anunţată de bubuitul barajelor de artilerie, de urletul focului tancurilor şi de răpăielile armelor automate.

Gangl nu era preocupat de ideea propriei morţi; se

obişnuise cu aceasta luptând împotriva ruşilor pe Frontul de Est şi a aliaţilor în Normandia. Era preocupat mai degrabă de soarta oamenilor pe care-i conducea, pentru că nu erau cu toţii soldaţi, iar mulţi nu erau nici măcar germani. Cu numai câteva zile în urmă, ştiind că războiul era pierdut şi, nedorind să mai piardă alte vieţi într-o luptă în care încetase de mult să mai creadă, Gangl se alăturase rezistenţei antinaziste din Austria. Singurul său scop era să împiedice valul de americani – şi, dacă era cazul, orice unităţi germane încă loiale Führerului şi Reichului – să-i măcelărească pe oamenii care aleseseră să-l urmeze.

În vârful unui promontoriu stâncos care domina câmpia pe unde americanii aveau să avanseze în curând, mai mulţi francezi gălăgioşi meditau, de asemenea, la ceea ce avea să le ofere soarta. Privind spre fortificaţiile unui castel care stătea, de secole, în vârful muntelui şi care fusese închisoarea lor până în acea dimineaţă, bărbaţii ştiau că libertatea nu le oferea nicio protecţie împotriva furiei călitelor unităţi SS, care încă mişunau prin pădurea deasă din jurul lor. Aveau nevoie să fie salvaţi, iar acest lucru trebuia să se întâmple repede. Dacă nu primeau ajutor până la apus, mai mult ca sigur aveau să moară între zidurile fortăreţei tiroleze.

Lui Jack Lee îi era foarte greu să se concentreze asupra hărţii din cauza căldurii soarelui de primăvară, dar şi a propriei epuizări. Era extenuat şi spera, cu mai multă ardoare decât îi lăsa pe oamenii lui să vadă, că la Kufstein avea să conducă ultima bătălie a Companiei B. La fel ca aproape oricare alt soldat din teatrul de operaţiuni european, Lee ştia că războiul se putea termina în orice moment – Adolf Hitler îşi luase viaţa în urmă cu doar cinci zile şi organizata rezistenţă germană se prăbuşeaşi, deşi tânărului ofiţer nu i-ar fi plăcut, din anumite motive, să

vadă conflictul terminându-se, nu dorea ca vreunul dintre oamenii săi să se numere printre ultimii americani uciși în Europa.

În timp ce Lee medita la ceea ce ar fi însemnat sfârşitul războiului pentru el şi pentru tanchiştii lui, în josul drumului se derulau evenimente care aveau să spulbere visul de pace al oamenilor săi. Deşi nu ştia încă, Lee avea să fie aruncat într-o bătălie nedorită, care includea castelul alpin al cărui semn era ascuns sub o îndoitură a hărţii sale, un grup combativ de prizonieri de război francezi, o alianţă dificilă cu inamicul, o luptă pe viaţă şi pe moarte cu şanse minime de victorie şi ultima – şi de departe cea mai ciudată – luptă terestră specifică celui de-al Doilea Război Mondial în Europa.

CAPITOLUL 1
O FORTĂREAŢĂ ÎN MUNŢI

Castelul care urma să joace în curând un rol atât de important în viaţa lui Jack Lee se afla la o distanţă de douăzeci de kilometri sud-est faţă de locul în care tânărul ofiţer stătea căţărat pe tancul său. Schloss Itter, cum se numea în germană, era situat pe un deal care domina intrarea în valea Brixental din Austria. Construcţia era amplasată deasupra unei râpe, având un pod scurt care lega castelul de versantul muntelui. Satul Itter se întindea la estul castelului, la vreo 800 de metri deasupra nivelului mării, cuibărindu-se la poalele muntelui Hohe Salve, un masiv cu o înălţime de 2000 de metri aflat în regiunea istorică alpină denumită Tirol.

Deşi acest aspect nu avea să-i intereseze prea tare pe Lee şi pe oamenii lui în orele care urmau să vină, castelul Itter avea deja o istorie lungă, bogată şi deseori zbuciumată, împrejurimile fuseseră locuite cel puţin din epoca mijlocie a bronzului (1800 – 1300 î.Hr.), iar faptul că

văile râurilor Inn şi Brixental ofereau o cale directă şi destul de accesibilă între Europa Centrală şi Peninsula Italică transformase Tirolul într-o regiune cât se poate de prielnică izbucnirii unor conflicte. Cucerită de Roma în anul 15 î.Hr., regiunea fusese invadată succesiv de ostrogoţi, diverse triburi germanice, precum şi de francii lui Carol cel Mare. În secolul al IX-lea, Tirolul ajunsese sub stăpânirea bavarezilor, care ridicaseră două donjoane de piatră şi un zid care înconjura vârful dealului, ce avea să devină mai târziu vatra castelului Schloss Itter, iar în anul 902, contele Radolt trecuse situl fortificat în proprietatea Diocezei Romano-Catolice din Regensburg1.

Încercând să îşi protejeze mai bine posesiunile tiroleze aflate în expansiune, episcopul Totu2 din Regensburg ordonase ca donjoanele şi zidul să fie înlocuite cu o fortificaţie mult mai solidă. Construirea unui castel în toată regula constituise un proces îndelungat care fusese deseori întrerupt, durând mai bine de un secol până să fie terminat. În 1239, Rapoto al III-lea de Ortenburg, contele palatin al Bavariei3, cucerise fortăreaţa pe fondul conflictului cu Siegfried, episcopul de Regensburg din acea vreme. Acesta din urmă îl capturase pe Rapoto în 1240 şi, pentru a-şi recâştiga libertatea, nobilul învins fusese obligat să-i cedeze episcopiei de Regensburg câteva dintre posesiunile sale din Bavaria şi Tirol. Printre proprietăţile ajunse în stăpânirea lui Siegfried se număraseră castelul din Itter şi satul care crescuse în afara zidului. Denumirea fortăreţei şi a satului apăruse în documentele istorice, pentru prima dată, în anul 1241.4

Deşi era de presupus că episcopii de Regensburg erau, în egală măsură, oameni ai Domnului şi ai păcii, ei se numărau, de asemenea, printre prinţii Sfântului Imperiu German. În calitate de conducători lumeşti, aceştia erau

foarte stricţi şi inutil de severi, iar Schloss Itter fusese deseori folosit drept o bază din care feţele bisericeşti îşi lansau expediţiile de pedepsire a supuşilor lor, şi aşa deosebit de oprimaţi. Deşi în 1363 Tirolul intrase sub stăpânirea Habsburgilor, Schloss Itter şi satul învecinat rămăseseră sub controlul ecleziastic al episcopilor de Regensburg până în 1380, când episcopul Konrad al VI-lea von Haimberg le vânduse arhiepiscopului de Salzburg, Pilgrim al III-lea de Puchein, contra sumei de 26.000 de florini ungureşti.

Prădat şi parţial distrus în timpul răscoalei ţăranilor5 din Tirol (1515 – 1526), Schloss Itter fusese reconstruit începând cu anul 1532. În ultimii ani ai secolului al XVI-lea, fortăreaţa fusese sediul unei curţi ecleziastice însărcinate cu suprimarea vrăjitoriei în zonă. Legendele locale spuneau că, în 1590, ultima vrăjitoare care fusese arsă în Tirol îşi găsise sfârşitul pe un rug din curtea castelului Itter6. Cam tot în aceeaşi perioadă şi, probabil, la comanda celor care se ocupau de eradicarea vrăjitoriei, pe zidul de deasupra uşilor care duceau spre intrarea boltită de la Schloss Itter fusese înscrisă traducerea în germană a celebrei fraze „Voi, care intraţi, lăsaţi orice speranţă”, aparţinând poemului epic *Divina Comedie*, scris de Dante Alighieri în secolul al XIV-lea.

Castelul schimbase mai mulţi proprietari în următoarele două secole şi jumătate, iar prin 1782 devenise parte din proprietăţile personale ale lui Iosif al II-lea, care preluase conducerea Sfântului Imperiu cu doi ani mai devreme, în urma morţii mamei lui, Mana Tereza de Habsburg. Iosif al II-lea fusese atât de îndrăgostit de castelul său din Tirol, încât, atunci când papa Pius al VI-lea călătorise în Austria puţin după urcarea pe tron a lui Iosif al II-lea, monarhul insistase ca sfântul părinte să sfinţească

altarul micuţei, dar rafinatei capele de la Schloss Itter. Papa se conformase – în primul rând în încercarea de a pune capăt rupturii care apăruse între Iosif şi biserică – şi, totodată, lăsase la castel un crucifix gotic ornamentat, precum şi alte comori ecleziastice.

În ciuda dragostei lui pentru Schloss Itter, Iosif al II-lea – ca mai toţi proprietarii anteriori ai castelului – alesese să locuiască în altă parte. La sfârşitul lunii decembrie 1805, el fusese înlocuit cu un alt proprietar absent, deşi considerat mult mai important – Napoleon Bonaparte. Micuţul împărat francez obţinuse drepturile asupra castelului prin Tratatul de la Pressburg, care fusese încheiat în urma victoriilor sale de la Ulm şi Austerlitz împotriva Austriei, la mijlocul lunii octombrie şi, respectiv, începutul lunii decembrie 1805. Oricum, Bonaparte nu deţinuse castelul prea multă vreme, pentru că, în 1809, îi dăruise Schloss Itter aliatului său loial, regele Maximilian I al Bavariei7 Regele nu făcuse mare lucru pentru a asigura întreţinerea noii sale fortăreţe şi, în 1812, când consilierii satului Itter îi oferiseră regelui suma, destul de modestă, de 15 guldeni austrieci pentru întregul edificiu, acesta acceptase în grabă. De fapt, sătenii nu aveau nici cea mai mică intenţie să reabiliteze Schloss Itter; ei intenţionau, de fapt, să-l utilizeze ca sursă de materiale de construcţie. În următoarele decade, pietre din zidul castelului şi bârne de lemn din interior fuseseră folosite pentru realizarea hanului satului şi a altor construcţii din zonă.

Castelul rămăsese în paragină chiar şi după ce Tirolul revenise sub stăpânirea austriacă, în urma hotărârii Congresului de la Viena din 1814 – 1815. Dar, în 1878, inteligenta conducere a satului vânduse Schloss – pe atunci ceva mai mult decât o ruină dramatică –, pentru suma impresionantă de 3.000 de guldeni, antreprenorului

german Paul Spiess, care dorea să-l transforme într-un han mare şi, probabil, exclusivist. Cel care dorea să devină hotelier renovase din temelii castelul, adăugându-i o clădire centrală, pe mai multe etaje, cu cincizeci de camere de oaspeţi, sprijinită pe o structură mai înaltă în formă de donjon şi flancată de dependinţe care cuprindeau bucătăriile, camerele servitorilor şi zonele de depozitare. Spiess reparase zidurile înconjurătoare, reconstruise intrarea dărăpănată, amenajase şanţul şi pavase drumul îngust, lung de 150 de metri, care lega castelul de sat. În ciuda investiţiei acestuia, proiectul nu avusese succes şi, în 1884, dezamăgit, afaceristul vânduse proprietatea unuia dintre cei mai aclamaţi – şi frumoşi – muzicieni ai Europei, faimoasa pianistă şi compozitoare germană Sophie Menter.

Născută la München în 1846, Menter era un talent excepţional. Copil al unor muzicieni talentaţi – tatăl ei fusese violoncelist, iar mama cântăreaţă –, ea susţinuse primul său concert public pe când era încă adolescentă. La douăzeci şi trei de ani, devenise eleva lui Franz Liszt, care o numea adesea „fiica pianului” şi care o declarase, în cele din urmă, cea mai bună femeie pianist în viaţă, la nivel mondial, în 1872, aceasta se măritase cu violoncelistul din Boemia David Popper, alături de care întreprinsese turnee vreme de mai mulţi ani. Cumpărarea de către Menter8 a castelului Itter însemnase încununarea dorinţei, pe care şi-o reprimase multă vreme, de a avea o casă care să-i servească atât ca refugiu privat faţă de rigorile vieţii sale profesionale, cât şi ca salon pentru alţi muzicieni. În acest sens, redecorase câteva dintre încăperile de la parter, pentru a le folosi ca spaţii pentru repetiţii şi ca mici săli de concert.

În timpul celor optsprezece ani în care Menter deţinuse castelul Itter, acesta găzduise muzicieni

remarcabili, ca Richard Wagner şi Piotr Ilici Ceaikovski, iar prietenul şi mentorul ei, Franz Liszt, era un vizitator frecvent şi bine-venit. Într-adevăr, era într-atât de bine-venit, încât vizitele sale erau anunţate cu salve de tun, iar trecerea sa pe drumul de acces se făcea pe sub arcuri triumfale decorate cu flori. În timp ce se bucura de aceste gesturi măreţe, Liszt folosea timpul petrecut ca oaspete al lui Menter pentru a lucra. De exemplu, în timpul vizitei sale din decembrie 1885, se trezea în fiecare dimineaţă la ora patru, lucra intens timp de trei ore, apoi lua o pauză scurtă pentru a participa la slujba din capelă, după care revenea la lucru până la mijlocul după-amiezii.9 în scrisorile lui către Sophie Menter îşi exprima încântarea legată de timpul pe care-l petrecea la castelul ei „din poveşti”, numind acele perioade „amintiri magice” 10.

Sophie Menter continuase să locuiască în Itter şi după încheierea mariajului ei cu Popper, în 1886. Adesea folosea castelul pentru organizarea unor evenimente publice, precum concertul de binefacere din octombrie 1891, pregătit pentru susţinerea noii societăţi corale care se formase în târgul Worgl, la şase kilometri nord-vest de castel. Ea continuase să ofere o ambianţă creativă pentru vizitatorii faimoşi. În timpul unei vizite de două săptămâni, din septembrie 1892, se pare că Piotr Ilici Ceaikovski scrisese *Ungarische Zigeunerweisen*, o lucrare pentru pian şi orchestră de şaptesprezece minute, bazată pe melodii ţigăneşti din Ungaria, pe care el şi Menter o prezentaseră în premieră la Sankt-Petersburg, în Rusia, în februarie 1893.

Din păcate, costurile pentru întreţinerea structurii îmbătrânite o obligaseră pe Menter să vândă Schloss Itter în 1902.11 Cumpărătorul era un anume Eugen Mayr din Berlin, medic şi antreprenor bogat, care dotase o parte

dintre clădiri cu iluminat electric şi montase instalaţii sanitare moderne în bucătării şi în principalele zone de locuit. Mayr folosise castelul ca decor impresionant pentru nunta lui din august 1904 cu Maria Kunert, apoi petrecuse câţiva ani cheltuind o mică avere pentru a oferi structurii o înfăţişare neogotică. Adăugarea, la interior, a unor suprastructuri crenelate şi a unor lucrări masive în lemn, cât şi instalarea câtorva picturi uriaşe înfăţişând scene din mitologia germană îi conferiseră castelului aspectul său de poveste, atât de popular la începutul secolului XX, fapt care le permisese domnului Mayr şi soţiei sale să aibă un mare succes în utilizarea acestuia ca boutique hotel.

După sfârşitul Primului Război Mondial, Castelul-Hotel Itter, aşa cum era cunoscut, se bucurase nu numai de prestigiu, ci şi de un număr mare de oaspeţi importanţi. Popularitatea din ce în ce mai crescută a schiatului făcuse ca fostele sate liniştite din regiunea Tirol să se transforme în destinaţii de vacanţă foarte căutate, iar cătunul Itter – pe care localnicii întreprinzători îl numiseră rapid „Perla din Tirol” – nu constituise o excepţie. Castelul era, de departe, cel mai elegant loc în care oamenii puteau poposi pentru a se bucura de sporturile de iarnă din zonă şi, treptat, devenise aproape la fel de popular şi în afara sezonului.

În 1925, guvernatorul adjunct al Primei Republici Austriece, dr. Franz Grüner, cumpărase castelul Itter pentru a-l folosi, înainte de toate, ca spaţiu în care să-şi prezinte impresionanta – şi vasta – colecţie de picturi şi de sculpturi, în mod ironic, în 1932, Édouard Daladiercare, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, avea să fie unul dintre prizonierii VIP din Itter – stătuse în castel cât vizitase Wörgl, pentru a studia dezvoltarea experimentală a emiterii monedei locale în cadrul oraşului, ca modalitate

de stimulare a redresării economice după marea criză extinsă la nivel mondial.12

În cele din urmă, această situaţie grea din punct de vedere economic îl ajutase pe Adolf Hitler să preia puterea în Germania, fapt care, desigur, condusese, la rândul său, la Anschluss – anexarea Austriei de către Germania nazistă în martie 1938. Acel trist eveniment determinase transformarea castelului Itter dintr-o destinaţie de basm în ceva, incontestabil, cu mult mai sinistru.

După Anschluss, Germania nazistă iniţiase o acţiune de ştergere a tuturor vestigiilor Austriei independenteun proces care începuse cu redenumirea fostei naţiuni drept provincia germană Ostmark.13 Ţara fusese împărţită în şapte districte administrative, Reichsgaue, satul Itter şi restul Tirolului fiind guvernate de un funcţionar nazist cu sediul în Vorariberg, situat la aproximativ o sută patruzeci şi patru de kilometri spre sud-vest.

Viaţa la castelul Itter rămăsese, în esenţă, neschimbată în primele câteva luni ale ocupaţiei germane; naziştii erau prea ocupaţi să înglobeze Austria în „Marele Reich” Un aspect al acelei înglobări – extinderea poliţiei secrete naziste şi a sistemelor de lagăre de concentrare în fosta Austrie – urma să aibă un efect direct asupra castelului şi a celor care aveau să fie ţinuţi ulterior acolo, cu toate că se desfăşurase în afara zidurilor satului Itter.

Deşi majoritatea austriecilor îi întâmpinaseră cu bucurie pe cei aproximativ 105.000 de soldaţi ai Armatei a 8-a, conduşi de general-locotenentul 14 Fedor von Brock, când traversaseră graniţa în dimineaţa zilei de 12 martie 1938, la ora cinci şi jumătate, alţi rezidenţi ai nou-createi Ostmark fuseseră mai puţin dornici să devină cetăţeni ai „Marelui Reich”.

Celule de rezistenţă antinazistă începuseră să se

formeze în toată Austria la scurt timp după Anschluss, iar Tirolul – cu geografia sa compactă, cu tendinţa tradiţională a identităţii regionale şi cu neclintitul său catolicism – devenise rapid un centru de opoziţie neîntreruptă faţă de controlul german şi reglementările din ce în ce mai oneroase ale acestuia.

Ca şi alte grupuri de rezistenţă, care se formaseră peste tot în Austria, cele din Tirol fuseseră, iniţial, fragmentate, pe bună dreptate, de suspiciune. Gestapoul 15 fusese perseverent în eforturile sale de a strivi orice opoziţie faţă de dominaţia nazistă şi, deseori, fusese ajutat de austriecii progermani, dispuşi să ofere informaţii despre vecinii pe care-i suspectau că nu sprijineau din toată inima noua ordine.

În ciuda eforturilor Gestapoului, celulele de rezistenţă supravieţuiseră, nu doar în oraşele mari precum Viena, Salzburg şi Innsbruck, ci şi în orăşelele şi în satele din toată ţara. Şi, în vreme ce membrii rezistenţei din Worgl fuseseră nevoiţi, iniţial, să aştepte şi să-şi conserve resursele limitate, aşa cum făcuseră cei mai mulţi dintre compatrioţii lor, ei reuşiseră treptat, în lunile şi în anii de ocupaţie germană, să construiască atent şi încet organizaţia care, în cele din urmă, avea să joace un rol-cheie în istoria castelului Itter. Şi, în mod ironic, la fel ca întreaga rezistenţă austriacă, gruparea din Worgl urma să fie ajutată, în eforturile sale antinaziste, chiar de o organizaţie a armatei germane.

La câteva zile după Anschluss, întreaga armată austriacă Bundesheer fusese transferată în masă în Wehrmachtforţele armate unificate ale Germaniei naziste –, acţiune care, dintr-o varietate de motive, fusese întâmpinată cu bucurie de majoritatea trupelor.16 Mai mult decât atât, anexarea Austriei crease o mai mare

rezervă de forţă de muncă pentru Germania; între 1938 şi 1945, aproximativ 1 300.000 de bărbaţi austrieci fuseseră înrolaţi în serviciul militar german. Soldaţii austrieci luptaseră în fiecare divizie a forţelor armate germane şi pe fiecare front de luptă, mai mult de 240.000 dintre ei murind în luptă sau din cauza accidentelor ori a bolilor.17

În vreme ce mulţi austrieci serviseră cel de-al Treilea Reich de bunăvoie şi chiar cu fervoare18, alţii îşi făcuseră datoria doar pentru că orice încercare de a evita serviciul militar sau de a dezerta ar fi avut ca rezultat cele mai aspre pedepse. Cu toate că germanii încercaseră să-i împiedice pe unii austrieci, pe care nu îi considerau a fi de încredere – pe cei de stânga, pe naţionalişti şi pe mulţi alţii 19 –, să se alăture armatei, mulţi tineri care, în secret, îi detestau pe nazişti ajunseseră să fie soldaţi „germani" în timpul în care înduraseră Wehrmachtul, mulţi austrieci antinazişti dobândiseră – şi practicaseră, în mod considerabil, în luptă – competenţele militare care, în ultimele luni ale războiului, aveau să se dovedească foarte valoroase pentru rezistenţa austriacă şi pentru locuitorii castelului Itter.

Unele surse indică faptul că transformarea castelului Itter dintr-un castel-hotel pitoresc şi casă a artei într-o închisoare formidabilă a fost executată, în cele din urmă, din ordinul direct al lui Heinrich Himmler, Reichs Führerul SS. Acesta aterizase pe un aeroport din afara Vienei la doar câteva ore după ce trupele germane traversaseră frontiera austriacă, în ziua de 12 martie, pentru a conduce personal pacificarea Austrieiproces care, în opinia lui, necesita arestarea tuturor celor care ar fi putut reprezenta chiar şi cea mai mică ameninţare la adresa noii ordini. Prin urmare, fostul crescător de pui preluase personal controlul tuturor forţelor de poliţie existente şi al SS-ului austriac,

care din 1934 lucrase pe ascuns, cu scopul de a submina independenţa Austriei şi de a pune bazele pentru Anschluss.20

Chiar dacă majoritatea austriecilor întâmpinau unităţile germane cu urale şi flori, aveau loc arestări masive ale persoanelor ale căror convingeri politice, religioase sau etnice erau considerate inacceptabile. Himmler avea nevoie de locuri în care să plaseze noii prizonieri până când aceştia puteau fi mutaţi în închisori sigure şi în lagăre de concentrare din Germania21 – de aceea este foarte posibil ca robusta construcţie a castelului Itter şi amplasamentul său relativ izolat să fi atras atenţia secretosului Reichs Führer. Oricum, atenţia trebuie să-i fi fost distrasă între timp, pentru că abia în 1940 guvernul german a închiriat castelul de la dr. Franz Grüner, pentru o întrebuinţare oficială nespecificată. Natura exactă a utilizării rămâne neclară pentru primii doi ani de după semnarea acordului de închiriere, deşi unele surse indică faptul că acesta ar fi putut fi folosit iniţial drept centru de detenţie şi interogare pentru prizonierii foarte valoroşi, pregătiţi să fie deportaţi în Germania. Ştim cu siguranţă că, la începutul anului 1942, edificiul servea drept sediu al Alianţei Germane pentru Combaterea Pericolelor Tutunului22, filiala austriacă.

În ciuda numelui său deosebit de ameninţător, organizaţia, înfiinţată de nazişti şi finanţată din bani publici, era dedicată, într-adevăr, combaterii fumatului în „marea” Germanie. Oricât ar părea de ciudat faptul că Adolf Hitler şi acoliţii săi ar fi putut să aibă vreo reţinere morală faţă de ceva, Führerul era recunoscut drept un duşman înrăit al fumatului. El era de părere că acest obicei putea eroda moralul populaţiei, subminând sănătatea şi eficacitatea personalului militar. Atitudinea sa era, oricum,

în afara curentului; din cauza sau, poate, datorită utilizării răspândite a tutunului printre cetăţenii săi, Germania a fost, încă de la jumătatea secolului al XIX-lea, un lider în cercetarea pericolelor medicale ale fumatului. Sub control nazist, Alianţa pentru Combaterea Pericolelor Tutunului şi-a îndeplinit misiunea, în primul rând prin realizarea de pamflete şi comunicate de presă care subliniau riscurile pentru sănătate asociate fumatului, filiala regională, stabilită la Schloss Itter, fiind responsabilă cu diseminarea acestor campanii în fosta Austrie.

Oricât de importantă ar fi fost pentru Hitler cruciada antifumat, Himmler nu şi-a pierdut interesul iniţial pentru folosirea castelului Schloss Itter în scopuri mult mai imorale. În 23 noiembrie 1942, el l-a convins pe Hitler să semneze un ordin prin care îl însărcina pe general-locotenentul SS Oswald Pohl – care, în calitate de director al Departamentului de Administrare Economică SS (SS-Wirtschafts-Verwaltungshaupamt), era responsabil cu administrarea sistemului lagărelor de concentrare23 – să demareze procesul de rechiziţionare a castelului pentru „folosinţa specială a SS-ului” Himmler intenţiona să transforme Schloss Itter într-o unitate de detenţie pentru *ehrenhăftlinge*, „prizonieri de onoare”, pe care germanii îi considerau faimoşi, puternici sau cu un potenţial suficient de valoros încât să fie păstraţi în viaţă în condiţii relativ decente.

În 7 februarie 1943, membrii statului-major al lui Pohl au rechiziţionat oficial castelul şi toate clădirile înconjurătoare la ordinele directe ale lui Himmler, punând capăt brusc acordului de închiriere care îi asigurase lui Grüner un venit respectabil pentru o perioadă de trei ani. Denumit oficial tabără de evacuare (*Evakuierungslager*), castelul a fost pus sub controlul operativ al

comandamentului regional al lagărelor de concentrare de la Dachau24, aflat la o sută cincizeci de kilometri spre nord-vest. Făcând parte din cele 197 de unităţi-satelit din sudul Germaniei şi nordul Austriei ale întinsului lagăr de concentrare, Schloss Itter urma să-şi obţină finanţarea, paza şi serviciile auxiliare de la ceea ce avea să devină în curând infama sa unitate-mamă.

Transformarea castelului din centru administrativ antifiimat în unitate de maximă securitate pentru prizonieri de onoare s-a produs imediat după rechiziţionarea sa. Planurile pentru transformare au fost, se pare, supravegheate de nimeni altul decât arhitectul Albert Speer, ministrul lui Hitler pentru armament şi producţie de război25, construirea propriu-zisă fiind supravegheată de sublocotenentul SS Petz26. Membru al filialei din Dachau, acesta a ajuns la Itter în 8 februarie, împreună cu douăzeci şi şapte de prizonieri – doisprezece de la Dachau şi cincisprezece de la Flossenbmg27 –, aceştia fiind, înainte de arestare, tâmplari, instalatori şi altceva similar28. Petz a mai adus cu el şi zece membri ai unităţii SS-Tottenkopfverbände (SS-TV) 29, pentru a-i folosi ca paznici după finalizarea lucrărilor de transformare a castelului.

Primul ordin de serviciu pentru Petz şi lucrătorii săi sclavi a fost împachetarea unei mari părţi din mobilierul de calitate şi din operele de artă rămase la Schloss Itter, operaţiune care s-a desfăşurat sub atenta supraveghere a proprietarului. Nu ştim ce a simţit Grüner în legătură cu exproprierea forţată a castelului său şi încetarea acordului de închiriere, care fusese în vigoare în ultimii trei ani, dar ştim că, pentru ceremonia oficială de predare a proprietăţii către Petz, acesta a purtat la butonieră o insignă a Partidului Nazist. După ce mobilierul şi operele de artă au

fost împachetate în lăzi, Petz le-a ordonat muncitorilor săi prizonieri să treacă la demontarea altarului sfinţit de papa Pius al VI-lea, aflat în micuţa capelă a castelului. El a mai solicitat şi îndepărtarea crucifixului gotic şi a tuturor simbolurilor creştine; poate că acest act a fost un exces de zel nazist din partea sa sau poate că a făcut-o pentru a nu le lăsa viitorilor prizonieri ai castelului nicio şansă de sprijin spiritual. După ce micuţa capelă a fost golită, toate decoraţiunile acesteia, împreună cu mobilierul şi operele de artă, au fost încărcate într-un camion cu destinaţia Salzburg, unde se afla un depozit deţinut de Grüner.

Având cale liberă astfel, Petz putea să-şi pună la lucru prizonierii pentru transformarea castelului. Era o practică obişnuită în sistemul lagărelor de concentrare ca ofiţerul SS să nu interacţioneze direct cu muncitorii; el îi comunica ordinele sale unui prizonier funcţionar, cunoscut sub numele de „kapo”, termen care avea, în esenţă, acelaşi înţeles ca şi expresia „om de încredere”, folosită în închisorile americane. Deşi era prizonier el însuşi, kapo primea, adesea, un tratament mai bun decât cei pe care îi supraveghea – de aceea, unii dintre cei care aveau această funcţie deveniseră extrem de brutali faţă de colegii lor deţinuţi, în încercarea de a obţine favoruri şi mai mari de la stăpânii lor din SS. Din fericire pentru prizonierii din echipa de lucru de la Schloss Itter, în calitatea de kapo a fost desemnat un prizonier politic german pe nume Franz Fiedler30, care era, în orice caz, un om decent, făcând tot ce îi stătea în putinţă pentru a-şi proteja subordonaţii de repetatele accese de furie ale lui Petz.

Un motiv al acestor manifestări era faptul că Petz se afla sub o presiune uriaşă exercitată de superiorii săi de la Dachau, pentru a termina lucrările de la Schloss Itter cât mai repede posibil. Ofiţerul SS ştia că orice întârziere

putea să însemne relocarea sa imediată într-un post cu mult mai periculos decât Tirolul austriac, aşa că nivelul de anxietate a fost ridicat chiar de la început. Acesta este motivul pentru care nu a pierdut timpul deloc în a-şi pune prizonierii la muncă pentru transformarea castelului, îndrumându-i să înceapă de la nivelul fundaţiei, pentru ca mai apoi să înainteze către acoperiş.

Pivniţele de la Schloss Itter erau vaste şi, după cum era de aşteptat, reci şi umede. Acesta nu era, neapărat, un dezavantaj, pentru că cele cinci încăperi mari, aflate la nivelul subsolului, nu făceau parte dintre spaţiile de locuit. Celelalte două, mai uscate, au fost transformate în spaţii de depozitare pentru alimente vrac una pentru fructe şi cealaltă pentru cartofi şi alte legume –, în timp ce camerele rămase au devenit ateliere de tâmplărie, instalaţii sanitare şi electrice. Scara de piatră care ducea la parter a fost reparată, adăugându-i-se o balustradă, iar uşa dinspre pivniţă, deja foarte solidă, a fost întărită şi prevăzută cu încuietori duble, complicate.

Cele zece camere transformate, de la parter, erau destinate să devină, în mare parte, spaţii de lucru şi de locuit pentru trupele SS-TV care aveau să formeze, în cele din urmă, corpul de pază al castelului. Folosind cherestea transportată din depozitele SS din Bavaria, artizanii prizonieri au construit un dormitor care trebuia să găzduiască până la treizeci şi cinci de soldaţi: un spaţiu care dispunea de dulapuri individuale pentru fiecare soldat, o cameră pentru armament, cu o uşă solidă prevăzută cu încuietori multiple, toalete, duşuri şi chiuvete, cuptoare şi cămări. Încântătoarea cameră de muzică a lui Sophie Menter a fost împărţită în două: o parte s-a transformat în cameră de zi pentru soldaţi, iar cealaltă, într-o cameră care servea drept domeniu pentru

subofiţerul detaşamentului de gardă.

După aceea, lucrătorii prizonieri au trecut la modificarea celor nouă camere aflate la primul etaj31. Două au fost transformate în birouri pentru comandantul detaşamentului SS-TV permanent şi pentru ofiţerul său executiv; a treia a devenit o sufragerie mică, privată, pentru cei doi ofiţeri; a patra era o latrină, iar celelalte cinci au fost transformate în primele dintre cele nouăsprezece celule destinate prizonierilor VIP care aveau să fie, în curând, încarceraţi la Schloss Itter.

Întrucât acestea urmau să găzduiască personaje de mare valoare pentru Reich, cu siguranţă erau cu mult mai confortabile decât acelea în care erau obligaţi să locuiască ceilalţi prizonieri ai naziştilor. Celulele VIP ale casteluluiuna din 5 la primul etaj, 6 din 9 la al doilea şi 10 din 19 la al treilea etaj – se bazau pe camerele de oaspeţi existente şi fiecare dintre ele trebuia să găzduiască maximum doi prizonieri. În fiecare celulă care avea ferestre au fost montate bare exterioare, iar uşa a fost prevăzută cu încuietori externe duble, cât se poate de solide. Anticipând necesitatea de a-i izola complet pe anumiţi prizonieri, cam jumătate dintre camerele-celule au fost dotate cu toalete şi chiuvete rudimentare.

Condiţiile erau mult mai bune în apartamentul cu patru camere care urma să găzduiască persoana desemnată să comande trupele SS ale castelului. Ofiţerul responsabil – şi soţia lui, în cazul în care acesta ar fi fost însoţit – avea să se bucure de un living excelent mobilat, un dormitor, o bucătărie privată şi o sufragerie. În plus faţă de dotările obişnuite, apartamentul comandantului dispunea de un sistem telefonic care îi permitea să comunice direct cu autorităţile comandamentului regional din Dachau sau, dacă avea nevoie de asistenţă militară

imediată, cu însuşi comandantul Şcolii de Subofiţeri pentru Trupele de Munte ale Wehrmachtului din Worgl.32

De îndată ce s-a încheiat transformarea clădirii principale a castelului, muncitorii-prizonieri au trecut la structura cunoscută ca „schlosshof (casa porţii), o construcţie independentă cu o a doua poartă de acces, aflată la vreo cincizeci de metri în spatele primei structuri mai mici şi separată de aceasta printr-o curte triunghiulară, ce era folosită ca zonă de parcare. Construită din aceeaşi piatră ca şi castelul, casa porţii era străpunsă, în centru, de o intrare arcuită ale cărei trepte duceau către terasa împrejmuită cu ziduri şi către clădirea principală. În plus faţă de calea de acces, casa porţii mai găzduia un garaj, un grajd şi un depozit pentru unelte şi materiale de grădinărit. Muncitorii-sclavi – care, la sfârşitul fiecărei zile de muncă obositoare, dormeau la etajul înghesuit al clădirii – au adăugat un mic cabinet medical, compus dintr-o sală de aşteptare, un cabinet de consultaţii şi un birou pentru medicul înrolat, precum şi un cabinet stomatologic rudimentar.

Sarcina finală pe care Petz le-a încredinţat-o muncitorilor săi prizonieri a fost instalarea tuturor sistemelor care făceau imposibilă evadarea din castel. Pentru că Schloss Itter avea deja ziduri masive, râpe adânci şi abrupte pe laturile din vest, nord şi est, la care se adăuga un şanţ uscat în partea de est, tot ce necesita era adăugarea unor bariere de sârmă ghimpată strategic amplasate şi o încuietoare mare, complexă, la poarta principală. Pentru a descuraja orice prizonier care se gândea la evadare, Petz a ordonat oamenilor săi din SS-TV să instaleze proiectoare pe marginea interioară a zidului principal. Soldaţii au mai construit şi trei amplasamente mici, flancate cu lemn, pentru mitralierele MG-42, care

dominau curţile din faţa şi din spatele castelului.

În 25 aprilie 1943, transformarea castelului Schloss Itter în unitatea de detenţie VIP era, practic, încheiată, deşi modificările finale ale sistemului electric nu se încheiaseră până la data la care ordinele iniţiale ale lui Petz îi cereau să revină la Dachau cu lucrătorii-prizonieri şi cu paznicii acestora. Nedorind să întârzie plecareaşi, după cum putem presupune, temător să nu stârnească, astfel, mânia superiorilor săi –, Petz şi-a luat muncitorii-prizonieri şi majoritatea gărzilor înapoi, la Dachau, dar a ordonat prizonierului care supraveghease lucrările electrice să rămână în urmă şi să termine treaba, cu doi oameni din SS-TV care să-l supravegheze.33

În timp ce numele gardienilor s-au pierdut în istorie, ştim totuşi identitatea prizonierului-electrician – un om destinat să joace un rol important în evenimentele ulterioare de la Schloss Itter. Se numea Zvonimir „Zvonko” Cuckovic34, avea treizeci şi şase de ani şi era un catolic născut la Sisak, în Croaţia. Fusese electrician înainte de invazia germană asupra Iugoslaviei, din aprilie 1941, şi trăise în Belgrad împreună cu soţia sa, Ema, şi cu fiul său, numit tot Zvonimir35. În urma capitulării naţiunii sale, Zvonimir se alăturase rezistenţei antigermane, dar fusese arestat de Gestapo în decembrie 1941. După ce petrecuse ceva timp în închisorile din Belgrad, Graz, Viena şi Salzburg, fusese transferat la Dachau în 26 septembrie 1942.

Deşi, iniţial, soarta lui fusese decisă urmând să fie lichidat, Cuckovic fusese salvat în timpul interogatoriului de la sosire, când insistase, într-o germană cu accent, dar fluentă, că pregătirea lui de electrician le-ar fi putut fi utilă paznicilor săi. Aceştia fuseseră de acord şi îl transferaseră în echipa de întreţinere a lagărului, aflată sub comanda lui

Petz. Din noiembrie 1942 până în februarie 1943, Cuckovic fusese transferat pentru o lucrare exterioară la Traunstein, un lagăr satelit aparţinând de Dachau, aflat la vreo optzeci de kilometri sud-est de München, dar fusese rechemat la Dachau, special pentru a se alătura misiunii lui Petz la Schloss Itter. Acolo, Cuckovic şi un prizonier austriac pe nume Karl Horeis, fuseseră însărcinaţi cu îmbunătăţirea întregului sistem electric al castelului, precum şi cu alte diverse lucruri. Decizia lui Petz de a-i permite croatului să rămână în urmă, în timp ce restul lucrătorilor reveniseră la Dachau, era o mărturie a aptitudinilor lui Cuckovic; în cele din urmă, acest aspect avea să-i salveze viaţa.

Cu Schloss Itter gata să primească prizonieri, nu mai rămânea decât ca administratorii de la Dachau să desemneze personalul pentru noua unitate. Paisprezece membri36 ai unităţii SS-TV din lagăr, împreună cu un membru al organizaţiei auxiliare feminine37 (însoţiţi de şase câini de pază alsacieni), au fost desemnaţi să formeze forţa de pază a castelului, denumită oficial Comandoul Special SS38 Itter. Bărbaţii erau, în cea mai mare parte, soldaţi bătrâni, mai puţin capabili şi fără experienţă de luptă. Cei mai mulţi serviseră ca paznici în lagărele mai mari şi erau foarte bucuroşi să fie transferaţi la castel – pentru că începuseră să îşi dea seama că o victorie aliată avea să însemne, probabil, execuţia pentru toţi cei care aveau legătură cu funcţionarea lagărelor morţii –, unde aveau să-şi petreacă restul războiului păzind prizonierii VIP într-o redută alpină, departe de ororile „soluţiei finale”.

Dacă paznicii credeau că ar fi putut să-şi petreacă restul războiului într-o oază de calm relativ, se înşelau serios, pentru că ofiţerii desemnaţi să le fie superiori nu făceau parte, cu siguranţă, din categoria conducătorilor

care nu-şi duceau până la capăt acţiunile. Cel mai tânăr dintre ei, desemnat să fie adjunctul comandantului Comandoului Special SS Itter, sublocotenentul Ştefan Otto, era membru al Sicherheitsdienst (SD), secţia de securitate şi contrainformaţii a SS. Deşi principala lui sarcină era aceea de a stoarce informaţii utile de la orice prizonier VIP trimis la Schloss Itter, orice membru al forţei de pază a castelului ştia că Otto avea să îi supravegheze îndeaproape, vânând cel mai mic semn de slăbiciune, fie ea militară sau ideologică. Orice soldat suficient de ghinionist încât să intre în dizgraţia lui Otto putea să fie transferat la o unitate combatantă de pe front sau chiar la un batalion disciplinar.

Şi, chiar mai rău decât atât, din motive necunoscute astăzi, planificatorii SS de la Dachau au decis să încredinţeze comanda fortăreţei Schloss Itter – o unitate destinată găzduirii unora dintre cei mai înalţi în grad şi potenţial valoroşi prizonieri pentru al Treilea Reich – unui ofiţer brutal, nesofisticat şi inabil politic, cunoscut în SS ca fiind un om extrem de crud cu propriii soldaţi, dar mai ales cu cei suficient de ghinionişti încât să-i devină prizonieri.

Pentru a o spune direct, căpitanul SS Sebastian „Wastl” Wimmer era soi rău. Nativ bavarez, se născuse în 1902 la Dingolfingun orăşel aflat la vreo optzeci de kilometri nord-est de München. În 1923, Wimmer a intrat în departamentul de poliţie al acestui oraş ca un simplu poliţist, pentru ca în final să avanseze la gradul de sergent, în ciuda sau, poate, datorită reputaţiei sale de a obţine rapid confesiuni, aplicându-le deţinuţilor corecţii fizice în timpul interogatoriilor. Abia capabil să citească, neîngrijit şi predispus la accese de beţie violentă, era recrutul ideal pentru nou-apărutul SS. El s-a alăturat organizaţiei în martie 193539, după ce demisionase din poliţia din

München cu o lună înainte.

Nu cunoaştem motivaţia lui Wimmer de a se înrola în SS. Deşi a fost, aproape sigur, acţiunea unui om hotărât politic, care căuta să obţină gloria marţială într-o organizaţie de elită ce susţinea idealuri identice cu ale sale, este foarte posibil ca, ştiindu-şi personalitatea, Wimmer să fi văzut în această organizaţie oportunitatea de a scăpa dintr-o slujbă fără viitor precum şi o modalitate de a obţine aprobarea oficială pentru brutalizarea celor care, foarte probabil, îl făcuseră să se simtă inferior – intelectuali, bogătaşi şi, desigur, evrei, dar şi alţii pe care naziştii îi numeau, dispreţuitor, „subumani”.

Indiferent de motivaţiile sale, Wimmer avea să cunoască în curând latura întunecată a Noii Germanii a lui Adolf Hitler, devenind parte a acesteia. După pregătirea iniţială de la Dachau, nou-promovatul ofiţer SS-TV40 a fost transferat la detaşamentul permanent de pază al lagărului, având dimensiunea unui batalion, cunoscut ca SS-Wachsturmbann Oberbayem41. Deşi, în 1935, Dachau nu exista decât de doi ani şi era relativ mic – extinderea sa şi adăugarea crematoriilor nu aveau să înceapă decât în 1937 –, lagărul găzduia, oricum, câteva mii de deţinuţi, cea mai mare parte fiind evrei şi prizonieri politici. Şi, deşi execuţiile sistematice ale prizonierilor nu începuseră încă, Wimmer şi ceilalţi paznici erau liberi să îi umilească, să îi brutalizeze şi, dacă puteau oferi o justificare rezonabilă, să îi omoare fără să fie pedepsiţi.

Aparent, Wimmer se pricepea la treaba asta, pentru că, în septembrie 1937, a fost avansat la gradul de locotenent-major. În aceeaşi lună, directorul sistemului lagărelor de concentrare, general-maiorul SS Theodor Eicke, a ordonat ca singurul batalion SS-Wachsturmbann Oberbayem să fie extins la cinci batalioane şi redenumit

SS-Totenkopfstandarte 1 Oberbayem. La fel ca şi celelalte două unităţi de mărime regimentală42, pe care Eicke le formase în 1937 din forţele de pază ale lagărelor de concentrare, Oberbayem trebuia să fie, de la început, o organizaţie militară. Nu aveau să fie iniţiate lupte directe cu forţele armate inamice, pentru că toate cele trei Totenkopfstandarte iniţiale trebuiau să se ocupe de ceea ce Eicke numise, eufemistic, „servicii de poliţie şi de securitate" în spatele frontului. Întrucât Eicke era părintele doctrinei „durităţii inflexibile" aplicate prizonierilor din lagărele de concentrare, nu este surprinzător că îndatoririle pe timp de război ale Totenkopfstandarte constau, de fapt, în adunarea, interogarea dură şi, de obicei, execuţia inamicilor politici şi a conducătorilor militari, a evreilor şi altor persoane considerate „indezirabile".

Atât Totenkopfstandarte, cât şi Wimmer au ajuns să-şi exercite rolul, pentru prima dată, în timpul anexării Regiunii Sudete. Batalioanele Oberbayem precedau unităţile Wehrmachtului în regiunile disputatenordul şi vestul zonelor de frontieră ale Cehoslovaciei, locuite în majoritate de germani – pentru a identifica şi captura pe oricine putea să constituie o ameninţare la adresa efortului de anexare. În timp ce mulţi dintre aceşti nefericiţi sfârşeau la Dachau sau în alte lagăre de concentrare din Germania, unii nu reuşeau să supravieţuiască nici măcar arestării de către Wimmer şi camarazii săi.

Reprobabilele talente demonstrate de acesta în Regiunea Sudetă au fost utilizate în mod extensiv în timpul invaziei germane asupra Poloniei, în septembrie 1939. Desemnat să opereze în provinciile Kielce, Silezia Superioară, în spatele liniilor Armatei a 10-a a generalmaiorului Walter von Riechenau, Wimmer şi celelalte trupe

din Totenkopfstandarte Oberbayem43 au torturat şi au ucis un mare număr de evrei, clerici catolici antinazişti, pacienţi cu probleme psihice, activişti naţionalişti polonezi şi soldaţi polonezi care încercau să scape de capturare. Au fost comise crime în masă în sate precum Ciepielow, Nisko şi Rawa Mazowieczka44 – atrocităţile comise de soldaţii Totenkopfstandarte sub acoperirea operaţiunilor de „poliţie şi securitate" au fost într-atât de monstruoase, încât mai mulţi ofiţeri superiori din Wehrmacht i s-au plâns direct lui Himmler. Oricum, nemulţumirile acestora au fost ignorate, iar Wimmer şi complicii săi şi-au continuat campania criminală până când cele trei batalioane Totenkopfstandarte au fost retrase din Polonia, la sfârşitul anului 193945. Desigur că acest eveniment nu a însemnat sfârşitul atrocităţilor germane în Polonia. Noi unităţi Totenkopfstandarte au fost introduse pentru a continua oribila muncă, fiind însoţite de SS einsatzgruppen (forţe operative speciale) – unităţi al căror rol era acela de a efectua execuţii sistematice în masă, într-un timp foarte scurt.46

După retragerea lor din Polonia, cele trei unităţii iniţiale au fost folosite pentru a forma Divizia a 3-a Panzer SS47, comandată de Theodor Eicke. Echipată generos cu arme ceheşti capturate, divizia a participat la invazia germană din Franţa şi din Ţările de Jos, cu Wimmer servind, se pare, într-unul dintre regimentele de grenadieri (infanterie motorizată) ale acesteia. Nu este deloc surprinzător, aşadar, având în vedere originea şi fanatismul, faptul că Divizia a 3-a Panzer SS a comis o serie de crime de război, inclusiv asasinarea, la 10 mai, a nouăzeci şi şapte de prizonieri din batalionul 2 al regimentului Royal Norfolk al armatei britanice, în localitatea franceză Le Paradis.

Înclinaţia diviziei SS pentru comiterea crimelor de război s-a intensificat după transferul acesteia, în aprilie 1941, pe Frontul de Est, unde a participat, alături de Grupul de Armate Nord, la atacul asupra Leningradului. Rusia a fost însă mult mai dură cu divizia decât fusese Franţa: în ciuda succeselor tactice din primăvara şi din vara anului 1941, la venirea iernii, Eicker şi trupele sale au cunoscut înfrângerea în faţa Armatei Roşii. În primăvara anului 1942, Divizia a 3-a Panzer SS era încercuită, în jurul oraşului Demiansk, aflat la sud de Leningrad, de forţe sovietice net superioare, pierzându-şi aproape optzeci la sută din capacitatea de luptă.

Oricum, Wimmer nu se afla printre răniţi. În ianuarie 1942 fusese transferat la Divizia a 2-a Panzer SS, „Das Reich”, care se angajase în lupte acerbe cu Armata Roşie ca parte a Grupului de Armate Centru, aparţinând mareşalului Fedor von Bock. Motivul transferului nu este clar, la fel ca şi îndatoririle exacte ale acestuia, însă pare destul de probabil că revenise la sarcinile de „poliţie şi securitate” pe care le îndeplinise, anterior, în Polonia. Această presupunere este susţinută de faptul că, în septembrie 1942, a fost transferat din nou, de data aceasta în afara frontului, într-un post relativ sigur, respectiv la un lagăr de concentrare puţin cunoscut pe atunci, aflat la marginea oraşului Lublin din centrul Poloniei. Numit oficial „lagărul de prizonieri de război al Waffen SS din Lublin”, acesta avea să fie botezat simplu „Majdanek”.

Deşi fusese înfiinţat în octombrie 1941 cu scopul principal de a funcţiona ca lagăr de muncă forţată – prizonierii erau duşi la lucru în fabricile din vecinătate, care produceau armament şi vehicule pentru teatrul de război german –, Majdanek a devenit rapid un centru de exterminare în care erau împuşcaţi, spânzuraţi şi gazaţi

prizonieri de război ruşi, evrei polonezi, dar şi prizonieri politici. Sebastian Wimmer era personal responsabil cu operaţiunile zilnice de aici. În această calitate, el preluase şi sarcini plictisitoare, ca de exemplu: asigurarea proviziilor şi a echipamentului, supravegherea personalului, împărţirea responsabilităţilor şi administrarea magaziilor în care se păstrau îmbrăcămintea şi bunurile personale confiscate de la deţinuţi.

Oricum, Wimmer a jucat un rol activ în lagăr, precum şi în operaţiuni cu mult mai reprobabile. În afara faptului că decidea care prizonieri urmau să fie trimişi la muncă până la moarte în fabricile din vecinătate şi care aveau să fie ucişi imediat, se ocupa şi cu zdrobirea imediată a oricărui semn de rezistenţă din partea celor pe care el şi gărzile sale îi torturau extrem de dur. Orice deţinut care arăta chiar şi cea mai mică ezitare în executarea unui ordin sau îndeplinirea unei sarcini era dat ca exemplu, de obicei în cel mai public şi mai dureros mod. Ca un adevărat discipol al doctrinei „durităţii inflexibile” a lui Theodor Eicke, Wimmer se asigura că fiecare prizonier de la Majdanek – fie că era rus sau polonez, prizonier de război sau evreu, femeie sau copil – suferea cât de mult se putea.

Wimmer a petrecut la Majdanek aproximativ cinci luni, iar performanţele sale i-au impresionat într-atât pe superiorii săi, încât, la jumătatea lunii februarie 1943, a fost transferat înapoi la Dachau, acolo unde îşi începuse cariera în SS. Deşi titulatura postului său era aceeaşi cu cea pe care o avusese la Majdanek – şef al centrului de detenţie preventivă –, atribuţiile sale erau chiar mai mari decât cele pe care le avusese în Polonia, pentru că Dachau era, efectiv, centrul universului lagărelor de concentrare pentru oamenii din SS-TV. Deşi, aparent, se subordona comandantului lagărului, locotenent-colonelul SS Martin

Weiss, Wimmer era omul care răspundea pentru majoritatea operaţiunilor zilnice de la Dachau şi aproape unul dintre cei mai puternici ofiţeri tineri aflaţi în serviciul lagărului.

Acesta poate fi unul dintre răspunsurile la întrebarea de ce un om ca Wimmer – sociopat prin definiţie, cu înclinaţie spre violenţă şi o reputaţie de om brutal cu prizonierii şi cu propriii soldaţi – a obţinut un post atât de important şi de sensibil politic, acela de comandant la Schloss Itter. Poate că era un tip neşlefuit, dar cu siguranţă nu era un prost, în ciuda importanţei sale în sistemul lagărelor, Dachau era, categoric, un loc neplăcut în care să munceşti. De ce să se ocupe de mase de prizonieri nespălaţi şi să suporte duhoarea pătrunzătoare a arderii corpurilor umane, când, trăgând câteva sfori şi solicitând câteva favoruri personale, putea obţine un post călduţ la castelul-hotel transformat în închisoare VIP? Soţia sa, Theresa, care-şi petrecuse cei mai mulţi ani ai războiului locuind cu părinţii ei în sudul Germaniei, ar fi putut să i se alăture ajungând astfel să îşi petreacă amândoi restul războiului în siguranţă şi lux. Şi dacă o parte a preţului care trebuia plătit pentru o soartă mai bună era să te porţi civilizat cu un grup de prizonieri VIP, de ce nu? La urma urmei, putea încă să-şi brutalizeze oamenii oricând poftea.

Mai există, desigur, şi o altă posibilitate. Se prea poate ca cei care trăgeau sforile la Dachau să-l fi numit pe Wimmer la comanda castelului Schloss Itter nu în ciuda antecedentelor sale de brutalitate, ci tocmai pentru acestea. Deşi prizonierii de război care urmau să fie încarceraţi în scurt timp în hotelul transformat în închisoare trebuiau să fie bine trataţi – de vreme ce exista o şansă de a deveni monede de schimb pentru germanii

ţinuţi prizonieri de aliaţi –, ar fi putut totuşi să fie eliminaţi dacă soarta războiului s-ar fi întors împotriva Germaniei. Omul care răspundea de Schloss Itter trebuia, deci, să fie pregătit, dornic şi capabil să-i elimine pe prizonierii VIP la momentul potrivit, fără scrupule şi fără remuşcări. Iar „Wastl" Wimmer dovedise că putea fi, cu siguranţă, acest om.

Deşi numirea lui Wimmer în calitate de comandant la Schloss Itter a fost dusă la îndeplinire în acest sens, ştim (din notele meticuloase ale lui Zvonimir Cuckovic) că el a ajuns la castel în dimineaţa zilei de miercuri, 28 aprilie 1943. Adjunctul său, Ştefan Otto din SD, şi membrii forţei permanente de pază ajunseseră cu două zile mai devreme, astfel că îl aşteptau aliniaţi, în poziţie de drepţi, în curtea cea mică, aflată exact în spatele porţii principale. Wimmer şi soţia lui fuseseră aduşi de la Dachau cu o maşină de serviciu, un Opel decapotabil, care a oprit în faţa paznicilor aliniaţi, fiind urmat de un camion mic, al cărui compartiment de marfa era încărcat cu valize, cutii şi mici piese de mobilier. Şoferul SS a coborât şi a ocolit maşina pentru a deschide portiera din dreapta; Wimmer a păşit afară, cercetându-i, în acelaşi timp, pe soldaţii aliniaţi în faţa lui.

Urmărind discret scena printr-o fereastră închisă de la etajul al doilea al castelului, Cuckovic nu a putut să audă ce le spunea Wimmer oamenilor din SS adunaţi în curte. Dar din gesturile ofiţerului şi după feţele grave ale soldaţilor, croatul a presupus că micul discurs se referea la nevoia de disciplină şi la certitudinea pedepselor în cazul în care s-ar fi observat vreo slăbire a ordinii. După terminarea discursului, ofiţerul SS-TV le-a făcut o scurtă inspecţie oamenilor săi, cu Otto însoţindu-l tot timpul, după care a urlat un ordin care i-a făcut pe soldaţi să se

grăbească spre spatele camionului şi să înceapă descărcarea a ceea ce păreau să fie bagajele şi efectele personale ale lui Wimmer. După ce a aşteptat un moment pentru a se asigura că bagajele lui erau manevrate cu respectul cuvenit, noul comandant al închisorii Schloss

Itter s-a îndreptat hotărât spre intrarea principală, urmat de soţia sa, care se chinuia să ţină pasul cu el.

Graba lui Wimmer provenea din faptul că nu avea la dispoziţie mai mult de câteva zile pentru a se asigura că Schloss Itter era pregătit să-şi primească prizonierii. Deşi nu i se spusese exact cine erau personalităţile, ştia că valoarea lor pentru Reich – ca ostatici sau ca monedă de schimb în complexul joc diplomatic despre care nu ştia nimic şi care, probabil, nici nu-l interesa – presupunea ca aceştia să fie ţinuţi în viaţă în condiţii bune. El a înţeles, fără nicio îndoială, că avea să fie personal răspunzător pentru orice vătămare a vreunuia dintre prizonierii săi VIP, situaţie care, putem presupune, îi provoca o stare de anxietate acută acestui om care îşi petrecuse cariera în SS umilindu-i, brutalizându-i şi asasinându-i pe prizonierii care îi erau încredinţaţi.

În zilele imediat următoare sosirii lui Wimmer la Schloss Itter, Cuckovic a notat că noul comandant îşi ţinea trupele în inspecţii-surpriză şi în exerciţii de alarmă. În timpul acestora, gardienii SS răspundeau unor false evadări ale prizonierilor – anunţate prin urletul unei alarme amplasate pe acoperişul porţii – mai ales prin activarea mitralierelor MG-42 care dominau curtea. Cuckovic a notat sec despre faptul că gardienii nu păreau să îşi dea seama dacă un prizonier evadat ar ieşi mai degrabă în afara zidurilor castelului, îndreptându-se să găsească adăpost în pădurile învecinate, sau ar hălădui prin curtea interioară, aşteptând să fie împuşcat.

Cuckovic a privit cu atenţie pregătirile germanilor, notându-şi observaţiile într-un carneţel pe care reuşise să-l sustragă din camera de pază şi pe care îl ţinea ascuns în spatele unei table desprinse. Trebuia să fie extrem de precaut, desigur, întrucât era singurul prizonier al unui castel plin de trupe SS, însă spera că notele sale aveau să se dovedească utile cândva cauzei aliaţilor.

În următoarea dimineaţă, duminică, 2 mai 1943, două maşini Mercedes cu soldaţi SS agăţaţi de praguri au intrat pe poarta principală de la Schloss Itter şi s-au oprit în curtea triunghiulară din spate. Din punctul său de observaţie, Cuckovic l-a privit pe Wimmer grăbindu-se să întâmpine vehiculele; încercând să aibă o perspectivă mai clară asupra ocupanţilor în uniformă din prima maşină, croatul a văzut trei oameni ridicându-se din cea de-a doua. Deşi bărbaţii erau îmbrăcaţi în costume civile, cenuşii şi croite pe măsură, lui Cuckovic i se păreau oarecum familiari. Şocat, el a realizat apoi că sosiseră prizonierii VIP şi că Schloss Itter era oficial deschis pentru afaceri.

CAPITOLUL 2
PRIMII SOSIŢI

Surprinderea lui Zvonko Cuckovic la vederea celor trei bărbaţi care coborau din Mercedes în curtea joasă din faţa castelului, în acea zi de mai, era de înţeles. Deşi croatul fusese încarcerat în diverse închisori din Germania timp de şaisprezece luni, el i-a recunoscut cu uşurinţă pe prizonierii nou-sosiţi – Édouard Daladier, generalul Maurice Gamelin şi Léon Jouhaux –, pentru că figurile lor apăruseră în primele pagini ale ziarelor din întreaga Europă, exact înainte de izbucnirea războiului în 1939.

Faptul că vedea trei dintre cei mai influenţi oameni din Franţa antebelică în mâinile SS-ului era cu mult mai tulburător decât fusese propria arestare.1 Şi, deşi

Cuckovic nu cunoştea detalii despre cum ajunseseră prizonieri aceşti oameni, era sigur că periplul lor – din diversele instituţii ale puterii din Paris până în camerele mai reci şi mai puţin ospitaliere de la Schloss Itter – cu siguranţă nu fusese unul uşor.

În vârstă de şaizeci şi unu de ani, Édouard Daladier era un bărbat mic de statură, îndesat şi certăreţ şi, totodată, cel mai tânăr din nou-sositul trio de prizonieri. Unul dintre cei mai importanţi şi mai impunători politicieni francezi din perioada interbelică, Daladier se născuse în 1884, în familia unui brutar. Inteligent şi ambiţios, a lucrat la început ca profesor de istorie, apoi, în 1912, a făcut saltul către politică, reuşind să câştige, la vârsta de douăzeci şi opt de ani, una dintre primele sale alegeri: primar al oraşului său natal, Carpentras, de lângă Avignon, în departamentul Vaucluse din sud-estul mediteraneean al Franţei. Ascensiunea sa politică a fost întreruptă de Primul Război Mondial, în timpul căruia a avut parte de patru ani de război brutal în tranşee, mai întâi ca soldat recrutat, apoi ca ofiţer decorat.2

După armistiţiu, Daladier a revenit în politică, servind, într-o serie de poziţii din ce în ce mai importante, Partidul Radical Social, cu orientare de stânga. În 1927, a fost numit şef al organizaţiei, servind în diverse guverne interbelice ca ministru responsabil pentru portofoliile afacerilor externe şi apărării. În această din urmă poziţie, el a militat pentru reformarea şi modernizarea armatei franceze, efort care a continuat şi după ce a fost numit prim-ministru, în ianuarie 1933; guvernul său a rezistat doar nouă luni, fiind îndepărtat de la putere când s-a dovedit incapabil să ducă o politică logică, impusă de efectele care au urmat Marii Crize. A doua provocare a lui Daladier ca premier a început în ianuarie 1934 şi a durat

mai puţin de două săptămâni, din cauza răspunsului său, mult prea ferm, la revoltele generalizate antiparlamentare din 6 februarie, de la Paris, organizate şi conduse de grupurile de dreapta, răspuns care s-a soldat cu şaisprezece morţi şi mii de răniţi.3

În timp ce răspunsul lui Daladier la revolte conducea la căderea guvernului său, ameninţarea fascistă, vizibilă în luptele de stradă, l-a determinat să conducă Partidul Social Radical spre o coaliţie cu Partidul Comunist şi cu mai vechii săi rivali, socialiştii. Cunoscută ca Frontul Popular, alianţa a obţinut puterea în alegerile din 1936, iar Leon Blum, liderul socialiştilor, a devenit prim-ministru.4 El l-a numit pe Daladier ministru al apărării naţionale şi ministru de război, poziţie pe care acesta a deţinut-o până la demisia lui Blum, în iunie 1937. Daladier a servit, din nou, ca ministru al apărării naţionale când politicianul a revenit, pentru scurt timp, în poziţia de prim-ministru, în perioada martie-aprilie 1938. Căderea rapidă a celui de-al doilea guvern Blum l-a determinat pe preşedintele Albert Lebrun să se întoarcă spre Daladier, al cărui ultim mandat ca premier al Franţei avea să înceapă la 10 aprilie 1938.

Era, desigur, o perioadă bogată în intrigi politice, pe fondul izbucnirii iminente a unui război. Forţele germane intraseră în Austria în urmă cu mai puţin de o lună, iar Adolf Hitler emitea pretenţii din ce în ce mai mari asupra Regiunii Sudeţilor din Cehoslovacia. Deşi Daladier se opunea, personal, negocierii cu Hitler în credinţa că, urmând această cale, n-ar face decât să-i deschidă şi mai mult apetitul liderului nazist pentru alte expansiuni –, amintirile vii ale măcelului la care asistase în tranşeele Primului Război Mondial şi convingerea sa că Franţa nu era pregătită pentru război l-au determinat să i se alăture prim-ministrului britanic, Neville Chamberlain, în 1938, la

semnarea Acordului de la München, prin care îi cedau Germaniei Regiunea Sudetă. Deşi poporul francez l-a lăudat pe Daladier, considerându-l aducător al păcii, la revenirea de la München el nu-şi făcea iluzii – spre deosebire de naivul Chamberlain – că dezmembrarea Cehoslovaciei ar putea împiedica războiul. Intenţia sa, spunea el mai târziu5, era să folosească „amânarea” conferită de Acordul de la München pentru a întări atât sistemul defensiv al Franţei, cât şi hotărârea naţională.

Deşi Daladier s-a ocupat de îmbunătăţirea puterii militare a naţiuniişi în special a aviaţiei militare –, procesul era departe de a fi complet atunci când invadarea Poloniei, la 1 septembrie 1939, a aprins războiul european, despre care premierul francez credea, de multă vreme, că era inevitabil. În timp ce mai mulţi membri ai guvernului său – inclusiv ministrul de justiţie din Partidul Conservator, Paul Reynaud – îl presau să adopte o acţiune îndrăzneaţă şi decisivă, ca urmare a declaraţiei de război a Franţei, Daladier a încercat să minimalizeze pierderile ţării şi a continuat acumularea de echipament militar, pe care îl considera absolut necesar pentru ca Franţa să aibă o şansă minimă de a se angaja cu succes într-o luptă cu mult mai puternica Germanie. Din păcate pentru Daladier, precauţia lui era privită ca o slăbiciune, iar susţinerea politicii sale a început în curând să se erodeze, atât în cadrul guvernului propriu, cât şi al populaţiei belicoase, motiv pentru care, în 21 martie 1940, a demisionat din funcţia de prim-ministru, fiind înlocuit imediat de Reynaud.

În ciuda faptului că pierduse funcţia de premier, Daladier a rămas totuşi în guvernul Reynaud ca ministru al apărării naţionale. Acesta era un act de pragmatism politic din partea prim-ministrului, întrucât cei doi se aflau la poli opuşi ca ideologie şi în pragul unei inamiciţii personale

care avea să îmbrace, până la urmă, proporţii incredibile.6 Lăsând la o parte disputele de ordin personal, Reynaud a înţeles că Daladier era foarte versat în hăţişul achiziţiilor militare şi al reformei armatei şi l-a păstrat în cabinet. Între cei doi exista o relaţie greoaie, întrucât, în afara evidentului dispreţ reciproc, Daladier era un susţinător al generalului Maurice Gamelin, vârstnicul şef al statului-major al armatei franceze, pe care prim-ministrul îl considera prea bătrân şi inept pentru a putea pregăti o apărare eficientă a Franţei împotriva unui atac din partea Germaniei. Daladier însuşi îl numise pe Gamelin în înalta poziţie şi de aceea lua personal orice critică la adresa şefului armatei.

Chiar şi după ce Gamelin a eşuat în încercarea de a opri invazia germană asupra Franţei, începută la 10 mai 1940 fapt care l-a determinat pe Reynaud să-l înlocuiască, după doar opt zile, cu mai vârstnicul general Maxime Weygand –, Daladier a continuat să-l apere, considerându-l un conducător militar excepţional, doborât de incompetenţa şi de laşitatea altora. Această atitudine a făcut ca antagonismul deja existent între Daladier şi Reynaud să explodeze într-o ură deschisă. Reynaud îl împiedica pe Daladier în îndeplinirea sarcinilor sale ministeriale, iar certitudinea că dezastrul rapid şi înfiorător al armatei franceze avea să ducă, în curând, la ocupaţia germană l-a determinat pe Daladier să se alăture unui grup de politicieni importanţi care sperau să continue lupta din Maroc, o colonie franceză.

Grupul care, în afară de Daladier, îi includea pe fostul ministru de interne, Georges Mandel, pe fostul secretar de stat de la finanţe, Pierre Mendes-France, şi pe fostul ministru al marinei, Caesar Campinchi7, s-a îmbarcat spre Casablanca în data de 21 iunie, la bordul pachebotului

Massilia, ajungând patru zile mai târziu la destinaţie, unde au fost primiţi cu răceală. Franţa capitulase în ziua imediat următoare plecării vasului din Le Verdon-sur-Mer8, iar generalul Charles Auguste Noguès, comandantul suprem al forţelor franceze din Africa de Nord şi guvernator general al Marocului, aştepta să vadă din ce parte avea să bată vântul politicii de la Paris. Deşi credea că Franţa era perfect capabilă să continue lupta împotriva Germaniei din Africa de Nord, generalul nu dorea să pară binevoitor cu politicienii de pe *Massilia* – în ciuda faptului că Daladier era cel care îl numise guvernator al Marocului. În consecinţă, Noguès a ordonat ca politicienii să fie reţinuţi pe navă, sub pază.

Detenţia a durat până la 27 iunie, când lui Daladier i s-a permis să călătorească până la cartierul general al lui Noguès, la Rabat. Deşi cei doi au căzut de acord că forţele franceze din Africa de Nord aveau atât voinţa, cât şi mijloacele necesare pentru a continua lupta împotriva Germaniei, Noguès a refuzat să acţioneze fără instrucţiuni clare din partea guvernului refugiat la Bordeaux. După cum îşi amintea mai târziu Daladier, generalul „aştepta o autorizare guvernamentală pentru a se rupe de politica oficială şi a continua lupta, chiar dacă guvernul trebuia să dezaprobe implicarea sa în acest demers” 9. Primele telegrame ale lui Noguès au rămas fără răspuns, dar, în 28 iunie, generalul a primit un răspuns foarte clar: trebuia să se abţină de la orice acţiune militară. Mai mult, trebuia să-i reţină în Maroc pe Daladier şi pe ceilalţi politicieni până după votul din Adunarea Naţională, programat pentru 10 iunie, prin care se dorea ratificarea armistiţiului fianco-german şi acordarea de „puteri complete şi extraordinare” mareşalului10 Philippe Pétain, pentru a forma un nou guvern care să administreze acea parte a Franţei, neaflată

încă sub ocupaţia forţelor germane.

Considerând că singurul lucru bun pe care-l putea face era să coopereze cu noua ordine, Noguès a ordonat ca Daladier şi ceilalţi să fie împiedicaţi să urce la bordul unei nave care să-i ducă înapoi la Bordeaux, până după votul crucial din 10 iunie. Când votul s-a încheiat – şi Pétain a fost confirmat ca noul stăpân al Franţei neocupate, cu capitala stabilită la Vichy, o staţiune situată la circa o sută de kilometri nord-vest de Lyon –, Noguès i-a permis lui Daladier să ia o navă spre Bordeaux. El nu a fost arestat după sosirea sa, la 10 august, dar i s-a adus la cunoştinţă că noul guvern intenţionează să-l pună sub acuzare – împreună cu Blum, Mandel, Gamelin, Reynaud, fostul ministru al aviaţiei, Guy La Chambre, şi fostul administrator general al armatei, Robert Jacomeptentru „responsabilitatea” lor în înfrângerea suferită de Franţa în faţa Germaniei. Era, desigur, o vânătoare politică de vrăjitoare, care intenţiona mai degrabă să găsească ţapi ispăşitori decât să afle adevărul, însă Daladier a abordat acest proces ca pe o şansă de a-i pune în lumina reflectoarelor pe Pétain şi guvernul lui colaboraţionist.

Procesul urma să aibă loc în oraşul Riom, la circa treizeci de kilometri sud-vest de Vichy – de aceea, potenţialilor acuzaţi li s-a adus la cunoştinţă să nu părăsească împrejurimile. Până la 6 septembrie, Daladier a locuit la diverşi prieteni, în Vichy sau în regiune, după care a fost luat în custodie şi plasat în arest la domiciliu la castelul Chazeron, o construcţie medievală transformată în conac de ţară, situată în apropiere de Riom. În cele din urmă i s-au alăturat şi Blum, Mendel, Gamelin, Reynaud şi ceilalţi. Acuzaţii au stat în castelul dărăpănat până la 15 octombrie 1941, când, la ordinele lui Pétain, au fost transferaţi la Fort du Portalet, o fortăreaţă austeră din

zona montană, accidentată a Pirineilor, de lângă frontiera cu Spania. Trei luni mai târziu, Daladier, Blum, Gamelin, Jacomet şi La Chambre au fost din nou transferaţi, de data asta într-o casă de ţară dărăpănată din Bourassol, la câţiva kilometri la sud de Riom. Reynaud şi Mandel nu i-au însoţit pe ceilalţi, pentru că Pétain a decis să retragă acuzaţiile împotriva lor. Acest fapt nu le-a oferit totuşi libertatea, astfel că au rămas în custodia guvernului de la Vichy până când au fost predaţi germanilor.

La Bourassol, Daladier şi ceilalţi inculpaţi au continuat să-şi pregătească apărarea. La 19 februarie 1942, când în sfârşit a început procesul la Palatul de Justiţie din Riom, renovat în grabă, trebuie să fi fost o adevărată uşurare pentru cei cinci oameni, care puteau să răspundă acuzaţiilor ce li se aduceau. Nu-şi făceau nicio iluzie, desigur, cum că apărarea lor, oricât de îndrăzneaţă ar fi fost, îi va putea salva de la condamnare. Într-adevăr, cu patru luni în urmă, Pétain se exprimase foarte clar despre cum se aştepta să decurgă lucrurile, atunci când anunţase public acuzaţiile aduse vinovaţilor. Guvernul de la Vichy intenţiona ca Procesul de la Riom, aşa cum urma să fie cunoscut, să fie o înfierare clară a celor pe care îi proclamase în gura mare „oamenii care au trădat Franţa”. Faptul că vreo două sute de ziarişti, francezi şi străini, au fost acreditaţi să urmărească procesul era un indiciu limpede pentru faptul că Pétain şi susţinătorii săi intenţionau să facă din acest eveniment o victorie propagandistică pentru regimul de la Vichy, una în care Daladier şi ceilalţi să fie umiliţi pe măsură, discreditaţi şi dezavuaţi.

Detaliile Procesului de la Riom – oricât ar fi de fascinante şi de importante din punct de vedere istoric – sunt în afara subiectului acestui volum. Este suficient să

spunem că lucrurile nu au decurs deloc aşa cum intenţionaseră Pétain şi guvernul său colaboraţionist. În timp ce Gamelin a refuzat să recunoască autoritatea Vichy-ului de a-l judeca, păstrând tăcerea pe toată durata procesului, Daladier şi Blum au creat ceea ce nu poate fi numit altfel decât o apărare strălucită. Cunoştinţele lui Daladier referitoare la evenimentele care se derulaseră între victoria Frontului Popular din 1936 şi capitularea Franţei din 1940 erau enciclopedice, astfel că a fost capabil să demonteze fiecare învinuire adusă de acuzarea prost pregătită de procurorii incoerenţi. Iar elocvenţa lui

Blum şi argumentaţia legalăel era, oricum, un avocat foarte talentat şi un politician strălucit – i-au permis acestuia să distrugă interogatoriile martorilor guvernului, astfel încât foarte curând, a reieşit că acest caz montat de Vichy împotriva acuzaţilor nu reprezenta decât o farsă cu motivaţii politice.

Pe măsură ce procesul se derula, stăpânii germani ai Vichy-ului deveneau tot mai frustraţi de ritmul lent al tribunalului şi de portretul tot mai simpatetic pe care presa străină îl făcea acuzaţilor. Însuşi Hitler şi-a exprimat nemulţumirea faţă de incapacitatea aparentă a curţii de a le închide gura lui Blum şi lui Daladier şi cu atât mai puţin de a le dovedi vinovăţia în a „forţa” Germania să atace Franţa în 1940. Pentru a evita orice viitoare deteriorare a imaginii regimului de la Vichy în presa internaţională – şi, prin extensie, a sa –, şi pentru a opri ceea ce devenea rapid un coşmar în privinţa relaţiilor publice, Hitler a ordonat oprirea procesului. La 12 aprilie 1942, preşedintele curţii, Pierre Caous, anunţa că procedurile aveau să fie suspendate temporar – după douăzeci şi patru de şedinţe publice –, astfel încât procurorii să poată aduna „mai multe informaţii”.

Suspendarea temporară a Procesului de la Riom a durat până la 21 mai 1943, când procedurile au fost oprite oficial. Până atunci, oricum, multe se schimbaseră pentru Daladier şi Franţa. Operaţiunea Torch – invazia americano-britanică în Africa de Nord franceză, la 8 noiembrie 1942 l-a determinat pe Hitler să le ordone forţelor sale să intre în Franţa neocupată. În doar câteva zile, întreaga ţară a ajuns sub control german ferm, regimul de la Vichy a fost transformat într-un guvern-marionetă, iar poziţia lui Daladier şi a colegilor săi acuzaţi a devenit nesigură. Deşi Jacomet şi La Chambre erau obligaţi să-şi continue arestul la domiciliu la Bourassol, Heinrich Himmler a ordonat ca Daladier, Blum şi Gamelin să fie mutaţi în „locuri sigure” din Germania, pentru a preveni „răpirea” lor de către agenţi aliaţi”.

Cei trei politicieni şi-au început trista călătorie în data de 31 martie 1943, când au părăsit localitatea Bourassol sub escorta poliţiei, într-un convoi de cinci maşini. Prima oprire au făcut-o la un aeroport din apropiere de Clermont-Ferrand, unde li s-a alăturat şi liderul sindical Léon Jouhaux. La 3 aprilie se aflau cu toţii în Paris, la aeroportul Le Bourget, de unde, împreună cu escorta Gestapo, s-au îmbarcat la bordul unui avion de transport Lufthansa, cu destinaţia Mannheim şi, în cele din urmă, Frankfurt. De acolo, francezii şi paznicii lor au pornit pe şosea şi, exact înaintea zorilor zilei de 4 aprilie, au ajuns la destinaţie: extinsul lagăr de concentrare Buchenwald12, de lângă Weimar.

Faţă de condiţiile oribile pe care le suportau cei mai mulţi deţinuţi din acest lagăr, Daladier şi ceilalţi prizonieri VIP francezi trăiau într-un relativ confort. Li s-au repartizat camere individuale, în campusul SS, care era separat de lagărul principal şi înconjurat de pini13. Deşi

aveau grilaj la ferestre şi uşile camerelor erau încuiate noaptea, francezii erau bine hrăniţi, le era permis să se plimbe în jurul perimetrului îngrădit al lagărului (sub escortă, desigur) şi, în plus, puteau să scrie şi să primească scrisori. Şi, poate la fel de important pentru cei trei oameni vorbăreţi, care fuseseră odată extrem de puternici, le era permis să se întâlnească pentru câteva ore, în fiecare seară după cină, să împartă o sticlă de coniac german, să fumeze ţigări făcute din tutun ieftin croat şi să dezbată – uneori aprig – cauzele înfrângerii naţiunii lor.

Sejurul lui Daladier la Buchenwald nu a durat mult. Pe 29 aprilie, comandantul lagărului, Hermann Pistre, i-a spus lui Daladier că urma să fie transferat, împreună cu Gamelin şi Jouhaux, la „o facilitate specială" din Tirolul de Nord, nu departe de Innsbruck. Din păcate, Leon Blum nu avea să-i însoţească pe ceilalţi; ca evreu, era destinat „detenţiei speciale", a explicat Pistre. La fel şi Georges Mandel, care urma să ajungă la Buchenwald în numai câteva zile. Daladier a fost profund răvăşit de faptul că prietenul lui avea să rămână în urmă, în lagărul de concentrare, dar Blum însuşi a luat totul în glumă, spunând că el şi Mandel „aveau să transforme locul într-un ghetou" 14.

Imediat după răsărit, pe 30 aprilie, Daladier, Gamelin şi Jouhaux şi-au luat rămas-bun de la Blum şi au fost escortaţi de trupe SS spre poarta principală a complexului. Oricum, planul s-a modificat în curând, pentru că adjunctul comandantului de la Buchenwald a sosit cu vestea că plecarea lor spre Tirol avea să fie amânată, fără să ofere vreo altă explicaţie. În sfârşit, la 2 mai, Daladier şi colegii săi au urcat într-un Mercedes de serviciu împreună cu escorta lor SS, cu destinaţia München şi, în cele din urmă,

Schloss Itter.

Drumul spre sud a fost o experienţă revelatoare pentru cei trei francezi, întrucât, chiar şi după aproape patru ani de război, drumurile din centrul şi din sudul Germaniei erau copleşite de traficul militar. De câteva ori, poliţia militară15 a oprit maşina şi escorta acesteia pe marginea drumului, pentru a le face loc să treacă unor lungi convoaie de camioane încărcate cu soldaţi, intercalate cu vehicule remorcând piese de artilerie şi lansatoare de rachete cu mai multe ţevi. În ciuda unor dovezi clare ale atacurilor aeriene aliate – clădiri distruse, poduri dărâmate şi zone întinse de teren cu cratere –, era deprimant de evident pentru francezi că Germania era departe de a fi învinsă.

Maurice Gamelin era, probabil, cel mai afectat de aparent nesfârşita afişare a puterii combative a Wehrmachtului. Micuţul general – avea cu puţin peste un metru şaizeci – îşi petrecuse o bună parte din cei şaizeci şi unu de ani ai săi ca soldat în serviciul armatei ţării sale, o forţă a cărei raţiune de a exista era, de cel puţin o generaţie, să împiedice catastrofa militară care lovise Franţa în 1940. Din acest motiv, faptul că mulţi dintre conaţionalii săi păreau să creadă că el era singurul vinovat pentru înfrângerea şi capitularea Franţei era o pastilă greu de digerat pentru fostul comandant suprem al tuturor forţelor armate franceze.

Avansarea lui Gamelin până în cea mai înaltă poziţie militară a ţării sale părea să fi fost, privind retrospectiv, aproape predestinată. Se născuse la 20 septembrie 1872, în casa familiei de pe bulevardul Saint Germain din Paris, aflat exact peste drum de Ministerul de Război al Franţei. Tatăl său, Zephyrin Gamelin, era general, dar şi administratorul suprem al armatei.16 Tânărul Gamelin a

fost educat la o şcoală de elită din Paris, unde şi-a dezvoltat un interes profund şi de durată pentru artă şi filosofie, iar în 1891 a intrat la Şcoala Militară Specială de la Saint-Cyr, cea mai importantă academie militară a Franţei. Student înzestrat, el a terminat primul din promoţia sa de 449 de studenţi, în 1893, apoi a fost avansat la gradul de locotenent-major.

În următorii douăzeci de ani, Gamelin s-a dovedit a fi atât un excelent ofiţer de stat-major, cât şi un comandant tactic cu aptitudini deosebite. După detaşarea sa iniţială în Africa de Nord franceză, el a avansat constant în grad, având parte de mentori puternici, precum generalul Joseph Joffre, comandantul suprem al armatei franceze în anii de dinaintea Primului Război Mondial. În noiembrie 1913, era membru al biroului de operaţiuni al Statului-Major General, în această poziţie, Gamelin a ajutat la elaborarea planurilor de mobilizare pe care armata trebuia să le pună în acţiune în caz de război, apoi, în martie 1914, a fost numit să facă parte din statul-major personal al lui Joffre.

Deşi Primul Război Mondial a fost o tragedie sângeroasă pentru Franţa, pentru Gamelin a reprezentat un triumf personal. Alternând între poziţii importante în statul-major şi poziţii de comandă pe front, el şi-a construit o reputaţie solidă de ofiţer inovativ, extrem de capabil şi cu intuiţie politică, deosebit de atent cu oamenii lui şi capabil să nu-şi piardă firea indiferent de situaţie. Cea mai bună demonstraţie a acestui din urmă atribut a fost modul strălucit în care a comandat Divizia 9 Infanterie în timpul marii ofensive de primăvară a armatei germane, din 1918. Atacat iniţial de şase divizii inamice, Gamelin a ordonat o retragere prin luptă, care i-a salvat divizia şi i-a permis, în cele din urmă, să oprească înaintarea germană pe râul Oise.

La sfârşitul războiului, în 1918, Gamelin era un general de brigadă cu pieptul plin de decoraţii, atât franceze, cât şi străine. Succesele sale din timpul războiului au asigurat ascensiunea sa continuă în perioada postbelică, întărindu-i reputaţia deja solidă cu o serie de realizări succesive, între 1919 – 1925, Gamelin a condus misiunea militară franceză din Brazilia, iar între 1925 – 192817 a comandat forţele franceze din Siria. În 1930, a fost numit adjunct al generalului Maxime Weygand, şeful Statului-Major General al armatei. Prim-ministrul André Tardieu spera ca generalul Gamelin să fie un opozant, cu o gândire avansată şi relativ liberalăşi, poate, un viitor succesor –, al extrem de conservatorului Weygand. Cel din urmă favoriza revizuirea şi mecanizarea integrală a armatei franceze – fiind în mod deosebit un susţinător înfocat al ideii de a crea unităţi blindate independente, echipate cu tancuri de cea mai bună calitate18 –, însă personalitatea sa extrem de instabilă şi tendinţa sa de a-i critica public pe politicienii care erau suficient de limitaţi încât să nu fie de acord cu el îi împiedicau de multe ori, eforturile de a îmbunătăţi starea de pregătire militară a ţării sale.

Parteneriatul dintre Gamelin şi Weygand a început foarte bine; într-adevăr, la scurt timp după ce acesta i-a devenit asistent, în 1930, Weygand se referea la el numindu-l „un coleg de o inestimabilă valoare” 19 Cei doi ofiţeri erau îngrijoraţi în egală măsură de creşterea puterii militare a Germaniei şi erau de acord, din toată inima, cu nevoia de modernizare a armatei franceze şi cu realizarea unei linii de fortificaţii la frontiera estică a ţării. Dar luna de miere nu a durat prea mult. În februarie 1931, Weygand a devenit inspectorul general al armatei, iar Gamelin i-a luat locul ca şef al statului-major. Din acel moment, cei doi

bărbaţi au început să se contrazică permanent în legătură cu modalităţile şi costurile revigorării militare a Franţei.

Ultraconservatorul Weygand considera că era imposibil să negocieze cu seria de prim-miniştri de stânga, care fuseseră la putere începând cu 1932. El era de părere că vederile internaţionaliste şi optimiste asupra afacerilor externe erau naive şi potenţial subversive şi de aceea simţea profund că eşecul lor de a finanţa adecvat achiziţia de armament pe scară largă, pe care el o considera esenţială, făcea din Franţa o ţară extrem de vulnerabilă. Deşi Gamelin era de acord cu multe dintre propunerile lui Weygand, ştia totodată că deranjarea constantă a politicienilor era contraproductivă. Gamelin era tot atât de conciliant pe cât era Weygand de certăreţ, sperând să obţină prin logică, reconciliere şi convingere ceea ce, aproape sigur, nu se putea obţine printr-o intransigenţă aspră. Acest punct de vedere l-a adus în opoziţie cu Weygand, care a început să îl privească pe politician, tot mai mult, ca pe un lider periculos de indecis, ale cărui convingeri şi metode – pe care le considera rămăşiţe ale serviciului acestuia în Primul Război Mondial – perpetuau slăbiciunea armatei şi creşteau enorm riscul de a fi înfrântă într-un eventual conflict cu Germania.

Punctul de vedere al lui Gamelin a prevalat, în cele din urmă, pentru că în ianuarie 1935 Weygand a ajuns la vârsta de şaizeci şi opt de ani, obligatorie pentru pensionare.

După plecarea sa, Gamelin l-a înlocuit nu numai ca şef al statului-major, ci şi ca inspector general al armatei şi vicepreşedinte al Consiliului Suprem de Război.20 Această din urmă poziţie îl făcea pe Gamelin, pe timp de pace, adjunct al ministrului de război, Louis Maurin. Pe timp de război, vicepreşedintele consiliului devenea, automat,

comandantul suprem al tuturor armatelor franceze de pe front.

Din păcate pentru Franţa, când a venit momentul ca Maurice Gamelin să ocupe această poziţie, cunoscută şi ca „generalissimo” 21, el s-a dovedit extrem de nepotrivit pentru responsabilitatea enormă care-i stătea în faţă. În ciuda eforturilor sale sincere şi consistente din perioada interbelică pentru consolidarea armatei franceze şi a cooperării dintre militari şi politicieni, el n-a făcut decât să ezite în primele luni de război. A refuzat să atace agresiv Germania şi a preferat o apărare de-a lungul frontierei, bazată pe forturile impresionantei, dar incompletei Linii Maginot. Când aşa-numitul Război ciudat a luat sfârşit, la 10 mai 1940, cu invazia Germaniei în Franţa şi în Ţările de Jos, Gamelin a înţeles prea târziu importanţa loviturii germane din Ardeni, o zonă accidentată şi împădurită pe care el o considera imposibilă pentru tancuri.

În timp ce înfrângerile franceze se înmulţeau, Gamelin reacţiona prin demiterea unora dintre comandanţii de pe front, punând retragerile naţiunii mai degrabă în cârca „incompetenţei” lor decât pe seama propriilor sale stângăcii. Bărbatul care-şi făcuse un nume în băile de sânge statice şi atroce ale Primului Război Mondial, dar şi în războaiele coloniale care urmaseră, s-a dovedit în cele din urmă a fi incapabil să răspundă eficient asaltului rapid, flexibil şi cu arme combinate al Germaniei. Complet depăşit de blitzkrieg, Gamelin a continuat să se zbată până la 18 mai, când prim-ministrul Paul Reynaud l-a demis, adăugând o insultă prin rechemarea lui Weygand în calitate de „generalissimo” în ciuda zvonurilor foarte răspândite cum că s-ar fi sinucis sau ar fi fugit din ţară22, Gamelin şi-a petrecut următoarele săptămâni – dintre demiterea sa şi capitularea Franţei în faţa Germaniei – în

locuinţa sa din Paris, îngrijindu-şi trandafirii şi ascultând ştirile tot mai alarmante care veneau de pe front. Se aştepta ca naziştii să-l aresteze, desigur, atunci când aveau să ajungă în capitală; însă nu a anticipat că avea să fie luat în custodie de compatrioţii săi francezi. Pe 6 septembrie 1940 – în aceeaşi zi în care era reţinut Daladier –, în timp ce Gamelin îşi vizita prietenul, pe Leo Abel Gaboriaud, editor al ziarului *L'Ere nouvelle*, agenţii Siguranţei Naţionale au apărut la uşă23. Aceştia i-au explicat că lucrau cu reţinere la ordinele germanilor de a-l aresta şi a-l transfera la castelul Chazeron. Gaboriaud şi-a însoţit prietenul până la maşina care îl aştepta şi, când ofiţerii erau pe punctul de a-l aşeza pe bancheta din spate, editorul i-a privit şi le-a spus hotărât: – Omul pe care l-aţi luat în custodie este în viaţă. Presupun că va fi în viaţă şi când va ajunge la Chazeron.24

Deşi îngrijorarea lui Gaboriaud pentru siguranţa lui Gamelin era de înţeles, micuţul general a ajuns la Chazeron – şi la Procesul de la Riomnevătămat. În ciuda faptului că încarcerarea lui, alături de Daladier şi de ceilalţi, la Buchenwald nu putea fi de bun augur, ritualul său zilnic de gimnastică intensă, urmat de câteva ture vioaie în interiorul micului perimetru al complexului VIP, i-a asigurat, la sosirea la Schloss Itter, o stare de sănătate foarte bună pentru un bărbat de vârsta lui.

Din păcate, nu acelaşi lucru s-ar fi putut spune şi despre ultimul bărbat pe care Zvonko Cuckovic l-a văzut coborând din Mercedes în curtea castelului.

Deşi avea doar şaizeci şi patru de ani, Léon Jouhaux arăta cu mult mai bătrân. Secretarul general al Confederaţiei Generale a Muncii (CGT), unul dintre cele mai mari sindicate ale Franţei, suferea, de câteva luni, de o revenire a artritei care-l chinuise toată viaţa. Mai mult,

orice formă de stres sau de anxietate provoca o creştere semnificativă a durerilor din piept.25 Convins că inima începuse să-l lase, dar lipsindu-i un diagnostic corespunzător şi orice fel de medicaţie, bărbatul solid nu putea face nimic altceva decât să-şi accepte cu stoicism condiţia, care se înrăutăţea vizibil.

O asemenea abordare pasivă era cu totul nouă pentru Jouhaux, pentru că el nu avusese o viaţă uşoară.26 Născut într-un arondisment sărac al Parisului, în 1879, fusese întotdeauna un luptător: mai întâi, împotriva bolilor din copilărie şi a bătăuşilor din curtea şcolii; mai apoi, în cea mai mare parte a vieţii sale de adult, împotriva injustiţiei sociale, în general, şi a oprimării clasei muncitoare, în particular, învăţase activismul radical de la tatăl său, care, în 1871, ieşise în stradă în timpul revoltei populare cunoscute sub numele de Comuna din Paris. Când Jouhaux avea doar doi ani, tatăl său şi-a părăsit slujba de la abatoarele centrale şi s-a mutat, împreună cu toată familia, la Aubervilliers, o suburbie mai puţin aglomerată, unde munca la o fabrică de chibrituri îi oferea venituri ceva mai ridicate.

Oricum, condiţiile de la noul loc de muncă nu erau mai bune decât cele de la abator. Muncitorii trudeau ore în şir în condiţii insalubre şi periculoase, incapabili să se protejeze de fumurile pătrunzătoare, toxice şi extrem de explozive produse de fosforul folosit ca principal ingredient pentru producerea capetelor de chibrit. În cele din urmă, bătrânul Jouhaux a devenit conducătorul sindicatului care a luat naştere în fabrică, incitându-i pe muncitori în repetate rânduri la greve care urmăreau să-i forţeze pe patroni să îmbunătăţească siguranţa şi condiţiile de lucru. Pe când Leon avea doisprezece ani, activismul l-a costat pe tatăl său o altă suspendare pe

termen lung de la fabrica de chibrituri, un eveniment care l-a forţat pe fiu, un tânăr dotat intelectual, să abandoneze şcoala şi să caute o slujbă pentru a putea contribui la întreţinerea familiei.

Tânărul Jouhaux a început să muncească la Turnătoria Centrală din Aubervilliers, o topitorie în care condiţiile de lucru erau mizerabile. Când tatăl său şi-a redobândit poziţia la fabrica de chibrituri, Leon a revenit la şcoală, dar nouă luni mai târziu tatăl său a fost concediat din nou, astfel că băiatul a obţinut o slujbă la fabrica de săpun. La vârsta de şaisprezece ani, Leon a început să lucreze la fabrica de chibrituri, unde s-a alăturat imediat sindicatului pe care tatăl său îl crease, muncind din greu. Începând cu acest moment – cu excepţia anului pe care l-a petrecut la o şcoală profesională –, Jouhaux a fost, după cum spunea mai târziu, „absorbit complet de viaţa grea a muncitorului industrial” 27

În 1900, când a fost chemat în serviciul militar, Jouhaux a schimbat această formă de viaţă grea cu o alta. După pregătirea iniţială, el a fost detaşat în Algeria, unde a servit în regimentul de zuavi. Apoi a fost trimis acasă şi eliberat din armată în 1903, pentru că tatăl său – care-şi pierduse şi îşi recâştigase slujba de mai multe ori până atunci – orbise din cauza expunerii îndelungate la fosforul alb. Jouhaux a revenit la fabrica de chibrituri, unde, în plus faţă de munca la linia de producţie, l-a înlocuit pe tatăl său la conducerea comitetului sindical. Sincer dedicat îmbunătăţirii condiţiilor de lucru ale tuturor muncitorilor, el s-a dovedit rapid un lider înnăscut şi un negociator dur, căruia nu-i era teamă să stea faţă în faţă cu şefii şi cu bătăuşii pe care aceştia îi angajau spre a pune capăt mişcărilor protestatare.

Tacticile lui Jouhaux la fabrica de chibrituri erau atât

de eficiente, încât au atras atenţia liderilor naţionali sindicali. În 1906 fost invitat să se alăture comitetului executiv al CGT şi, în curând, a ajuns să lucreze permanent la problemele importante care îi vizau pe muncitorii din întreaga Franţă. Deşi era cunoscut în continuare ca un negociator dur, el şi-a dezvoltat un pragmatism sănătos, care-i permitea să facă anumite compromisuri, atunci când acestea veneau în sprijinul cauzei generale a CGT şi a membrilor săi. După o serie de mai multe succese, în 1909 a fost numit secretar general al CGT, promovare care l-a făcut, la doar treizeci de ani, probabil cel mai puternic lider sindical din Franţa.

Printre cele mai presante probleme cărora Jouhaux a trebuit să le facă faţă în primii săi ani în fruntea CGT se număra şi creşterea valului de militarism în Europa. Convins că războiul îi făcea pe muncitori să sufere, numai pentru a-i îmbogăţi şi mai mult pe şefii lor capitalişti, Jouhaux li s-a alăturat celorlalţi lideri sindicali europeni, susţinând dezarmarea şi antimilitarismul universal. Totuşi, în 1914, când Europa a intrat în război – în ciuda a ceea ce Jouhaux va numi mai târziu „cele mai mari eforturi pentru îndiguirea mareei de sânge28 –, membrii sindicali din ţările aflate în război s-au alăturat steagului şi s-au înrolat în masă. Realitatea războiului a schimbat până şi convingerile lui Jouhaux: el a înţeles în curând că o victorie germană ar fi putut duce la înrobirea totală a clasei muncitoare franceze şi, în consecinţă, a lucrat din greu pentru a susţine efortul de război al Franţei.

În ciuda acestei susţineri, el nu şi-a pierdut niciodată convingerea că oamenii muncii din întreaga lume ar fi putut face ca războiul să devină desuet, în cele din urmă, dacă s-ar fi aliat, într-o mişcare sindicală internaţională; de aceea, a continuat să lupte din greu pentru a face posibilă

o asemenea alianţă. A devenit un pion important în reconstrucţia de după război a Federaţiei Sindicale Internaţionale (IFTU) şi, în 1919, a obţinut funcţia de vicepreşedinte al organizaţiei, păstrându-şi, în acelaşi timp, şi postul de conducător al CGT. Între anii 1920 şi 1930, şi-a exercitat influenţa considerabilă pentru a reuni organizaţiile muncitoreşti disparate din Europa. În noiembrie 1937, Jouhaux a fost unul dintre cei trei lideri EFTU care au călătorit la Moscova în vederea purtării unor discuţii referitoare la afilierea la IFTU a Consiliului Central al Sindicatelor din Rusia Sovietică. În ciuda faptului că era un anticomunist convins, Jouhaux susţinea că o asemenea afiliere reprezenta o reacţie logică la creşterea puterii fascismului în Germania şi în Italia, însă recomandarea sa ca IFTU să stabilească legături strânse şi pragmatice cu organizaţia sovietică a fost respinsă de consiliul general al acesteia.29

Desigur că, în cele din urmă, eforturile lui Jouhaux pentru prevenirea unui nou război mondial au fost inutile, în urma capitulării Franţei din 1940, regimul de la Vichy a ordonat dizolvarea CGT, determinându-i pe mulţi dintre membrii săi să formeze o mişcare de rezistenţă. Criticile clar exprimate ale lui Jouhaux la adresa regimului Pétain au asigurat înscrierea rapidă a numelui său pe o listă de arestări şi, în octombrie 1940, s-a emis un mandat împotriva sa. El se alăturase deja mişcării de rezistenţă şi călătorea prin Franţa neocupată cu documente false, care-l identificau drept cetăţean ceh, pe nume Bedrich Woves.30 Compatrioţii care îl ajutau să se deplaseze de la o casă conspirativă la alta i se adresau spunându-i „domnul Buvot”, dar el semna cu propriul nume toate pamfletele pe care le scria, îndemnându-i pe toţi membrii sindicali adevăraţi să susţină cauza aliată şi pledând pentru

unitatea grupărilor fracţionate de stânga din Franţa. Pentru a trimite scrierile sale celor care le multiplicau şi le distribuiau, Jouhaux se baza pe secretara şi tovarăşa lui de viaţă (mai târziu, soţia sa), Augusta Bruchlen31, o franţuzoaică născută în Alsacia, a cărei fluenţă în limba germană o ajutase, de mai multe ori, să nu fie descoperită în timp ce îi contacta pe unii membri ai mişcării de rezistenţă născute din interzisul CGT.

În ianuarie 1940, comitetul executiv al IFTU, cu sediul la Londra, decisese ca toţi liderii sindicali importanţi din Europa continentală să fie evacuaţi în Marea Britanie, iar Jouhaux era primul pe listă. Organizaţia a abordat, mai întâi, Serviciul Secret de Informaţii britanic (SIS) 32, care a fost de acord cu planul IFTU, dar în cele din urmă s-a dovedit incapabil să-l pună în aplicare. În urma apariţiei în Marea Britanie, în iulie 1940, a Serviciului de Operaţii Speciale (SOE) – o organizaţie cvasimilitară care avea sarcina specifică de a desfăşura acţiuni clandestine în teritoriile ocupate de inamic –, IFTU l-a abordat pe şeful politic al acesteia, ministrul economiei de război, Hugh Dalton. Socialist cu vechime, Dalton era pe deplin conştient de faptul că Jouhaux era mult mai valoros pentru cauza aliaţilor lucrând de la Londra decât putrezind într-o închisoare a regimului de la Vichy sau în una germană.33 Aşadar, Dalton şi-a folosit influenţa considerabilă pentru a se asigura că evadarea lui Jouhaux din Franţa reprezenta prioritatea SOE.

La începutul lunii noiembrie 1941, SOE a aranjat ca liderul sindical să fie trecut clandestin din Franţa în Portugalia, care era neutră, unde trebuia să se îmbarce într-un avion cu destinaţia Marea Britanie. Aparent, un agent dublu din rezistenţa CGT aflase ceva despre tentativa de evadare, astfel că a dat în vileag planul poliţiei

secrete din Vichy. Jouhaux a fost arestat în portul Marsilia pe 26 noiembrie34 1941, exact când era pe punctul de a se îmbarca – folosindu-se de acte false – la bordul unei nave cu destinaţia Portugalia.

După arestarea sa, Jouhaux a fost condus la Vals-les-Bains, o mică staţiune din regiunea Ron-Alpi, unde a fost complet izolat până când paznicii săi de la Vichy i-au hotărât soarta. La sfârşitul lunii februarie 1942, a fost transferat la Cahors, un orăşel medieval situat la circa o sută cincizeci de kilometri nord-vest de Vals-les-Bains, unde a trăit sub arest la domiciliu până la începutul lunii noiembrie. Apoi a fost mutat din nou, de această dată în staţiunea Evaux-les-Bains din centrul Franţei, unde regimul de la Vichy înfiinţase un centru descentralizat de internare pentru prizonierii politici de nivel înalt. Condiţiile erau relativ civilizate – deţinuţii erau cazaţi în fostul Grand Hotel – şi, la aproximativ o lună de la sosirea sa, lui Jouhaux i s-a permis să fie vizitat de Augusta Bruchlen. În ianuarie 1943, şi ea fusese arestată de Siguranţă, aparent pentru că lucra ca intermediar între Jouhaux şi rezistenţa CGT. Ţinută în acelaşi Grand Hotel, ea nu mai era considerată o ameninţare majoră, permiţându-i-se să-l viziteze pe Jouhaux de două ori pe săptămână, chiar dacă în prezenţa unui poliţist.35 Aceste întâlniri au ajutat mult la creşterea moralului liderului sindical, care suferea deja de crize prelungite de artrită şi de o angină pectorală tot mai gravă.

Idila lui Jouhaux la Evaux-les-Bains s-a sfârşit brusc, în noaptea de 31 martie 1943. Un pluton de soldaţi germani l-a preluat din camera sa, aproape doar cu hainele de pe el, aruncându-l într-o ambulanţă militară care aştepta afară. Cu câte un paznic german flancându-l pe ambele părţi, Jouhaux a fost condus la aeroportul din

Clermont-Ferrand, unde li s-a alăturat lui Daladier şi Gamelin pentru transferul la Buchenwald şi, în cele din urmă, la Schloss Itter.

Pentru Sébastian Wimmer, sosirea primilor trei prizonieri de onoare ai castelului a marcat începutul a ceea ce el spera cu ardoare să devină o etapă plină de recompense a carierei sale. Era comandantul celui mai important şi mai vizibil satelit din întreaga Germanie nazistă, a răspânditului sistem de lagăre de concentrare, fiind responsabil pentru câţiva dintre cei mai valoroşi prizonieri ai Reichului. Dacă Wimmer şi-ar fi jucat cărţile corect, ar fi putut obţine o promovare, decoraţii şi, cu puţin noroc, chiar o recunoaştere personală din partea Führerului. Şi, chiar mai important, dacă rezultatele sale în această poziţie-cheie reuşeau să-i mulţumească suficient pe şefii săi de la Dachau şi de la Berlin, ar fi putut evita revenirea la o viaţă mult mai puţin confortabilă, la munca în lagărele morţii sau, mai rău, la un post de combatant pe linia frontului.

Deşi era un personaj brutal prin natură şi pregătire, Wimmer a înţeles că succesul său în calitate de comandant la Schloss Itter depindea, în mare parte, de abilitatea de a-i trata pe importanţii săi prizonieri cu un anumit nivel de „corectitudine”, aflat cu totul în afara experienţelor sale anterioare. Pentru că Führerul ar fi putut să aibă planuri pentru prizonierii VIPsă îi predea aliaţilor ca parte a unui acord politic sau chiar să-i elibereze ca un gest de mărinimie după victoria finală a Germaniei Wimmer ar fi trebuit să facă tot ceea ce putea pentru a-i menţine sănătoşi şi în siguranţă. Şi, deşi nu era unul dintre cei mai inteligenţi oameni din SS, el înţelegea că victoria Germaniei nu era pe deplin asigurată: patna-mamă suferise o serie de înfrângeri pe câmpul de luptă, iar

aviaţia aliată transforma centrele industriale ale ţării în mormane de ruine fumegânde, cu o regularitate invariabilă. Wimmer înţelegea foarte clar că, în cazul în care Germania urma să piardă războiul, faptul că avea în grijă câteva personalităţi franceze care să depună mărturie că fuseseră tratate bine reprezenta singurul lucru care putea să-l salveze din faţa unui pluton de execuţie aliat.

Încercând să păstreze un echilibru între corectitudine şi nivelul de duritate distantă pe care simţea că îl impune poziţia sa, Wimmer a clătinat din cap către Daladier, Gamelin şi Jouhaux, în timp ce aceştia se îndreptau spre el după ce coborâseră din maşina de serviciu care-i adusese la Schloss Itter, dar nu a făcut niciun gest ca să le strângă mâinile. Flancaţi de membrii detaşamentului de pază SS al castelului, cei trei francezi l-au urmat pe Wimmer prin poarta arcuită din centrul castelului şi de-a lungul marii terase împrejmuite ce ducea spre intrarea boltită36 din clădirea principală a edificiului. Ştefan Otto din SD îi aştepta şi, în timp ce Wimmer îl privea, tânărul ofiţer i-a desemnat fiecărui francez câte o cameră, având grijă să nu folosească termenul „celulă”: Jouhaux în numărul 9, la etajul al doilea, iar Gamelin şi Daladier în numerele 10 şi, respectiv, 11, la etajul al treilea.37

Apoi, Otto le-a citit nou-veniţilor regulile mai puţin stricte ale captivităţii lor. Micul dejun, prânzul şi cina aveau să fie servite în sala de mese de la parter, însă îşi puteau lua mâncarea în camere, dacă doreau asta, iar în zilele cu vreme bună puteau mânca pe terasa alăturată. Fiecare om primea câte o sută de litri de vin pe lună, plus o alocaţie de 500 de mărci din care să-şi cumpere ţigări, hârtie de scris, creioane şi alte mărunţişuri, de la un chioşc mic înghesuit sub scara care ducea la primul etaj.

Prizonierii puteau să trimită şi să primească scrisori de la membrii familiei sau de la apropiaţi, deşi toate urmau să fie, desigur, cenzurate. De asemenea, aveau acces liber la bibliotecă şi li se permitea să asculte emisiunile difuzate de radioul uriaş aflat în salonul principal – deşi aparatul era acordat exclusiv pe Radio Berlin. Şi, în sfârşit, puteau face exerciţii, dimineaţa şi după-amiaza, în curtea mare din spatele castelului, care dispunea de o grădină şi cu fântână din secolul al XIII-lea.

Pentru cazul în care uitau, totuşi, că sunt prizonieri, Otto le-a transmis celor trei francezi câteva lucruri mai dure. Ei se aflau sub controlul absolut al celui de-al Treilea Reich şi erau obligaţi să asculte ordinele comandantului Wimmer, imediat şi fără comentarii. Fiecare dintre ei urma să fie încuiat în cameră de la orele unsprezece seara până la şapte dimineaţa. Nu li se permitea să părăsească edificiul fără o escortă SS şi, în cazul în care aveau să fie descoperiţi singuri în afara castelului, în orice moment, urmau să fie consideraţi evadaţi şi împuşcaţi imediat.

După terminarea citirii regulamentului, cei trei francezi au fost conduşi în camerele lor şi încuiaţi înăuntru, pentru ca Wimmer să-şi poată aduna toţi soldaţii în curtea de 50 de metri pe 30 din spate. Dorea să facă un anunţ scurt, dar la obiect, al cărui scop era acela de a se asigura că niciunul dintre oamenii din SS nu va încălca, din greşeală, rigurozitatea care, spera Wimmer, ar fi putut să îi favorizeze cariera sau să-i salveze capul.

Cei trei oameni care tocmai au sosit pentru a fi închişi în castel sunt francezi. Ei vor fi urmaţi de alţii. Din ordinul Führerului, aceşti prizonieri trebuie consideraţi ostatici. Atunci când îl întâlniţi pe vreunul dintre ei, trebuie să-i acordaţi un salut militar obişnuit, şi nu salutul nazist. Dacă unul dintre aceşti domni încearcă să discute

cu voi, răspunsul trebuie să fie următorul: «Excelenţa Voastră, nu doriţi să vorbiţi cu comandantul Wimmer?» înţeles? 38

După ce regulile de bază au fost clar stabilite, gardienii şi prizonierii au intrat într-o rutină zilnică. Pentru primii, aceasta însemna alternarea perioadelor în serviciu cu momentele de relaxare, intercalate cu ocazionale escapade recreaţionale la Itter sau Worgl. Pentru ceilalţi, zilele se centrau, în principal, în jurul meselor – micul dejun la opt, prânzul la două şi cina la şapte. Mâncarea – preparată de sergentul de intendenţă al detaşamentului de gardă, Oschbald, şi de doi soldaţi tineri – era simplă, dar consistentă, aceeaşi care li se servea şi trupelor SS. Între mese, cei trei francezi îşi petreceau timpul citind, vorbind sau plimbându-se în jurul curţii interioare. După cină, bărbaţii stăteau împreună la un coniac – dintr-o sticlă pe care Wimmer le-o dăduse într-o încercare transparentă de a le intra în graţii – şi puţină conversaţie; apoi, fiecare se retrăgea în propria cameră, pentru a lucra la notele şi la jurnalele care trebuiau să formeze baza memoriilor lor justificative de după război.

Dar Schloss Itter nu fusese transformat într-o închisoare de maximă securitate doar pentru a-i găzdui pe Daladier, Gamelin şi Jouhaux. Birocraţii de la Dachau intenţionau să umple cât mai multe celule şi, în timp, castelul din Tirol a ajuns să găzduiască alţi cincisprezece prizonieri „de onoare”, fiecare cu propria poveste.

CAPITOLUL 3

IUBIŢI, PRIETENI ŞI RIVALI

1 y

Paul Reynaud, 12 mai 1943

Ne putem doar închipui intensitatea mâhnirii lui Édouard Daladier când, la numai douăsprezece zile de la

sosirea sa la Schloss Itter, unul dintre cei mai înverşunaţi adversari politici ai săi a intrat pe uşă. Avea să afle, în curând, că traseul lui Paul Reynaud spre fortăreaţa din Tirol fusese chiar mai greu decât al său.

Până la demisia sa din funcţia de prim-ministru, la 16 iunie 1940, ca urmare a succesului atacului Germaniei asupra Franţei, Reynaud urmaşe o cale aleasă cu multă grijă în hăţişul politicii franceze. Născut în sud-estul Franţei, în 1878, studiase dreptul, cu intenţia expresă de a se implica în politică. Planurile sale au fost întrerupte, temporar însă, de Primul Război Mondial, în timpul căruia a servit în armată. În 1919, a câştigat alegerile pentru Camera Deputaţilor, unde s-a alăturat Partidului Alianţei Democratice, de centru-dreapta. Reynaud a deţinut câteva posturi ministeriale sub diverşi prim-miniştri şi, în aprilie 1938, a fost numit ministru de justiţie în guvernul Daladier. Când acesta a demisionat, la 19 martie 1940, Reynaud i-a luat locul.

Ascensiunea sa a venit la mai puţin de opt săptămâni înainte ca Germania să lanseze Case Yellow, prima fază a agresiunii contra Franţei şi Ţărilor de Jos, la 10 mai. La fel ca majoritatea compatrioţilor săi, Reynaud a fost uimit de rapiditatea înaintării germane şi de eşecul forţelor armate ale ţării sale – şi al Corpului Expediţionar Britanic – de a opune o rezistenţă eficientă. Convins că generalul Maurice Gamelin era incapabil să schimbe soarta militară a Franţei, Reynaud l-a înlocuit la 18 mai cu generalul Maxime Weygand în aceeaşi zi, acesta l-a desemnat în guvern, ca ministru de stat, pe mareşalul Pétain, un erou al Primului Război Mondial, în vârstă de optzeci şi patru de ani.

Oricum, aceste schimbări politice şi militare nu au putut să oprească înaintarea nazistă, în special după ce germanii au lansat, la 5 iunie, Case Red, a doua fază a

agresiunii lor. După ce a ocolit Linia Maginot, Wehrmachtul a fost doar încetinit, ocazional, de diversele linii de apărare ridicate de un Weygand copleşit. Reynaud şi guvernul său au părăsit Parisul la 10 iunie, cu destinaţia Tours şi, în cele din urmă, Bordeaux. Trupele germane au ocupat capitala complet lipsită de apărare la 14 iunie.

Deşi Reynaud era convins că Franţa putea să continue lupta din coloniile din Africa de Nord, el a fost supus unei presiuni constante de a se preda, această constrângere venind mai ales din partea amantei lui, contesa Hélène de Portes1, considerată filogermană. Când cabinetul său a votat, la 15 iunie, negocierea unor condiţii de armistiţiu cu Germania, Reynaud a demisionat şi a fost înlocuit cu Pétain, care şi-a anunţat imediat intenţia de a încheia un acord de suspendare temporară a acţiunilor militare.

Reynaud şi de Portes au stat în Bordeaux până după 22 iunie, data semnării armistiţiului, apoi au plecat spre casa de vară a primului, pe coasta Mediteranei. La 28 iunie, maşina lor a părăsit carosabilul şi a lovit un copac; de Portes a murit pe loc, iar Reynaud a suferit o contuzie serioasă. În timpul recuperării sale, la spitalul din Montpellier, germanii au ocupat nordul Franţei, iar guvernul Pétain l-a declarat pe bătrânul mareşal „şef al statului”, înlocuind apoi Republica a Treia cu un regim tot mai fascist, care dorea să fie câinele credincios al Berlinului. Pétain şi-a anunţat intenţia de a-i judeca pe membrii fostului guvern pentru trădarea Franţei şi, la 6 septembrie 1940, câţiva agenţi ai Siguranţei l-au preluat pe Reynaud în custodie.

În cele din urmă, Pétain a decis ca Reynaud şi Mandel să nu fie martori la spectacolul juridic şi a ordonat ca aceştia să rămână închişi în fortul Portalet. Ei au rămas

acolo mai bine de un an, cel mai mult timp în izolare. Deşi era încurajat de vizitele fiicei sale, Colette Reynaud Demis, şi de cele ale secretarei sale private, Christiane Mabire, în vârstă de douăzeci şi opt de ani, Reynaud ştia că regimul de la Vichy avea să-l predea germanilor. Acest lucru s-a întâmplat la 20 noiembrie 1942, când el şi Mandel au fost transportaţi la Berlin. Cei doi francezi au fost separaţi, Reynaud fiind condus în lagărul de concentrare Sachsenhausen din Oranienburg.2

Reynaud a petrecut cinci luni în izolare la Sachsenhausen. În februarie 1943, a descoperit că Mandel era reţinut într-o celulă alăturată. Cei doi au putut să se bucure de câteva momente de conversaţie şoptită, când unul din ei era dus la duşuri. Momentele petrecute cu Mandel au dispărut la jumătatea lunii martie, când Reynaud a fost transferat într-o secţiune de la Sachsenhausen, cunoscută ca, 3 uncărul”, şi instalat într-o baracă mare, înconjurată de un gard electrificat. După câteva săptămâni, în noua sa locuinţă i s-a alăturat jucătorul de tenis şi fostul oficial al guvernului de la Vichy, Jean Borotra.

La 10 mai, celor doi bărbaţi li s-a cerut să-şi împacheteze puţinele lucruri personale şi, după câteva ore, se aflau pe drum, îndreptându-se spre sud, către Austria. Când a coborât din maşina de serviciu în curtea din faţă de la Schloss Itter, Reynaud a fost şocat să-i vadă pe Daladier şi pe Gamelin, despre care presupunea că fuseseră executaţi după procesul-spectacol de la Riom, dar şi pe Jouhaux, pe care îl cunoscuse înainte de război. Privind în jur spre noua sa reşedinţă, Reynaud s-a gândit că era cu mult mai acceptabilă decât anterioara locaţie în care fusese închis. Mai târziu, avea să-şi amintească: „Daladier, Gamelin şi Jouhaux se aflau acolo de câteva zile. Mă tem

că i-am şocat când am strigat: *Asta este paradisul!"* 3

Era o exclamaţie pe care avea să o regrete în curând.

Jean Borotra, 12 mai 1943

Deşi impresia iniţială a lui Borotra referitoare la Schloss Itter a fost cu mult mai reţinută decât cea a lui Reynaud, şi el privea castelul ca pe o evoluţie semnificativă faţă de

Sachsenhausen. Şi, pentru starul tenisului – un om înalt şi deşirat, pentru care activitatea fizică zilnică era la fel de necesară precum mâncarea şi apa –, cel mai atrăgător aspect al noii sale închisori era aleea care înconjura curtea din spate, exact pe sub zidul împrejmuitor. Borotra a înţeles repede că, dacă paznicii săi aveau să îi permită să alerge câteva tururi în fiecare zi, în curând putea să revină la excelenta condiţie fizică de care avea nevoie pentru a încerca lucrul care îi ocupa permanent mintea: evadarea.

Condiţia fizică reprezentase întotdeauna un aspect esenţial al vieţii lui Borotra, practic din ziua în care venise pe lume, la 13 august 1898.4 Născut într-o familie bască, lângă Biarritz, el a crescut hoinărind prin peisajul muntos de la graniţa Franţei cu Spania. La paisprezece ani, în 1912, a descoperit tenisul, în timp ce-şi petrecea vara în Anglia. Rapid, agil şi competitiv, Borotra s-a îndreptat către acest sport, deşi izbucnirea războiului a întrerupt dezvoltarea lui ca jucător de tenis.

Patriot fervent, Borotra s-a înrolat în septembrie 1916. Ca orice tânăr în formă şi, evident, bine educat – vorbea fluent spaniola, germana şi engleza, la fel ca şi franceza –, Borotra a fost pregătit ca ofiţer de artilerie. După detaşarea sa, în aprilie 1917, a avut parte de multe lupte, câştigând Crucea de Război. Finalul războiului l-a găsit în calitate de comandant de baterie. După eliberarea

din serviciul activ, în 1919, a revenit pe băncile şcolii, unde a obţinut diplomele în inginerie şi drept.

Borotra a continuat să joace tenis, câştigând turnee în întreaga Franţă. Stilul său foarte atletic – voleuri fulgerătoare şi lovituri distrugătoare pe deasupra capului, intercalate cu răsuciri şi salturi realizate cu abilitatea unui balerini-a atras porecla de *Bascul zburător*, devenind rapid un favorit al iubitorilor acestui sport. Pe măsură ce Borotra îşi reprezenta ţara şi pe sine pe terenurile din întreaga lume, susţinătorii săi au devenit internaţionali. La sfârşitul anilor ’20 a câştigat titluri la aproape toate marile turnee importante, inclusiv la Wimbledon.

Succesele sale sportive nu l-au împiedicat însă pe Borotra să caute oportunităţi în lumea afacerilor. El a realizat că tenisul profesionist nu-i va aduce suficiente mijloace de trai şi, în 1923, a obţinut un post de inginer la o firmă pariziană, în următorii şaptesprezece ani, aptitudinile lui de vorbitor de limbi străine, farmecul, conexiunile sociale, simţul pentru afaceri şi celebritatea i-au permis să-şi construiască o carieră internaţională de succes în domeniul vânzărilor. Şi programându-şi întâlnirile de afaceri internaţionale astfel încât să coincidă cu principalele turnee de tenis, a fost capabil să se ocupe de ambele cariere.

Cu toate acestea, Borotra a găsit suficient timp şi pentru politică. La sfârşitul anilor ’20, s-a alăturat Crucii de Foc, un grup de veterani de extremă dreaptă, condus de colonelul François de La Rocque. Borotra admira interesul organizaţiei pentru morala Franţei catolice, iar celebritatea sa a constituit un impuls extraordinar pentru campania de recrutări a grupării. În 1936, când de La Rocque a transformat Crucea de Foc într-un partid politic ceva mai moderat, numit Partidul Social Francez (PSF),

Borotra a decis să rămână un membru loial. În 1931, l-a întâlnit pe şeful departamentului de informaţii al lui de La Rocque, Edmond Barrachin, şi pe soţia sa englezoaică. Borotra a fost peste măsură de fermecat de atrăgătoarea doamnă Barrachin şi se presupune că vedeta de tenis a fost principala cauză a divorţului acesteia din 1934. Ea şi Borotra s-au căsătorit în 1937 şi au avut un fiu, Yves.5

Întrucât sportul, afacerile şi familia nu îl ţineau suficient de ocupat, Borotra şi-a păstrat şi gradul de ofiţer în rezervă. Unitatea saescadronul 5 din regimentul 232 de artilerie grea divizionară – a fost mobilizată cu numai câteva săptămâni înainte de invazia germană în Polonia. El şi oamenii lui au luptat, pentru prima dată, pe frontul din Lorena, dar, la 16 iunie, au fost izolaţi şi încercuiţi complet, în ziua următoare, Pétain anunţa naţiunea despre intenţia sa de a obţine încheierea unui armistiţiu, demers care l-a convins pe Borotra să fugă în Anglia pentru a continua lupta. Când escadronul 5 s-a predat în faţa germanilor, Borotra s-a strecurat spre liniile franceze, prin accidentatul Masiv Central. În cele din urmă şi-a unit forţele cu un tânăr pilot din forţele aeriene franceze, care avea acces la un mic avion civil, şi cei doi s-au pus de acord să pornească într-un zbor clandestin peste Canalul Mânecii, în noaptea de 3 iulie.6

Evadarea lui Borotra în Anglia n-a mai avut loc niciodată. Cu doar câteva ore înainte de decolarea avionului, Radio France a anunţat că Armata Navală Britanică atacase navele de război franceze în Algeria, asalt care provocase moartea a mai mult de 1 200 de marinari francezi. Borotra a înţeles motivaţia atacului britanic – aceea de a preveni căderea navelor franceze în mâinile germanilor dar a fost revoltat de atacul-surpriză neprovocat pus la cale de Armata Regală şi de distrugerea

produsă de acesta. El a decis să rămână în Franţa – deşi soţia şi fiul său se aflau la Londra fiind hotărât să facă tot ceea ce putea pentru ţara lui. Din păcate, patriotismul, respectul şi admiraţia sa pentru Phillipe Pétain şi Maxime Weygand l-au condus spre cea mai neinspirată decizie din viaţa lui.

După formarea guvernului de la Vichy, în 1940, ministrul tineretului şi afacerilor familiei, bascul de extremă dreaptă Jean Ybamegaray, i-a cerut lui Borotra să preia funcţia de comisar pentru sport şi să ajute la „reeducarea morală" a tineretului francez, pentru a-l face să devină „mai bine pregătit pentru viaţă şi mai dornic să răspundă prompt oricărei chemări" 7 pe care ţara ar putea să o solicite. Deşi vederile politice ale lui Borotra nu erau atât de conservatoare precum ale sale, Ybamegaray îl considera pe colegul său din PSF alegerea ideală pentru acest post. În ciuda îndoielilor sale, în 20 iulie Borotra şi-a asumat poziţia de director al Comisariatului General pentru Educaţie şi Sport.

În următoarele douăzeci şi una de luni, *Bascul zburător* a încercat să implementeze un program pentru îmbunătăţirea sănătăţii fizice şi morale a tineretului francez. Dar, în ciuda zelului depus de el în acest post şi a poziţiei de oficial al guvernului de la Vichy, Borotra a refuzat să se transforme într-un instrument al germanilor. La puţin timp după ce naziştii au întreprins primul lor raid de strângere a evreilor din Paris, în august 1941, el a interzis tuturor organizaţiilor sportive franceze să ia parte la competiţii care implicau participarea unor echipe germane.

Lipsa de entuziasm a lui Borotra faţă de politicile colaboraţioniste ale regimului Pétain şi dispreţul său pentru nazişti au atras, în curând, atenţia oficială. La

începutul lunii aprilie 1942, a fost convocat la ambasada germană din Paris, unde un funcţionar i-a cerut să anunţe public susţinerea personală pentru colaborarea cu germanii şi excluderea tuturor „indezirabililor” din sportul francez. Borotra a refuzat, adăugând că slujba lui era să unească tot tineretul francez prin sport, indiferent de rasă, religie sau convingeri politice. Germanul i-a atras atenţia că, dacă nu-şi va schimba discursul, va suferi consecinţele. Borotra a refuzat să se încline în faţa presiunii germane şi, la 19 aprilie 1942, germanii au forţat guvernul de la Vichy să-l demită.

Borotra a revenit la lucru, însă în următoarele luni a decis să părăsească Franţa şi să se alăture forţelor aliate. La 22 noiembrie 1942, s-a dus la gara Austerlitz din Paris, cu intenţia de a lua un tren spre sud pentru a traversa pe jos graniţa cu Spania. Din păcate, el le spusese prietenilor despre planul său şi, când era pe punctul de a se urca în tren, a fost arestat de agenţii Gestapoului.8

După interogatoriul din Paris, Borotra a fost transferat la Berlin şi, de acolo, la Sachsenhausen. De asemenea, a fost ţinut la izolare în acelaşi bloc de celule în care se aflau

Reynaud şi Mandel, deşi nu avea cunoştinţă de prezenţa acestora. În aprilie 1943 a fost mutat în Buncăr, unde se afla deja Reynaud. Cei doi politicieni se cunoşteau de mulţi ani, dar din cauză opiniilor politice diferite, nu erau în relaţii cordiale. Însă acest lucru s-a schimbat în săptămânile pe care le-au petrecut împreună în Buncăr şi, în ajunul plecării lor spre Schloss Itter, Reynaud a notat în jurnalul său cum că Borotra ajunsese să fie un „tovarăş excelent” 9.

Prima impresie a lui Borotra despre Itter s-a modificat radical când a realizat că prin curtea din spate i

se putea oferi şansa de a evada. Deşi se afla încă într-o condiţie fizică bună – cel puţin pentru un bărbat de patruzeci şi cinci de ani –, el ştia că era necesară o formă mult mai bună dacă dorea să aibă şansa de a obţine ceea ce visa încă din momentul arestării sale: libertatea.

Augusta Bruchlen, 19 iunie 1943

În timp ce Borotra spera să evadeze de la Schloss Itter, Augusta Bruchlen făcea tot ce putea pentru a pătrunde în fortăreaţă. Din momentul în care aflase că Léon Jouhaux fusese mutat la castel, ea făcuse presiuni asupra autorităţilor germane pentru a i se permite să-l însoţească. Femeia ştia că acesta avea să se degradeze fizic şi emoţional şi era convinsă că, fără prezenţa ei, nu avea să supravieţuiască detenţiei. Era hotărâtă să nu-l lase pe Jouhaux, omul pe care-l iubise atâţia ani, să moară într-o închisoare germană.

Născută în 1899 în Alsacia-Lorena, care îi aparţinea pe atunci Germaniei – teritoriul fusese anexat în urma

Războiului franco-prusac din 1870 – 1871 Bruchlen era de părere că regiunea era, de drept, franceză. Dar fluenţa ei în limba germană (şi o stăpânire rezonabilă a limbii engleze) a fost motivul pentru care a obţinut un post la Paris după ce s-a mutat acolo. În 1924, a fost angajată ca secretară a lui Jouhaux şi ca principal translator, un post care îi cerea să-l însoţească pe liderul sindical în călătoriile sale îndelungate. Ei au dezvoltat rapid o relaţie romantică şi, pe la începutul anilor ’30, Augusta Bruchlen era recunoscută ca „însoţitoarea” indispensabilă a lui Jouhaux şi asistenta sa executivă.

Când Jouhaux a trecut la activităţi ilegale, după izbucnirea războiului, Bruchlen a devenit o legătură vitală între el şi mişcarea de rezistenţă a CGT. Ea s-a ocupat de activitatea de editare şi distribuire a pamfletelor lui. După

arestarea liderului de sindicat, în noiembrie 1941, Bruchlen nu a mai ştiut nimic despre el timp de un an. În noiembrie 1942, ea a aflat că acesta fusese dus la Evaux-les-Bains şi îl vizita de câte ori putea. Acest lucru a devenit mai uşor după reţinerea ei, în ianuarie 1943; Bruchlen a fost condamnată la „reşedinţă obligatorie” în acelaşi Grand Hotel în care era reţinut şi Jouhaux.10

Deşi se afla în arest la domiciliu, Bruchlen pleca şi intra în Grand Hotel practic ori de câte ori dorea – singurele restricţii fiind ca ea să doarmă în hotel şi să nu părăsească Evaux-les-Bains fără permisiunea poliţiei. Niciuna dintre reglementări nu s-a dovedit dificil de urmat până când Jouhaux a fost mutat, în martie 1943. Temându-se pentru tovarăşul ei de viaţă şi neştiind unde fusese dus, ea a părăsit

Evax-les-Bains – fără permisiune – şi s-a îndreptat spre Vichy. Acolo, a solicitat permisiunea de a i se alătura lui Jouhaux, oriunde s-ar fi aflat acesta. Deşi i s-a spus că fusese transferat într-un lagăr de concentrare din Germania, Augusta Bruchlen a insistat să i se alăture.

La 29 mai, femeia a fost convocată la cartierul general al Gestapoului din Paris şi informată că i se putea alătura lui Jouhaux cu o singură condiţie. Trebuia să fie de acord, în scris, cu încarcerarea pe termen nedefinit şi să absolve guvernul de la Vichy şi din Germania de responsabilitatea oricărui rău care ar fi putut să i se întâmple în perioada încarcerării. După ce a semnat documentele, i s-a spus să se prezinte la Gara de Nord din Paris, la 17 iunie. Două zile mai târziu, ea se afla într-o maşină a Gestapoului care urca pe Itterstrasse şi, când castelul i-a apărut în faţă, Bruchlen a simţit un tremur prevestitor: locul i se părea desprins dintr-o povestire de groază gotică. În orice caz, impresia i s-a îmbunătăţit

considerabil când maşina s-a oprit în curtea din faţă şi l-a zărit pe Jouhaux, cu un zâmbet larg pe chip şi cu un buchet de flori în mână.

Christiane Mabire, 2 iulie 1943

În timp ce sosirea Augustei Bruchlen la Itter reprezenta răspunsul la rugăciunile ei şi ale lui Léon Jouhaux, pentru Paul Reynaud a fost o chemare la acţiune. Curând după transferul său la Sachsenhausen, el aflase că şi Christiane Mabire fusese arestată. Apariţia lui Bruchlen l-a încurajat pe Reynaud să-i ceară lui Wimmer să afle dacă Mabire era încă în viaţă şi, dacă da, să solicite transferul tinerei femei la Itter. După cum a înţeles inclusiv Wimmer, interesul lui Reynaud pentru soarta lui Mabire era mai mult decât un simplu act uman.

Christiane Dolorès Mabire se născuse la Paris, la 17 februarie 1913, într-o familie din clasa mijlocie-superioară. Primise o educaţie excelentă şi devenise ceea ce un observator numise o tânără „remarcabil de elegantă”, o fată „înaltă, zveltă, cu mâinile şi picioarele de mare rasă, cu o figură îngustă şi un nas acvilin”, care „se îmbrăca neobişnuit de atent şi cu bun-gust” 11. În plus, era inteligentă şi vorbea fluent engleza. Reynaud a apreciat pe loc toate calităţile tinerei femei atunci când i-a fost prezentată de fiica sa, Colette, la puţină vreme după ce devenise prim-ministru. Într-adevăr, a fost atât de impresionat, încât a angajat-o imediat pe tânăra de numai douăzeci şi şapte de ani, în ciuda opoziţiei contesei Hélène de Portes, în vârstă de treizeci şi opt.

Mabire făcea parte din personalul care l-a însoţit pe Reynaud la Tours şi la Bordeaux, atunci când guvernul francez a părăsit Parisul. Dar, când fostul prim-ministru i-a sugerat lui de Portes ca secretara lui să-i însoţească pe coasta Mediteranei – pentru a-l ajuta să-şi înceapă munca

la o carte despre înfrângerea Franţei, spunea el –, contesa nu a permis acest lucru. Acest refuz i-a salvat viaţa lui Mabire, pentru că ea nu s-a aflat în maşina lui Reynaud când aceasta a lovit copacul, ucigând-o pe de Portes.

Deşi Mabire nu a reuşit să-l vadă pe Reynaud în Montpellier, ea şi Demis l-au vizitat totuşi în închisoarea Le Portalet. Chiar dacă prezenţa ei era cerută, adesea, de abilitatea profesională, din jurnalul lui Reynaud reiese clar cât de încântat era de câte ori femeia îşi făcea apariţia. Aceste vizite s-au îndesit considerabil după ce Mabire şi-a luat o cameră la un hotel din oraşul învecinat, unde a locuit cea mai mare parte a anului petrecut de Reynaud la Le Portalet. Vizitele ei îi uşurau acestuia disconfortul încarcerării, iar prietenia dintre fostul prim-ministru şi secretara lui s-a transformat în ceva mult mai profund, în ciuda diferenţei de vârsta de treizeci şi cinci de ani.

E de înţeles că Mabire s-a impacientat când a ajuns la Le Portalet pe 21 noiembrie 1942, doar ca să afle că Reynaud fusese transferat cu o noapte înainte. Autorităţile i-au spus unde fusese mutat, dar agenţii Gestapoului au arestat-o în data de 22 noiembrie. Trei zile mai târziu, Mabire a ajuns la închisoarea Fresnes. Imediat după sosire, ea a fost închisă într-o cameră goală şi lăsată acolo pentru câteva ore.

După un scurt interogatoriu, a fost mutată într-o celulă şi a rămas în izolare până pe 10 decembrie, când a fost transportată la Ravensbruck, un lagăr de concentrare pentru femei, situat la aproximativ optzeci de kilometri la nord de Berlin. Aici şi-a petrecut următoarele şase luni. Tinerei franţuzoaice i se dăduse numele de cod Frau Müller şi a fost închisă singură într-un bloc de celule rezervat prizonierilor de mare valoare. Întrucât nu citea şi nici nu vorbea limba germană, nu i se permitea să

interacţioneze cu alţi prizonieri, astfel că izolarea ei era aproape completă.

Într-o zi, în timp ce îşi făcea cele cincisprezece minute obişnuite de exerciţii în micuţa curte interioară a blocului de celule, pierdută în gânduri, a auzit speriată o voce de femeie şoptită strigând-o „Madame!” într-o franceză cu un uşor accent o altă prizonieră, contesa poloneză Karolina Lanckoronska, îi vorbea printre barele de la fereastra celulei ei. Lanckoronska o văzuse pe Mabire şi ştiuse, după ţinuta ei, că trebuia să fie franţuzoaică. Neatenţia unui gardian le-a oferit celor două femei şansa de a interacţiona la două zile după primul lor contact. Ele „au discutat” în franceză, şi-a amintit Lanckoronska mai târziu, iar în următoarele câteva săptămâni contesa poloneză şi eleganta pariziană au devenit prietene apropiate. Această prietenie a fost întreruptă în ultimele săptămâni ale lunii iunie 1943, când Wimmer a decis ca Frau Müller să fie transferată în custodia sa. Nu era un act de bunătate, desigur, ci interesul de ordin personal al ofiţerului SS-TV, care credea că îndatorarea unui fost prim-ministru francez ar fi putut să-i aducă anumite câştiguri în viitor.

Intervenţia lui Wimmer a avut un efect imediat asupra vieţii lui Christiane Mabire. În ultima zi a lunii iunie, doi oameni din SS-TV au condus-o spre sud, în Austria, iar pe durata călătoriei femeia s-a convins că Reynaud era responsabil pentru plecarea ei de la Ravensbrück. Pe măsură ce kilometri treceau, ea spera să îl reîntâlnească pe omul care ajunsese să însemne atât de mult pentru ea.

În momentul în care s-au revăzut cu puţin înainte de prânz în ziua de 2 iulie12, Reynaud a îmbrăţişat-o cu căldură pe zâmbitoarea Mabire. Când aceasta a coborât

din maşina de serviciu, el a sărutat-o pe ambii obraji şi a condus-o, ţinând-o de mână, spre intrarea principală în castel. Deşi încă erau încarceraţi, bătrânul politician şi tânăra sa tovarăşă puteau să înfrunte împreună viitorul nesigur.

Marcel Granger, 2 iulie 1943

La aproape o oră de la sosirea lui Mabire, o a doua maşină a oprit în curtea din faţă a castelului, aducând un alt „prizonier special" Bruchlen, Gamelin, Jouhaux şi Borotra au coborât prin poarta arcuită a castelului pentru a vedea cine era noul lor tovarăş. Deşi niciunul dintre ei nu l-a recunoscut pe bărbat, cu toţii s-au mirat văzându-i îmbrăcămintea: pantaloni de călărie, cizme de piele până la genunchi, o cămaşă de bumbac cu motive nord-americane şi – spre încântarea lui Borotra – o beretă aşezată şmechereşte.13 Mai târziu, în timpul prânzului, bărbatul s-a prezentat ca fiind Marcel Granger, apoi le-a povestit ascultătorilor săi cum fusese salvat de la moarte la Dachau de soţia fratelui său.

Născut la Toulon, în 1901, Granger s-a stabilit în Tunisia franceză şi a pus bazele unei proprietăţi agricole de succes. Era ofiţer în rezervă al forţelor coloniale şi, odată cu izbucnirea războiului, în 1939, a fost mobilizat. A rămas la datorie după capitularea Franţei şi preluarea Tunisiei de către Vichy, dar, din decembrie 1940, s-a alăturat unei celule a rezistenţei. Fluenţa în arabă şi cunoştinţele despre ţară şi despre locuitorii ei îl făceau pe Granger un agent de informaţii ideal, astfel că i s-a încredinţat misiunea de a organiza depozite de armament secrete, pentru a susţine forţele aliate în cazul în care ar fi invadat Tunisia.

Debarcările aliate din Algeria şi Maroc, din noiembrie 1942, păreau să indice faptul că eforturile lui

Granger erau pe cale să dea roade, însă decizia germanilor de a trimite întăriri prin porturile şi aeroporturile Tunisiei făcea improbabilă o eliberare rapidă din partea aliaţilor. Infuzia de trupe ale Wehrmachtului şi vigilenţa crescută a Miliţiei – forţa paramilitară a regimului de la Vichy care se ocupa de mişcarea de rezistenţă – au complicat şi mai mult sarcina lui Granger. La începutul lunii aprilie 1943, el a fost capturat de trupele de Miliţie şi predat Gestapoului. După numai câteva zile, a ajuns în iadul de la Dachau.

Granger a lucrat pe câmpurile care înconjurau lagărul câte optsprezece ore pe zi, între interogatorii, cu foarte puţină mâncare şi apă. Condiţiile erau agravate de bătăi periodice, menite să-l facă să vorbească. La sfârşitul lunii iunie 1943, a fost convocat la birourile lagărului, unde, spre amuzamentul său, i s-a spus că va fi transferat la „o facilitate specială”, în care condiţiile aveau să fie mult mai pe placul francezului. Când Granger a întrebat despre motivul neaşteptatului său noroc, a rămas uimit când ofiţerul SS-TV i-a răspuns: „Datorită cumnatei dumneavoastră”.

Fratele francezului, Pierre, era căsătorit cu Renée, fiica lui Henri Giraud, general în armata franceză, care scăpase din captivitatea germanilor după căderea Franţei şi colabora cu aliaţii. Hitler îi ordonase lui Himmler să aresteze orice membru al familiei Giraud la care putea ajunge, intenţia lui fiind aceea de a-i folosi ca ostatici pentru a schimba devotamentul generalului faţă de cauza aliată. Manevra lui Himmler a reuşit să adune şaptesprezece membri ai extinsei familii Giraud, inclusiv pe Renée şi pe cei patru copii ai ei. Oricum, raidul îl ratase pe Pierre Granger, care servea ca asistent al socrului său. Când o revizuire de rutină a dosarelor a scos la iveală legătura dintre Marcel Granger şi clanul Giraud, acesta a

fost desemnat pentru un „tratament special” şi pus pe lista de transfer la Schloss Itter.

Povestea lui Granger – relatată în timp ce înfuleca toată mâncarea pe care putea să o înghită – a fascinat restrânsă audienţă de la Schloss Itter. În orice caz, fascinaţia s-a transformat în oroare când Granger le-a descris scenele de iad la care asistase la Dachau.14 Deşi fiecare dintre ascultători îndurase rigorile captivităţii germane, niciunul nu trăise condiţiile oribile descrise de Granger în trista lui poveste. Era un mod de a le reaminti că situaţia lor de la Schloss Itter, mai mult decât bună, se putea schimba într-o clipă şi că niciunul nu ştia cu adevărat de ce erau în stare germanii.

Maxime şi Marie-Renée-Josephine Weygand.

5 decembrie 1943

Reacţia lui Daladier la apariţia lui Reynaud între zidurile de la Schloss Itter nu a fost nimic în comparaţie cu neîncrederea oripilantă pe care sosirea lui Maxime Weygand a stârnit-o în Gamelin şi în Reynaud. În timp ce sursa disconfortului lui Gamelin era eşecul profesionalfusese înlocuit cu Weygand în cel mai critic moment al istoriei Franţei –, reacţia lui Reynaud era mult mai viscerală, în ciuda faptului că îl avansase pe Weygand, Reynaud îl blama pe general mai mult decât pe oricine altcineva pentru înfrângerea Franţei din 1940. La vederea fostului şef al armatei şi a soţiei sale intrând în curtea castelului Itter, Reynaud a murmurat, abia auzit: „Trădător, colaboraţionist!”

Epitetele acide nu erau o noutate pentru Weygand, acum în vârstă de şaptezeci şi şase de ani. Într-adevăr, încă din momentul naşterii sale, în ianuarie 1867, a fost nevoit să facă faţă batjocurii. Copil din flori, născut la Bruxelles15, a fost adus în Franţa de către cel care-l

îngrijea, David Léon Cohen, un bogat comerciant evreu cu origini italiene. Tânărul bastard a devenit un catolic convins şi un naţionalist împătimit şi, în cele din urmă, s-a orientat spre o carieră militară. Deşi oficial era belgian, el a intrat la academia militară de la Saint Cyr în calitate de student străin, dar, ca urmare a înfierii lui de către contabilul lui Cohen – o mişcare scriptică pe care acesta o pusese la cale pentru a-i permite pupilului său să devină „pe de-a-ntregul francez” –, tânărul a adoptat numele de Maxime Weygand.

De-a lungul anilor care au urmat numirii sale ca ofiţer, Weygand a excelat în îndeplinirea unor sarcini din ce în ce mai dificile şi, pe parcurs, s-a căsătorit cu Marie-Renée-Joséphine de Forsanz, cu care a avut doi fii. Când a izbucnit Primul Război Mondial, Weygand era locotenent-colonel şi, după un scurt stagiu pe front, a devenit şeful de stat-major al Corpului XX de armată francez, comandat de generalul Ferdinand Foch. Excelenta muncă de stat-major şi capacitatea sa de a se adapta necesităţilor militare i-au asigurat o avansare rapidă în grad. La finalul războiului, era general-maior.

Cariera lui Weygand de după război a fost plină de evenimente şi încununată de succes. Apoi, în 1930, a devenit şeful statului-major al armatei. Aceasta se petrecea în perioada colaborării sale cu Gamelin şi chiar şi în timpul confruntărilor cu acesta. După pensionarea sa forţată, în ianuarie 1935, Weygand a ocupat un post important în administraţia Companiei Canalului de Suez. Dar, pe măsură ce norii războiului se adunau deasupra Europei, el spera să fie rechemat în serviciul militar. Iar acest lucru s-a întâmplat în august 1939. Spre marea lui surpriză, vechiul său Nemesis, Gamelin, i-a cerut lui Weygand – la solicitarea lui Daladier – să preia comanda

forţelor franceze din estul Mediteranei. El s-a agăţat de această oportunitate şi şi-a luat în primire noul post în câteva săptămâni.

Reacţia ineficientă a lui Gamelin în timpul invaziei germane din 1940 l-a determinat pe Reynaud să-l cheme pe Weygand din Siria la Paris. La sosirea sa, acesta i-a luat locul lui Gamelin în calitate de comandant suprem al forţelor armate franceze. Weygand şi-a dat seama că Franţa nu mai avea nicio şansă de a opri înaintarea germană şi a decis că o cale bună pentru a evita distrugerea pe scară largă a infrastructurii naţionale şi pentru a salva o urmă de suveranitate franceză era să ceară încheierea unui armistiţiu imediat. Demisia lui Reynaud din 16 iunie – şi numirea lui Weygand de către Pétain în postul de ministru al apărării, în ziua următoare – a deschis calea pentru Weygand şi pentru cei care vedeau în încetarea imediată a ostilităţilor singura şansă de supravieţuire a Franţei.

Deşi se poate spune că acţiunile lui Weygand şi ale celorlalţi lideri francezi care credeau în armistiţiu au salvat ţara de la distrugerea totală şi au menţinut jumătate din ea în afara ocupaţiei – cel puţin pentru moment –, este la fel de evident motivul pentru care atât de mulţi oameni, de pe ambele părţi ale Canalului Mânecii, considerau capitularea Franţei ca fiind prematură. Nu este dificil de înţeles nici că participarea lui Weygand la guvernarea de la Vichy li s-a părut multora drept o colaborare cu germanii, deşi generalul a explicat mai târziu că pur şi simplu a încercat să salveze cât de mult se putea din forţa militară a ţării, pentru „a lupta altă dată”.

În septembrie 1940, Weygand a devenit comandant suprem al forţelor franceze din Africa, însă percepţia – atât la Vichy, cât şi la Berlin – conform căreia generalul nu era

cu toată inima un jucător al acestei echipe a condus, în cele din urmă, la căderea sa. La 17 noiembrie 1941, el a fost rechemat în Franţa şi demis din postul său, la insistenţele germanilor. Imediat după aceea, s-a retras împreună cu soţia lui în sudul Franţei, unde a început să-şi scrie memoriile. Însă după debarcările aliate din Africa de Nord, din noiembrie 1942, şi după inevitabila ocupare de către Germania a sudului Franţei, Hitler a ordonat arestarea lui Weygand.

Capturat la 12 noiembrie, Weygand a ajuns în Germania peste doar câteva zile. În cele din urmă a fost mutat la Schloss Garlitz, o închisoare pentru prizonierii VIP aflată la câţiva kilometri sud-vest de Hamburg. În ianuarie 1943, soţiei i s-a permis să i se alăture, după care cuplul a intrat într-o rutină oarecum confortabilă. Aceasta a fost întreruptă pe 2 decembrie 1943, când li s-a cerut să-şi împacheteze lucrurile. Trei zile mai târziu, păşeau prin poarta din faţă de la Schloss Itter, pentru a fi întâmpinaţi de murmurul sonor al lui Reynaud.

Michel Clemenceau, 9 ianuarie 1944

O serie de noi prizonieri a ajuns la Schloss Itter într-o duminică după-amiază, în toiul unei ninsori abundente. Vârtejurile de zăpadă îngreunau vizibilitatea spre munţii din apropiere şi atenuau zgomotul motorului maşinii care îi transporta la Schloss Itter pe Michel Clemenceau şi pe François de La Rocque, preluaţi de Wimmer de la gara din Wörgl.

Cum Reynaud şi Borotra îi cunoşteau pe noii oaspeţi, au înfruntat împreună zăpada pentru a-i întâmpina.16 Amândoi au fost uimiţi de aspectul descompus al lui de La Rocque. Deşi avea doar cincizeci şi nouă de ani, arăta cu douăzeci de ani mai bătrân şi avea dificultăţi în a-şi menţine echilibrul. Pe de altă parte, Clemenceau, în vârstă

de şaptezeci şi unu de ani, părea să fie sănătos şi se arătă fascinat de noile împrejurimi. Strângându-i mâna lui Reynaud, Clemenceau a zâmbit discret şi a spus: „Deci, Paul, o altă aventură?” 17

Faptul că putea descrie încarcerarea sa într-un castel din Austria drept o „aventură” spunea multe despre viaţa lui de până atunci. Născut la 24 noiembrie 1873, în regiunea franceză Loara, era al treilea copil al medicului George Clemenceau, devenit ulterior politician. Un tip neserios în tinereţea sa, Michel a trecut la Paris din şcoală în şcoală, până când, exasperat, tatăl său – care va ajunge, în cele din urmă, de două ori în funcţia de prim-ministru al Franţei s-a decis să-şi trimită copilul rebel în vârstă de cincisprezece ani la Zürich, pentru a studia cu un profesor particular. Băiatul s-a potolit în curând şi, în noiembrie 1894, a absolvit Institutul de Agronomie din oraşul elveţian, obţinând o diplomă în inginerie şi o remarcabilă fluenţă în limba germană.

În 1914, Michel Clemenceau, în vârstă de patruzeci şi unu de ani, avea interese financiare în multe afaceri şi părea să se bucure din plin de vârsta mijlocie, însă izbucnirea Primului Război Mondial l-a transformat într-unul dintre milioanele de francezi chemaţi sub arme. La 21 august 1914, unitatea sa a întâlnit o formaţie germană de lăncieri; locotenentul Clemenceau a fost lovit de un glonţ inamic, însă a reuşit să-l omoare pe cel care trăsese înainte de a-şi pierde cunoştinţa. După o convalescenţă prelungită, Clemenceau a fost promovat la rangul de căpitan şi a terminat războiul decorat în calitate de comandant de batalion.

Pe la sfârşitul anilor ’30, Clemenceau devenise un antreprenor prosper, implicat într-o diversitate de afaceri profitabile. După invazia germană din Polonia, la 1

septembrie 1939, bărbatul de şaizeci şi cinci de ani s-a oferit voluntar pentru serviciul militar. Reputaţia lui Clemenceau, confirmată de distincţiile din Primul Război Mondial, precum şi conexiunile sale politice i-au adus un post important, în ciuda vârstei înaintate, astfel că a fost trimis la serviciul de informaţii al armatei, Deuxième Bureau.18 Reţinut pentru scurtă vreme de germani, după capitularea Franţei, a fost eliberat şi a revenit la Paris.

Deşi admirator de multă vreme al lui Pétain, Clemenceau s-a opus colaborării bătrânului mareşal cu germanii, iar concepţiile sale au atras atenţia Gestapoului. În noiembrie 1940, Clemenceau şi-a convins soţia să părăsească Franţa în favoarea Americii, însă el nu a părăsit ţara. Conexiunile sale politice i-au asigurat securitatea până în mai 1943, când agenţii Gestapo l-au arestat. Şi-a petrecut câteva luni în închisorile franceze, iar în 31 august 1943 a fost transferat la Schloss Eisenberg, un castel din Cehoslovacia transformat în închisoare VIP. Clemenceau a rezistat, în ciuda hranei insuficiente şi a condiţiilor de viaţă spartane; spre deosebire de de La Rocque, el a păstrat o atitudine relativ optimistă pe durata încarcerării. În consecinţă, a acceptat transferul neaşteptat la Schloss Itter cu un calm şi o stăpânire de sine care l-au făcut pe Paul Reynaud să noteze că sosirea sa le-a oferit celorlalţi prizonieri VIP din castel „siguranţa încrederii lui neştirbite” 19.

François de la Rocque, 9 ianuarie 1944

Dacă aspectul lui de La Rocque la sosirea sa la Schloss Itter i-a uimit pe Reynaud şi pe Borotra, faptul că acesta ajunsese prizonierul germanilor i-a şocat de-a dreptul.

Până la arestarea sa, cu zece luni în urmă, de La Rocque fusese membru al guvernului de la Vichy, un

confident al lui Pétain şi un om considerat, în general, atât în ţară, cât şi în străinătate, drept unul dintre fasciştii de frunte ai Franţei. Deşi faptul că o persoană cu antecedentele lui de La Rocque de extremă dreapta putea să cadă atât de repede din graţiile politice i-a surprins, cu siguranţă, pe Reynaud şi Borotra, ei au rămas uimiţi când au aflat că acesta era, în acelaşi timp, şeful mişcării de rezistenţă care furniza informaţii către serviciile secrete britanice.

Născut la 6 octombrie 1885, la Lorient, Annet-Marie-Jean-François de La Rocque de Severac era descendentul uneia dintre familiile nobile din Franţa şi, conform unuia din biografii20 săi, vicontele moştenitor de Chateaubriand. Tânărul a urmat cursurile academiei militare Saint Cyr şi, în 1907, a fost numit locotenent de cavalerie. A comandat în Africa de Nord o companie de cavalerie care lupta împotriva gherilelor marocane. Rănit grav în timpul unei bătălii cu insurgenţii, în 1916, el a refuzat îngrijirile medicale şi a continuat să-şi conducă unitatea până la sosirea forţelor de eliberare.

Citat pentru bravură şi promovat, de La Rocque a revenit în Franţa pentru convalescenţă. După refacere, a fost detaşat la un regiment de infanterie şi şi-a petrecut restul războiului pe Frontul de Vest. Promovat de două ori şi multiplu decorat, a terminat războiul ca locotenent-colonel. La retragerea sa din armată, în 1928, era considerat un conducător extrem de eficient şi interesat de soarta soldaţilor din subordinea sa.

Având în vedere catolicismul său foarte strict, descendenţa aristocratică şi patriotismul intens, nu este de mirare că părerile politice postbelice ale lui de La Rocque s-au dus către dreapta. La treizeci şi opt de ani, a devenit vicepreşedintele grupului de veterani de extremă dreaptă

Crucea de Foc, care susţinea înlocuirea imediată a sistemului haotic de guvernământ parlamentar al Franţei cu un regim autoritar care să promoveze „valorile franceze tradiţionale” de muncă, familie şi patrie.

Ca fost soldat decorat şi având un discurs coerent şi pătrunzător, de La Rocque a devenit curând principalul purtător de cuvânt al Crucii de Foc, iar în 1931, preşedinte al organizaţiei. Sub conducerea sa, rândurile grupării s-au îngroşat şi a ajuns să fie curtat de toţi politicienii importanţi de dreapta din Franţa. În 1936, ţara a votat o coaliţie largă de stânga, cunoscută ca Frontul Popular, iar una dintre primele acţiuni ale noului guvern a fost să scoată în afara legii diversele formaţiuni de extremă dreaptă. De La Rocque a răspuns rapid acestei ameninţări, transformându-şi gruparea într-un partid politic, PSF, şi anunţând că va lucra în sistemul parlamentar existent, pe care îl critica de foarte mult timp.

Decizia lui de a renunţa la răsturnarea violentă a guvernului l-a adus în opoziţie cu alte grupări de extremă dreaptă, deschis fasciste. Acestea s-au dezis de el din cauza opoziţiei sale faţă de creşterea necontenită a puterii militare a Germaniei şi a politicii sale expansioniste, dar şi ca urmare a susţinerii modernizării forţelor armate franceze. Chiar dacă de La Rocque era autoritarist şi orientat spre dreapta, îşi amintea foarte bine carnagiul pe care Franţa îl îndurase din partea Germaniei în timpul Primului Război Mondial.

Când războiul a izbucnit, în 1939, de La Rocque i-a chemat pe toţi membrii PSF să se alăture cauzei apărării naţionale. Când a devenit evident că blitzkriegul german va duce la înfrângerea Franţei, el s-a opus oricărui armistiţiu sau predări necondiţionate. Apoi, după căderea Franţei, a ajuns la concluzia că Pétain era singurul om

capabil să ofere ţării, după armistiţiu, conducerea fermă şi stabilitatea de care avea atâta nevoie. Prin urmare, de La Rocque a pus toată susţinerea sa – şi pe cea a PSF – în sprijinul guvernului lui Pétain. Oricum, refuzul său ulterior de a subordona PSF sistemului monopartid plănuit de Vichy a înfuriat guvernul. La începutul lunii septembrie 1940, el le-a cerut susţinătorilor săi să-l respecte pe Pétain, dar să trateze cu „reţinere totală” guvernul de la Vichy.21

Deşi de La Rocque a rămas activ politic la Vichy, atitudinea sa ambivalenţă în raport cu guvernul i-a subminat respectul pentru Pétain. Mai mult, convingerea sa cum că Germania era „inamicul ancestral” 22 al Franţei – combinată cu dispreţul faţă de nazişti – l-a determinat să vorbească despre opoziţia sa în privinţa colaborării şi, exact înainte de intrarea germanilor în Franţa neocupată, în noiembrie 1942, el a declarat deschis „necolaborarea sub ocupaţie” 23.

Având în vedere dispreţul lui de La Rocque pentru Germania şi, mai mult, lipsa de ardoare în susţinerea regimului de la Vichy – menţinându-şi deschise cu pricepere opţiunile politice –, faptul că avea o relaţie cu serviciile de informaţii aliate n-a fost deloc surprinzător. Deşi, conform anumitor surse24, de La Rocque a început adunarea de informaţii potenţial valoroase pentru aliaţi în vara anului 1940, abia în februarie 1942 a stabilit un contact cu reţeaua Alibi, cu sediul la Madrid, care avea agenţi în întreaga Franţă, ţinând legătura direct cu Serviciul de Informaţii Britanic (SIS).

De La Rocque a oficializat efortul ad-hoc de adunare de informaţii pe care-l conducea şi l-a transformat într-o subreţea Alibi, cunoscută drept reţeaua Klan, care folosea operaţiunile serviciilor sociale ale PSF pentru a acoperi

strângerea de informaţii. Deşi cantitatea şi valoarea informaţiilor furnizate către SIS de reţeaua Klan erau greu de evaluat, nu există niciun dubiu că de La Rocque – un om considerat atât în timpul războiului, cât şi după un colaborator al fasciştilor – s-a pus cu bună ştiinţă în pericol, atât pe sine însuşi, cât şi familia şi colaboratorii săi, pentru a le furniza informaţii aliaţilor.

Conducerea de către de La Rocque a reţelei Klan s-a încheiat la 9 martie 1943, când agenţii Gestapoului l-au ridicat din casa sa din Clermont-Ferrand. Conducătorul PSF a fost reţinut, pentru scurtă vreme, într-o închisoare locală, apoi a fost transferat la închisoarea Fresnes. Ţinut în izolare într-o celulă strâmtă şi insalubră, i s-a interzis medicaţia pe care o lua de când fusese rănit, în 1916, astfel că sănătatea lui s-a degradat rapid. Lucrurile nu s-au îmbunătăţit în urma transferului său din 31 august 1943 – împreună cu Michel Clemenceau şi alţii – la Schloss Eisenberg, în Cehoslovacia. Într-adevăr, de La Rocque era atât de bolnav, încât a fost inconştient în cea mai mare parte a transferului său – şi al lui Clemenceau – cu automobilul, la Schloss Itter.

Deşi fortăreaţa din Tirol era tot o închisoare, mutarea la castel – implicând mâncare şi condiţii de viaţă mult mai bune – avea să contribuie, în cele din urmă, la salvarea vieţii conducătorului PSF.

Marie Agnès şi Alfred Cailliau, 13 aprilie 1945

Ultimii prizonieri care aveau să ajungă la Schloss Itter nu erau încarceraţi din pricina importanţei lor, ci – la fel ca în cazul lui Michel Granger – din cauza unei relaţii de familie cu o persoană de care naziştii erau extrem de interesaţi. În cazul familiei Cailliau, această persoană era fratele mai tânăr al Mariei Agnès Cailliau, generalul forţelor franceze libere, Charles de Gaulle.

Născută la 27 mai 1899, la Paris, Marie Agnès era al doilea copil – şi singura fată – a lui Henri şi Jeanne de Gaulle. Tatăl le-a insuflat celor cinci copii un catolicism intens, precum şi dragostea pentru istoria şi cultura Franţei, iar Marie Agnès – cu optsprezece luni mai în vârstă decât Charles – a fost toată viaţa ei „un patriot ardent şi un creştin fervent” 25.

După Primul Război Mondial, Marie Agnès şi soţul ei belgian, Alfred Cailliau, s-au stabilit într-o suburbie a oraşului Le Havre de pe coasta Normandiei. De-a lungul anilor, cuplul a prosperat, crescând şase băieţi şi o fată. Din păcate, Germania triumfătoare a lovit ca un val viaţa liniştită a familiei Cailliau; patru dintre fiii lor – Iosif, Michel, Henri şi Charles – au luptat, în 1940, împotriva Wehrmachtului invadator. Iosif şi Henri au fugit în Anglia pentru a se alătura efortului Franţei libere, Michel a fost capturat şi trimis într-un lagăr de prizonieri de război din Germania, iar Charles, în vârstă de douăzeci şi patru de ani, a fost ucis.26 Al cincilea fiu, Pierre, în vârstă de optsprezece ani, şi-a croit drum, în cele din urmă, spre Algeria şi s-a alăturat Franţei libere.

Fiind devastaţi de moartea unuia dintre copii şi îngrijoraţi pentru soarta nesigură a celorlalţi patru, e de înţeles că Alfred şi Marie Agnès au făcut tot ce se putea pentru siguranţa celui de-al şaselea copil, Denis27, în vârstă de numai zece ani. Familia Cailliau s-a mutat cu fiica lor, Marie Thérèse, şi cu soţul acesteia în oraşul Roche-la-Molière, aflat la vreo şaizeci de kilometri sud-vest de Lyon. Când zona a devenit o parte a statului guvernat de la Vichy, familia Cailliau a rămas şi a închiriat o casă în apropiere de Saint-Étienne. Şi poate şi-ar fi petrecut restul războiului într-o obscuritate confortabilă dacă nu ar fi intervenit evadarea, în martie 1942, a fiului lor, Michel, din

captivitatea din Germania, precum şi propria lor dorinţă de a se opune ocupanţilor iubitei Franţe.

În perioada petrecută în lagărul de prizonieri, Michel Cailliau s-a alăturat Mişcării Prizonierilor de Război şi Deportaţilor, o grupare de rezistenţă în curs de formare. Deşi nu erau membri ai grupării progresive din care Michel făcea parte, Alfred şi Marie Agnès au ascuns documente şi l-au ţinut pe fiul lor la curent cu activităţile unităţilor germane din zonă. Cuplul vârstnic a continuat munca de rezistenţă şi în timpul iernii anului 1942, iar în aprilie, în anul următor, s-a mutat înapoi în nordul Franţei. împreună cu fiul lor Denis, au locuit cu sora lui Alfred, Madeleine, într-un sat aflat la sud-vest de Rouen. Însă în noua lor locuinţă au stat doar câteva zile înainte ca dezastrul să-i lovească.

Într-una din zile, în timp ce luau prânzul în familie, Marie Agnès a zărit un cuplu de ofiţeri din poliţia militară germană coborând din maşină în faţa casei lor. Bărbaţii au bătut la uşă şi, când femeia le-a deschis, unul din ei i-a spus politicos că ea şi Alfred erau obligaţi să-i însoţească pentru un interogatoriu de rutină, refuzând să le spună însă în legătură cu ce subiect.

După prelucrarea iniţială de la Rouen şi Paris, Marie Agnès şi Alfred au fost trimişi la închisoarea Fresnes, unde au fost separaţi. Deşi amândoi presupuneau că arestarea lor era rezultatul activităţilor din rezistenţă, devenea tot mai evident că adevăratul motiv pentru care fuseseră ridicaţi era relaţia femeii cu liderul Franţei libere. Deşi familia Cailliau a fost ceva mai bine tratată decât majoritatea prizonierilor de la Fresnes, niciunul din ei nu a avut o viaţă uşoară. Marie Agnès avea cincizeci şi trei de ani, iar Alfred şaizeci şi şase; amândoi au suferit din cauza dietei precare, a condiţiilor mizerabile de trai, dar şi a

separării lor forţate. Condiţiile de detenţie ale lui Alfred aveau să se înrăutăţească. În ianuarie 1944, acesta a fost transferat la Buchenwald.

Pentru Marie Agnès, pe de altă parte, condiţiile s-au îmbunătăţit semnificativ după deportarea ei, în iulie 1944, la Rhinehotel Dreesen, aflat într-o suburbie a Bonnului. Naziştii transformaseră vechiul han de pe malul vestic al Rinului într-un centru de detenţie VIP, un satelit al lagărului de la Buchenwald. Deşi erau în continuare prizonieri, Marie Agnès şi ceilalţi dormeau în camere mobilate în loc de celule, puteau să se plimbe liber în grădina interioară şi aveau acces la o mâncare decentă.28

Toate acestea s-au schimbat însă dramatic atunci când forţele aliate s-au apropiat de Bonn, la începutul lunii ianuarie 1945. Pe 27 februarie, garnizoana germană a îmbarcat prizonierii pe o batjă şi i-a trecut pe malul estic al Rinului, unde au fost urcaţi în camioane şi transportaţi la Buchenwald. Aici, lui Marie Agnès i s-a alăturat şi Alfred, aflat într-o stare degradată de sănătate după lunile petrecute în lagăr. Pe 8 martie, împreună cu alţi aproximativ cincizeci de prizonieri VIP, au fost îngrămădiţi în vagoane pentru vite şi transportaţi la München. Totuşi, ea şi Alfred, amândoi bolnavi, au fost separaţi de ceilalţi şi aşezaţi în spatele unui camion acoperit. Trei tineri soldaţi din Wehrmacht şi un caporal mai în vârstă i-au însoţit în camionul care s-a deplasat toată noaptea, timp în care cei doi au dormit pe podeaua metalică din compartimentul de marfa al autovehiculului.

Apoi, în după-amiaza zilei de 13 aprilie, camionul s-a oprit în faţa unui post de pază, aflat la baza drumului scurt care ducea din satul Itter până la poarta principală a castelului. Caporalul s-a dus să le spună ceva soldaţilor care stăteau de pază, ambii în echipament complet de

luptă şi părând surprinşi de sosirea camionului. Când gărzile au refuzat să ridice baricada, caporalul le-a cerut să folosească telefonul din gheretă pentru a anunţa un ofiţer.

În câteva minute, şi-a făcut apariţia Stefan Otto; şi el a fost foarte surprins de apariţia celor doi francezi. Privind la hainele lor sfâşiate şi la feţele trase, acesta a ţipat:

— Nu avem loc pentru voi!

Când s-a întors pe călcâie, fiind pe punctul de a porni înapoi spre poarta castelului, Marie Agnès a strigat:

— Dar eu sunt sora generalului de Gaulle!

Otto s-a întors grăbit, cu o atitudine schimbată.

— Doamnă, scuzele mele sincere. Nu vă aşteptam tocmai acum.

Apucându-l cu blândeţe pe Alfred de braţ, ofiţerul a condus cuplul spre poarta castelului.

— Doamnă, va trebui să staţi în camera mea în această seară, iar domnul va trebui să doarmă în camera colonelului de La Rocque. Pentru moment, acesta este plecat la clinică. Mâine vom face alte aranjamente.29

Marie Agnès a fost încântată nu numai de schimbarea de atitudine a ofiţerului, ci şi de faptul că mai exista cel puţin încă un francez rezident în castelul care se înălţa deasupra lor. Ştia cine era de La Rocque şi că servise, într-o anumită măsură, regimul de la Vichy. Deşi părerile lor politice puteau să difere, ea considera că, în calitate de prizonieri francezi ai germanilor, aveau să lase deoparte acest gen de probleme şi să strângă rândurile solidari, pentru a-şi găsi puterea în naţionalitatea lor comună.

În curând însă avea să afle cât de mult se înşelase.

În ciuda speranţei nutrite de Marie Agnès Cailliau cum că prizonierii francezi de la Schloss Itter aveau să se

unească în faţa greutăţilor comune şi să trăiască într-o camaraderie care să-i susţină moral, lucrurile stăteau exact invers. Deşi toţi prizonierii castelului erau francezi30 şi toţi se considerau patrioţi, ei nu puteau fi mai diversificaţi de atât din punct de vedere politic, mai irascibili şi mai predispuşi la ceartă.

Totuşi, relaţiile defectuoase care s-au dezvoltat între prizonierii VIP de la Schloss Itter erau, într-un anumit sens, perfect explicabile. Reynaud şi Daladier erau adversari politici încrâncenaţi şi amândoi îl detestau pe Weygand, care, înlocuindu-l pe Gamelin la comanda supremă a forţelor armate franceze, în mai 1940, se predase în faţa germanilor, colaborând iniţial cu aceştia. După sosirea din decembrie 1943 a lui Weygand şi a soţiei sale, reproşurile lui Reynaud la adresa cuplului erau atât de evidente şi atât de permanente, încât, la un moment dat, Weygand îl urmase pe Reynaud pe coridor şi îi strigase: „Huliganule!” 31 Gamelin, din motive clare, nu era deloc apropiat de Weygand şi îl susţinea pe Reynaud împotriva lui Daladier. Fiind un despot de dreapta, de La Rocque nu putea să-l sufere pe stângistul Jouhaux. Fost membru al Crucii de Foc şi al guvernului lui Pétain de la Vichy, Borotra era ignorat de Jouhaux, de Gamelin şi de Daladier, însă era un apropiat al lui Weygand şi al lui de La Rocque – precum şi al lui Reynaud, în ciuda diferenţelor de opinii politice. Şi, după cum era de aşteptat, femeile prizoniere la Schloss Itter-Marie Weygand, Christiane Mabire şi Augusta Bruchlenâmpărtăşeau părerile şi prejudecăţile partenerilor lor.

Putem doar să ne imaginăm schimburile de cuvinte pline ură care aveau loc între aceşti oameni, odinioară puternici, dar încă plini de resentimente, şi bucuria perfidă a paznicilor germani, care urmăreau certurile dintre ei.

Ajungând să se separe singuri din cauza diferenţelor politice, se evitau unii pe alţii cât de mult puteau între zidurile castelului. Deja mâncau separat în sala de mese: soţii Weygand, Borotra şi de La Rocque la o masă; Reynaud, Mabire, Gamelin şi Clemenceau, la alta; „neutrii” Daladier, Jouhaux, Bruchlen şi, mai târziu, soţii Cailliau, la o a treia. După cum nota Marie Agnès Cailliau, câţiva dintre „marii oameni” încarceraţi la o Schloss Itter făceau mai mult decât să-şi arunce reproşuri reciproce în timpul meselor; fiecare îşi petrecea ore întregi scriindu-şi memoriile, care sperau că aveau să pună acţiunile lor din timpul războiului în cea mai bună lumină posibilă, în timp ce le denigrau pe cele ale adversarilor.

Mai erau, desigur, şi alte activităţi la care puteau participa prizonierii francezi, pe lângă scrierea memoriilor în care să se proslăvească – activităţi care ar fi fost de neînţeles pentru prizonierii care nu avuseseră norocul de a fi clasificaţi drept deţinuţi de onoare. Cele trei sute de volume din biblioteca de la castel erau la dispoziţia oaspeţilor de la Itter, iar pe vreme bună, aceştia puteau să cutreiere prin majoritatea zonelor castelului înconjurate de ziduri, să joace tenis sau să practice nudism precum în cazul lui Daladier.32 Cei care aveau înclinaţii spirituale puteau participa sub pază la slujba de la biserica St. Iosif din satul Itter, în timp ce femeile erau conduse în satul învecinat, Hopfgarten, pentru întâlniri periodice cu o coafeză. Oricine solicita îngrijiri medicale, altele decât cele oferite de medicul garnizoanei, era transportat la o unitate medicală corespunzătoare; Reynaud, de exemplu, suferise o intervenţie chirurgicală oflalmologică la spitalul militar din Innsbruck, iar Daladier, o intervenţie maxilo-facială la Dachau.

Apoi, mai erau mâncarea şi băutura. Bucătarul

prizonierilor – un ceh pe nume Andreas Krobot33, cunoscut francezilor ca Andrefolosea fainã, fructe, legume şi produse lactate de la fermele învecinate pentru a realiza meniuri variate şi îndestulãtoare pentru încarceraţi. Exista chiar şi vin, care dãdea un plus de savoare mâncãrurilor: fiecare prizonier francez avea dreptul la doi litri de vin local, austriac, sãptãmânal, unul roşu şi unul alb. Cei mai mulţi dintre prizonierii VIP se asigurau cã tot ceea ce rãmânea de la masã ajungea, prin intermediul lui Andre şi al lui Zvonimir Cuckovic, la cele câteva femei care fãceau parte din rândul prizonierilor mai puţin norocoşi – cunoscute ca prizonieri-numere, pentru cã aveau câte un numãr tatuat pe antebraţ pe care SS-ul le adusese la Schloss Itter sã lucreze ca servitoare.34

Captivii francezi aveau legãturã şi cu lumea din afarã, graţie lui Cuckovic, care procurase – respectiv, furase – un mic radio pe unde scurte de la una dintre gãrzile castelului.35 întrucât paznicul nu ar fi trebuit sã aibã un asemenea aparat – posesia lui l-ar fi putut trimite direct pe frontul rusesc sau chiar mai rãu –, el nu putea raporta furtul. Aparatul era ascuns în camera lui Reynaud, iar Cuckovic şi Christiane Mabire fãceau de pazã în timp ce fostul prim-ministru se ghemuia sub pãturã, ascultând BBC-ul sau alte posturi ale aliaţilor, într-o rarã manifestare de cooperare, Reynaud le împãrtãşea ştirile importante colegilor sãi deţinuţi, prin intermediul lui Mabire şi al lui Borotra.36

Oricât de comodã ar fi fost viaţa prizonierilor la Schloss Itter, Borotra era hotãrât sã evadeze. Din momentul sosirii sale, în mai 1943, el a fãcut zilnic exerciţii fizice, mãrind durata alergãrilor prin curtea din spate, pânã când a ajuns la nouãzeci de tururi – aproximativ cincisprezece kilometri – fãrã oprire. În afarã

de pregătirea fizică, acesta urmărea mişcările şi programul paznicilor şi observa diversele zone în care reţeaua de sârmă ghimpată de pe zidurile castelului părea să fie fixată mai slab.

Bascul zburător a avut trei încercări de evadare, reuşind de fiecare dată să treacă de zid. Deşi datele primelor două încercări sunt neclare, se pare că una a avut loc în toamna anului 1943, iar cealaltă la sfârşitul lunii martie 1945. De fiecare dată a reuşit să parcurgă câţiva kilometri înainte de a fi capturat.37 Singurele pedepse care au venit în urma acestor prime două încercări par să fi fost câteva zile de izolare în camera sa.

Mulţumită lui Daladier, avem mai multe informaţii despre cea de-a treia încercare a lui Borotra, din 29 aprilie 1945. În jurul orei şase şi jumătate, în seara respectivă, plimbându-se prin curtea din spate a castelului, Daladier s-a întâlnit cu jucătorul de tenis, care i-a urat: „Să aveţi o plimbare frumoasă, domnule prim-ministru!” Borotra s-a îndreptat apoi spre cea mai apropiată secţiune a zidului de sud şi, după cum îşi aminteşte Daladier, a escaladat zidul şi a început să alerge ca nebunul la vale. Gărzile SS au deschis focul asupra lui de la câţiva paşi depărtare. Borotra a sărit peste sârma ghimpată (derulată la câţiva paşi sub zidul exterior al castelului), în timp ce se trăgeau tot mai multe focuri. Cei din SS au pornit în urmărirea lui. La 7.20 p.m. Borotra a fost adus înapoi. Probabil că îşi scrântise o gleznă, având în vedere felul în care şchiopăta.38

Din nou, singura pedeapsă pentru încercarea de a evada pare să fi fost arestul în castel, timp de câteva zile. Fusese norocos să fie capturat de gărzile castelului trimise de Wimmer pentru că, în aprilie 1945, lumea de dincolo de porţile castelului Itter devenise un loc periculos, mustind

de unităţi Wehrmacht şi SS, pentru care viaţa unui prizonier de onoare francez nu însemna absolut nimic.

CAPITOLUL 4
UN PERICOL TOT MAI MARE

Deşi maşinăria de război nazistă suferise deja câteva înfrângeri semnificative la 2 mai 1943, când primul prizonier francez ajunsese la Schloss Itter, retrageri masive avuseseră loc cu mult în afara graniţelor „marii” Germanii, în special pe Frontul de Est, în Africa de Nord şi în Mediterana. Oricum, în următorii doi ani, războiul s-a apropiat constant de Itter. Armatele aliate, înaintând din mai multe direcţii în acelaşi timp, făceau ca viitorul să pară nesigur pentru soldaţii germani din garnizoana castelului şi, în mod ironic, mult mai periculos pentru prizonierii lor.

În Est, victoria Uniunii Sovietice din ianuarie 1943, de la Stalingrad, şi distrugerea Armatei a 6-a germane au pregătit scena pentru înaintarea, aproape inevitabilă, a Armatei Roşii spre Vest. Forţele sovietice au reuşit să-şi consolideze avantajul strategic prin zdrobirea ultimului mare atac iniţiat de Germania pe Frontul de Est – asaltul de la Kursk, din iulie-august 1943. Din acel moment, germanii nu au mai obţinut decât mici succese tactice, pe măsură ce erau forţaţi să se retragă de-a lungul unui front care se întindea de la Marea Baltică până la Marea Neagră. După ce Rusia a recâştigat acele părţi din Ucraina şi din Bielorusia care fuseseră ocupate de armatele germane, în primăvara anului 1945 Armata Roşie a ocupat Bulgaria, România, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Ţările Baltice, părţi din Iugoslavia şi o mare parte din estul Germaniei. O îngrijorare mult mai acută pentru Sebastian Wimmer şi pentru cei pe care-i comanda la Schloss Itter o producea faptul că, până la sfârşitul lunii aprilie, elemente

ale Frontului ucrainean1 al mareşalului Uniunii Sovietice, Feodor Tolbukhin, ar fi putut ajunge la aproape patruzeci de kilometri spre est.

Nici situaţia militară de la sudul Tirolului austriac nu era mai puţin îngrijorătoare. După ce au reuşit să înfrângă rezistenţa forţelor germane din Africa de Nord, aliaţii au ocupat Sicilia, în august 1943. În luna următoare, trupele americane şi britanice au debarcat la Salerno, în Peninsula Italică, apoi au început lungul şi chinuitorul drum spre nord, împotriva unei rezistenţe germane hotărâte. În ciuda acestei opoziţii, valul aliat şi-a continuat drumul, iar Roma a căzut la 4 iunie 1944. Bologna a fost ocupată la 21 aprilie 1945, fiind urmată de Milano, după numai şase zile. Apoi, toate forţele germane din Italia s-au predat la 29 aprilie. Acest colaps a eliberat drumul Corpului II de armată american al general-locotenentului Geoffrey Keyes, pentru a înainta prin trecătoarea Brenner – cea mai accesibilă dintre rutele tradiţionale care leagă nordul Italiei de Austria –, aflată la doar şaptezeci şi cinci de kilometri sud-vest de Schloss Itter.

La vest şi la nord-vest, cea mai făţişă ameninţare pentru controlul german al Tirolului venea din partea Armatei a 7-a americane2, conduse de general-locotenentul Alexander M. Patch. După ce a participat la ocuparea Siciliei3, în iulie-august 1943, Armata a 7-a – cu ajutorul Armatei întâi a Franţei libere – a pus în aplicare operaţiunea Dragoon, o invazie cu amfibii a sudului Franţei. După ce şi-a croit drum prin luptă în munţii Vosgi, aceasta s-a deplasat spre nord, de-a lungul frontierei elveţiene, spre Alsacia şi Lorena, unde a întâlnit o puternică rezistenţă germană în iarna dintre 1944 şi 1945. După traversarea Rinului, în primăvara anului 1945, şi-a continuat deplasarea în sudul Germaniei, unde a ocupat,

pe parcurs, câteva centre urbane importante, ca Worms, Saarbrücken, Mannheim, Nürnberg şi München. Până pe 30 aprilie, mai multe avanposturi ale Armatei a 7-a au intrat în Austria, cu grosul forţelor lui Patch desfăşurate de-a lungul a o sută treizeci de kilometri pe frontiera germano-austriacă. Unităţile americane cele mai apropiate se aflau la mai puţin de douăzeci şi cinci de kilometri de poarta castelului Schloss Itter.

Înaintarea Armatei a 7-a în Tirol se datora informaţiilor pe care aliaţii le primiseră începând cu anul 1943 şi care indicau o „fortăreaţă alpină" ce cuprindea părţi din sudul Germaniei şi din nord-vestul Austriei, în care forţele lui Hitler s-ar fi retras în caz că soarta războiului s-ar fi întors împotriva acestuia. Existau depozite de armament, muniţie, mâncare şi combustibil în vaste complexe subterane, toate protejate de lucrări de apărare interconectate, bine ascunse, care puteau să-i blocheze pe atacatori pentru luni sau chiar ani.

Deşi în ianuarie 1945 cei mai importanţi ofiţeri de informaţii aliaţi nu credeau că o asemenea redută naţională, formidabilă şi bine aprovizionată, ar exista cu adevărat, ei au înţeles totuşi că regiunea alpină a Austriei – cu terenul ei muntos, accidentat, cu râuri rapide şi drumuri înguste, şerpuitoare – reprezenta o fortăreaţă naturală uşor de apărat, chiar şi fără formidabilele complexe subterane despre care se zvonea. Comandantul suprem aliat, generalul Dwight D. Eisenhower, era suficient de îngrijorat în legătură cu posibilitatea ca mai multe unităţi germane în retragere să ducă o luptă finală, sângeroasă şi prelungită în Alpi, ceea ce i-ar fi blocat toate trecătorile importante spre Austria – şi, în special, spre Tirol, care era un element important în planurile sale.4

Planurile lui Eisenhower pentru securizarea Austriei

erau clădite în jurul a două forţe: Armata a 3-a a generalului George S. Patton şi Grupul de Armate 6 al generalului Jacob L. Devers5. Acesta din urmă trebuia să-şi continue înaintarea prin sudul Germaniei, până în Austria, lângă Salzburg, să ocupe oraşul şi trecătorile care duceau de acolo spre sud-vest, în Tirol, apoi să continue spre nord-vest pentru a face joncţiunea cu forţele sovietice de lângă Linz. Sarcina lui Devers era ocuparea tuturor celorlalte drumuri spre Austria, din nord şi nord-vest. Acestea includeau pasul Bregenz, aflat la est de lacul Bodensee, care făcea joncţiunea cu Voralberg, regiunea cea mai vestică a Austriei; drumurile din apropierea oraşelor bavareze

Füssen şi Garmisch-Partenkirchen, respectiv spre Landek şi Innsbruck; drumul spre Kufstein, pe valea râului Inn.

Devers avea la dispoziţie cele unsprezece divizii ale Armatei întâi Franceze a generalului Jean de Lattre de Tassigny, precum şi cele douăsprezece divizii ale Armatei a 7-a a lui Patch. Limita operativă dintre cele două armate trecea, în general, de la nord-vest la sud-est, fiind centrată pe Fussen, aflat la cinci kilometri de frontiera austriacă. Aceasta însemna că responsabilitatea ocupării celor mai estice trecători din Germania spre Tirol – inclusiv cea de la Kufstein – îi revenea, în general, Armatei a 7-a şi, în mod particular, Corpului XXI al lui Patch. Comandat de general-maiorul Frank W. Milbum, corpul era compus, la 30 aprilie, din Diviziile a 3-a şi a 36-a de Infanterie şi Divizia 12 Blindată.6

În acest moment al războiului, modalitatea obişnuită de înaintare a Corpului XXI era prin divizia blindată, care deschidea drumul, fiind urmată apoi de diviziile de infanterie. Prin urmare, Milbum le-a ordonat tanchiştilor

din Divizia 12 Blindată să avanseze spre sud, de-a lungul autostrăzii München-Salzburg, spre oraşul Rosennheim din Bavaria, aflat la confluenţa râurilor Mangfall şi Inn. După ocuparea oraşului, Divizia 12 şi diviziile de infanterie însoţitoare trebuiau să acopere terenul accidentat de treizeci de kilometri spre sud, spre Kufstein, cu ceea ce Milbum numea o „extremă rapiditate”.

Deşi armata germană era în degringoladă în Bavaria, Patch şi comandanţii din subordinea sa nu-şi făceau nicio iluzie cum că înaintarea spre Austria avea să fie o plimbare.

Rapoartele informative indicau faptul că mai multe unităţi de garnizoană germane şi şcoli militare din Tirol dispuneau de suficiente trupe, majoritatea bine echipate şi, se pare, dispuse să lupte în ciuda lipsei lor de experienţă în astfel de cazuri, în orice caz, şi mai îngrijorătoare erau rapoartele despre rămăşiţele unor unităţi ale Wehrmachtului şi Waffen SS încercate în lupte, care se retrăgeau spre Austria. Prezenţa lor putea să întărească semnificativ rezistenţa manifestată de trupele de garnizoană şi de şcolile militare. Deşi armatele aliate înaintaseră până la o aruncătură de băţ de Tirol, în acest fel forţau, în mod nedorit, o sporire a puterii militare germane într-o regiune care, ideal vorbind, ar fi putut fi ultimul bastion al nazismului.

Evaluând ameninţările cărora Corpul XXI ar fi trebuit să le facă faţă în timpul înaintării în Austria, serviciul de informaţii al lui Milbum s-a concentrat, în primul rând, pe cunoscutele lucrări de apărare ale inamicului şi pe garnizoanele acestuia. Şi, din păcate pentru americani, cele mai multe formaţiuni germane despre care se bănuia că staţionau m şi în jurul văii râului Inn erau unităţi montane specializate, cunoscute ca *gebirgstruppen* şi

compuse din soldaţi obişnuiţi să se mişte cu dexteritate – şi să utilizeze o tactică excelentă – în terenul accidentat al regiunii. Şi, chiar mai rău decât atât, cele mai multe dintre aceste unităţi erau foste organizaţii ale Bundesheer, absorbite în Wehrmacht în 1938, după Anschluss, ceea ce însemna că mai toţi membrii lor erau austrieci nativi, care şi-ar fi apărat, la propriu, familiile şi casele.

Despre Kufstein, primul oraş austriac important în care urma să intre Corpul XXI, se credea că este apărat de un *gebirgsjager* de primă linie – adică infanterie de munte – şi că adăposteşte batalioane de rezervă pentru alte unităţi de infanterie şi artilerie. Mai la sud, Worgl fusese pentru multă vreme reşedinţa a doua unităţi de infanterie montană de rezervă şi, mult mai îngrijorător, centrul de pregătire al Wehrmachtului pentru subofiţerii destinaţi trupelor de infanterie de munte. Personalul şcolii şi instructorii erau, cu toţii, veterani cu experienţă de luptă, la fel ca şi cele câteva sute de elevi, motiv pentru care era de aşteptat ca aptitudinile lor demonstrate în munţii din Norvegia, Rusia şi Ucraina să fie înţelept folosite.

Apoi, desigur, mai erau unităţile de front despre care se credea că se retrăgeau în Tirol. Serviciul de informaţii al Corpului XXI era mai îngrijorat din cauza rapoartelor despre probabilitatea ca ambele divizii de panzer-grenadier din Waffen SS7 – Hitlerjugend 12 şi Gotz von Berlichingen 17 – să opereze la est, vest şi sud de Kufstein. În plus, se zvonea că rămăşiţele unei divizii de infanterie – ce nu era identificată – se îndreptau spre nord-vest din Innsbruck, de-a lungul văii râului Inn. Dacă unităţile se aflau acolo, ar fi putut totaliza – împreună cu trupele de garnizoană şi cu cele din şcolile militare – peste zece mii de soldaţi. Şi, chiar dacă unităţilor divizionare le mai rămăsese doar un număr limitat de vehicule blindate,

tunuri antitanc şi artilerie, acestea aveau să reprezinte o ameninţare serioasă nu numai pentru capacitatea Corpului XXI de a bloca trecătoarea la Kufstein, ci şi pentru planurile americane de securizare a Tirolului.

Din fericire pentru Corpul XXI, numărul real de trupe germane din valea râului Inn era cu mult mai redus decât indicau estimările serviciilor de informaţii ale aliaţilor. Când general-locotenentul Georg Ritter von Hengl a preluat comanda Frontului Alpin de Nord-Vest, la 20 aprilie, i s-a ordonat să apere trecătorile montane într-un sector cu lungimea de o sută de kilometri, ancorat în est la Lofer, în centru la Kufstein şi în vest la Innsbruck.8 Pentru a îndeplini această sarcină, general-locotenentul dispunea de aproximativ trei mii de oameni – număr care corespundea, cu greu, unui singur regiment.

Deşi această forţă cuprindea, într-adevăr, câteva sute de infanterişti căliţi ai Wehrmachtului (pe care Hengl îi identificase ca aparţinând diviziei de panzer-grenadier Grossdeutschland9) şi aproape două sute de soldaţi din Waffen SS puternic motivaţi (cel mai probabil din divizia „Gotz von Berlichingen”), majoritatea forţei ad-hoc a lui von Hengl era compusă din personal auxiliar din spatele frontului, adunat din diferite unităţi, şi chiar din dezertori capturaţi de poliţia militară. Deşi bine aprovizionată cu arme şi muniţie, noua unitate militară a lui von Hengl nu dispunea de aviaţie şi de tancuri, însă avea câteva vehicule motorizate şi nouă tunuri antiaeriene de 88 mm, care puteau fi utilizate ca artilerie cu tir direct.10 Când von Hengl s-a plâns în legătură cu lipsa de oameni şi de arme de foc la cartierul general – reprezentat, în acest caz, de general-maiorul August Winter de la Oberkommando de Wehrmacht (OKW), ofiţer de stat-major la Fuhrungsstab B din Berchtesgaden11 i s-a răspuns că va putea să dispună

de grupuri de infanterie ale armatelor 1 şi 19 pe măsură ce acestea se retrăgeau în Austria.12

Soldat profesionist, dur, multiplu decorat, născut în Bavaria şi având descendenţă aristocratică, von Hengl condusese în luptă trupe de munte în Polonia, Finlanda şi Rusia. Deşi era de părere că misiunea de a apăra trecătorile montane spre Austria avea să se dovedească, în cele din urmă, inutilă, era hotărât să facă tot ceea ce putea pentru a încetini înaintarea aliaţilor spre Tirol. Stabilindu-şi cartierul general la Worgl, von Hengl s-a decis să organizeze rapid cinci grupuri de luptă, *kampfgruppen*, fiecare dintre acestea purtând numele comandantului său. Patru dintre unităţi aveau să fie responsabile cu apărarea unei trecători care ducea în valea râului Inn, iar a cincea urma să fie ţinută în rezervă. Toţi comandanţii grupurilor de luptă – coloneii Buchner13, Schirowski, Driick, Forster şi locotenent-colonelul Johann Giehl14 – erau *gebirgsjager* cu experienţă de luptă.

Întrucât Innsbruckul urma să fie apărat de Grupul Divizionar Nord15 al generalului de brigadă Johannes Bohaimb, von Hengl şi-a amplasat cea mai vestică forţă operativă, Grupul de luptă Driick, la Schwaz. Aflat la opt kilometri spre nord-est, Jenbach urma să fie baza de operaţii a Grupului de luptă Schirowski. Situat la treizeci şi cinci de kilometri în josul râului16, Grupul de luptă Buchner a fost plasat în centru, la Kufstein, iar la unsprezece kilometri de acolo spre nord, exact dincolo de frontiera germană, în Neideraudorf, s-a stabilit Grupul de luptă Giehl, pe cele două maluri ale râului Inn. Forţa operativă de rezervă, Grupul de luptă Forster, rămânea în cazarma de la Worgl.

Din cauza rapoartelor informative care indicau că înaintarea americanilor în valea Inn avea să se facă prin

Kufstein, von Hengl s-a asigurat că grupurile de luptă Buchner şi Giehl aveau să fie cele mai puternice dintre cele cinci forţe operative. Cele două grupuri erau formate din patru sute de militari din Grossdeutschland17; o sută de soldaţi din Waffen SS (cel mai probabil aparţinând diviziei „Gotz von Berlichingen”); câteva zeci de ofiţeri şi de soldaţi din şcoala de subofiţeri din Worgl; patru sute de *gebirgsjager*; două sute de poliţişti militari; şaizeci de genişti; două tunuri antiaeriene de 88 mm, fiecare cu câte treizeci de obuze.18 întrucât misiunea lui Giehl era să încetinească înaintarea americană prin utilizarea tacticilor mobile, forţa lui era ceva mai redusă, însă cea mai rapidă dintre cele două grupuri de luptă.

La 30 aprilie, cele patru grupuri combatante de primă linie conduse de von Hengl au fost desfăşurate în trecătorile alpine sau în apropierea acestora. Grupurile operative Buchner şi Giehl se înşiruiau pe ambele drumuri spre Kufstein – mai exact pe autostrada principală care ducea aproape direct la sud de Rosennheim, chiar dincolo de frontieră, aflată la aproximativ douăzeci şi cinci de kilometri în avalul râului, şi pe drumul cu două benzi care ducea spre sud-est, de la Schliersee (lacul Schlier), din Bavaria, prin Landl, Austria, până la Kufstein. Deşi von Hengl era încă îngrijorat din cauza lipsei de oameni, blindate şi artilerie, avea totuşi încredere că Frontul Alpin de Nord-Vest urma să fie cât se poate de pregătit pentru a se opune înaintării americane în valea râului Inn.

Din păcate pentru Hengl, nu numai din pricina americanilor trebuia să-şi facă griji.

După cum am precizat şi în capitolele anterioare, cei mai mulţi austrieci nu îşi doreau să devină cetăţeni ai „marii” Germanii, motiv pentru care celulele rezistenţei antinaziste au început să se închege, în Austria, imediat

după Anschluss. Ca şi în alte ţări ocupate, aceste grupuri cuprindeau întregul spectru politic şi filosofic: naţionalişti, monarhişti, socialişti, comunişti, evrei, chiar şi membri ai crimei organizate. Deşi toţi împărtăşeau aceeaşi dorinţă, aceea de a-i goni pe nazişti din Austria, motivele lor erau dintre cele mai diverse şi, adesea, contradictorii.19

În plus, rezistenţa austriacă, în rapidă creştere, avea de făcut faţă unor provocări pe care mişcările antinaziste din alte ţări – cu excepţia Germaniei înseşi – nu erau nevoite să le întâmpine. Datorită faptului că aveau aceeaşi cultură, aceeaşi limbă şi, în mare parte, aceeaşi istorie cu agresorii lor, mulţi austrieci nu trecuseră prin brutalităţile care generaseră rezistenţa şi prin schimbările sociale şi etnice radicale care avuseseră loc în Franţa, Polonia sau Rusia. Şi, desigur, nefericitul fapt că mulţi austrieci erau naziști devotaţi, care susţineau cu tărie crezurile şi scopurile celui de-al Treilea Reich – participând cu entuziasm la implementarea lor –, făcea dificilă dorinţa celor înclinaţi spre rezistenţă de a stabili celule eficiente sau de a evita trădarea din partea prietenilor, vecinilor sau chiar a membrilor familiei.

Acei austrieci care aleseseră să se opună nazismului cu orice preţ aveau de înfruntat şi greutăţi operative descurajatoare. Întrucât nu exista un guvern austriac în exil, până în 1944 nu a funcţionat nicio conducere prin intermediul căreia să se obţină recunoaşterea şi sprijinul aliaţilor. Diversele mişcări care au evoluat astfel nu au primit iniţial armele, banii sau îndrumările de care au avut parte grupurile din Franţa şi din Ţările de Jos. Slab înarmate, izolate şi sub ameninţarea constantă a demascării şi arestării, grupările austriece de rezistenţă au evitat la început războiul armat de gherilă, practicat de grupările din Franţa, Olanda sau Norvegia.

Diferitele grupări ale rezistenţei austriece au avut, în schimb, o abordare pragmatică, bazată pe promovarea de măsuri nonviolente, inclusiv distribuirea de materiale propagandiste antinaziste, şi pe adunarea de informaţii care, sperau ei, aveau să le fie utile aliaţilor în înaintarea lor. În acelaşi timp, grupurile au încercat să recruteze şi să pregătească membri noi – activităţi care deveneau mai uşoare pe măsură ce poziţia germanilor începea să se clatine –, lucrând cu răbdare pentru a construi structurile de comandă necesare pentru eficientizarea celulelor militare disparate. Acest din urmă efort a primit un impuls semnificativ odată cu înfiinţarea, în decembrie 1944, a Comitetului Naţional Provizoriu Austriac (POEN) 20, o confederaţie a conducătorilor diferitelor grupări de rezistenţă. POEN a reuşit să contacteze secţia din Berna.

Elveţia, a Serviciului de Operaţiuni Strategice (OSS) 21 american. Acest demers a condus la un parteneriat reciproc avantajos; grupările de rezistenţă – denumite acum colectiv organizaţia 0522 ofereau OSS-ului informaţii valoroase despre operaţiunile militare şi despre dispunerea trupelor germane din Austria; în schimbul acestor servicii, OSS le furniza armament, finanţare şi ofiţeri de legătură23. Având în vedere apropierea de Elveţia, diversele grupări de rezistenţă din Tirol au fost primele care au beneficiat de generozitatea OSS-ului.

Ca pretutindeni în Austria, grupările din Tirol ofereau o varietate de direcţii ideologice şi politice. Celulele au evoluat în regiunea urbană Innsbruck Hall şi în micile comunităţi rurale împrăştiate prin văile montane. Iniţial concentrate pe activităţi locale, mai degrabă decât regionale, cele mai multe grupări s-au adunat, până la jumătatea anului 1944, sub tutela POEN-05. Deşi erau din ce în ce mai bine înarmate, pentru a evita represaliile

sălbatice ale germanilor împotriva populaţiei civile, grupările nu întreprindeau, de obicei, atacuri directe asupra forţelor naziste. În schimb, îşi concentrau energia pentru planificarea şi pregătirea unei revolte populare, care trebuia să fie simultană cu sosirea forţelor aliate în Tirol. Scopurile lor erau împiedicarea distrugerii podurilor importante şi a altor construcţii de către trupele germane aflate în retragere, capturarea şi dezarmarea trupelor naziste, atunci când acest lucru era posibil, şi, mai important, protejarea civililor austrieci de represaliile Gestapoului şi SS-ului.

Membrii rezistenţei din Tirol proveneau din toate palierele socialeprofesori, studenţi, fermieri, casniceşi, deloc surprinzător, includeau şi un anumit număr de ofiţeri şi soldaţi ai Wehrmachtului născuţi în Austria. Aceştia din urmă erau detaşaţi la diferite garnizoane, în rezervă sau în unităţi de înlocuire, cum era, de pildă, Gebirgsjäger Ersatz Batallion 136 (Batalionul de înlocuire pentru trupele montane), ale cărui companii îşi aveau sediul în Landeck şi Wörgl şi ai cărui comandanţi superiori erau, cu toţii, membri ai rezistenţei; Rezerve Gebirgsjäger Batallion 137 din Kufstein; şi Gebirgs Artillerie Ersatz Abteillung 118 (Detaşamentul de înlocuire pentru artilerie montană), de asemenea din Kufstein. În plus, câţiva instructori şi elevi născuţi în Austria, de la şcoala de subofiţeri pentru infanterie de munte din Wörgl, erau şi ei simpatizanţi ai rezistenţei.

Personalul militar născut austriac care susţinea rezistenţa antinazistă o făcea din aceeaşi diversitate de motive – politice, morale şi culturale – care îi motiva şi pe membrii civili ai rezistenţei. Însă cei în uniformă se aflau, deseori, în poziţii mult mai avantajoase pentru a întreprinde acţiuni concrete şi semnificative împotriva

celui de-al Treilea Reich decât omologii lor civili. Unul dintre cei mai vechi şi mai eficienţi membri ai rezistenţei era Friedrich Würthle. Jurnalist liberal înainte de război, el fusese chemat în serviciul militar în 1940 şi detaşat la principalul birou de evidenţă militară din Innsbruck. În calitate de subofiţer la biroul administrativ al organizaţiei, el avea posibilitatea de a le furniza antinaziştilor care serveau în Wehrmacht documente de identitate şi de călătorie false, care le permiteau să se deplaseze liber prin Tirol şi chiar în Germania. În plus, Wurthle avea posibilitatea să ajute la stabilirea comunicaţiilor şi la întărirea alianţei dintre diferitele grupări de rezistenţă care apăreau, între timp devenind el însuşi un important conducător al mişcării.24

După cum se întâmpla pretutindeni în Austria, antinaziştii originari care serveau în unităţile Wehrmachtului din Tirol au stabilitevident, sub acoperire – legături puternice cu grupările civile locale ale rezistenţei. Acestea erau alianţe care se ajutau reciproc; membrii militari ai rezistenţei le furnizau omologilor civili armament, muniţie şi informaţii despre operaţiunile şi dispunerea trupelor germane; în schimbul acestui serviciu, civilii ofereau adăpost pentru dezertorii austrieci, case conspirative pentru consfătuiri clandestine, precum şi referinţe despre cetăţenii din zonă care erau dispuşi să trădeze Gestapoul sau despre membrii rezistenţei.

Zona Kufstein-Worgl dezvoltase câteva celule timpurii ale rezistenţei antinaziste, unele dintre acestea fiind anterioare Anschlussului.25 Deşi unele dintre aceste grupări fuseseră dizolvate de Gestapo după 1938, declinul situaţiei militare a Germaniei după 1942 combinat cu o creştere semnificativă a naţionalismului austriecimpulsionase înmulţirea grupărilor civile de

rezistenţă. Faptul că aceste celule nu numai că supravieţuiseră, ba chiar înfloriseră, era cu atât mai notabil cu cât membrii lor fuseseră nevoiţi să facă faţă atât ameninţării Gestapoului, cât şi pericolului, foarte real, de a fi ucişi de atacurile aeriene aliate. După 1943, fabrica de muniţii H. Krieghof din Kufstein şi importantul atelier feroviar din Worgl fuseseră ţinte frecvente ale bombardierelor B-17 şi B-24 ale Flotei Aeriene a 15-a americane, care zbura de la baze din Italia, iar atacurile cu mitraliere ale avioanelor de vânătoare P-38 şi P-51 făceau din ce în ce mai periculoasă călătoria cu maşina sau cu trenul pe valea Innului. Pierderile civile erau inevitabile; într-un accident tragic, multe dintre bombele destinate să lovească atelierele din Worgl, în timpul unui raid din 22 februarie 1945, au lovit centrul oraşului, omorând treizeci şi nouă de civili, rănind mai mult de o sută şi deteriorând grav sau distrugând mai multe clădiri.26

În ciuda morţii şi distrugerii provocate de atacurile aeriene aliate, membrii rezistenţei din estul văii râului Inn au continuat să se organizeze şi să facă planuri pentru sosirea trupelor americane care înaintau. În martie 1945, diversele celule din Worgl şi din împrejurimi totalizau circa optzeci de membri, incluzând oameni de afaceri şi conducători ai instituţiilor locale, meşteşugari, preoţi, muncitori, ofiţeri de poliţie, medici şi constructori. Conducătorul titular al mişcărilor comune era un afacerist din Worgl pe nume Alois Mayr (care îşi menţinuse neclintită simpatia pentru aliaţi în ciuda faptului că sora sa, în vârstă de cincizeci şi trei de ani, şi nepoata, de şaptesprezece ani, fuseseră omorâte în bombardamentul din 22 februarie). Adjunctul lui Mayr la conducerea celor douăzeci şi trei de luptători înarmaţi ai mişcării era politicianul local Rupert Hagleitner, în vârstă de treizeci şi

unu de ani.

El şi luptătorii săi se confruntau cu o sarcină dificilă. Nu numai că trebuiau să-i împiedice pe germanii care se retrăgeau să distrugă podurile importante, clădirile şi alte elemente de infrastructură, dar erau însărcinaţi şi cu protecţia civililor locali împotriva represaliilor Gestapo şi SS. Deşi înarmaţi, la început, numai cu puşti de vânătoare şi flinte, cooperarea strânsă cu diverşi antinazişti din unităţi militare locale le-a permis, în cele din urmă, lui Hagleitner şi oamenilor săi să obţină ocazional puşti Kar-98 din dotarea Wehrmachtului, pentru arsenalul lor secret din pivniţa hanului Neue Post din Worgl.

Deşi puştile cu zăvor Kar-98, extrem de precise şi de fiabile, erau un supliment bine-venit pentru arsenalul celor din rezistenţă, Hagleitner şi luptătorii săi aveau o nevoie disperată de un armament mai sofisticat, dacă doreau să aibă şansa de a supravieţui unei lupte cu unităţi Wehrmacht şi Waffen SS din linia frontului. Chiar dacă dezertorii austrieci din forţele germane le furnizaseră una sau două puşti mitraliere MP-40 şi câteva grenade de mână, abia la începutul lunii martie 1945 au fost contactaţi Hagleitner şi celula rezistenţei din Worgl de cineva capabil să le ofere armament de ultimă generaţie şi personal antrenat şi capabil să-l folosească. Spre marea surpriză a rezistenţei, acest om era un maior german, decorat pentru faptele sale, pe nume Josef Gangl, care avea să joace un rol central, eroic şi, în cele din urmă, tragic în evenimentele ce aveau să se deruleze în curând la Schloss Itter.

La prima vedere, Josef Gangl – numit Sepp de prieteni şi de familie – nu părea să fie un antinazist. Într-adevăr, o trecere în revistă a carierei acestuia27 în Wehrmacht şi a acţiunilor sale indica un soldat de carieră dedicat, care îşi croise un drum ascendent din rândul

soldaţilor simpli până la funcţia de ofiţer comandant de companie, fiind foarte bine văzut atât de superiorii săi, cât şi de oamenii pe care-i conducea. Pe pagina a patra a dosarului său personal, o fotografie alb-negru veche, datând din 1940, înfăţişa un sublocotenent de treizeci de ani, proaspăt promovat, exact modelul ofiţerului german cu privire de oţel, fălci pătrate, stând cât se poate de drept. Lucrurile pe care imaginea nu le putea arăta erau, desigur, evenimentele şi experienţele care îl conduseseră pe acest om, în cele din urmă, la trădarea ţării sale şi la încălcarea jurământului solemn, toate pentru realizarea unui lucru mult mai important.

Sepp Gangl se născuse la 12 septembrie 1910, în Obertraubling, o mică urbe din Bavaria, aflată la marginea de sud-est a oraşului Regensburg28. Originile sale, nu tocmai umile, cu siguranţă nu erau nici elevate: la momentul naşterii lui, tatăl său, având douăzeci şi patru ani, tocmai obţinuse o slujbă de birocrat mărunt la biroul regional al Căilor Ferate de Stat din Bavaria, iar mama sa, de douăzeci şi trei de ani, lucrase cu jumătate de normă până să rămână însărcinată, într-un magazin învecinat cu locuinţa lor modestă. La câţiva ani de la naşterea lui Sepp, tatăl său a fost transferat la o unitate a căilor ferate din Peissenberg, la vreo cincizeci de kilometri la sud-est de München. După mutare, familia Gangl a avut mai mulţi copii29, toţi crescuţi conform unei educaţii tradiţionale stricte, mergând la şcoli laice locale, în ciuda faptului că părinţii lor erau, teoretic, catolici. Deşi munca bătrânului Gangl la căile ferate a fost considerată suficient de importantă de către guvern pentru a nu-l înrola în armata kaizerului în timpul Primului Război Mondial, stagnarea economică şi rata mare a şomajului din Germania postbelică făceau ca serviciul militar să fie una dintre

puţinele opţiuni de carieră disponibile pentru Sepp, după terminarea educaţiei formale. La 1 noiembrie 1928 – la mai puţin de două luni după ce împlinise optsprezece ani –, Gangl făcea ceva ce făcuse, de-a lungul istoriei, orice tânăr fără alte perspective viabile: se înrola în armată.

Cunoscută pe atunci ca Reichsheer, armata germană era doar o jumătate din Reichswehr, totalitatea forţelor armate care includea şi marina militară, Reichsmarine. Niciuna nu mai reprezenta forţa impresionantă care fusese în timpul Primului Război Mondial. Tratatul de la Versailles, din 1919, restricţiona în mod semnificativ dimensiunea ambelor servicii, astfel că Reichsheer era limitată la maximum o sută de mii de soldaţi. Existau, de asemenea, restricţii referitoare la numărul şi la felul armelor de care putea să dispună armata şi la tipurile de operaţiuni pe care putea să le întreprindă. Deşi aceste limitări garantau că, pe timp de pace, soldaţii aveau să îşi desfăşoare cea mai mare parte a carierelor prinşi în munci monotone şi fără sens ale vieţii de garnizoană – antrenamente, exerciţii, curăţarea armamentului, întreţinerea uniformelor şi a cazărmii, din nou antrenamente –, înrolarea în Reichswehr le oferea tinerilor precum Sepp Gangl diverse avantaje, care aveau să devină tot mai importante pe măsură ce Marea Criză începea să zdrobească o Germanie deja învinsă: un acoperiş deasupra capului, un mic venit, constant însă, şi mese regulate. În plus, asemenea multora dintre cei care crescuseră în mocirla socială şi politică a haosului care ruinase Germania în decada de după război, este posibil ca Gangl să fi apreciat cu adevărat disciplina, ordinea şi camaraderia din serviciul militar.

Dar indiferent de motivele pentru care s-a înrolat, Gangl s-a dovedit un militar motivat şi extrem de

competent. Trimis la artilerie – nu e clar dacă la alegerea lui sau a armatei –, el a parcurs pregătirea iniţială la regimentul 7 de artilerie, cu baza la Nürnberg. A rămas în această unitate până în septembrie 1929, când a obţinut primul dintre nenumăratele rapoarte de eficienţă strălucite, iar în următorii zece ani a înaintat constant în grad în timp ce a servit, succesiv, în regimentul 5 de artilerie din Ulm şi în regimentul 25 de artilerie din Ludwigsburg. În noiembrie 1938, Gangl era sergent-major şi fusese selectat pentru a urma cursurile şcolii de ofiţeri. De asemenea, era şi soţ, şi tată: se căsătorise în 1935 cu Walburga Renz, o vânzătoare din Ludwigsburg, iar în anul următor se născuse primul din cei doi copii ai lor30, o fată pe care o numiseră Sieglinde.

Deşi primii ani ai carierei lui Gangl au urmat neinteresantul ciclu din timp de pace, reînarmarea secretă a Germaniei, din anii ’30, şi accederea la putere a Partidului Nazist au făcut ca, pe când Gangl devenea subofiţer superior, noul Heer – cum fusese redenumit Reichsheer în 1935, în acelaşi timp în care Reichswehr devenea Wehrmacht – să se transforme într-o forţă mult mai mare şi mai activă. Heer era, de asemenea, şi foarte politizată, iar promovările şi detaşările la cerere pentru soldaţii şi ofiţerii înrolaţi tindeau să fie atribuite celor care îmbrăţişau, cel puţin în mod public, politica Führerului şi a partidului. Ca mulţi soldaţi germani din generaţia sa, Gangl părea să se adapteze din punct de vedere politic. Deşi nu se ştie cu siguranţă cât de reale erau sentimentele lui pentru Adolf Hitler şi pentru ascensiunea nazismului în ţara sa natală, ştim că, începând cu 1935, rapoartele lui de evaluare îl prezentau ca pe un „naţional-socialist dedicat, cu vederi politice corecte”.

Aceste puncte de vedere par să fi contribuit masiv la

selectarea sa pentru şcoala de ofiţeri, ale cărei cursuri fuseseră programate să înceapă în octombrie 1939. Izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial cu o lună înainte a întrerupt însă acest program, iar în zilele dinaintea invaziei germane din Polonia de la 1 septembrie, întregul regiment al lui Gangl a fost desfăşurat din Ludwigsburg până la regiunea Saarpfalz, la graniţa cu Franţa. Ataşat Diviziei 25 infanterie, regimentul 25 de artilerie al lui Gangl s-a poziţionat la câţiva kilometri în spatele frontierei, pregătindu-se pentru respingerea oricărei invazii a aliaţilor. Acest atac a venit pe 7 septembrie, când unsprezece divizii franceze au traversat graniţa, pe un front de treizeci şi cinci de kilometri. Invazia intenţiona să reducă presiunea germană asupra Poloniei, forţându-i pe nazişti să transfere forţe în Vest. Însă atacul a fost slab plănuit şi timid executat. Deşi invadatorii au reuşit să înainteze aproape opt kilometri în Germania şi să ocupe câteva oraşe mici, din care forţele germane se retrăseseră deja, incursiunea a fost un eşec jenant, iar forţele franceze au fost nevoite să se retragă în două săptămâni, fără să obţină transferul vreunei unităţi germane din Polonia în Vest.

Acest scurt conflict i-a adus lui Sepp Gangl prima acţiune în luptă, urmată de o lungă perioadă de inactivitate militară pe Frontul de Vest, cunoscută sub numele de Războiul ciudat sau *sietzkrieg*.3I Această fază, care a durat aproximativ de la jumătatea lunii septembrie 1939 până la invazia germană din Franţa şi din Ţările de Jos, din mai 1940, a marcat şi o perioadă misterioasă din viaţa lui Gangl. Deşi dosarul său personal nu menţionează nicio rană sau leziune suferită pe durata scurtei incursiuni franceze, documentul indică, în mod clar, că în perioada 13 septembrie 1939 – 13 martie 1940, Gangl a fost transferat

succesiv în patru spitale militare – Landau, Ludwigshafen, Schrobenhausen şi Ludwigsburg. Deşi există doar câteva motive plauzibile pentru interludiul inexplicabil – Gangl fie fusese rănit, se îmbolnăvise sau suferise o leziune în urma unui accident fără legătură cu luptele, fie servise într-un post administrativ neprecizat –, nu putem fi siguri de ce artileristul bavarez a petrecut şase luni în aceste spitale militare. În orice caz, ştim că Gangl a revenit la regimentul său în 14 martie 1940. După mai puţin de două luni el a fost înaintat la gradul de sublocotenent, părând sănătos şi riguros în fotografia făcută imediat după acest eveniment.

La câteva zile după promovarea sa, Sepp Gangl îşi punea la lucru în luptă talentele de conducător. Regimentul 25 de artilerie, aflat sub comanda generalului de brigadă Hermann Kruse, a participat la operaţiunea Case Yellow, invazia germană asupra Belgiei şi Olandei care deschidea ceea ce avea să devină în curând Bătălia Franţei. În timpul campaniei, Gangl a fost lider al echipei de observaţie, fiind ataşat la unul dintre regimentele de asalt ale Diviziei 25 Infanterie şi direcţionând focul artileriei asupra concentrărilor de trupe inamice, a fortificaţiilor şi a oricăror alte obiective pe care infanteriştii care înaintau le considerau o ameninţare. Permanent în mişcare, Gangl era întotdeauna cu mult înaintea tunurilor pe care le dirija. Primele sale performanţe combative, în calitate de ofiţer, i-au adus aprecierea superiorilor, care l-au citat pentru „excelenta cunoaştere a artileriei” şi pentru „stăpânirea de sine în luptă”.

Deşi cucerirea de către germani a Franţei şi a Ţărilor de Jos a fost rapidă şi strălucit executată, nu s-a realizat fără costuri pentru invadatori. Armatele aliate au reuşit să le provoace pierderi semnificative unităţilor germane care

avansau, iar regimentul 25 artilerie al lui Gangl nu a făcut excepţie. Pregătirea corespunzătoare a trupelor care urmau să înlocuiască pierderile regimentului cădea în sarcina Artillerie Ersatz Abteillung 25 (Batalionul de înlocuire pentru artilerie) şi, la câteva săptămâni după capitularea Franţei, Gangl a fost desemnat să se alăture temporar acestei unităţi, ca ofiţer responsabil cu instrucţia. Aceasta reprezenta o poziţie pentru care era, în mod evident, cât se poate de potrivit: ca ofiţer cu experienţă de luptă, care îşi petrecuse cea mai mare parte a carierei în gradele inferioare, era mult mai capabil să creeze o conexiune cu tinerii soldaţi înlocuitori decât ofiţerii mai scorţoşi, care nu ar fi reuşit. Mai mult, avansând în grad, el stăpânea practic toate aspectele artei artileristului. Aptitudinile sale vaste îl făceau extrem de valoros pentru tinerii artilerişti care urmau să-i fie aduşi spre a fi pregătiţi pentru o luptă ce avea să vină cât de curând. Gangl a părăsit Franţa la 7 august 1940 şi, după câteva zile petrecute acasă, cu familia, s-a îndreptat spre Artillerie Ersatz Abteillung 25, cu baza la Taus, în Protectoratul Boemiei şi al Moraviei, o parte a Cehoslovaciei ocupate ce era administrat de nazişti ca parte a Marelui Reich.32

După ce a petrecut aproape trei luni cu batalionul de înlocuire – obţinând între timp şi excelente rapoarte de eficienţă din partea superiorilor săi –, Sepp Gangl a revenit la şcoală. La 24 noiembrie 1940, a început un curs cu durata de o lună la şcoala de artilerie din Jiiterborg, aflată la circa şaizeci de kilometri la sud-vest de Berlin. Pregătirea îl recomanda pentru a servi în calitate de comandant de baterie şi, după încheierea cursului, el a revenit la unitatea sa de bază. În acel moment regimentul era retras din Franţa la Ludwigsburg, pentru reorganizare,

cu un număr mare de vehicule motorizate, fiind redenumit ulterior Artillerie Regiment (Motorisiert) 25. Mobilitatea crescută a unităţii avea să devină utilă în curând, pentru că Gangl şi camarazii săi urmau să ia parte la Operaţia Barbarossa, invazia germană a Rusiei Sovietice.

Deşi detaliile cele mai importante ale masivului atac – şi său eşecul său catastrofal – sunt dincolo de scopul acestui volum, cei aproape patru ani petrecuţi de Gangl pe frontul rusesc rămân de interes. Şi totuşi, ştim extrem de puţine despre perioada care, fără nicio îndoială, va deveni crucială în formarea omului al cărui rol va fi atât de important în evenimentele de la Schloss Itter. Deşi direcţiile majore ale serviciului său sunt trecute în dosarul personal de la Wehrmacht, detaliile exacte, cu ajutorul cărora acest document povesteşte primii cincisprezece ani ai carierei sale militare, lipsesc. Motivul nu e greu de imaginat: pe măsură ce războiul înainta, unul dintre nenumăratele aspecte ale declinului eficienţei Wehrmachtului era păstrarea exactă, completă şi la zi a înregistrărilor din dosarele de personal. În cazul lui Gangl, era ca şi când un portret precis, în culori, se estompa încet, transformându-se într-unul alb-negru.

Ce ştim, aşadar, despre timpul petrecut de el în Rusia?

Când s-a dezlănţuit Operaţiunea Barbarossa, la 22 iunie 1941, regimentul 25 artilerie era ataşat la Panzergruppe 1 – condus de generalul Ewald von Kleist –, care a atacat în Ucraina ca parte a Grupului de Armate Sud. În următoarele zece luni, Gangl a comandat o baterie de tunuri howitzer de 10, 5 cm (105 mm) în cadrul batalionului 3 al regimentului, în timpul înaintării spre Kiev şi ocupării acestuia. Luptele au fost crâncene şi constante, germanii căutând să distrugă mai multe trupe

ruseşti pe care reuşiseră să le încercuiască. Bateria lui Gangl se afla permanent în mişcare, aplicând o tactică ce era cunoscută în armata americană drept „trage şi dispari”: opriri pentru amplasarea tunurilor, declanşarea unor atacuri rapide asupra unor ţinte prestabilite sau solicitate de observatori avansaţi, reataşarea tunurilor la vehiculele de tractare, apoi deplasarea în altă poziţie. Graţie acestei tactici, unităţile separate – în acest caz, tancuri şi infanterie motorizată – dispuneau permanent de artilerie de susţinere pe măsură ce avansau şi, în plus, împiedicau inamicul să declanşeze un foc eficient de contrabaterie. Până când ruşii determinau poziţia din care trăgeau howitzerele germane, Gangl şi oamenii lui se repliau şi dispăreau.

În ciuda uriaşelor pierderi de oameni şi de armament pe care germanii le-au provocat în rândul forţelor sovietice care li se opuneau, înaintarea în Ucraina era departe de a fi o plimbare prin parc. Deşi multe unităţi ruseşti s-au dezintegrat rapid în timpul copleşitorului atac de arme combinate33 al germanilor, altele au rezistat pe poziţii şi au luptat furibund. Unităţile de artilerie germane erau folosite deseori pentru a întrerupe contraatacurile sovietice şi, în timpul unei astfel de ofensive sovietice, din iulie 1941, bateria lui Gangl a reuşit să împiedice o unitate inamică să copleşească o companie germană de infanterie. Deşi detaliile luptei sunt puţine, ştim că, pentru acţiunile sale din ziua respectivă, Gangl a fost distins, pe 20 august 1941, cu decoraţia Crucea de Fier clasa a II-a. După cinci luni, Gangei a fost numit locotenent principal, fiind distins cu decoraţia Crucea de Fier clasa I. Deşi motivele pentru care a primit a doua medalie sunt, aparent, pierdute pentru istorie, putem presupune că tânărul ofiţer de artilerie a fost decorat pentru demonstrarea unei

„extraordinare bravuri” în luptă. Din acest moment, el a început să poarte panglica primei decoraţii, cu alb, negru şi roşu, la butoniera uniformei sale şi cunoscuta medalie cu argintiu şi negru, a celei de-a doua, centrată pe buzunarul de la piept.

La numai două luni după ce şi-a prins în piept a doua Cruce de Fier, Sepp Gangl a trecut printr-o schimbare de carieră ce părea neimportantă la momentul respectiv, dar care îl va ajuta să nu-şi piardă viaţa în Rusia şi, în cele din urmă, să îşi încheie misiunea la Schloss Itter. Această schimbare a fost reprezentată de transferul său de la artileria tradiţională, cu o singură ţeavă, la bateria independentă de „werfef” 34 a regimentului său. Unitatea era compusă din şase lansatoare de rachete Nebelwerfer 41, cu şase ţevi, fiecare montat pe un suport cu două roţi şi tractat de un vehicul semişenilat. Arma putea să tragă toate cele şase rachete neghidate, cu stabilizator de rotaţie, în doar câteva secunde, iar un baraj al întregii baterii putea împânzi o zonă-ţintă cu proiectile incendiare sau puternic explozive.35 Nebelwerfer 41 avea neajunsurile sale în primul rând, bătaia sa limitată şi o dâră sub forma unei coloane de fum, care o făcea să fie neobişnuit de vulnerabilă la focul de contrabaterie –, dar, când era folosită corespunzător, era o armă devastatoare, capabilă să decimeze trupele sovieticilor şi vehiculele neblindate. Deşi este neclar dacă Gangl avusese vreo experienţă anterioară cu această armă, pe 24 aprilie 1942 el a fost numit la comanda bateriei, post în care a rămas pentru tot restul perioadei petrecute în cadrul regimentului 25 de artilerie.

Era o perioadă plină de evenimente. Deşi, la început, germanii au reuşit să ocupe mari părţi din Rusiadistrugând, pe parcurs, nenumărate trupe sovietice

întregi şi luând milioane de prizonieri –, în momentul la care Gangl a trecut la comanda bateriei de werfer, lucrurile începuseră deja să se întoarcă împotriva Wehrmachtului. Forţele germane, incapabile să ocupe Moscova, au început un ultim şi nereuşit asediu al Leningradului, suferind din greu în prima iarnă rusească. Rezistenţa sovietică se întărea pe măsură ce liniile de aprovizionare germane se extindeau, iar unităţile precum cea a lui Gangl se găseau tot mai des în defensivă. La fel ca oricare altă unitate germană de pe frontul rusesc, regimentul 25 de artilerie era decimat încet, după doi ani de lupte neîncetate. Morţii şi răniţii nu erau substituiţi, aprovizionarea era insuficientă, iar în februarie 1944, unitatea se găsea în pragul colapsului.

Din fericire, căpitanul Gangl – promovat în aprilie, cu un an în urmă – nu avea să participe la inexorabila dezintegrare a unităţii sale. În noiembrie 1943, el a fost transferat într-un post de la statul-major al Armatei a 4-a, aparţinând unităţilor de werfer, poziţie în care a ajutat la dezvoltarea politicilor şi a tacticilor pentru utilizarea mai eficientă, pe scară largă, a lansatoarelor de rachete cu mai multe ţevi. Gangl şi-a impresionat din nou superiorii cu abilităţile şi cunoştinţele sale, în aşa măsură încât, în ianuarie 1944, a fost numit la comanda unuia dintre noile batalioane de werfer, care erau în formare în Germania. Această numire s-a dovedit a fi biletul lui de ieşire din Rusia şi îndepărtarea de Götterdämmerung, pe care sovieticii avea să îl lase pradă armatelor germane de pe Frontul de Est.

Prima oprire a lui Gangl a fost la Höchstadt an der Donau, aflat la circa nouăzeci de kilometri la nord-vest de München. Oraşul era baza Werfer Ersatz Ausbildungs Abteillung 7 (Batalionul Werfer de pregătire pentru

înlocuiri) şi, timp de două luni, veteranul de pe frontul rusesc le-a împărtăşit experienţa sa soldaţilor, care, în multe dintre cazuri, fuseseră civili cu doar câteva săptămâni în urmă. În weekenduri, Gangl putea să călătorească la Ludwigsburg pentru a-şi petrece timpul cu soţia şi copiii săi, deşi bombardamentele aliate asupra nodurilor de cale ferată germane transformau adesea o călătorie de două ore cu trenul într-un coşmar de lungă durată. La începutul lunii februarie se afla din nou pe drumuri, de data asta îndreptându-se spre Belgia, către pregătirea de la Şcoala Armatei pentru comandanţi de batalion şi detaşament din Antwerp.

După absolvirea cursului, la 4 martie, Gangl a plecat la Celle, în Germania Central-Nordică, unde s-a alăturat regimentului werfer 83, în curs de formare. Unitatea era compusă din trei batalioane, dintre care două erau echipate, fiecare, cu optsprezece Nebelwerfer 41 de 15 cm, împărţite în trei baterii; al treilea batalion beneficia de Nebelwerfer 42 de 21 cm (210 mm). Regimentul dispunea şi de şaisprezece semişenilate blindate cunoscute ca Maultiers36 (catâri), fiecare tractând câte un lansator de 15 cm. Vehiculele erau distribuite egal între batalioanele 1 şi 2; cele ale primului batalion erau denumite „Bateria 21”, iar celelalte, „Bateria 22”. Gangl a primit comanda uneia dintre bateriile de Nebelwerfer 41 ale batalionului 3, stabilindu-se aparent ca el să preia întregul batalion la timpul potrivit. Organizaţia lui Gangl şi o altă unitate echipată identic – regimentul werfer 84 – formau a 7-a Brigadă Werfer.37

În acest moment al războiului, era clar că aliaţii aveau să încerce să invadeze Europa de Vest, cel mai probabil pe coasta Normandiei, în Franţa, astfel că, după câteva săptămâni de antrenament, noua brigadă a lui

Gangl a început deplasarea spre Vest, pentru a se alătura forţei cu ajutorul căreia comandamentul german spera să respingă această ofensivă. Nu a fost o călătorie uşoară: întrucât reţelele feroviare din vestul Germaniei şi din nordul Franţei făceau obiectul atacurilor tot mai dese ale bombardierelor grele aliate, vehiculele Brigăzii a 7-a Werfer, camioanele pentru trupe, vehiculele de remorcare, lansatoarele şi semişenilatele Maultiers au fost nevoite să facă această călătorie pe şosea. Acest demers nu numai că le expunea ameninţării iminente a atacurilor la joasă altitudine iniţiate de avioanele de vânătoare-bombardament aliate, dar impunea şi constrângeri mecanice grave – în special pentru şenilatele Maultiers. În concluzie, defecţiunile au fost frecvente. Pe lângă acest aspect, mai existau şi alte pericole: ca parte integrantă a pregătirii pentru invazie, grupările de rezistenţă franceze îşi înteţeau activităţile. Acestea mergeau de la demersuri relativ inofensive, ca de pildă schimbarea semnelor de circulaţie pentru a rătăci convoaiele germane, până la unele mult mai violente, de tipul atacurilor lunetiştilor sau ambuscadelor explozive.

În ciuda dificultăţilor şi a pericolelor potenţiale, Brigada a 7-a Werfer a reuşit să ajungă pe 18 mai la punctul iniţial de întâlnire, la Beauvais – aflat la circa optzeci de kilometri la nord-vest de Paris. În săptămânile următoare, trupele brigăzii s-au pregătit cât de bine au putut pentru bătălia care le aştepta, ocupându-se de încărcarea muniţiei şi a combustibilului şi de întreţinerea vehiculelor şi străduindu-se să nu atragă atenţia aviaţiei aliate. Deşi nu a supravieţuit niciun document care să ne ofere o idee despre starea de spirit a lui Sepp Gangl din acea perioadă – era speriat, resemnat, sătul până peste cap de război? –, putem presupune cu suficientă

certitudine că a făcut toate eforturile pentru a-şi pregăti oamenii din baterie pentru furtuna ce era pe cale să se abată asupra lor.

Aceasta a sosit devreme, pe 6 iunie, sub forma a 156.000 de trupe aliate, aeropurtate şi debarcate de pe mare. A doua zi, Brigada a 7-a Werfer a primit ordin să se deplaseze spre coasta Normandiei, unde forţele britanice şi canadiene ameninţau oraşul Caen. Călătoria de 180 de kilometri a durat trei zile, timp în care aviaţia aliată le-a provocat pierderi materiale şi umane. La sosirea în Caen, brigada se subordona Diviziei 12 SS Panzer Hitlerjugend. În următoarele două luni, regimentele de werfer au fost permanent în acţiune. Deşi Gangl şi colegii săi artilerişti au jucat un rol important în apărarea înverşunată a germanilor de la Caen, în a treia săptămână din august, Brigada a 7-a Werfer – împreună cu întregul grup al Armatelor B al feldmareşalului Walter Model – a fost înghesuită în punga de la Falaise, la sud de Caen. Aproape 100.000 de soldaţi germani erau în pericolul de a fi complet încercuiţi de unităţile americane, care avansau dinspre sud, şi de forţele britanice, canadiene şi poloneze, care veneau din nord. Dar supravieţuitorii brigăzii lui Gangl s-au aflat printre cei 25.000 – 45.000 de germani care au reuşit să scape înainte de 20 august, când ofensiva aliaţilor s-a încheiat.

Brigada a 7-a Werfer a reuşit să scape, pentru a lupta cu o altă ocazie, însă doar după ce a lăsat în urmă toate lansatoarele şi vehiculele de care mai dispunea. Unitatea a fost reasamblată şi reechipată parţial la Prum, în regiunea Eiffel din vestul Germaniei, iar la jumătatea lunii noiembrie, a fost redenumită Brigada a 7-a Volks Werfer. La 16 decembrie, cele două regimente ale sale au participat la masivul baraj care a precedat ultima ofensivă

germană, devenită cunoscută drept Bătălia din Ardeni. Pe măsură ce forţele atacatoare înaintau, Brigada a 7-a Volks Werfer se străduia să le urmeze pentru a furniza artilerie Armatei a 5-a Panzer, stabilindu-se, în cele din urmă, în suburbiile estice ale oraşului St. Vith din Belgia. Însă, după ce rezistenţa americană s-a întărit pe teren, iar îmbunătăţirea vremii le-a permis avioanelor de asalt aliate să survoleze din nou câmpul de bătălie acoperit cu zăpadă, brigada s-a alăturat retragerii generalizate a germanilor spre est.

În ianuarie şi februarie, Brigada a 7-a Volks Werfer a participat la ultima apărare, inutilă de altfel, a regiunii Saarbrücken împotriva atacurilor Armatei a 7-a a lui Alexander Patch, o luptă în timpul căreia Sepp Gangl a fost citat din nou pentru bravură în luptă. Deşi detaliile eroismului său s-au pierdut pentru istorie, ştim că la 8 martie i-a fost acordată Crucea de Aur germană.38 Câteva zile mai târziu, a fost promovat la gradul de maior şi i s-a încredinţat comanda batalionului 2 din regimentul său, deşi, la momentul respectiv, acesta abia avea suficienţi oameni ca să constituie o singură baterie. Gangl nu a avut prea mult timp la dispoziţie pentru a se bucura de promovarea sa, pentru că, în acel moment, brigada decimată – aflată la aproape jumătate din capacitate, cu doar câteva vehicule şi fără niciun aruncătora fost angajată într-o retragere iminentă. Deplasându-se numai pe timp de noapte, pentru a evita omniprezentele avioane aliate, Brigada a 7-a Volks Werfer s-a îndreptat constant spre sud-est şi, pe la începutul lunii aprilie, ceea ce mai rămăsese din unitate s-a împrăştiat pe o rază de câţiva kilometri în Bavaria, în zona Peissenberg, în apropiere de oraşul în care crescuse Gangl. Regimentul nu mai reprezenta o forţă combatantă bine organizată, fapt pentru

care comandantul său, generalul de brigadă dr. Kurt Paape39, l-a împărţit în batalioane independente, ordonându-le ofiţerilor fiecărui batalion să ducă oamenii rămaşi în Tirolul austriac şi să-şi ofere serviciile oricui organiza o apărare a Fortăreţei Alpine.

Deşi nu suntem siguri în legătură cu drumul pe care Sepp Gangl şi cei aproximativ treizeci de oameni care constituiau întregul său batalion l-au urmat pentru a se îndrepta spre Austria, pare foarte probabil ca înaintarea rapidă a forţelor americane în sudul Bavariei să le fi impus o deplasare iniţială spre est, de la Peissenberg spre Bad Tolz, apoi o întoarcere spre sud, în lungul văii râului Isar. La circa douăzeci de kilometri distanţă, unde râul Isar curge spre nord, la ieşirea din Sylvensteinsee, Gangl şi oamenii lui s-au întors spre est şi au trecut în Austria. Apoi, în 1938, se pare că au urmat calea spre sud, prin valea Achental, de-a lungul marginii estice a lacului Achensee, şi au pătruns în valea râului Inn la Jenbach. Imediat după sosirea lor, la jumătatea lunii aprilie, în zona Frontului Alpin de Nord-Vest al lui von Hengl, Gangl şi cei câţiva supravieţuitori ai batalionului 2 au fost integraţi în serviciu în cadrul Grupului de luptă Giehl, care avea bazele cartierului general în Wörgl.

Probabil că nu vom afla niciodată cu certitudine dacă Sepp Gangl şi-a dus oamenii în Austria cu intenţia serioasă de a se alătura ultimei mişcări de rezistenţă împotriva americanilor sau pur şi simplu de a-şi căuta un colţişor liniştit în care el şi oamenii lui să poată aştepta derularea ultimelor săptămâni ale războiului. Nu putem fi siguri nici dacă ofiţerul de artilerie din Wehrmacht – un soldat de carieră decorat de trei ori pentru bravură în lupta împotriva duşmanilor ţării sale – crezuse cu adevărat în Führer, pe care jurase solemn să-l servească. Dar putem

presupune suficient de multe despre adevăratul caracter al lui Gangl având în vedere că, la doar câteva zile după sosirea sa în Wörgl, a luat contact cu celula de rezistenţă a lui Alois Mayr şi s-a oferit să îi furnizeze arme şi asistenţă necondiţionată. Era un act evident de trădare a Führerului şi a patriei-mamă, care se pedepsea cu moartea – riscul exista nu numai în cazul lui Gangl40, ci şi, în acel moment al războiului, în cel al soţiei şi copiilor săi.

În ciuda faptului că se punea în pericol, atât pe el, cât şi pe cei pe care-i iubea, Gangl a luat în cele din urmă decizia care, în următoarele săptămâni, avea să-i ameninţe viaţa cu adevărat: aceea de a ajuta la salvarea grupului de nemulţumiţi VIP francezi, închişi într-un castel din poveşti.

Deşi nu ştim cum a luat Gangl contact cu rezistenţa din Worgl, putem să facem câteva presupuneri viabile.

Prima ar fi aceea că, după ce s-a alăturat statului-major al Grupului de luptă Giehl, Gangl a obţinut acces la rapoarte de informaţii care-i identificau pe Mayr, pe Hagleitner şi pe alţi membri marcanţi ai organizaţiei, apoi, acţionând singur, i-a contactat. Acesta este însă cel mai improbabil scenariu întrucât, dacă identităţile membrilor mişcării de rezistenţă ar fi fost cunoscute şi înscrise într-un dosar oficial, membrii săi ar fi fost cu siguranţă deja arestaţi. Unităţile SS şi Gestapo erau active în Tirol, chiar şi în ultimele săptămâni ale războiului, executându-i pe loc pe antinaziştii adevăraţi sau suspectaţi şi pe „defetiştii” din rândul militarilor şi al populaţiei civile. Cartierul general al Frontului Alpin de Nord-Vest al lui von Hengl includea (probabil în ciuda dorinţei generalului aristocrat) membri ai ambelor organizaţii şi, mai mult ca sigur, aceştia ar fi cerut şi ar fi primit acces la orice informaţii care ar fi putut duce la identificarea membrilor rezistenţei.

O altă posibilitate ar fi fost ca, în cursul activităţii

sale de la cartierul general al lui Giehl, Gangl să descopere, într-un fel sau altul, identitatea unuia sau a mai multor membri ai rezistenţei, ajungând astfel la ei. Deşi plauzibilă, această ipoteză este, de asemenea, îndoielnică. Având în vedere activităţile permanente ale SS şi Gestapo, orice membru inteligent al rezistenţei ar fi considerat propunerile unui ofiţer al Wehrmachtului, decorat şi neaustriac, doar o încercare stângace de a le întinde o cursă. În cel mai bun caz, Gangl ar fi fost alungat politicos, cu sumedenii de proteste şi de declaraţii de inocenţă; în cel mai rău caz, ar fi sfârşit plutind pe râul Inn, cu un glonţ în ceafă.

Aşadar, cea mai probabilă cale prin care a intrat în contact cu celula lui Mayr a fost printr-un intermediar de încredere. După cum am precizat în acest capitol, se ştie că ofiţerii importanţi, născuţi în Austria, din diverse unităţi de linia a doua ale Wehrmachtului, din zona Wörgl-Kufstein – inclusiv Gebirgsjäger Ersatz Batallion 136, Rezerve Gebirgsjaber Batallion 137 şi Gebirgs Artillerie Ersatz Abteillung 118 –, erau activi sau cel puţin simpatizau cu mişcarea de rezistenţă. Întrucât aceste organizaţii şi, nu în ultimul rând, şcoala de subofiţeri pentru infanterie montană trebuiau să le furnizeze oameni şi material grupurilor de luptă ale lui von Hengl, este foarte posibil ca Gangl să fi intrat în contact cu unul sau cu mai mulţi membri antinazişti ai acestor unităţi, în cursul îndeplinirii sarcinilor sale oficiale. A făcut Gangl prima mişcare sau altcineva l-a contactat? Deşi nu putem afla cu certitudine cine a abordat pe cine, putem afirma cu siguranţă că primul contact trebuie să fi constituit un tulburător salt de credinţă: o deschidere greşit înţeleasă către persoana nepotrivită putea, foarte bine, să se sfârşească în faţa plutonului de execuţie.

În orice caz, Gangl a obţinut o intrare la organizaţia de rezistenţă Mayr-Hagleitner în virtutea faptului că poziţia sa – fiind dintre ofiţerii superiori ai Grupului de luptă Giehl – îl făcea extrem de valoros pentru mişcarea antinazistă. Pentru îndeplinirea sarcinilor sale oficiale, Gangl se mişca liber în zona Rosenheim-Kufstein-Worgl, probabil pentru a se coordona cu alte grupuri de luptă şi pentru a supraveghea ridicarea de către Organizaţia Todt41 a blocajelor rutiere şi plasarea încărcăturilor explozive pe drumurile şi podurile importante. El nota cu atenţie localizarea obstacolelor şi amplasamentul acestora, armamentul şi componenţa unităţilor din Wehrmacht şi din Waffen SS desfăşurate în zonă, apoi îi transmitea aceste informaţii lui Hagleitner, care le comunica mai departe prin canalul POEN-05. În afară de furnizarea de armament şi de muniţie către mişcarea de rezistenţă, Gangl oferea şi detalii despre colegii săi, ofiţeri din grupurile de luptă, care erau nazişti înfocaţi, dar în care avea încredere că vor ajuta rezistenţa atunci când ar fi sosit momentul. În ultima categorie se încadrau mai mulţi foşti camarazi din regimentul werfer 83 – atât ofiţeri, cât şi soldaţi –, care-l însoţiseră pe Gangl în Austria şi pe care acesta îi convinsese să-i împărtăşească opiniile.

În zilele de după contactul iniţial cu celula rezistenţei din Worgl, Gangl s-a dovedit a fi un antinazist dedicat, dar un soldat competent, pe care, la întâlnirea de luni, 30 aprilie, Alois Mayr l-a însărcinat să comande operaţiunile militare ale grupului.42 Prima decizie a lui Gangl a fost aceea ca membrii rezistenţei să împiedice executarea a doua dintre ordinele emise de Giehl.43 Primul ordin impunea ca Worgl să fie bine apărat împotriva înaintării americanilor, iar al doilea, ca toate podurile din oraş şi principalele drumuri să fie aruncate în aer sau blocate cu

obstacole.

A doua decizie a lui Gangl îi privea pe prizonierii francezi de la Schloss Itter, despre care fusese informat la puţin timp după contactul său iniţial cu rezistenţa din Worgl. Prizonierii VIP trebuiau, oricum, să fie ţinuţi în siguranţă, spunea el, dar orice încercare de salvare a acestora era necesar să fie realizată sub acoperire, pentru a evita o confruntare directă cu trupele Waffen SS şi Wehrmacht, care încă îi erau loiale Führerului. Gangl a ordonat ca armamentul şi muniţia necesare operaţiunii de salvare să fie ascunse undeva, în afara Worglului, apoi, în ziua următoare, Mayr şi un mecanic local, pe nume Hans Scheffold, au mutat două maşini încărcate cu obiectele necesare, luate din subsolul hanului Neue Post, şi le-au dus, pe drumuri secundare, la o fermă abandonată din Kelchsau, aflată la vreo zece kilometri la sud-est de Worgl.

Deşi Gangl intenţiona să îi securizeze pe prizonierii francezi cât mai curând posibil, schimbarea rapidă a situaţiei militare din valea râului Inn l-a împiedicat să lanseze o acţiune de salvare imediată. Marţi dimineaţă, pe 1 mai, în timp ce Mayr şi Scheffold se aflau pe drum pentru a ascunde armele, Giehl i-a ordonat lui Gangl să inspecteze acele elemente ale grupului de luptă desfăşurate pe ambele părţi ale drumului principal care ducea spre sud, de la Rosennheim la Kufstein. În ziua următoare, Gangl a fost ocupat cu diverse întâlniri cu colonelul Forster, comandantul forţei operative de rezervă, cu sediul în Worgl. Şi, orice speranţă ar fi avut pentru securizarea francezilor VIP, a doua zi, pe 3 mai, aceasta a dispărut atunci când elemente ale Grupului de luptă Giehl au fost atacate de Divizia 12 Blindate Americane, în interiorul şi în jurul oraşului Nideraudorf din Germania, situat la doisprezece kilometri la nord de Kufstein.44

Apariţia forţelor americane dincolo de graniţa germană a determinat o activitate intensă în zona Worgl. La începutul după-amiezii, von Hengl a trimis forţa de rezervă a lui Forster la Schwaz, pentru a ajuta la blocarea văii râului Inn, însă unitatea a fost decimată de loviturile aeriene ale americanilor şi de tirul artileriei, înainte de a fi parcurs opt kilometri. La sfârşitul zilei, elementele Grupului de luptă Giehl aflate la nord de Kufstein au fost, efectiv, distruse şi, la începutul serii, von Hengl a decis să retragă din Worgl forţele rămase – totalizând mai puţin de 1400 de oameni – poziţionându-le în puncte noi, lângă Schloss Itter. În orice caz, ordinul său nu afecta unităţile Waffen SS independente, care se retrăseseră în zonă şi care se infiltraseră în Worgl pe măsură ce oamenii lui von Hengl părăseau ţinutul.

Apariţia acestor trupe călite ale Waffen SS într-un număr mare l-a făcut pe Gangl să rupă definitiv relaţia cu Wehrmachtul. Marţi seara, târziu, în timp ce Giehl şi ofiţerii săi se urcau în vehicule şi părăseau Worglul, Gangl se întâlnea cu Alois Mayr, care părea cât se poate de tulburat. După cum era de înţeles, conducătorul rezistenţei era îngrijorat la gândul că retragerea trupelor lui von Hengl le-ar fi permis unităţilor Waffen SS nou-venite să facă prăpăd în rândul locuitorilor din zonă, care începuseră să arboreze steaguri albe în aşteptarea americanilor. Nu era o îngrijorare nefondată: cu nici zece zile în urmă, Heinrich Himmler emisese un ordin care prevedea ca toate persoanele de sex masculin care locuiau în case ce arborau steagul alb să fie executate. Nu mai era permisă nicio ezitare în executarea acestor ordine. Persoanele de sex masculin considerate responsabile în acest sens erau cele în vârstă de peste paisprezece ani.45 Gangl era perfect conştient că el şi soldaţii care aleseseră

să i se alăture, precum şi membrii rezistenţei armate a lui Hagleitner reprezentau singura forţă capabilă să le ofere o oarecare protecţie civililor din Worgl. De aceea, el a decis pe loc să rămână în oraş în timp ce restul Grupului de luptă Giehl se retrăgea.

Însă în dimineaţa de vineri, 4 mai, ofiţerul de artilerie – şi proaspăt numitul conducător al rezistenţei – a primit, în mod neaşteptat, o altă sarcină, una poate la fel de importantă precum protecţia civililor din Worgl. Imediat după ora unsprezece dimineaţa, în timp ce Gangl le împărţea arme automate şi grenade de mână lui Hagleitner şi câtorva dintre oamenii săi, au apărut câţiva membri ai rezistenţei care însoţeau un bărbat răvăşit, aflat pe o bicicletă rablagită. Îndreptându-se direct spre Gangl, nou-sositul i-a spus, într-o germană cu accent, că se numeşte Andreas Krobot şi că aduce veşti importante de la Schloss Itter.

CAPITOLUL 5
UN VIITOR NESIGUR

Faptul că Andreas Krobot reuşise să ajungă nevătămat de la Schloss Itter la Worgl era de-a dreptul miraculos. În ciuda retragerii forţelor distruse ale lui von Hengl în poziţii aflate la est de castel, drumurile spre vest pe care pedalase bucătarul ceh nu erau lipsite de pericole. Trupele călite ale Waffen SS erau tot mai active în zonă, ridicând blocaje rutiere, căutând dezertori şi angajând orice membru al rezistenţei austriece pe care-l întâlneau. Printr-o combinaţie de noroc şi de prudenţă extremă, Krobot reuşise să evite pericolele, ajungând la Worgl cu o poveste despre prizonierii VIP francezi, care aveau nevoie să fie salvaţi imediat.

Condiţiile care făcuseră inevitabilă această misiune apăruseră pe parcursul mai multor luni. Deşi prizonierii

francezi o duceau cu mult mai bine decât majoritatea prizonierilor naziştilor, rutina inofensivă de la Schloss Itter începuse să se schimbe pe măsură ce situaţia militară a Germaniei se deteriora în a doua jumătate a anului 1944.

Mâncarea era din ce în ce mai modestă atât pentru prizonieri, cât şi pentru gardienii lor iar criza crescândă de combustibil pentru generatoarele castelului însemna că luminile electrice aveau să fie înlocuite, în cele din urmă, cu lumânări şi lanterne. Mai grav, membrii forţei de pază a castelului începuseră să ia mult mai în serios ameninţarea produsă de acţiunile inamicului. La 7 octombrie 1944, Édouard Daladier a fost martorul unei scene care ilustra nivelul ridicat de alertă, notând în jurnalul său:

Am privit trupele SS grăbindu-se prin castel Luminile roşii s-au stins. Totul era fie o pregătire pentru respingerea unui raid de comando, fie un exerciţiu în aşteptarea unui atac dinspre sat, dinspre vale sau din aval. Manevrele au durat două ore, iar ofiţerii şi soldaţii s-au ocupat de ele cu toată seriozitatea.1

După numai zece zile, Daladier nota că gardienii, cu siguranţă de mâna a doua – dintre care cei mai mulţi nu trăseseră în viaţa lor un foc de armă –, au fost întăriţi cu douăzeci şi şapte de soldaţi Waffen SS călîţi în luptă, care sosiseră la Schloss Itter cu mitraliere suplimentare şi cu lăzi de muniţie. Nou-sosiţii au trecut la consolidarea lucrărilor de apărare a castelului, dând o dovadă de ceea ce bătrânul francez descria ca „viteză şi disciplină” 2, stabilind poziţii de tragere protejate cu saci de nisip şi doborând copaci pentru a-i folosi la blocarea drumurilor de acces. Mai existau, de asemenea, şi alte măsuri. La 27 octombrie, Wimmer a instituit un sistem defensiv de alarmă. Un tip de sirenă avea să indice un atac aerian aliat; când aceasta suna, prizonierii francezi puteau să

decidă dacă doreau să se adăpostească în pivniţa castelului, cu înţelegerea faptului că, dacă nu optau pentru această variantă, o făceau pe propriul lor risc. O altă alarmă suna dacă un atac terestru era iminent; în acest caz, prizonierii trebuiau să se deplaseze imediat în celulele lor, iar dacă nu o făceau, aveau să fie duşi acolo cu forţa.3

Deşi pericolul ca prizonierii francezi să fie omorâţi sau răniţi de explozia unei bombe aliate era unul real, aceştia erau mult mai vulnerabili la comportamentul imprevizibil al lui Sebastian Wimmer. Comandantul castelului fusese întotdeauna instabil, având crize inexplicabile de furie, însă schimbările sale de personalitate deveniseră mult mai pronunţate după o călătorie pe care o făcuse la München, la jumătatea lunii iulie 1944, pentru a participa la funeraliile fratelui său, care fusese ucis, cu câteva zile înainte, într-un raid aerian aliat. Oraşul fusese supus unui alt atac aerian masiv cu o zi înainte de sosirea lui Wimmer şi, când acesta ajunsese în oraş, nu găsise niciun taxi sau tramvai în funcţiune. Pe măsură ce se plimba pe străzile pline de dărâmături, îndreptându-se către morga unde se aflau rămăşiţele fratelui său, sirenele de alarmă aeriană sunaseră din nou, iar bombele care căzuseră imediat după aceea răseseră clădirea de pe faţa pământului. Wimmer, îşi aminteşte Daladier „revenise la Itter complet demoralizat” 4.

Comandantul de la Schloss Itter încerca, tot mai des, să-şi aline starea de spirit cu alcool, bând adesea de dimineaţă până noaptea târziu. Prizonierii şi gărzile încercau să-l evite pe Wimmer după-amiaza: deşi, de obicei, era calm pentru câteva ore după ce deschidea o sticlă de Asbach Uralt5, mai târziu, în cursul zilei, adevărata sa natură ieşea la iveală prin accese de furie sălbatică sau prin acte de violenţă bruşte. Ofiţerul SS-TV

nu-şi îndrepta accesele de furie – alimentate de alcool – asupra prizonierilor VIP, dar nu avea nicio reţinere în a-i tortura pe prizonierii-numere. Una dintre ţintele sale preferate era Zvonko Cuckovic; deşi Wimmer îl trata ocazional pe meşterul croat cu ceva ce se apropia de bunătate6, atitudinea sa obişnuită a reieşit din cele două incidente petrecute în timpul iernii 1944 – 1945.

În primul caz, Cuckovic lucra la maşina de serviciu a lui Wimmer, în curtea mică dintre poarta din faţă a castelului şi casa porţii, când ofiţerul SS-TV s-a îndreptat spre el şi, fără să spună vreun cuvânt, l-a lovit pe croat în faţă. Ştiind foarte bine că orice fel de reacţie n-ar fi făcut altceva decât să-l înfurie şi mai tare pe Wimmer, Cuckovic nu a spus nimic şi a trecut imediat în poziţie de drepţi. Comandantul castelului l-a lovit din nou şi, când era pe punctul de a-l mai lovi încă o dată, a realizat că Maurice Gamelin – care ieşise pentru plimbarea zilnică – se afla exact în spatele lui. El l-a salutat pe generalul francez, care i-a aruncat o privire acuzatoare şi i-a spus: „Nu poţi să baţi un prizonier”. Apoi i-a întors spatele şi s-a îndepărtat. Wimmer a plecat, mormăind pentru sine, şi nu şi-a mai părăsit apartamentul timp de două zile.

Al doilea incident a fost, potenţial, şi mai periculos pentru Cuckovic. Imediat după o ninsoare deosebit de abundentă.

Wimmer – care era serios ameţit – l-a convocat pe croat în camera de gardă şi a început să ţipe la el pentru că nu reparase o scurgere a toaletei din apartamentul comandantului. Cuckovic a încercat să-i explice că el comandase garnitura de cauciuc necesară la depozitul de aprovizionare de la Dachau, dar că aceasta nu sosise încă. Wimmer a urlat că nu-l interesau scuzele şi i-a ordonat croatului să-şi petreacă următoarele două nopţi curăţând

zăpada din curtea din spate, între orele şase seara şi şase dimineaţa. Dacă nu ar fi fost ajutorul ocazional oferit de cei doi soldaţi SS care fuseseră însărcinaţi să-l supravegheze – asistenţa lor venind, probabil, ca o încercare de a obţine o favoare în condiţiile unei spirale descendente, tot mai accentuate, a Germaniei –, Cuckovic ar fi putut să moară de epuizare sau de frig.

Ieşirile lui Wimmer creşteau în frecvenţă şi în intensitate pe măsură ce armatele aliate se apropiau de Schloss Itter. Din fericire pentru Cuckovic, una dintre cele mai urâte crize nu a fost îndreptată asupra lui. La 20 martie 1945, pe când croatul lucra din nou la maşina de serviciu a comandantului, Gertrud, una dintre prizonierele-numere, a alergat la el cu vestea că Wimmer era pe cale să-l împuşte pe Andreas Krobot. Grăbindu-se spre spălătoria castelului, Cuckovic a descoperit o scenă de iad: Wimmer, evident beat, îndrepta pistolul Walther P-38 printr-o fereastră deschisă spre bucătarul ceh şocat, care stătea în mijlocul micii grădini de legume a castelului. Toate prizonierele care se aflau în bucătărie stăteau într-o parte plângând zgomotos, în timp ce Wimmer ţipa la Krobot: „Tu, câine, vino un pas în faţă şi unul spre stânga”, încercând aparent să-l alinieze pentru a-l ţinti mai bine. Cuckovic a apucat un cuţit mare dintr-un raft apropiat, hotărât să-l omoare pe comandant dacă-l împuşca pe Krobot, însă apariţia bruscă a soţiei lui Wimmer a dezamorsat situaţia înainte de a se lăsa cu vărsare de sânge.7

În prima lună a anului 1945, trupele Waffen SS care întăriseră temporar apărarea de la Schloss Itter au plecat, lăsând în urmă o forţă de pază cuprinsă de ceea ce Daladier numea „o consternare absolută”, ce se datora situaţiei militare tot mai disperate a Germaniei. În

însemnările din jurnal din 30 ianuarie, francezul scria:

Acesta este amurgul zeilor… În ultimele zile, toate aparatele de radio au fost închise în biroul comandantului, probabil pentru a împiedica prăbuşirea moralului garnizoanei, dar, în ciuda tuturor precauţiilor, reportajele de ştiri dezastruoase continuă să ajungă înăuntru. Cei din SS pot vedea fălcile încleştate şi feţele (lui Wimmer şi Otto); privirile lor încordate şi abătute le spun tot atât de multe pe cât ar putea afla şi din ascultarea comunicatelor de pe front… pot să citesc descurajarea de pe feţele soldaţilor… (Cuckovic) mi-a spus că trebuie să ne păzim. Unii soldaţi SS vorbeau despre sinucidere. Alţii plănuiau să ia toate proviziile de alimente… să se îmbete şi să ne împuşte.8

Această ultimă variantă le producea o reală îngrijorare lui Daladier şi colegilor săi, deţinuţi de onoare, fiindcă ştiau foarte bine că vieţile lor puteau să nu mai conteze foarte mult pentru intenţiile naziştilor de a-şi acoperi crimele. Reynaud, în mod special, era extrem de vulnerabil şi, în ultimele zile ale lunii aprilie, Clemenceaucare vorbea fluent germanaşi-a asumat convocarea lui Wimmer la o întâlnire cu Reynaud şi Gamelin. În prezenţa lor, Clemenceau i-a reamintit comandantului castelului că vieţile lui Reynaud şi ale tuturor prizonierilor francezi se aflau în mâinile ofiţerului SS.

— Este posibil să ţi se spună, în curând, să îl predai pe preşedintele Paul Reynaud, i-a spus Clemenceau. Dacă acesta va fi luat de aici, ştii foarte bine în ce scop se va întâmpla… Şi mai ştii şi că aliaţii îi vor trage la răspundere pe toţi cei care ar ajuta la realizarea unei acţiuni de asemenea natură. Ce intenţionezi să faci?

Relatând întâmplarea din memorie, Reynaud susţinea

că Wimmer spusese că se simţea responsabil doar în faţa conştiinţei lui (un atribut care, trebuie să o spunem, ofiţerului SS-TV îi lipsea cu desăvârşire în perioada petrecută în Polonia, la Majdanek şi la Dachau). Wimmer mai spusese şi că moartea lui Reynaud şi a celorlalţi prizonieri nu ar fi fost compatibilă cu interesele postbelice ale Germaniei şi că el ar fi fost dispus să ajute la evadarea lor, dacă acest lucru ar fi devenit necesar.9

În ciuda declaraţiei lui Wimmer, fluxul constant de ofiţeri superiori SS-TV la castel îi ţinea pe francezi în tensiune. Deseori însoţiţi de familiile lor şi întotdeauna supraîncărcaţi de arme, bagaje şi prăzi, oamenii din SS foloseau Itterul ca pe o escală în încercarea lor de a scăpa de aliaţii care înaintau.10 Cei mai mulţi nazişti aflaţi pe fugă stăteau doar cât să rechiziţioneze mâncarea şi apa pe care le puteau găsi, dar, în noaptea de 30 aprilie, locotenent-colonelul SS Wilhelm Eduard Weiter, ultimul comandant de la Dachau, s-a oprit la castel împreună cu o suită de subordonaţi şi cu soţiile şi copiii acestora.

Nu era prima vizită la Itter a lui Weiter; el inspectase castelul în octombrie 1943 şi, pe atunci, vorbise cu Reynaud şi cu alţi câţiva prizonieri. La ultima sa vizită, Weiter – pe care Daladier îl descria mai târziu ca fiind „obez şi apoplectic, cu o faţă de brută” 11 – s-a lăudat în faţa lui Wimmer, în beţia lui, cum că ordonase execuţia a 2000 de prizonieri înainte de a părăsi Dachau pentru ultima dată. Auzind despre realizările lui Weiter, prizonierii francezi de la Itter şi-au manifestat îngrijorarea, fiind de înţeles că sosirea lui ar fi putut aduce şi execuţia lor. După cum s-a dovedit în scurt timp, singura moarte pe care Weiter o avea în cap era a lui însuşi. Reynaud povestea mai târziu despre dimineaţa zilei de miercuri, 2 mai12: „Am auzit în camera alăturată două focuri de pistol: Weiter

tocmai se împuşcase în zona inimii, terminând apoi treaba cu o împuşcătură în spatele urechii" 13.

Câţiva dintre însoţitorii SS ai lui Weiter au confecţionat o cutie din lemn de brad, pe care au dus-o până la camera lui Weiter, descoperind însă că era prea mare pentru a intra pe uşă. Improvizând, ei au scos corpul din cameră şi l-au dus pe braţe până în garajul castelului. Acolo l-au aruncat, într-un mod nu tocmai elegant, în coşciugul improvizat, apoi unul dintre ei s-a dus la preotul micii biserici parohiale St. Josef din satul Itter. În acel moment, Reynaud, Jouhaux, Gamelin şi Clemenceau – dorind să identifice clar decedatul ca fiind ofiţerul comandant de la Dachau care-i inspectase cu câteva luni în urmă, astfel încât să le permită aliaţilor să-l şteargă de pe orice listă a criminalilor de război căutaţi – au cerut să vadă corpul. Reynaud îşi amintea mai târziu: „Era o privelişte oribilă. Soldaţii furaseră cizmele mortului. Cămaşa, pătată de sânge, era pe jumătate deschisă şi i se zărea pieptul; capul îi era dat pe spate; gura era larg deschisă, iar ochii holbaţi. Acest torţionar arăta ca unul dintre blestemaţi" 14.

De îndată ce fiancezii au identificat corpul ca aparţinându-i lui Weiter, oamenii din SS au scos coşciugul din castel pe poarta principală, apoi au pornit spre sat, doar pentru a se întâlni pe drum cu cel care plecase să stea de vorbă cu preotul de la St. Josef. Spre lauda lui, preotul a refuzat ca Weiter să fie îngropat în pământ sfânt, astfel că oamenii din SS s-au grăbit să-l îngroape pe „măcelarul de la Dachau" într-un mormânt nemarcat dintr-un mic luminiş, exact în afara zidurilor castelului. Singurul său monument a fost un grup de tufişuri menit să mascheze pământul proaspăt răvăşit.15

Sinuciderea lui Weiter părea să-l fi avertizat pe

Wimmer. În zorii zilei de 4 mai, el le-a cerut câtorva prizonieri să semneze un document prin care declarau că îi tratase „corect” şi i-a asigurat pe Reynaud şi pe Daladier că va găsi o cale de a-i proteja pe prizonierii francezi de represaliile bandelor de trupe Waffen SS, active pe dealurile înconjurătoare. Apoi, bărbatul din SS-TV a fugit din castel împreună cu soţia sa. Se poate spune că Wimmer fusese aproape sincer în ceea ce spusese, întrucât tot ceea ce a făcut pentru a le asigura prizonierilor VIP „protecţia” promisă a fost să solicite ajutorul unei cunoştinţe, un ofiţer rănit în luptă, aflat la recuperare în casa lui din satul Itter. Şi, ca o ironie finală legată de intenţiile lui Wimmer, omul pe care-l desemnase să fie salvatorul-surogat al prizonierilor VIP francezi era el însuşi un membru decorat al Waffen SS.

La prima vedere, căpitanul SS Kurt Siegfried Schrader părea să fie arhetipul tuturor naziştilor diabolici care apăruseră pe ecranele cinematografelor în ultimii şaptezeci de ani. Privea cu o intensitate înfricoşătoare din fotografia oficială ataşată la dosarul său personal, cu totemul cap de mort de pe chipiul de ofiţer bine lustruit, aproape pulsând ameninţător, şi cele două rune SS, ca un trăsnet, purtate cu evidentă mândrie pe gulerul uniformei. Dar nu numai uniforma şi expresia feţei vorbeau despre dedicarea sa pentru cauză: omul portretizat în dosarul personalşi în scrierile lui Schrader de după război16 – a fost, pentru cea mai mare parte a carierei sale militare, personificarea ofiţerului Waffen SS dedicat.

Născut la Magdeburg, în august 1916, Schrader era al treilea şi cel mai tânăr copil al unui ofiţer judiciar mărunt din perioada antebelică, care, la momentul naşterii fiului său, era soldat pe frontul din Franţa. La sfârşitul Primului Război Mondial, Schrader senior a revenit la

postul său anterior, poziţia şi influenţa sa crescând considerabil de-a lungul anilor, în timp ce vederile politice se îndreptau serios către dreapta. În 1930, bătrânul Schräder a participat la un marş nazist din Leipzig şi, la revenirea sa, a comunicat întregii familii că Adolf Hitler avea să fie „salvatorul” 17 Germaniei. Kurt Siegfried a fost atras în activităţile politice ale tatălui său şi, la vârsta de paisprezece ani, s-a alăturat unui grup al tineretului pronazist. Organizaţia era ilegală în ceea ce, la vremea respectivă, reprezenta statul federal Prusia, iar când tânărul Schräder a fost prins transportând afişe de propagandă naziste pentru colegii săi studenţi, a fost exmatriculat şi i s-a interzis să mai frecventeze şcolile publice. Nepăsându-i de expulzare, Schräder s-a înscris la o şcoală privată de extremă dreaptă, apoi s-a înrolat în rândurile mişcării Tineretului Hitlerist. A participat la mai multe marşuri naziste importante şi, când Hitler a fost numit cancelar, în ianuarie 1933, Schräder s-a simţit de parcă o lumină strălucitoare limpezea dintr-odată ceea ce până atunci fusese un orizont întunecat şi interzis.

În 1934, inteligenţa deosebită a lui Schräder şi conexiunile politice ale tatălui său au condus la admiterea tânărului de optsprezece ani într-un program de doi ani de la o şcoală de elită politico-militară din Berlin. După absolvire, tânărul Schräder a petrecut cele şase luni obligatorii în serviciul civil de muncă al Reichului18, după care se aştepta să-şi ducă la îndeplinire cei doi ani de serviciu militar la regimentul 7 de artilerie din Nürnberg. Când unitatea i-a respins cererea, un profesor i-a sugerat să aplice pentru una dintre unităţile militare care începeau să se formeze în cadrul SS. Schrader i-a urmat sfatul şi, în 1937, s-a alăturat companiei de telecomunicaţii de front din cadrul SS Nachrichtensturmbann (batalionul de

transmisiuni).19

În calitate de soldat proaspăt înrolat în unitatea de transmisiuni, Schrader a participat la Anschlussul Austriei, în martie 1938, precum şi la anexarea Regiunii Sudete din Cehia, în octombrie. După încheierea ultimei operaţiuni, Schrader a fost desemnat să participe la o pregătire pentru infanterie cu durata de patru săptămâni, în cadrul regimentului SS Germania, apoi, în aprilie 1939, a intrat la şcoala de ofiţeri SS din Braunschweig. Schrader s-a bucurat pe deplin de aspectele militare şi politice ale pregătirii sale ca ofiţer şi, după cum îşi amintea mai târziu, la Braunschweig a început „să ia în serios" viaţa sa profesională.20 După absolvire şi numirea ca sublocotenent, tânărul ofiţer a devenit serios şi în privinţa vieţii personale: în ianuarie 1940, el s-a căsătorit cu prietena sa, Annalise Patales.

Războiul nu a interferat, la început, cu viaţa noului cuplu. În primul an al căsătoriei sale, Schrader a fost numit în diverse posturi de birou în estul Germaniei, apoi, în ianuarie 1941, a ocupat un post de trei luni, la Praga, ca aghiotant într-un batalion de înlocuire. Se pare că el şi Annalise s-au bucurat din plin de timpul petrecut în fosta capitală a Cehiei, mai ales că, îşi aminteşte Schrader, „aveau tot ceea ce le dorea inima" 21. În aprilie 1941, tânărul ofiţer SS a primit un post de aghiotant în nou formata unitate de pază a lui Heinrich Himmler, Begleitbatallion Reichs Führer SS. După ce a fost organizat şi echipat la Berlin, batalionul s-a deplasat la „Bârlogul Lupului", cartierul general al lui

Hitler de lângă Rastenburg, în Prusia Orientală, unde s-a ocupat de asigurarea securităţii perimetrului.

Detaşarea relativ sigură nu a durat prea mult. Imediat după invazia germană a Uniunii Sovietice, din

iunie 1941, unitatea lui Schräder s-a alăturat trupelor care asediau Leningradul. La sfârşitul lunii noiembrie, Schräder, comandantul batalionului, şoferul şi doi motociclişti de escortă au fost prinşi într-o ambuscadă a partizanilor ruşi, în timp ce inspectau poziţiile batalionului. Oamenii din SS22 au scăpat cu viaţă, însă Schräder a fost rănit la gleznă. El a fost trimis mai întâi la un spital militar din Tosno (o suburbie a Leningradului), apoi evacuat spre vest cu un tren medical. A fost o călătorie lentă, mai ales pentru că partizanii ruşi aruncau continuu în aer porţiuni ale liniei ferate. În final a ajuns în Prusia Orientală şi de acolo, cu un alt tren medical, la Praga, unde s-a reîntâlnit cu soţia sa, la jumătatea lunii decembrie. La câteva zile după revedere, familiei Schräder i s-a născut primul copil, o fată pe care au numit-o Heidi. Din cauza rănilor sale, la începutul anului 1942, Schräder a fost eliberat temporar din serviciul activ, permiţându-i-se să se înscrie la Universitatea Humboldt din Berlin; timp de două semestre, el a studiat biologia şi geografia, locuind în acest timp cu soţia şi fiica lui.

Schräder a îmbrăcat din nou uniforma în octombrie 1942, când a fost detaşat ca aghiotant al batalionului 7 Freiwilligen Gebirgsdivision „Prinz Eugen” (divizia montană de voluntari), care lupta împotriva partizanilor lângă Pancevo, în zona sudică a Banatului din Serbia. În februarie 1943, a fost numit aghiotant al regimentului 22 panzergrenadier SS din Divizia 10 Panzer SS Frundsbeig, care se afla în formare la Angoulême, în districtul Charente din Franţa. În timp ce se afla aici, Annalise a dat naştere celui de-al doilea copil, o fată pe care au numit-o Birgit. Îngrijorat pentru siguranţa familiei sale, el s-a folosit de proclamaţia ministrului de propagandă al Reichului, dr. Josef Goebbels, conform căreia mamele cu

copii mici puteau să plece din capitală pentru a evita bombardamentele aliate tot mai puternice. Annalise şi cele două fete s-au mutat, mai întâi, la părinţii ei, lângă Bielefeld, la vreo trei sute de kilometri la sud-vest de Berlin; când bombardamentele s-au intensificat şi în această zonă, ele s-au refugiat la Augsburg, la cinci sute de kilometri mai spre sud-est.

La sfârşitul anului 1943, Schrader s-a hotărât să-şi mute din nou familia, de data asta într-un loc pe care-l considera mai la adăpost de bombardierele aliate – Tirolul austriac. Auzise că un ofiţer pe care-l cunoscuse la Praga, nimeni altul decât „Wastl" Wimmer, tocmai obţinuse comanda unei facilităţi speciale de detenţie la Schloss Itter. Schrader l-a contactat pe Wimmer, care s-a oferit să-i găsească un loc pentru Annalise şi fetele sale în satul Itter. Comandantul castelului Itter a obţinut o casă mică, dar confortabilă (probabil prin rechiziţie de la proprietarii ei de drept), iar Schrader a reuşit să-şi facă timp pentru a-şi muta familia din Augsburg la Itter. Curând după mutare, în ianuarie 1944, apartamentul lui Schrader din Berlin a fost distrus de o bombă aliată.23

În martie 1944, Divizia Frundsberg a fost desfăşurată în Ucraina şi, în aprilie, a primit botezul focului lângă Tarnopol. În iunie, divizia a fost trimisă în grabă înapoi în Franţa, ca reacţie la debarcările aliaţilor din Normandia, şi a intrat imediat în acţiune la sud-vest de Metz. Începând cu 29 iunie, Frundsberg a luat parte la contraofensivele germane de lângă Caen, iar luptele au fost crâncene-Schräder numindu-le „inferne" şi „criminale" 24. Unitatea sa era supusă atacurilor constante ale aviaţiei aliate, asaltului naval25 şi artileriei, iar după câteva săptămâni regimentul 22 Panzergrenadier SS a fost distrus. La începutul lunii iulie, însuşi Schräder a fost victima unui

atac aerian aliat: avionul de vânătoare-bombardament în care călătorea a fost lovit, iar el a suferit răni grave la cap şi la piciorul drept. Acestea erau într-atât de severe, încât, la postul de prim-ajutor de pe front unde a fost tratat iniţial, cineva a pus o crace în dreptul numelui său de pe *soldbuch* (documentul de identitate de douăzeci şi patra de pagini pe care îl avea fiecare soldat german), apoi a scris o notă cu cerneală neagră, ceea ce însemna că nu era de aşteptat să supravieţuiască.

Totuşi, Schräder a supravieţuit, fiind transportat mai întâi la spitalul de campanie din Dijon, apoi, cu trenul, la un spital mai mare din München. Aparent dezamăgit de nazism, aghiotantul Schräder avea o mulţime de timp pentru a reflecta. Astfel, în cele din urmă el a ajuns la concluzia – deosebit de alarmantă având în vedere jurământul său SS – că „se rupsese mental" de Hitler, de Partidul Nazist şi de

Reich. Singurul său scop era să-şi protejeze familia şi să treacă nevătămat prin ce mai rămăsese din război.26

Deşi Annalise Schräder putea să-şi viziteze soţul săptămânal, luând trenul de la Wörgl la München, atacurile aeriene aliate asupra reţelei de căi ferate germane făceau călătoria din ce în ce mai anevoioasă şi mai periculoasă, în ianuarie 1945, Schräder şi-a obţinut transferul la un mic spital militar din Wörgl şi, la câteva zile după sosirea sa în Austria, a reuşit să-i convingă pe doctori să-l lase să locuiască împreună cu familia sa în satul Itter. Acest moment a marcat începutul unei perioade de relativă linişte pentru el: nu avea obligaţii militare, nu purta uniformă şi putea să-şi petreacă timpul, în mod plăcut, cu soţia şi fetele lui. Într-adevăr, singura lui obligaţie oficială în această perioadă era să se ducă de două ori pe săptămână la spitalul militar din Wörgl, pentru

a fi examinat şi consultat de doctorul său.

Schräder făcea aceste călătorii într-o maşină de serviciu pe care i-o pusese la dispoziţie fostul său camarad, Wimmer. Pentru a-şi recupera piciorul rănit, el mergea pe jos cele câteva sute de metri de la casa sa până la Schloss Itter, unde paznicii îl lăsau să intre în curte. În timp ce aştepta să-i fie pregătită maşina, Schräder se angaja uneori în conversaţii cu unii dintre prizonierii VIP francezi care vorbeau limba germană şi cărora, se pare, le mărturisise dezgustul său pentru regimul nazist. Vederile sale i-au adus o primire atât de caldă printre prizonierii francezi, încât Schräder a început să facă vizite regulate la castel, împărţindu-le ţigări şi vin roşu de Tirol unora dintre prizonieri, printre care Clemenceau.

Jouhaux şi Bruchlen, în timpul unor conversaţii lungi pe teme politice şi filosofice. Uneori, în timpul vizitelor sale la castel, Schräder era însoţit de familia lui; copiii săi au făcut o asemenea impresie asupra lui Andreas Krobot, încât acesta le pregătea mereu prăjituri, torturi şi alte dulciuri. Bunătatea bucătarului ceh faţă de Heidi şi Birgit l-au emoţionat pe Schräder, iar această prietenie neobişnuită care s-a dezvoltat între prizonierul politic şi ofiţerul Waffen SS va salva, în final, viaţa celui din urmă.

Oricât de plăcută ar fi fost, idila din Tirol a lui Schräder nu putea să dureze. Pierderile groaznice ale Germaniei din ultimele luni de război însemnau că, practic, orice soldat care era în stare să se uite într-o oglindă şi să ţină în mână o armă trebuia trimis pe front. În martie 1945, în ciuda faptului că era departe de a se fi refăcut, având încă nevoie de baston, Schräder a fost declarat apt pentru serviciul militar şi detaşat ca aghiotant la SS Feldersatz Brigade 502. Deşi concepută iniţial ca o unitate de suplinire care trebuia să le furnizeze unităţilor de front

soldaţi de infanterie antrenaţi, brigada a fost trimisă direct pe front, ca să împiedice cucerirea de către americani a podului Ludendorff de peste Rin, la Remagen. Apărarea germană a eşuat, iar Schräder abia a reuşit să evite capturarea. Ceea ce a mai rămas din Feldersatz Brigade 502 a fost retras la Nabburg, la circa optzeci de kilometri la est de Nürnberg. Acolo, Schräder a primit ordine prin care era detaşat la o unitate de lângă Budapesta, în Ungaria, dar, când a ajuns la Viena, la mijlocul lunii aprilie, comandantul local al Waffen SS i-a transmis că Budapesta căzuse în faţa ofensivei sovietice.

El i-a ordonat, în schimb, să se prezinte la datorie la SS Fuhrungshauptamt, cartierul general operativ al SS, care se mutase de la Berlin la Bad Tolz, în Bavaria, la doar şaizeci de kilometri la nord-vest de Itter. Dar, din nou, acţiunile inamicului l-au obligat pe Schrader să-şi schimbe planul. Trenul27 în care s-a urcat de la Viena, la 24 aprilie, a fost atacat de avioane de vânătoare-bombardament ale Royal Air Force lângă oraşul Melk din Austria, distrugând locomotiva şi obligându-i pe toţi pasagerii să-şi caute adăpost în pădurile învecinate. Avioanele britanice au revenit de mai multe ori pentru a-i mitralia pe ocupanţii trenului, în ceea ce Schrader numea mai târziu „o vânătoare de iepuri”; după plecarea atacatorilor, a sosit o locomotivă de schimb, la care au fost ataşate câteva vagoane care nu fuseseră distruse, iar călătoria lui Schrader a continuat.

Drumul l-a dus, în cele din urmă, în importantul nod de cale ferată de la Worgl, iar Schrader – pentru că nu se grăbea să ajungă la Bad Tolz, dar şi pentru că spera să aibă şansa să-şi revadă familia la Itter – a profitat de această ocazie pentru a căuta un ofiţer despre care credea că ar putea să-i schimbe ordinele. Acest om era locotenent-

colonelul Giehl, comandantul şcolii de subofiţeri pentru trupele de munte şi al proaspăt formatului grup de luptă care-i purta numele, pe care Schrader îl cunoscuse în timpul convalescenţei sale la Worgl. Ofiţerul Waffen SS n-a fost lipsit de noroc; Giehl i-a spus că nu mai era posibil să ajungă la Bad Tolz, pentru că forţele americane ocupaseră deja Münchenul, îndreptându-se rapid spre sud. În schimb, la 28 aprilie.

Giehl l-a ataşat pe Schrader la statul-major al grupului său, ca ofiţer responsabil cu aprovizionarea şi logistica.

Deşi era mulţumit să fie încartiruit din nou în apropierea familiei sale, Schrader nu avea nicio intenţie de a participa la ceea ce era, evident, efortul final al Germaniei. Timp de câteva zile, după ce s-a alăturat grupării lui Giehl, ofiţerul Wafifen SS în vârstă de douăzeci şi nouă de ani a discutat cu ceilalţi conducători din grupul de luptă despre continuarea războiului. Trebuie să fi fost o investigaţie foarte delicată, pentru că vorbele nepotrivite adresate unei persoane greşite îl puteau duce direct în faţa plutonului de execuţie. Mai mult, ofiţerii pe care Schrader i-a abordat cu atenţie – toţi făcând parte din Wehrmacht – aveau, cu siguranţă, propriile îndoieli cu privire la a-şi împărtăşi adevăratele sentimente în faţa unui ofiţer decorat din Wafifen SS, aceeaşi organizaţie ale cărei trupe adunau „defetişti” de prin casele lor, executându-i prin împuşcare sau spânzurare de stâlpii de iluminat doar pentru faptul că arboraseră steaguri albe.

Poate că era o dorinţă sinceră de a se sfârşi războiul fără o altă vărsare de sânge sau poate că era doar năzuinţa, mai puţin onorabilă (totuşi nu mai puţin de înţeles), de a supravieţui, pur şi simplu, conflictului: oricare ar fi fost motivaţia, cert este că Schrader şi câţiva

colegi ai săi din Wehrmacht au reuşit să-şi depăşească suspiciunile reciproce şi s-au decis să aibă încredere unul în celălalt. Apoi, după ce şi-au dezvăluit reciproc dorinţa pentru o pace imediată în locul continuării războiului, ofiţerii s-au dus la Giehl şi l-au convins că orice altă luptă era inutilă. La 2 mai, comandantul grupului de luptă le-a ordonat trupelor sale să înceteze atacul şi să se predea în faţa americanilor care avansau, cu prima ocazie care li se oferea; el le-a cerut ofiţerilor săi să-şi croiască drum către casă, cum puteau mai bine. Ştiind că bandele de soldaţi din Waffen SS şi Gestapo executau imediat orice dezertor sau soldat pe care-l prindeau pe drum fără ordine oficiale care-l eliberau din serviciu, Schrader i-a cerut lui Giehl o declaraţie de eliberare semnată. Scris la repezeală pe o bucată de hârtie ruptă, documentul preciza:

CONFIRMARE

Căpitanul SS Schrader, aflat în rezervă, s-a prezentat la datorie la 28 aprilie 1945, pentru a-şi servi ţara. Întrucât, din cauza rănilor sale, nu este apt pentru luptă, el a fost eliberat din serviciu pentru a se întoarce în oraşul său de reşedinţă, Itter.

În lipsa unui sigiliu oficial, semnat

Giehl.

Locotenent-colonel şi comandant28

Deşi documentul nu era pe deplin o descătuşare definitivă – pentru a se proteja în cazul în care ar fi fost arestat, Giehl scrisese că îl eliberase din serviciu pe ofiţerul Waffen SS din cauza rănilor sale, mai degrabă decât că îl exclusese complet din serviciul militar –, era totuşi bine formulat. Şi a funcţionat: deşi a fost oprit de mai multe ori pe drumul dintre Worgl şi Itter de trupele Waffen SS şi Gestapo care ocupau blocajele rutiere ridicate în grabă, Schrader nu a fost reţinut. El a ajuns în siguranţă

acasă şi şi-a scos uniforma, presupunând că războiul se sfârşise.

Deşi sinuciderea lui Eduard Weiter în primele ore ale zilei de 2 mai părea să fi fost factorul declanşator al ultimei plecări a lui „Wastl” Wimmer de la Schloss Itter, mai exista un motiv de îngrijorare pentru comandantul castelului. Zvonko Cuckovic, pe care Wimmer credea că îl bătuse şi îl speriase suficient pentru a-l face ascultător necondiţionat, dispăruse fără urmă. Ofiţerul SS-TV era convins – în mod justificat, de altfel – că meşterul croat părăsise castelul în căutarea trupelor aliate, pe care intenţiona să le aducă repede înapoi pentru a-i salva pe prizonierii francezi.

Zborul lui Cuckovic din 3 mai a fost rezultatul unui acord rar între Paul Reynaud şi Édouard Daladier. Ştirile care se scurgeau din aparatul de radio clandestin, ascuns în camera lui Reynaud, indicau că forţele americane înaintau în Tirol, având ca prim obiectiv Innsbruckul. Ştiind că dispariţia disciplinei militare germane din zonă nu avea să facă altceva decât să mărească vulnerabilitatea lor şi a colegilor lor prizonieri de onoare, cei doi au decis că o persoană trebuia să plece de la castel, pentru a merge în căutarea celei mai apropiate unităţi aliate. Cuckovic părea să fie alegerea ideală, căci croatul părăsise deseori castelul pentru a-i face diverse comisioane lui Wimmer. Într-adevăr, timp de câteva zile, Zvonko pedalase înainte şi înapoi pe cei trei kilometri care despărţeau Schloss Itter de ferma din Mühital29 în care părea că familia Wimmer intenţiona să se ascundă, lucrând la instalarea luminilor electrice. Când bătrânul francez i-a relatat lui Cudkovic planul lor, acesta s-a declarat imediat de acord. Christiane Mabire a redactat o scrisoare în limba engleză în care explica situaţia prizonierilor, pe care Culkovic trebuia să

le-o prezinte primilor americani pe care-i întâlnea. Tot ceea ce mai rămânea de rezolvat era născocirea unui motiv plauzibil pentru ca meşterul croat să poată părăsi imediat castelul.

În mod ironic, Wimmer însuşi le-a oferit motivul. În ziua de 3 mai, exact înainte de prânz, când Cuckovic se afla în garajul castelului, comandantul a intrat şi l-a întrebat dacă avea suficiente piese pentru a termina instalarea lămpilor electrice de la capul paturilor la fermă.

— Domnule, spuse Cuckovic, am suficiente materiale.

— Bun, după-amiază îl vei însoţi, pe jos, pe sergentul Euba şi te vei asigura că ambele lămpi dispun de electricitate.

Îngrijorat că prezenţa unuia dintre paznicii castelului ar fi putut să împiedice evadarea, Cuckovic a răspuns că ar rezolva treaba mai repede dacă i s-ar permite să plece cu bicicleta la Muhital, de unul singur. După ce l-a privit cu atenţie pe croat, preţ de câteva momente, Wimmer s-a întors şi a plecat. Întrebându-se dacă nu cumva se demascase, Cuckovic a rămas pironit locului, încercând să decidă ce să facă în continuare. Înainte de a fi luat o hotărâre, Wimmer a revenit, având cu el o bicicletă.

— Ţi-am pus sculele în coş, i s-a adresat comandantul. Poţi să pleci!

Cuckovic a împins bicicleta spre poarta din faţă, pe care Wimmer a descuiat-o şi a deschis-o. Aruncând o privire la ceas, croatul a observat că era ora unu şi treizeci de minute. Exact atunci Wimmer i-a spus:

— Rezolvă rapid.

— Aşa voi face, căpitane, a răspuns Cuckovic, apoi a început să pedaleze pe *schlossweg*, scurtul drum de acces către satul Itter.

Trecând pe lângă mica biserică St. Josef, meşterul

catolic a murmurat o rugăciune rapidă: „Doamne, ajută-mă să ajung astăzi la americani” 30.

La ieşirea din sat, Cuckovic s-a îndreptat spre nord-est şi, parcurgând distanţa până la Mühital în mai puţin de douăzeci şi cinci de minute, a plecat mai departe. Intenţiona să ajungă mai întâi la Worgl, pentru ca mai apoi să se întoarcă spre sud-vest, pe drumul care urmărea malul sudic al râului Inn. El a calculat că ar putea să parcurgă cei cincizeci şi cinci de kilometri până la Innsbruck în mai puţin de trei ore, trecând prin Kundl, Jenbach, Schwaz şi Hall. Ceea ce nu luase însă în calcul era prezenţa, de-a lungul drumului său, a nenumăraţi soldaţi germani înarmaţi. Drumul care ducea de la Worgl la Mühital era plin de camioane cu trupe şi de kubelwagenuri care-i transportau spre est pe oamenii Grupului de luptă Forster, pentru a-şi ocupa poziţiile de blocare de lângă Soli. Când Cuckovic a ajuns la Worgl, a observat echipe de trupe Waffen SS care mergeau din uşă în uşă, aparent în căutare de dezertori. Croatul a reuşit să pedaleze prin oraş fără să fie oprit, dar, când a cotit pe drumul care ducea la Kundl, la vreo şase kilometri, o voce poruncitoare i-a strigat: „Stai!”

Cuckovic s-a oprit imediat şi a privit în jur. O grupă de oameni din Divizia Grossdeutschland amplasase patru mitraliere MG-42 pentru a acoperi intersecţia şi unul dintre soldaţi se îndrepta spre el cu pistolul-mitralieră în mână. Îngrijorat că scrisoarea din buzunarul săuprin care americanilor li se cerea, în limba engleză, să se grăbească spre Schloss Itterl-ar fi putut condamna la o moarte rapidă dacă ar fi fost descoperită de trupele Wehrmachtului, Cuckovic a abordat cel mai prietenos zâmbet al său, înclinând uşor din cap pe măsură ce soldatul se apropia.

— Cine eşti şi încotro te îndrepţi? l-a întrebat

soldatul.

— Domnule, sunt pe drum spre Kundl, a replicat prudent Cuckovic.

— Ce treabă ai acolo?

— Domnule, căpitanul Wimmer de la Schloss Itter mi-a ordonat să instalez nişte lumini electrice, a răspuns croatul. Mi-a spus că este foarte important să termin lucrarea şi să mă întorc rapid.

Menţionarea numelui şi a gradului lui Wimmer a părut să mai reducă suspiciunea soldatului şi, după ce a aruncat o privire rapidă spre sculele din coşul bicicletei, acesta a fluturat din mână în semn că era liber, mârâind:

— Păi, la drum, atunci!

Cuckovic a urcat pe bicicletă şi a pedalat. La vest de Kundl a fost obligat să iasă pe marginea drumului în timp ce două tancuri Tiger huruiau pe lângă el, îndreptându-se spre vest, către Worgl. Oamenii de la turelele de comandă purtau uniformele negre ale Waffen SS, iar pe lateralul tancurilor erau scrise, cu vopsea albă, sloganurile „Loial Führerului!” şi „Popor, la arme!”. Tanchiştii s-au holbat la Cuckovic, însă nu au oprit şi, imediat ce au trecut, croatul şi-a reluat călătoria spre vest. După numai câţiva kilometri, a fost oprit de un soldat din Waffen SS care păzea un mic pod în apropiere de Jenbach. Cuckovic i-a servit o variantă a poveştii pe care i-o spusese mai devreme soldatului din Grossdeutschland, de data asta afirmând că Wimmer îi ordonase să se ducă la Schwaz pentru a efectua nişte lucrări electrice nespecificate. Povestea părea destul de convingătoare, pentru că omul din SS i-a permis să treacă. Câteva sute de metri mai departe, pe drum, croatul s-a oprit pentru a se odihni şi a observat un camion militar care se îndrepta spre el, venind dinspre vest. Camionul a rulat pe lângă el şi apoi s-a oprit scurt, pentru a-l lua pe

soldatul de la pod. La câteva secunde după trecerea camionului, o explozie uriaşă a demolat podul. Neaşteptata explozie l-a speriat pe Cuckovic, care a sărit înapoi pe bicicletă şi s-a îndreptat rapid în josul drumului, încurajându-se singur: „Înainte, Zvonko, eşti în ţara nimănui!”

Zvonko ajunsese, într-adevăr, între linii, dar a trecut prin Schwaz şi prin Hall fără să întâlnească pe nimeni; singura mişcare în cele două oraşe era fâlfâitul steagurilor albe şi al celor austriece la ferestrele de la etajele superioare ale clădirilor. Cuckovic a auzit împuşcături ocazionale în depărtare şi a fost şocat la vederea unui civil mort, care zăcea întins pe drum la intrarea în Innsbruck. Pedalând spre centrul oraşului, el a ocolit un colţ şi s-a trezit brusc în faţa mai multor tancuri. Derapând în încercarea de a se opri şi aşteptându-se să fie răpus de focuri de armă, a observat brusc că toate vehiculele purtau stele mari, albe. Solitara şi lunga călătorie a lui Cuckovic se terminase: dăduse de armata americană.

Croatul nimerise, de-a dreptul, în avanposturile Diviziei 103 Infanterie a general-maiorului Anthony McAuliffe. Faimosul paraşutist31 şi oamenii săi încheiau ocuparea, aproape necontestată, a oraşului Innsbruck, iar blocajul rutier întâlnit de Cuckovic marca limita estică a liniilor americane. Un soldat care purta o brasardă având literele „MP” inscripţionate cu alb pe cască, s-a apropiat de el şi a început să-i vorbească. Gesticulând pentru a arăta că nu vorbeşte engleză, Cuckovic i-a întins omului scrisoarea redactată de Christiane Mabire. Soldatul a trecut repede cu privirea peste ea, apoi i-a făcut semn să-l urmeze.

Poliţistul militar l-a condus la primăria din Innsbruck, care fusese transformată în cartierul general temporar al

diviziei. Clădirea era aglomerată şi poliţistul chemă un civil care purta o brasardă colorată. Cei doi vorbiră câteva clipe, apoi civilul se întoarse şi, în germană, îl întrebă pe Cuckovic de unde este.

— Iugoslavia, a răspuns croatul.

Faţa civilului s-a luminat şi i-a răspuns în sârbo-croată:

— Frate, de ce n-ai spus asta mai repede? Şi eu sunt iugoslav, dar m-am născut în America!

Emoţionat de posibilitatea de a vorbi în limba sa maternă, Cuckovic i-a spus repede toată povestea călătoriei sale de la Schloss Itter, adăugând că aveau nevoie să-i salveze pe prizonierii francezi VIP cât de repede posibil.

— Frate, te rog, ascultă-mă, i-a spus civilul 32. Noi suntem primul grup care a ajuns aici; am sosit abia de-o oră. Nu putem să plecăm din Innsbruck până când nu ne sosesc comandanţii. Iar ei nu vor ajunge aici înainte de miezul nopţii. Aşa că ar fi mai bine să te odihneşti puţin, pentru că pari foarte obosit. Vino mâine, la şapte dimineaţa, şi vom găsi o soluţie.

Deşi nu era încântat de întârziere, Cuckovic şi-a dat seama că era înţelept să doarmă puţin. Mersese cu bicicleta aproape şapte ore şi, fiind rupt de oboseală, nu a protestat când noul său prieten l-a condus la un hotel din apropiere, care fusese ocupat spre a fi folosit pe post de cazarmă. Croatul a primit mâncare, apă şi ţigări, apoi a fost condus într-o cameră privată.

În timp ce Cuckovic se bucura de un somn binemeritat, evenimentele de la Schloss Itter continuau să se deruleze. Plecarea subită, înainte de ivirea zorilor, a familiei Wimmer convinsese gărzile SS-TV ale castelului că venise momentul să plece şi ele, astfel că, dis-de-

dimineaţă, în ziua 4 mai, francezii VIP şi prizonierii-numere aveau castelul doar pentru ei. La solicitarea generalilor Maxime Weygand şi Maurice Gamelin, eliberaţii VIP au pătruns în camera de armament, în acel moment nepăzită, şi s-au echipat cu mai multe pistoale, puşti şi arme automate.

Eliberaţi brusc şi proaspăt înarmaţi, doi dintre francezi au decis – oarecum inexplicabil, având în vedere situaţia lor încă precară – că prima lor acţiune în calitate de oameni liberi ar trebui să fie parcurgerea celor o sută cincizeci de metri până în satul Itter. Paul Reynaud şi Michel Clemenceau s-au îndreptat calmi spre poarta din faţă a castelului, care era nepăzită, au trecut de micul han de la capătul drumului de acces şi, mai departe, de clădirea care găzduia birourile parohiei St. Josef, apoi au ajuns în mica piaţă din faţa bisericii. Deşi cei doi bărbaţi au văzut steaguri austriece şi steaguri albe fluturând la multe ferestre, au fost surprinşi şi alarmaţi totodată observând trupe şi vehicule germane pe drumurile de la nord-est de sat. O privire rapidă prin binoclul pe care-l „eliberaseră64 din sala de armament l-a lămurit însă pe Reynaud că mulţi dintre soldaţii în retragere erau doar „băieţi în uniforme, care cu greu păreau să aibă mai mult de zece ani6633, iar privelişte a atâtor trupe germane – şi a armelor pe care le duceau – i-a convins pe cei doi francezi că, deşi ei şi colegii lor, foşti prizonieri, erau liberi, nu se aflau deloc în siguranţă.

Reynaud şi Clemenceau au revenit în grabă la Schloss Itter şi i-au adunat pe toţi francezii pentru a le spune ce văzuseră. Lăsând la o parte, pentru moment, diferendele lor personale şi politice, cu toţii au fost de acord că prezenţa continuă a unităţilor militare germane în zonă însemna că niciunul dintre cei de la castel nu era, cu

adevărat, în siguranţă până când trupele aliate nu aveau să ajungă acolo în forţă. Având în vedere că Zvonko Cuckovic nu trimisese veşti de la plecarea sa, cu o zi în urmă, şi că periculoasa lui călătorie spre Innsbruck nu dusese încă la apariţia unei forţe de salvare aliate, VIP-urile adunate au început să dezbată următoarea mişcare. Discuţia a fost surprinzător de scurtă şi neobişnuit de lipsită de asprime, iar foştii prizonieri au fost de acord, în totalitate, cu trei direcţii de acţiune.

În primul rând, aveau să croiască un uriaş steag tricolor, din orice materiale ar fi găsit, şi să îl atârne de partea de sus a ferestrelor, pentru a preveni atacurile aviaţiei aliate asupra castelului şi pentru a le permite forţelor prietene care înaintau să afle despre prezenţa lor. În al doilea rând, aveau să îl cheme pe Kurt Siegfried Schrader din oraş şi să îi solicite, în mod formal, să-şi asume responsabilitatea pentru siguranţa lor – nu pentru că Sebastian Wimmer îl indicase pe decoratul ofiţer Waffen SS ca fiind alegerea sa pentru paza lor, ci pentru că francezii înşişi ajunseseră să-l cunoască şi să aibă încredere în Schrader, după nenumăratele lui vizite la castel. În al treilea rând, înţelegând că era foarte probabil ca meşterul croat să fi fost capturat sau ucis încercând să ajungă la Innsbruck, ei au decis să trimită un alt emisar pe bicicletă pentru a contacta cea mai apropiată unitate americană. Şi, în timp ce dezbăteau cine ar trebui să fie mesagerul, Andreas Krobot a păşit înainte. împreună cu ceilalţi prizonieri-numere, el ascultase discuţia stând deoparte. Apoi, le-a explicat liniştit că nu ar fi avut sens ca unul dintre VIP-uri să rişte plecând în această călătorie, doar pentru a fi prins şi executat pe loc. Era mult mai bine ca el, un bucătar, să facă acest lucru potenţial periculos. Deşi Jean Borotra a insistat că el ar trebui să facă

încercarea, logica argumentaţiei lui Krobot a pus capăt discuţiei.

Prima sarcină – chemarea lui Schrader la castel – a fost îndeplinită de Léon Jouhaux şi de Augusta Bruchlen, la insistenţele lor. Liderul sindical şi însoţitoarea sa vorbitoare de limbă germană petrecuseră, probabil, cel mai mult timp împreună cu omul din Waffen SS şi cu familia acestuia, în timpul vizitelor lor la Schloss Itter, iar Jouhaux simţea că el şi Bruchlen ar fi putut să înlăture orice obiecţii de ultim moment pe care Schrader le-ar fi putut avea cu privire la această aventură cu francezii. În ciuda sănătăţii sale încă fragile, Jouhaux a insistat că plimbarea până în sat avea să îi facă bine. Cuplul a parcurs scurta distanţă în pas lent, ţinându-se de mână. Jouhaux purta un pistol-mitralieră MP-40 atârnat de umăr. Schrader, îmbrăcat în haine civile, le-a deschis imediat uşa şi a fost de acord să-i însoţească înapoi la castel. Când cei trei au revenit la castel, în jurul orei unu după-amiaza, i-au găsit pe cei mai mulţi dintre francezi aşteptându-i adunaţi în curte. Vorbind în germană, Clemenceau i-a cerut în mod formal lui Schrader să îşi asume responsabilitatea pentru asigurarea securităţii prizonierilor până la sosirea trupelor americane. Deşi ofiţerul Waffen SS ştia, dincolo de orice dubiu, că prezenţa sa ar fi fost inutilă în împiedicarea trupelor germane de a ocupa castelul, a decis să accepte, gândindu-se că, în cazul unui atac, ar fi putut să negocieze un acord pentru salvarea vieţilor prizonierilor VIP. Astfel, Schrader a acceptat „comanda” castelului Schloss Itter, condiţia fiind ca soţia şi fetele sale să i se poată alătura între zidurile acestuia.34

În timp ce Jouhaux şi Bruchlen se duceau să-l cheme pe Schrader, Krobot pornea în propria sa aventură. Înarmat cu o cerere de ajutor în limba engleză – scrisă tot

de Christiane Mabire – şi călărind o bicicletă care îi aparţinuse unuia dintre gardienii acum dispăruţi ai castelului, cehul s-a îndreptat spre Worgl. Francezii erau de părere că oraşul trebuie să fi fost deja capturat de americani; Krobot nu era atât de sigur de acest aspect, iar rezervele sale s-au dovedit, în curând, întemeiate. Pedalând spre Worgl pe acelaşi drum pe care călătorise şi Cuckovic cu o zi înainte – şi la aproape treizeci de minute după ce plecase de la Schloss Itter –, cehul a văzut pe străzi trupele Waffen SS. Soldaţii trăgeau în fiecare fereastră la care flutura un steag alb sau un drapel austriac. Virând pe o stradă lăturalnică, ceva mai îngustă, Krobot s-a întâlnit cu un bărbat în haine civile care stătea în uşă privind cu atenţie în direcţia opusă, ca şi cum ar fi fost de pază. Asumându-şi un risc uriaş, cehul i-a cerut omului ajutor. După ce a privit scrutător în ochii lui Krobot, bărbatul a tras din buzunar un mic steag austriac, roşu cu alb, şi a zâmbit.35

Câteva minute mai târziu, bucătarul ceh vorbea cu Sepp Gangl.

Apariţia neaşteptată a lui Andreas Krobot la Worgl, aducând cu el scrisoarea de la francezi, l-a pus pe Gangl într-o oarecare încurcătură.

De câteva zile, maiorul din Wehrmacht intenţiona să pornească o operaţiune de salvare la Schloss Itter, însă ezitase pentru că nu dorea să poarte o bătălie deschisă cu Sebastian Wimmer şi cu forţa sa de pază. Chiar dacă ştirile pe care le aducea Krobot despre plecarea comandantului şi a acoliţilor săi erau bine-venite, Gangl ştia că, în ciuda faptului că el şi cei câţiva oameni ai săi ar fi putut ajunge la castel fără să dea peste unităţile Waffen SS, aproape sigur n-ar fi fost capabili să reziste împotriva unui atac hotărât, susţinut de mitraliere şi de rachete antitanc

panzerfaust. Iar dacă aceste trupe ar fi fost susţinute şi de artilerie sau de tancuri, apărarea castelului Itter şi a VIP-urilor s-ar fi dovedit o misiune sinucigaşă.

În plus, în calitate de proaspăt şef al rezistenţei din Worgl, Gangl trebuia să se preocupe de protejarea oraşului – şi a trupelor sale împotriva permanentei prădăciuni comise de trupele Waffen SS care erau încă active în zonă. Ameninţarea avea să fie demonstrată, mult prea clar, imediat după sosirea lui Krobot. În timp ce sublocotenentul Blechschmidt36 – unul dintre compatrioţii de încredere ai lui Gangl – se întâlnea cu Alois Mayr, pentru a discuta în legătură cu nevoia de a proteja proviziile de mâncare depozitate în Worgl împotriva bandelor de dezertori şi a miilor de refugiaţi care inundau drumurile din Tirolul de Nord, la hanul Neue Post a izbucnit un incendiu. Un pluton de trupe Waffen SS descoperise, cumva, arsenalul grupului de rezistenţă din subsolul clădirii; deşi membrii rezistenţei care păzeau structura au reuşit să fugă, un ofiţer SS a tras cu automatul său MP-40 în camera principală a clădirii, ameninţând să le ucidă pe Frau Lenk, proprietara, şi pe alte câteva femei care luau ceaiul în salonul hanului, în timp ce trupele Waffen SS inventariau armele pe care le descoperiseră, Blechschmidt nu putea face nimic în afară de a privi totul de la o distanţă sigură şi de a trimite pe cineva să-l informeze pe Gangl în legătură cu ceea ce se întâmpla.

Veştile l-au convins pe maiorul din Wehrmacht că singura şansă pentru a reuşi să asigure securitatea oamenilor din oraş şi a VIP-urilor de la Schloss Itter era sosirea rapidă a forţelor americane. Şi întrucât americanii ar fi putut să nu acorde suficientă atenţie unei note transmise de un civil pe o bicicletă, cea mai bună modalitate de a îndeplini sarcina, a decis Gangl, era să

plece el însuşi în căutarea lor. El era, de fapt, comandantul militar german de la Worgl şi, ca atare, putea să le predea oficial americanilor trupele Wehrmachtului care mai erau în oraş.

După ce a luat această decizie, Gangl a discutat cu adjunctul său, căpitanul Dietrich, şi cu adjunctul lui Mayr, Rupert Hagleitner. Dietrich urma să rămână la comandă până la întoarcerea sa, le-a spus Gangl, asistat de locotenentul-major Hockel şi de sublocotenenţii Blechschmidt şi Wegscheider. Ştiind că unităţile americane ajunseseră la marginea oraşului Kufstein cu o seară înainte, bărbaţii au căzut de acord ca Gangl să se îndrepte într-acolo, mai degrabă decât să rişte călătoria mai lungă şi potenţial mai periculoasă prin vest, spre Innsbruck. El ar fi putut parcurge drumul accidentat de doisprezece kilometri în kubelwagen, însoţit doar de şoferul său, caporalul Keblitsch. Ar fi fost necesar să ia cu ei un steag alb, dar, având în vedere numărul trupelor Waffen SS aflate încă în zonă, ar fi fost înţelept să-l arboreze doar când s-ar fi aflat în apropierea liniilor americane.

Cu planul întocmit şi cu misiunile încredinţate, puţin înainte de ora trei Gangl a băgat în buzunarul uniformei scrisoarea pe care i-o adusese Krobot de la castel, a apucat arma MP-40 şi s-a îndreptat către maşina lui. În timp ce Keblitsch punea în mişcare kubelwagenul, Gangl s-a întors în scaun pentru a striga câteva instrucţiuni de ultim moment către Dietrich, care stătea împreună cu Hockel, Blechschmidt şi Wegscheider. Maiorul a amuţit când a realizat că aceştia stăteau în poziţie de drepţi, salutându-l.

Deşi nu ştim ce credeau Gangl şi Keblitsch despre şansele lor reale de a ajunge la linia frontului american, putem presupune că amândoi înţelegeau foarte bine riscul uriaş pe care şi-l asumau. Cei doisprezece kilometri care

separau Worgl de unităţile americane avansate erau înţesaţi de trupe Waffen SS şi Wehrmacht, încă loiale acum decedatului Führer, iar acestea instalaseră deja mai multe baricade rutiere ridicate în grabă pe drumul principal dintre Wörgl şi Kufstein. Deşi Gangl ar fi putut să-şi croiască drum folosindu-se de puterea gradului său şi de decoraţiile care-i împodobeau uniforma sau, poate, arătând documente ale Grupului de luptă Förster şi spunând că se duceau să se alăture apărării împotriva americanilor, descoperirea scrisorii din buzunarul său ori a steagului alb ascuns undeva în vehicul ar fi fost suficientă pentru ca el şi Keblitsch să fie executaţi pe loc. Iar trupele germane nu reprezentau singurul pericol. În zonă existau grupuri de luptători din rezistenţa austriacă, iar aceştia ar fi putut, foarte bine, să deschidă focul asupra maşinii, fără să piardă vremea interesându-se dacă erau prieteni sau duşmani. Desigur, mai erau şi toate celelalte pericole, obişnuite în cel de-al Doilea Război Mondial: baraje aleatorii de mortiere sau de artilerie, atacul avioanelor inamice şi mine terestre îngropate în drumurile laterale, nepavate.

Nu este clar dacă Gangl şi Keblitsch au pornit pe drumul principal încercând să păcălească paza instalată la barajele rutiere sau dacă le-au evitat, folosind drumurile laterale prin pădure. Tot ce ştim este că, în ciuda nenumăratelor pericole potenţiale ale călătoriei lor, cei doi au ajuns nevătămaţi în împrejurimile oraşului Kufstein. Dar acolo aveau să se confrunte cu un pericol de altă natură. Trebuiau să traverseze un oraş ocupat recent de trupele americane – soldaţi neliniştiţi cu privire la ambuscade sau lunetişti, precum şi toate celelalte pericole obişnuite ale zonelor construite pe timp de război. Gangl era perfect conştient de importanţa evenimentelor recente, care

făceau ca apropierea lor de trupele americane să fie şi mai primejdioasă, în ciuda uriaşului steag alb care flutura acum pe antena kubelwagenului: timp de câteva zile, staţia radio a aliaţilor, pe care o ascultau colegii din rezistenţă ai lui Gangl, raportase despre ororile de nedescris descoperite de unităţile americane care eliberaseră Dachau şi alte lagăre de concentrare de lângă München. Ca un veteran încercat, care avusese parte de orori pe frontul rusesc, Gangl înţelegea că, dacă soldaţii care intraseră în Kufstein fuseseră martori la condiţiile inumane din lagăre, era posibil ca ei să nu aibă dispoziţia necesară pentru a accepta predarea a doi germani, cu steag alb sau fără.37

La vreo patruzeci şi cinci de minute după plecarea din Worgl, Gangl şi Keblitsch s-au îndreptat spre partea sudică a oraşului Kufstein, dar nu au găsit pe nimeni. Străzile erau goale, iar cearşafurile albe şi steagurile austriece cu roşu şi alb atârnau la ferestrele cu obloane trase. Conducând încet spre centrul oraşului, cu propriul lor steag alb înălţat pe maşină, cei doi au ocolit un colţ şi s-au trezit la mai puţin de zece metri distanţă de patru tancuri americane M4 Sherman, parcate câte două pe fiecare latură a străzii. Keblitsch a oprit maşina imediat, apoi cei doi bărbaţi au ridicat cu grijă mâinile în aer. Din spatele vehiculelor blindate au apărut câţiva soldaţi purtând căşti matlasate de tanchişti, care au înaintat cu automatele lor M³ aţintite spre germani. Aşezându-se în genunchi, ca o reacţie la ordinele pe care le dădeau americanii care avansau, Gangl şi Keblitsch – cu mâinile încă ridicate – se întrebau dacă nu cumva erau pe cale să fie împuşcaţi în stradă. Totuşi, după ce au fost percheziţionaţi rapid, li s-a cerut să se ridice şi, cu mâinile în aer, au fost îndrumaţi către partea din spate a celui mai

apropiat Sherman. Acolo se afla un om voinic, aşezat ghemuit; purta o uniformă kaki mototolită şi un pistol automat de calibrul 45 într-un toc de umăr şi ţinea între dinţi o ţigară bine mestecată, dar neaprinsă.

Presupunând că bărbatul era comandantul, Gangl s-a prezentat într-o engleză inteligibilă, adăugând că dorea să predea garnizoana germană din Worgl şi că deţinea informaţii despre prizonieri francezi foarte importanţi. După ce a făcut un semn către buzunarul uniformei şi a primit o aprobare din cap din partea ofiţerului, Gangl a scos cu grijă scrisoarea redactată de Christiane Mabire şi i-a întins-o încet americanului. Bărbatul a rupt plicul fără ezitare, l-a deschis şi a citit rapid scrisoarea, după care s-a urcat pe un tanc şi a dispărut în turelă. A reapărut după câteva minute, cocoţat pe capota motorului din spatele tancului, cu un zâmbet larg pe faţă. Privind în jos către maiorul german, americanul i-a spus acestuia că numele lui era Lee şi că aveau să plece împreună într-o misiune de salvare.38

CAPITOLUL 6

TANCHISTI ÎN MARS

Faptul că Jack Lee zâmbea la gândul că urma să pătrundă dincolo de liniile germane, în ceea ce putea să fie ultima zi a războiului mondial în Europa, spune foarte multe despre personalitatea tanchistului în vârstă de doar douăzeci şi şapte de ani. Fostă vedetă de fotbal american a colegiului din New York, înalt de un metru şaptezeci şi cinci şi greu de aproape 90 de kilograme, Jack Lee era, conform tuturor relatărilor, spurcat la gură, mare băutor şi un bărbat foarte hotărât, care îşi găsise scăparea în război. Şi, asemenea multor oameni – din multe războaie – cărora li se aplică această descriere, viaţa anterioară a lui Lee oferea indicaţii clare despre ce fel de războinic avea să fie.

John Carey Lee Jr se născuse în Nebraska, la 12 martie 1918, fiind primul dintre cei patru copii ai doctorului John C. Lee senior şi ai lui Mary Agnès (Flemming) Lee. Ambii părinţi erau născuţi în zona rurală a New York-ului şi se mutaseră în Nebraska cu un an înainte de naşterea lui Jack, aparent pentru ca tatăl lui să-şi poată ocupa primul post de după absolvirea şcolii medicale. Tânărul cuplu a revenit la New York pe la mijlocul anilor ’20 şi s-a stabilit la Norwich, un orăşel din partea central-sudică a statului, unde dr. Lee a înfiinţat ceea ce avea să devină, în curând, o practică privată înfloritoare. Jack şi cei trei descendenţi mai tineri – William, David şi sora lor, Mary – au fost crescuţi în confortul solid al clasei mijlocii superioare. Familia era catolică, deşi se pare că Jack nu a lăsat perceptele bisericii să-i influenţeze prea mult stilul de viaţă. A crescut aventuros şi independent, având un zâmbet larg şi o atitudine de „cui dracu’ îi pasă”, care îl făcea foarte popular printre fete, dar care l-a şi băgat, ocazional, în mici necazuri acasă şi la şcoală.

Deştept şi curios, Jack a fost un student peste medie, care excela la sport. El a optat pentru fotbalul american şi a devenit vedetă în timpul celor patru ani petrecuţi la liceul Norwich. Şi-a luat cu el aptitudinile atletice şi când a fost admis la Universitatea Vermont Norwich, în 1938, câştigând diplome sportive în toţi cei patru ani pe care i-a petrecut acolo. Oricum, mult mai importantă a fost noua aptitudine pe care tânărul îndrăzneţ din New York a dobândit-o acolo: aceea de a deveni cavalerist.

Înfiinţată de căpitanul Alden Partridge1 în anul 1819, Academia Americană Literară, Ştiinţifică şi Militară evoluase mult la momentul sosirii lui Lee, transformându-se într-unul dintre cele mai bune colegii militare private

ale ţării, combinând o educaţie tradiţională civilă, de patru ani, în domenii precum ingineria sau ştiinţele sociale, cu instruirea militară care-i pregătea pe absolvenţi pentru a deveni ofiţeri în rezervă2. Printre deprinderile care le erau inoculate studenţilor cădeţi se numărau şi cele ale cavaleriei tradiţionale: călăria, scrima şi tacticile de cavalerie. În timp ce erau alergaţi, epuizaţi şi crescuţi pe câmpul de instrucţie, mulţi dintre ei îşi descopereau o afinitate înnăscută pentru spiritul cavaleriei: plăcerea înaintărilor fulgerătoare, a încercuirilor rapide şi şansa de a exploata fără milă orice slăbiciune din apărarea inamicului. N-a fost o mare surpriză faptul că Jack Lee, care iubea atât de mult spiritul de echipă, manevrele complicate şi alergarea „pe rupte” din fotbal, a acceptat pregătirea de cavalerie cu un entuziasm aproape obsesiv. Nu este curios nici faptul că acest entuziasm a fost dublat de priceperea sa în toate aspectele antrenamentului – o pricepere care-şi avea rădăcinile în spiritul sportiv, în inteligenţa, competitivitatea şi încrederea în sine care-l făcuseră să fie atât de bun pe terenul de fotbal. Într-adevăr, cavaleria se potrivea atât de bine temperamentului şi capacităţilor lui Leeşi, putem presupune fără teama de a greşi, completa ideal ceea ce mulţi dintre cei care l-au cunoscut numeau personalitatea lui „aventuroasă” –, încât, în timpul ultimului an petrecut la Norwich, el a bifat varianta „cavalerie” la ramura armatei în care dorea să fie repartizat după obţinerea gradului la absolvire.3 Lee a înţeles, desigur, că aceasta avea să fie mai degrabă mecanizată decât potcovită, dar simţea, evident, că un tanc era un înlocuitor perfect al calului.4

Intrarea Statelor Unite în cel de-al Doilea Război Mondial, în decembrie 1941, a făcut ca Jack Lee şi colegii lui, absolvenţi la Norwich, să fie chemaţi în serviciul activ

imediat după absolvire, la 11 mai 1942. Spre imensa lui bucurie, proaspăt avansatul sublocotenent Lee a primit ordine care-i cereau să se prezinte la raport la Şcoala Forţelor Blindate de la Fort Knox, Kentucky, pentru a parcurge cursul de bază pentru ofiţeri de blindate. El a mai rămas în statul New York până când s-a căsătorit cu o femeie numită Virginia5, după care s-a îndreptat spre sud cu trenul. Pe durata de nouăzeci de zile a programului, Lee a asimilat bazele artileriei blindate, tacticile pentru tancuri, comunicaţiile şi întreţinerea vehiculelor, iar la exerciţiile finale, în teren, el a demonstrat ceea ce unul dintre instructorii săi a numit „un talent natural” pentru războiul de blindate.

După încheierea cursului de la Fort Knox, Lee a fost repartizat la Divizia 12 Blindată, care era, pe atunci în formare la Câmp Campbell, Kentucky, o instalaţie proaspăt înfiinţată6 ce se întindea în lungul frontierei dintre Kentucky şi Tennessee. Divizia 12 Blindată a fost constituită iniţial ca o unitate de tancuri grele, fiind compusă din şase batalioane de tancuri, trei batalioane de infanterie blindată, trei batalioane de artilerie blindată, precum şi unităţi auxiliare de genişti, de recunoaştere, de aprovizionare şi medicale. În orice caz, primele experienţe de luptă ale unităţilor blindate în Africa de Nord şi Sicilia au demonstrat că structura unei divizii grele de blindate era înceată şi mult prea complicată, aşa că, în noiembrie 1942, Divizia 12 a fost reorganizată după modelul diviziilor blindate uşoare, care era adoptat, pe atunci, de întreaga armată. Această structură era construită în jurul a trei comandamente de luptă – A, B şi R (rezervă), fiecare având câte un batalion de tancuri, un batalion de infanterie blindată şi un batalion de artilerie blindată, plus unităţile de sprijin. Divizia 12 Blindată a suferit aceste transformări

exact în timp ce se deplasa către o nouă poziţie: Câmp Barkley de lângă Abilene, Texas.7 Când reorganizarea a fost încheiată, Lee – devenit locotenent-major – era ofiţerul executiv (al doilea la comandă) şi comandantul celor cinci tancuri din primul pluton al Companiei B a căpitanului Donald Cowan, din batalionul 23 tancuri.

Compania lui Lee era echipată cu modelele iniţiale ale tancului mediu M4 Sherman, un vehicul robust, înarmat cu un singur tun de 75 mm montat în turelă, două mitraliere de calibrul 30 (una în carcasa inferioară şi cealaltă montată coaxial8 cu tunul principal) şi o mitralieră de calibrul 50 (pe un suport rotativ, deasupra turelei, pentru apărare antiaeriană). Fiecare tanc avea un echipaj de cinci oameni – conducătorul şi asistentul conducătorului/mitraliorul în carcasa inferioară, urmaţi de tunarul, încărcătorul şi comandantul tancului în turelă. Deşi Shermanul era inferior, în blindaj şi armament, tancurilor germane împotriva cărora trebuia să lupte – un lucru de care Lee şi oamenii lui nu au fost conştienţi până când nu au intrat în luptă –, era robust din punct de vedere mecanic şi neaşteptat de sprinten pentru un vehicul cu o greutate medie în luptă de aproape treizeci şi cinci de tone.

Având în vedere temperamentul lui Jack Lee, nu e de mirare că, în timpul antrenamentului Diviziei 12 Blindate din Kentucky şi Texas, el a demonstrat „agerimea mentală şi agresivitatea, precum şi abilitatea de a gândi, de a acţiona şi de a fructifica rapid avantajele oportunităţilor tactice” 9, calităţi pe care armata le considera esenţiale pentru un ofiţer din corpul de blindate. Lee a muncit din greu pentru a-şi transforma plutonul într-un grup agresiv, hotărât şi unit. Într-adevăr, el şi cei douăzeci şi cinci de oameni ai săi şi-au câştigat rapid reputaţia de a fi cei mai

duri şi mai imprevizibili soldaţi ai Companiei B, plutonul de „rapizi ca dracu’ ” 10, întotdeauna dornici să împingă lucrurile la limită în timpul manevrelor de teren – şi gata, oricând, să stârnească un mic iad în barurile şi în cluburile din Abilene, când aveau ocazia. Nici chiar Lee nu trăgea chiulul când venea vorba de distracţie; se mobiliza pe sine şi pe oamenii săi pentru a munci din greu în timpul zilei, dar în afara serviciului era cunoscut ca fiind un om care se bucura cu adevărat de o băutură şi o glumă bună. Tovarăşul său obişnuit pentru raidurile din Abilene era locotenentul-major Harry Basse, ofiţerul mecanic al Companiei B – omul responsabil pentru derularea programului de întreţinere a vehiculelor cu roţi şi cu şenile ale companiei. Deşi bărbatul de treizeci şi trei de ani din Pomona, California, era, într-un anumit sens, exact opusul lui Lee – înalt şi deşirat, contemplativ şi cu vorba domoală” –, cei doi au pus bazele unei prietenii de o viaţă, care a pornit, iniţial, de la respectul fiecăruia din ei pentru capacităţile militare ale celuilalt şi de la dorinţa comună de a pune la lucru aceste abilităţi, pentru a ucide cât mai mulţi militari germani.

În iulie 1944, Lee, Basse şi cei aproximativ 10 750 de soldaţi din Divizia 12 Blindată au aflat că urmau să aibă în scurt timp şansa de a-şi pune în valoare antrenamentul intens: divizia a fost pusă în stare de alertă pentru desfăşurarea în străinătate. Lăsându-şi în urmă, în Texas, tancurile şi celelalte vehicule, soldaţii s-au îmbarcat în trenuri pentru o călătorie lentă către Câmp Shank, New York, aflat la vreo treizeci de kilometri la nord de Manhattan. Sosind în grupuri, între 8 şi 13 septembrie, militarii au intrat într-un program de pregătire de câteva zile înainte de plecare – vizite medicale, vaccinări, probleme de echipament, precum şi neplăcuta sarcină de

a-şi actualiza testamentele şi formularele pentru asigurarea de viaţă –, iar pe 18 şi 19 septembrie s-au reîmbarcat în tren, de data aceasta pentru o călătorie foarte scurtă, până la punctul de îmbarcare: şantierul naval Brooklyn. Aici, soldaţii au fost distribuiţi pe mai multe nave, cu batalionul 23 tancuri îmbarcat pe o navă de pasageri veche de douăzeci şi cinci de ani a companiei Canadian Pacific Steamships, *Empress of Australia*, transformată într-un transportor de trupe.12 După unsprezece zile pe mare – petrecute, în cea mai mare parte, dormind, jucând partide interminabile de poker şi încercând să se ferească de răul de mare –, soldaţii din batalionul 23 tancuri au debarcat mulţumiţi în portul Southampton din sudul Angliei. Întreaga divizie s-a deplasat apoi spre nord, cu trenul şi cu autobuzul, spre cazarma Tidworth, o zonă de concentrare uriaşă situată în câmpiile Salisbury, unde şi-a petrecut restul lunii septembrie, până în primele săptămâni din noiembrie, cu pregătirile de război.13

Cea mai importantă parte a acestei operaţiuni consta în preluarea noilor tancuri, camioane, semişenilate şi „peeps”-uri – cel din urmă fiind numele pe care tanchiştii îl dăduseră vehiculelor cu tracţiune integrală construite de Willy’s, pe care oricine altcineva din armata americană le numea, jeep” Lee şi oamenii săi au fost încântaţi să vadă că tancurile Sherman, care îi fuseseră alocate batalionului 23 tancuri, erau modele ale variantei M4A3, fiind dotate cu motoare Ford GAA V8 răcite cu lichid, mai fiabile şi mai puternice decât motoarele radiale construite de Continental, care acţionau maşinile blindate pe care se antrenaseră în Texas. Lee şi echipajul său şi-au denumit noul tanc *Besotten* Jenny14 şi, în următoarele săptămâni, s-au asigurat că atât ei, cât şi vehiculele aveau să fie în

stare să facă faţă bătăliilor care urmau.

Transportată din Anglia în Franţa la bordul LST-urilor US Navy15, în noiembrie 1944, Divizia 12 Blindatăcomandată atunci de general-maiorul Roderick M. Allen şi alocată Armatei a 7-a americane a general-locotenentului Alexander M. Patch – a avut parte de botezul focului la începutul lunii decembrie, într-o serie de lupte înverşunate din regiunea franceză Alsacia şi Lorena. Aceste bătălii iniţiale din jurul forturilor ocupate de germani ale Liniei Maginot i-au trezit la realitate pe oamenii din Divizia 12 Blindată, în special pe Lee şi pe colegii săi din batalionul 23 tancuri. Batalionul s-a comportat suficient de bine în prima sa acţiune de luptă, din 9 decembrie, când au acţionat pentru susţinerea atacului batalionului 17 de infanterie blindată asupra unei linii de clădiri ocupate de inamic, numită Cazarma Bining; în noaptea aceea însă, comandantul Companiei B, căpitanul Donald Cowan, şi-a pierdut viaţa atunci când jeepul în care se afla alături de comandantul Companiei C, James P. Fortenberry, a lovit o mină. Moartea lui Cowan l-a adus pe Jack Lee la comanda Companiei B şi, în 11 decembrie, comandantul batalionului, locotenent-colonelul Montgomery C. Mergs, i-a însărcinat pe acesta şi pe oamenii din subordinea sa să deschidă drumul unităţii în susţinerea unui asalt al infanteriei asupra câtorva cazemate care a blocat direcţia de înaintare. Tancurile Sherman au fost atacate de tunuri antitanc germane bine amplasate, însă, în bătălia care a urmat, doi dintre comandanţii de pluton ai lui Lee au fost ucişi, iar un al treilea a fost grav rănit.16 Comandantul batalionului, Mergs, a murit de asemenea în acea bătălie.17

Războiul nu a fost mai uşor pentru Jack Lee şi Compania B în lunile care au urmat bătăliei iniţiale. Când

batalionul 23 tancuri abia îşi revenise după primele pierderi de oameni şi de echipament, la mijlocul lunii ianuarie 1945 a fost angajat, împreună cu restul Diviziei 12 Blindate, într-o bătălie cunoscută drept „Sângerosul Herrlisheim”: încercarea de a distrage forţele germane care trecuseră Rinul în Alsacia pentru a recuceri oraşul Strasbourg. Desfăşurată în zăpadă, pe un teren accidentat şi împotriva unui inamic hotărât, care includea puternica Divizie 10 Panzergrenadier, bătălia s-a soldat cu distragerea batalioanelor 43 tancuri şi 17 infanterie blindată ale Diviziei 12 Blindate şi, în momentul în care divizia a fost retrasă din luptă, la 23 ianuarie, şaptezeci şi doi de oameni din batalionul 23 tancuri şi-au pierdut viaţa, iar Compania B a lui Lee a pierdut jumătate dintre tancurile Sherman.18

Singurul rezultat pozitiv al participării Diviziei 12 Blindate la această luptă a fost faptul că tancurile distruse ale batalionului 23 aveau să fie înlocuite cu versiunea M4A3 76W – numită şi „Easy 8” 19 prevăzută cu tunuri de 76 mm, despre care se spunea că ar fi fost mult mai eficientă împotriva tancurilor germane decât cea de 75 mm. Şi, deşi Lee nu s-a gândit prea mult la acest lucru în momentul respectiv, vehiculele aveau şi o altă caracteristică distinctivă care s-a dovedit ulterior extrem de importantă: un sistem „umed” de depozitare a muniţiei, al cărui scop era împiedicarea obuzelor de 76 mm ale tancului Sherman să explodeze în cazul în care carcasa acestuia ar fi fost străpunsă de tirul inamic.20 în al doilea rând, supravieţuitorii de la Herrlisheim ieşiseră din bătălie ca veterani încercaţi. Soldaţii şi înlocuitorii acestora cu experienţă similară şi-au dovedit bravura pe măsură ce războiul îşi continua cursul, Armata a 7-a măturând sudul Germaniei şi intrând, în cele din urmă, în Austria.

Pe parcursul luptelor, Jack Lee şi-a demonstrat aptitudinile de conducător, primind în final distincţia Steaua de Bronz, datorită „capacităţilor sale de conducere superioare... manevrării raţionale şi agresive a plutonului... curajului şi abilităţii sale de a face faţă oricărei situaţii apărute” 21. Batalionul 23 tancuricare, împreună cu 17 infanterie blindată şi 495 artilerie de câmp blindată, forma Comandamentul de luptă R (CCR) al Diviziei 12 Blindate – a traversat frontiera austriacă în seara zilei de 3 mai 1945. Unitatea era probabil una dintre cele mai experimentate şi mai de succes din armata americană, iar Lee, unul dintre cei mai capabili ofiţeri.

Datorită faptului că locotenent-colonelul Kelso G. Clow, comandantul batalionului 23 tancuri, îl considera pe Lee unul dintre cei mai buni ofiţeri de tancuri din Divizia 12 Blindată, acestuia i-a revenit misiunea de a deschide drumul diviziei în Austria. Cu câteva săptămâni mai devreme, Clow îl numise pe tânărul şi agresivul tanchist la comanda Forţei Operative (TF) Lee, un grup mixt compus din tancurile Sherman ale Companiei B şi semişenilatele care îi duceau pe soldaţii de culoare ai Companiei D din batalionul 17 infanterie blindată.22 TF Lee era „vârful de lance” al batalionului şi al CCR, lovind înaintea forţei principale pentru a elimina eventualele blocaje rutiere ale inamicului, pentru a securiza podurile şi intersecţiile importante şi pentru a efectua recunoaşteri în oraşele şi satele aflate pe direcţia de înaintare.

Deşi misiunea forţei operative se potrivea perfect cu caracterul agresiv şi aventuros al lui Lee, putem presupune că unii dintre soldaţii care serveau sub comanda sa nu erau chiar entuziasmaţi să se afle „în faţă” Sinuciderea lui Hitler din 30 aprilie şi dezintegrarea evidentă a forţelor armate germane le indicau foarte clar

celor mai mulţi GI (Ground Infantrydenumire generică a militarilor americani) că războiul din Europa se apropia de sfârşit şi nimeni nu dorea să fie ultimul om omorât în „Krautland” Oamenii din TF Lee erau foarte încântaţi de veştile pe care le aflaseră de la ostentativul lor căpitan – Lee fusese promovat oficial la 1 mai23 – la scurt timp după ce unitatea se oprise în Kufstein, la 3.25 p.m., în ziua de 4 mai. După ce i-a comunicat lui Clow, comandantul batalionului, că forţa operativă se afla în oraş şi că nu întâlnise nicio opoziţie, lui Lee i s-a transmis să rămână „pe loc”, întrucât CCR urma să predea responsabilitatea pentru Kufstein şi zona înconjurătoare Diviziei 36 Infanterie, în orice moment, în următoarele douăzeci şi patru de ore, era posibilă o încetare a focului din întregul teatru de operaţiuni, iar lui Lee i s-a ordonat să stabilească poziţii defensive, să angajeze forţele germane numai dacă trăgeau asupra lui şi să aştepte unităţile de înlocuire din regimentul 142 al Diviziei 36 Infanterie.

Când Lee le-a comunicat noutăţile soldaţilor din forţa sa operativă, aceştia au jubilat. Aparent, războiul era încheiat, iar ei erau încă în viaţă. Deşi Lee i-a avertizat să nu lase garda jos, câţiva dintre oamenii săi au scos sticlele de schnapps sau de vin „eliberate” din bagaje sau din diverse ascunzişuri şi au toastat. Cu toţii râdeau şi se băteau pe spate, în timp ce întreaga coloană începuse să pregătească poziţiile defensive. Dar apariţia subită, lângă tancul lui Lee, a ofiţerului german fluturând steagul alb a pus capăt brusc bunei dispoziţii. Ştirea despre apariţia germanului s-a răspândit de-a lungul liniei americane, iar când Jack Lee s-a cufundat în turela tancului său pentru a comunica prin radio, cei din imediata vecinătate, care-l cunoşteau cel mai bine pe tânărul căpitan american, şi-au ţinut respiraţia.

Când Lee a reapărut, cu un zâmbet drăcesc pe faţă, au înţeles cu toţii, cu inimile grele, că războiul lor încă nu se terminase.

În timp ce Gangl şi Lee se întâlneau la Kufstein, o altă operaţiune de salvare a celor de la Schloss Itter era iniţiată, despre care nu ştia niciunul dintre ei – datorată lui Zvonko Cuckovic.

După ce îşi petrecuse noaptea în hotelul transformat în cazarmă, exact la ora şapte, în dimineaţa zilei de 4 mai – exact în timp ce Reynaud şi Clemenceau se pregăteau pentru plimbarea lor prin satul Itter –, meşterul croat, bine odihnit, revenise la primăria din Innsbruck. Civilul iugoslavo-american pe care-l întâlnise în ziua precedentă îl prezentase maiorului american John T. Kramers, un fost artilerist care vorbea limba germană şi care era detaşat la secţia 103 de guvernare militară.24 Citind scrisoarea lui Christiane Mabire, maiorul înţelesese că misiunea de salvare a celor de la Schloss Itter nu suporta amânare. El îl chemase pe unul dintre ofiţerii de legătură ai armatei franceze ataşaţi diviziei (care întâmplător îi era prieten), locotenentul25 Eric Lutten, şi împreună se aplecaseră asupra hărţilor de campanie înfăţişând Tirolul de Nord, plănuind o rută care să-i ducă spre castel pe aceleaşi drumuri pe care venise Cuckovic. Kramers se dusese cu planul la şeful său, care autorizase misiunea şi aranjase ca trei tancuri Sherman din batalionul 783 tancuri, ataşat secţiunii 103, să asigure acoperirea cu foc a operaţiunii.

Salvatorii au pornit imediat după prânz, cu Kramers, Lutten, Cuckovic şi un sergent pe nume Gris conducând coloana într-un jeep. Ei au trecut fără dificultate prin Hall, Schwaz şi Jenbach, însă la est de Rattenberg au fost opriţi de soldaţii batalionului 409 infanterie al locotenent-colonelului Hubert E. Strânge. Aceştia le-au comunicat că

în oraş erau desfăşuraţi cel puţin o sută de soldaţi Waffen SS. Germanii foloseau panzerfaust, câteva mitraliere MG-42 şi cel puţin un tun antitanc pentru a acoperi drumul şi distruseseră deja un Sherman american şi două semişenilate M³. Când infanteriştii au estimat că avea să se întunece înainte să-i poată scoate din poziţii pe cei din SS şi să cureţe drumul, Kramers a trebuit, cu îndoială, să ordone micii sale trupe să revină la Innsbruck. Din cauza situaţiei tactice nesigure din Tirol, politica diviziei interzicea unităţilor mici să facă deplasări nocturne pe drumuri, fără un scop tactic.

În timp ce Jack Lee îşi informa comandantul de batalion despre sosirea lui Gangl, Kramers era ocupat, la Innsbruck, cu adunarea unei coloane de salvare mai mari, care, spera el, ar fi putut să facă faţă oricărui lucru pe care germanii încercau să-l arunce în calea lor şi care să fie, în acelaşi timp, suficient de redusă pentru a se mişca rapid. Noua sa forţă operativă trebuia să conţină patru distrugătoare de tancuri M-10 din batalionul 824 artilerie blindată, trei jeepuri echipate cu mitraliere de calibrul 50, un camion care să transporte un pluton de infanterie din batalionul 2 al regimentului 409 şi un altul gol, care urma să-i transporte pe francezi şi bagajele acestora. În timp ce Kramers stabilea detaliile finale ale planului său, doi civili – corespondentul de război american Meyer Levin şi fotograful francez Eric Schwab – au solicitat permisiunea de a însoţi forţa de salvare. Kramers a fost de acord imediat şi i-a informat că forţa operativă avea să plece spre Schloss Itter în zori.26

Iar călătoria s-a dovedit a fi plină de evenimente.

În răspunsul său la mesajul radio al lui Jack Lee, referitor la apariţia în Kufstein a lui Sepp Gangl, Kelso Clow, comandantul batalionului 23 tancuri, i-a transmis

acestuia să se ocupe de situaţia din Worgl şi de la Schloss Itter după cum credea că este cel mai potrivit.

Nedorind aparent să pună în pericol grosul forţei sale operative până când nu devenea absolut necesar, Jack Lee a luat o decizie îndrăzneaţă, care îi era caracteristică: el i-a transmis lui Gangl că nu-şi va deplasa coloana spre Worgl şi nu va porni o misiune de salvare în toată regula până când nu va efectua personal o recunoaştere a celor două locuri. Testând evident buna-credinţă şi sinceritatea lui Gangl, Lee i-a mai spus că vor face călătoria împreună în kubelwagenul maiorului. Nu putem şti exact ce a simţit Gangl referitor la ultimatumul lui Lee, dar putem fi siguri că soldatul pe care acesta l-a desemnat să-i însoţească în escapada din spatele liniilor inamice – tunarul său de douăzeci şi nouă de ani, caporalul Edward J. „Stinky" Szymczyk27 – nu a fost prea încântat să „se ofere voluntar64 pentru misiune.28

După ce i-a delegat temporar comanda forţei operative ofiţerului său executiv, Lee s-a înghesuit în scaunul strâmt din spate al kubelwagenului, cu Szymczyk alături şi cu Gangl aşezat pe scaunul pasagerului din faţă. După ce caporalul Keblitsch a pus vehiculul în mişcare, cei doi americani s-au lăsat pe spate, cel mai probabil având căştile aşezate pe podea, pentru a nu atrage atenţia, şi automatele M³ pe genunchi, la îndemână şi gata de tragere. Grupul nu s-a confruntat cu trupe ostile pe drumul spre Worgl, iar soldaţii din Wehrmacht pe care i-au întâlnit îi erau loiali cu toţii lui Gangl. Pe câteva poduri mici, Lee a verificat dacă existau încărcături explozive şi, acolo unde au fost găsite, Gangl le-a ordonat oamenilor săi să le îndepărteze. Kubelwagenul a ajuns în Worgl aproximativ la ora patru treizeci după-amiaza şi în câteva minute Lee a acceptat formal predarea de către Gangl a oraşului şi a

restului garnizoanei sale. În ideea unui gest evident de încredere şi a unei recunoaşteri pragmatice a faptului că Gangl şi oamenii săi erau singura forţă capabilă să lupte împotriva trupelor Waffen SS care ar fi putut asalta oraşul, tanchistul american le-a permis germanilor să-şi păstreze armele.

După încheierea formalităţilor, Gangl l-a prezentat pe Lee lui Rupert Hagleitner şi celorlalţi membri importanţi ai rezistenţei din Worgl. Ofiţerul american le-a transmis austriecilor că erau responsabili pentru administrarea oraşului până la sosirea trupelor americane şi că soldaţii lui Gangl din Wehrmacht care se predaseră aveau să îi asigure securitatea. Apoi, revenind la problema Schloss Itter, Lee i-a cerut lui Hagleitner să-i arate pe hartă drumul spre castel pe care îl considera cel mai sigur. Hagleitner, în schimb, s-a oferit să-l conducă personal, astfel că Lee, Gangl şi Szymczyk au urcat în kubelwagen, fiind urmaţi de Blechschmidt şi de câţiva oameni într-un camion mic.

Deşi distanţa pe şosea până la Schloss Itter era de doar opt kilometri, necesitatea de a folosi drumurile lăturalnice şi înguste şi de a face câteva ocoluri, pentru a evita blocajele rutiere amplasate de trupele Waffen SS, a făcut ca drumul până în satul Itter să dureze patruzeci şi cinci de minute. Când au intrat în mica piaţă pătrată din faţa bisericii St. Josef, l-au întâlnit pe Kurt Siegfried Schrader, care se ducea spre casă după întâlnirea cu VIP-urile franceze. Acesta i-a spus lui Lee că îşi asumase responsabilitatea pentru siguranţa foştilor prizonieri, iar Gangl, văzând scepticismul evident al americanului, a garantat pentru Schrader, pe care-l cunoştea din Grupul de luptă Giehl. Lee i-a spus ofiţerului Waffen SS să revină la castel împreună cu familia sa, explicându-i că o forţă de salvare americană era pe cale să sosească.29

Această ultimă declaraţie era puţin înşelătoare, desigur, întrucât Lee trebuia să revină la Kufstein pentru a forma coloana eliberatoare. Dar, înainte de a face asta, trebuia să se asigure că situaţia de la castel era exact aşa cum i-o prezentase Gangl. Prin urmare, el i-a spus lui Hagleitner, care conducea, să parcurgă şi cei o sută cincizeci de metri care mai erau până la castel. În timp ce kubelwagenul se apropia încet de poartă – probabil cu unul dintre ocupanţi fluturând un steag alb –, doi francezi înarmaţi30 le-au ieşit în cale ridicând armele. Tristeţea lor, cu totul justificată, văzând sosirea unui vehicul militar german, a dispărut rapid atunci când Lee s-a ridicat încet în picioare, de pe scaunul din spate, anunţându-i că este ofiţer american.

Ajuns repede în faţa francezilor adunaţi acolo, Lee s-a prezentat şi le-a declarat acestora că avea să revină, în curând, cu o forţă de eliberare mai mare. Deşi cuvintele exacte ale tanchistului n-au fost înregistrate, putem fi siguri că au fost întâmpinate cu uşurare şi cu entuziasm. De asemenea, putem presupune cu suficientă siguranţă că Lee s-a exprimat în stilul său obraznic şi direct şi, deşi l-a mişcat pe Reynaud pentru că avea „figura fină a unui jucător de fotbal” 31, tanchistul nu i-a făcut o impresie prea bună cel puţin unuia dintre ceilalţi prizonieri. Deşi Édouard Daladier îl considera pe Sepp Gangl ca fiind „politicos” şi „demn”, el a fost şocat de căpitanul american, pe care l-a catalogat drept „necizelat atât în priviri, cât şi în maniere”, apreciind că, „dacă Lee era reflectarea politicii americane, urmau vremuri grele pentru Europa” 32.

Dispreţul lui Daladier era ultima dintre grijile ofiţerului american, desigur – el avea de organizat o operaţiune de salvare. La mai puţin de douăzeci de minute

de la sosirea la Schloss Itter şi după ce le-a spus lui Blechschmidt şi oamenilor săi să rămână la castel, Lee, Szymczyk, Gangl şi Hagleitner au pornit înapoi spre Worgl în kubelwagen, retrăgându-se pe ruta pe care veniseră şi ajungând la destinaţie fără să întâmpine vreo rezistenţă. După ce l-au lăsat pe Hagleitner, ceilalţi trei s-au îndreptat spre Kufstein, unde Lee l-a chemat pe comandantul batalionului său. Clow i-a spus să continue cu operaţiunea de salvare, dar, având în vedere faptul că CCR începuse deja să predea zona elementelor din Divizia 36 Infanterie, singurele forţe ale batalionului 23 tancuri care puteau rămâne la dispoziţia lui Lee erau propriul său tanc şi unul în plus – soldaţi sau vehicule suplimentare puteau fi obţinute de la Divizia 36 Infanterie.

Cu Gangl la remorcă, Lee s-a grăbit înapoi spre locul unde mai devreme, în cursul zilei, îşi lăsase forţa operativă.

Mai întâi de toate, şi-a informat echipajul – format din Szymczyk, conducătorul tancului, tehnicianul de grad patru William T. Rushford, tehnicianul de grad cinci Edward J. Seiner, asistentul conducătorului/mitralior, soldatul Herbert G. McHaley, şi încărcătorul – despre noua lor misiune. Apoi i-a cerut prietenului său, Harry Basse, să preia comanda celui de-al doilea tanc, *Boche Buster*, al sublocotenentului Wallace S. Holbrook, al cărui echipaj îi includea pe sergenţii William E. Elliot şi Glenn E. Sherman.33

Încă având nevoie de putere de foc suplimentară, Lee a reuşit să obţină cinci tancuri Sherman de la proaspăt sositul pluton 3, Compania B, batalionul 753 tancuri. Apoi, Lee s-a dus să-l caute pe colonelul George E. Lynch, comandantul regimentului 142 infanterie, care urma să preia controlul zonei. Fascinat de povestea ofiţerului

american cu privire la prizonierii francezi care aveau nevoie să fie salvaţi, Lynch a detaşat trei grupe de infanterişti din plutonul 2, Compania E, batalionul 2 al locotenent-colonelului Martin G. Cole, pentru a se alătura coloanei. El a subliniat şi faptul că axa de înaintare a regimentului său urma să treacă prin Itter şi a declarat că majoritatea batalioanelor sale se vor afla „exact în spatele” lui Lee şi a coloanei sale.

Această coloană a plecat din Kufstein puţin înaintea orei şapte seara. Lee şi *Besotten Jenny* au preluat conducerea, fiind urmaţi de *Boche Buster* şi de cele cinci tancuri Sherman din batalionul 753. Infanteriştii din regimentul 142 erau împrăştiaţi pe tancuri, stând aşezaţi pe capotele din spate ale motoarelor. În spatele coloanei se afla Gangl în kubelwagenul său, cu steagul alb de pe antenă completat de două stele mari, albe, vopsite rudimentar pe fiecare parte a maşinii. În ciuda aparentei uşurinţe cu care Lee şi însoţitorii săi reuşiseră să meargă spre şi dinspre Schloss Itter mai devreme în cursul acelei zile, tânărul ofiţer era conştient de faptul că forţa sa militară, mult mai numeroasă acum, nu va putea trece neobservată sau neatacată. Mai multe unităţi călite din Waffen SS şi din Wehrmacht rămăseseră în nordul Austriei şi era de aşteptat ca acestea să fie echipate cu periculoasele rachete antitanc panzerfaust, de care tanchiştii americani învăţaseră să se teamă.

Curând, a devenit evident că temutele panzerfaust nu erau singurul lucru pentru care tanchiştii americani erau obligaţi să-şi facă griji. La scurt timp după ce a ieşit din Kufstein, coloana eliberatoare a trebuit să treacă pe un pod mic şi vechi, aflat peste un afluent al râului Inn, cunoscut ca Brixentaler Ache. Cele două tancuri ale lui Lee şi două dintre tancurile Sherman ale batalionului 753 au

trecut fără dificultate peste travee, însă structura a început să cedeze când cel de-al cincilea a început traversarea. Lee nu a avut de ales decât să le ordone ultimelor trei vehicule să revină la Kufstein împreună cu infanteriştii îmbarcaţi pe ele.34

Când a ajuns la Worgl, în jurul orei opt seara, coloana de salvare a întâmpinat alte probleme. Trupele experimentate care îl îngrijorau pe Lee îi preocupau şi pe Rupert Hagleitner, precum şi pe colegii săi din conducerea rezistenţei din Woigl, astfel că aceştia l-au rugat pe tânărul ofiţer să le întărească apărarea. Din motive care nu sunt foarte clare.

Lee a fost de acord să lase în Worgl cele două tancuri din batalionul 753 şi infanteria care le însoţea. Oricum, Gangl se oferise să completeze deficitul cu mai mulţi dintre oamenii săi şi, când Lee a fost de acord, ofiţerul din Wehrmacht i-a chemat pe doi dintre subalternii săi – căpitanul Dietrich şi locotenentul Hockel –, împreună cu alţi soldaţi suplimentari. Când coloana a părăsit Worgl pentru a-şi continua drumul spre Schloss Itter, Lee comanda două tancuri Sherman, paisprezece soldaţi americani, un kubelwagen şi un mic camion Mercedes, autovehicul care ducea, în total, zece soldaţi germani. În mod clar era o premieră pentru un ofiţer american din cel de-al Doilea Război Mondial.

Forţa de eliberare s-a îndreptat mai întâi spre est, către ieşirea din Worgl, apoi a virat spre sud-est, ajungând în satul Soll-Leukental; după aceea a urmat şoseaua cu două benzi Brixentalerstrasse spre sud, de-a lungul malului vestic al Brixentaler Ache. În micul cătun Bruggberg s-au confruntat cu un pod pe care Lee îl considera suficient de solid pentru a suporta greutatea tancurilor sale – care intenţionau să treacă pe partea

cealaltă a micului râu –, însă acesta fusese deja prevăzut cu încărcături explozive. Realizând că podul ar fi putut fi singurul drum înapoi spre liniile americane, cu VIP-urile franceze evacuate, Lee a decis să lase *Boche Buster* şi echipajul său – mai puţin Basse – să dezamorseze încărcăturile explozive şi să protejeze structura.

Astfel şi-a continuat drumul cu *Besotten Jenny*, cu Basse, cu cei patru infanterişti rămaşi din regimentul 142 – caporalul William Sutton şi soldaţii Alex Petruckovich.

Arthur Pollock şi Alfred Worsham aşezaţi pe capota din spate, cu Gangl şi cu oamenii lui urmându-i în vehiculele lor. Lee a continuat să meargă pe malul estic al râului. Drumul era mărginit, în partea de est, de o pantă abruptă, forţând coloana să se deplaseze oarecum obligatoriu spre sud, spre târgul Hopfgarten. Apoi au ajuns la o curbă strânsă spre stânga, spre Itterstrasse, pe drumul care urca spre satul Itter şi spre castel. Lee putea acum să-şi vadă obiectivul, care se înălţa pe vârful dealului, la un kilometru şi jumătate în faţă. Apropiindu-se, i-a ordonat conducătorului să înainteze cu prudenţă.

Demersul său a fost perfect justificat, pentru că, la câteva minute după ce viraseră pe Itterstrasse, coloana a trecut printr-o curbă în formă de S şi aproape că a dat peste o grupă din Waffen SS, care pregătea un blocaj rutier. Infanteriştii care stăteau pe capota din spate a tancului au deschis focul, urmaţi de mitraliorul McHaley şi de trupele lui Gangl din camion, astfel că oamenii din Waffen SS s-au risipit în pădurea înconjurătoare fără să tragă. Lee i-a ordonat lui Rushford să accelereze, astfel că tancul s-a rotit după o altă curbă a drumului, urcând apoi pe şerpuitul Itterstrasse, în timp ce era urmărit de vehiculele germane.

Miniconvoiul a rulat pe străzile înguste ale satului

Itter şi s-a întors apoi spre vest pe *schlossweg*, drumul îngust care ducea spre castel. Drumul se termina la podul care conducea spre intrarea principală a castelului. Lee i-a ordonat lui Rushford să tragă *Besotten Jenny* cât mai în lateral cu putinţă şi i-a dirijat pe Gangl şi pe şoferul camionului să avanseze şi să treacă peste pod. Când vehiculele Wehrmachtului au încetinit trecând pe lângă Sherman, apoi mai departe, spre poartă, Lee le-a ordonat celor patru infanterişti de pe capota tancului să coboare şi să ocupe poziţii defensive, întorcându-se spre Rushfordeare condusese cele câteva sute de metri din satul Itter cu capul şi cu umerii afară, ieşit prin trapa sa –, Lee i-a spus să dea tancul puţin înapoi, până când ajungea pe mijlocul drumului, apoi să-l întoarcă la o sută optzeci de grade, astfel încât faţa vehiculului să fie îndreptată spre sat. Întoarcerea era o operaţiune delicată pe drumul îngust, dar, manevrând levierele în direcţii opuse şi folosind tracţiunea, Rushford a reuşit să întoarcă tancul pe loc.

Motivele lui Lee pentru aceste manevre au devenit clare după doar câteva momente, când i-a spus lui Rushford să dea înapoi *Besotten Jenny*, pe drumul de acces curbat, lung de douăzeci de metri, care ducea spre casa porţii. Răspunzând privirilor întrebătoare adresate de Rushford şi de Basse, el le-a explicat repede că în timpul scurtei sale vizite la castel, cu Gangl, observase că drumul de acces se îngusta acolo unde se afla vehiculul în acel moment şi că intrarea arcuită a casei porţii era prea joasă pentru a-i permite tancului să intre cu totul în curtea de jos a castelului. Astfel, intenţiona să ducă tancul cât mai aproape cu putinţă de casa porţii, atât pentru a bloca intrarea, cât şi pentru a se asigura că trupele inamice nu ar fi putut trece printre vehicul şi poartă. Deşi urcarea lui

Besotten Jenny pe drumul de acces spre casa porţii era o treabă delicată, Lee considera că o astfel de poziţie i-ar fi împiedicat pe tunarii inamici să poată trage în zona cea mai vulnerabilă a tancului: carcasa joasă din spate, mai puţin blindată. Odată planul acceptat, Lee le-a ordonat tuturor, cu excepţia lui Rushford, să iasă din tanc, apoi s-a urcat pe turelă şi a coborât prin trapa comandantului.

Pentru că oglinzile retrovizoare ale tancului Sherman fuseseră deteriorate cu câteva zile în urmă, Rushford trebuia să se bazeze pe comenzile vocale ale lui Lee pentru a dirija tancul. Când *Besotten Jenny* a început să scârţâie la mersul cu spatele, la început atât de încet încât soldaţii îngroziţi care priveau abia puteau sesiza mişcarea, Lee a solicitat prin intercom uşoare corecţii de curs. Prima jumătate a drumului de acces era relativ dreaptă, dar includea cel mai periculos potenţial obstacol pe care trebuia să-l depăşească tancul: podul lung de şapte metri care traversa şanţul ce separa Schloss Itter de restul liniei crestei. Traveea de beton armat era susţinută la fiecare capăt de ceea ce părea a fi un pilon destul de robust, arcuit şi îmbrăcat în piatră, dar tancul Sherman cu siguranţă avea să solicite podul mult peste limitele pentru care acesta fusese proiectat. Dacă traveea ar fi cedat sub greutatea uriaşă a tancului, *Besotten Jenny* ar fi căzut circa opt metri, până pe fundul şanţului – o distanţă suficientă pentru ca vehiculul să se deterioreze, lăsând forţa de salvare fără cea mai puternică armă a sa; în plus, Lee şi Rushford riscau să fie grav răniţi, poate chiar ucişi.

Ajuns pe pod, tancul a început să geamă la propriu pe măsură ce grilajele metalice din interior, care susţineau lungimea structurii, păreau să se curbeze tot mai tare. Bucăţi din faţada de piatră s-au desprins şi au căzut în şanţ, iar suprafaţa de macadam a drumului a început să se

crape. Art Pollock s-a ghemuit alături de puşca sa, mitraliera BAR35 îndreptată spre sat, apoi s-a întors în direcţia sunetului şi a fost uimit să observe că podul se legăna uşor dintr-o parte în alta36. În ciuda semnelor evidente de epuizare, traveea a rezistat şi, după aproape un minut de uriaşă anxietate pentru Rushford, Lee şi soldaţii care priveau, *Besotâen Jenny* a ajuns în siguranţă de cealaltă parte – numai pentru a face faţă următoarei provocări. La capătul dinspre castel al podului, drumul vira la stânga spre casa porţii, într-un unghi de 15 grade, îngustându-se cu mai mult de treizeci de centimetri, întoarcerea era foarte strânsă pentru un tanc de trei metri lăţime, căruia îi rămâneau mai puţin de treizeci de centimetri de fiecare parte. Dacă Rushford greşea unghiul virajului sau dacă folosea, în mod inadecvat, prea multă putere, tancul Sherman ar fi lovit în balustradele joase, din blocuri de beton placate cu lemn, care se aliniau în lungul drumului, iar blindatul ar fi putut să se răstoarne foarte uşor pe panta aflată în partea opusă. Dar, din nou, instrucţiunile precise ale lui Lee şi mâna sigură a lui Rushford au ajutat la evitarea unui posibil dezastru: *Besotten Jenny* a efectuat virajul având un spaţiu de doar câţiva centimetri, acoperind restul distanţei până la casa porţii fără alte incidente. Când Rushford a oprit tancul la mai puţin de un metru de intrarea arcuită – prin care vehiculele germane trecuseră deja –, Lee i-a spus să oprească motorul. Cei doi au ieşit prin trapele tancului, au sărit la sol şi şi-au aprins uşuraţi câte o ţigară, în timp ce Basse, Szymczyk, Seiner, McHaley şi cei patru infanterişti şi-au părăsit poziţiile defensive din partea dinspre sat a podului şi s-au grăbit să li se alăture. Americanii au trecut apoi prin porţile înguste şi au pătruns în curtea de jos, uşor înzăpezită, unde îi aşteptau Schrader şi Gangl.

Întrucât se întuneca, Lee era nerăbdător să organizeze apărarea castelului. Dar înainte de a începe să emită ordine, mica poartă arcuită a castelului s-a deschis, iar el şi oamenii lui au fost întâmpinaţi de un val de felicitări galice.

Întoarcerea lui Lee cu mult aşteptata coloană americană de salvare i-a determinat pe francezii de la Schloss Itter să iasă din clădire, părăsind siguranţa sălii mari. Aceştia au traversat terasa împrejmuită şi au coborât treptele spre curte cu zâmbete largi întipărite pe feţe, cu urale şi cu sticle de vin în mâini. Însă entuziasmul iniţial s-a diminuat brusc când şi-au dat seama de dimensiunea limitată a forţei de eliberare. Asigurările lui Lee de mai devreme, cum că va reveni cu „cavaleria”, creaseră în minţile lor imaginea unei coloane blindate susţinute de mase uriaşe de infanterişti bine înarmaţi; ceea ce primiseră, în schimb, se rezuma la un singur tanc, şi încă unul banal, şapte americani şi, spre surprinderea foştilor prizonieri, mai mulţi germani înarmaţi. Francezii, ca să o spunem frumos, nu erau impresionaţi deloc.

Dispoziţia foştilor prizonieri s-a schimbat şi mai mult când l-au auzit pe Lee spunându-i lui Schrader – care revenise la castel îmbrăcat în uniformă – despre blocajul rutier Waffen SS pe care îl întâlniseră pe Ittererstrasse, imediat la nord de Hopfgarten. Francezii ştiau, desigur, că în zonă se aflau unităţi ostile – Blechschmidt le spusese de când ajunsese cu oamenii lui –, dar faptul că încă existau trupe germane dispuse să înfrunte blindatele americane era o atenţionare rece asupra faptului că războiul nu se terminase încă. Liniştea lor sufletească ar fi fost şi mai mult subminată dacă ar fi auzit ceea ce Schrader îi raportase lui Lee: trăgându-l pe tanchist deoparte, bărbatul din Waffen SS îi spusese că, în timp ce

Blechschmidt îşi poziţiona puţinii oameni pe care îi avea la etajele superioare ale castelului, mai devreme în cursul după-amiezii, văzuse trupe ostile îndreptându-se spre castel dinspre nord, vest şi sud. Chiar şi mai alarmant, adăugase Schrader, era faptul că atât el, cât şi tânărul locotenent din Wehrmacht văzuseră două tunuri antitanc PAK 4037, dispuse pe poziţii din care puteau să tragă asupra castelului: unul exact după linia copacilor, pe o creastă paralelă situată la est de castel, iar celălalt într-un mic luminiş, pe malul vestic al Brixentaler Ache, la nord-vest de zonă.

Conştient de faptul că situaţia tactică se înrăutăţise semnificativ în ultimele câteva ore şi că un atac era iminent, Lee a început rapid să emită ordine. Mai întâi le-a spus francezilor care aşteptau să caute adăpost în depozitele din subsolul castelului, împreună cu familia lui Schrader şi cu prizonierele-numere. Ordinul său a fost întâmpinat de o explozie imediată de furie galică, Reynaud, Daladier şi ceilalţi bărbaţi susţinând zgomotos că ar prefera să moară pe parapete decât să se ascundă în pivniţe precum laşii. Lee a pus capăt protestului cu o mişcare scurtă din mână, reamintindu-le francezilor că el este singurul comandant şi adăugând că, dacă ar fi ucişi, nu i-ar mai putea fi de niciun folos Franţei după război.

În timp ce foştii prizonieri francezi se îndepărtau încă mormăind, Lee le-a explicat strategia sa lui Basse, Gangl, Schrader, Dietrich, Blechschmidt şi Hockel. Întrucât nu aveau suficiente vehicule pentru a-i muta pe toţi cei de la castel la Kufstein, iar zona din imediata apropiere părea înţesată de trupe inamice, aveau să rămână pe loc, să apere Schloss Itter şi să aştepte să fie eliberaţi de regimentul 142 infanterie. El avea să rămână la comanda generală a garnizoanei ad-hoc a castelului – care includea

acum zece americani, un soldat din Waffen SS şi paisprezece soldaţi ai Wehrmachtului –, cu Basse, Schrader şi Gangl acţionând ca locotenenţi ai săi.

Deşi era foarte probabil ca apărătorii să fie cu mult depăşiţi numeric, Lee le-a explicat că existau câţiva factori care lucrau în favoarea lor. În primul rând, erau relativ bine înarmaţi: în afara puştilor Kar-98 şi MI Garand, mai dispuneau de pistoalele-mitralieră MP-40 şi M³, puşca-mitralieră BAR a lui Pollock, pistoale şi grenade de mână germane şi americane şi, cel mai important, mitralierele de calibrul 30, respectiv 50 şi tunul de 76 mm de pe *Besotten Jenny*. În al doilea rând, atacatorii care veneau dinspre nord, vest sau sud erau obligaţi să treacă de barierele de sârmă ghimpată înconjurătoare în timp ce se aflau sub un tir intens din partea oamenilor plasaţi pe zidurile înalte sau în lateralul acestora, în al treilea rând, trupele inamice care se deplasau dinspre est ar fi fost complet expuse în timpul scurtului drum de acces ce ducea din partea cea mai apropiată a satului Itter la castel şi, pe ultimii douăzeci de metri ai distanţei, atacatorii ar fi trebuit să traverseze podul îngust de peste şanţ înainte de a ajunge la casa porţii. În al patrulea rând, zidurile groase de piatră ale castelului Schloss Itter le ofereau protecţie împotriva focului armelor mici şi, într-o măsură mai mică, reduceau eficacitatea artileriei inamice. În al cincilea rând, şi poate cel mai important, a subliniat Lee, în cazul în care atacatorii ar fi reuşit să străpungă apărarea exterioară, ei ar fi putut recurge la o tactică medievală: după ce i-ar fi adăpostit pe protejaţii VIP în clădirea centrală a castelului – pe care Lee a numit-o imediat „donjonul” –, ar fi folosit muniţia rămasă, grenadele şi chiar pumnii, dacă ar fi fost necesar, pentru a-i obliga pe inamici să lupte pentru fiecare scară, pentru fiecare sală şi pentru fiecare cameră.

După ce le-a expus tuturor planul său de luptă, Lee şi-a desfăşurat trupele. Gangl şi Schrader aveau să fie responsabili, fiecare, pentru apărarea câte unei jumătăţi din suprafaţa castelului, primul la sud şi cel din urmă la nord. Fiecare urma să aibă ofiţeri secunzi ca „lideri de grupă” – Dietrich şi Blechschmidt aveau să meargă cu Gangl, iar Hockel cu Schrader – şi câte trei dintre soldaţii din Wehrmacht. Cei trei soldaţi germani care rămâneau aveau să fie plasaţi ca santinele la etajul superior al donjonului. Toţi germanii aliaţi aveau să poarte o bandă de culoare închisă legată în jurul braţului stâng, ca semn de recunoaştere, a mai adăugat Lee. Până când avea să se întâmple ceva, soldaţii puteau să doarmă şi să mănânce în schimburi, dar, când urmau să înceapă ostilităţile, era absolut necesar ca fiecare om să fie pe metereze.

După ce ofiţerii germani s-au deplasat pentru a-şi ocupa poziţiile, Lee le-a transmis lui Rushford, Szymczyk, Seine şi

McHaley să îl aştepte lângă tancul parcat la un metru în faţa casei porţii. Întorcându-se spre Basse şi spre cei patru GI din regimentul 142 infanterie, Lee le-a spus că aveau să fie responsabili pentru zona din jurul porţii principale, precum şi pentru acoperirea drumului din apropiere. Făcându-le semn să-l urmeze, Lee s-a îndreptat spre casa porţii, unde el şi Basse au făcut o recunoaştere rapidă, în timp ce Pollock, Worsham, Petruckovich şi Sutton ocupau poziţii defensive în spatele şi de ambele părţii ale tancului *Besotten Jenny*? %

Explorarea casei scării, înaltă de zece metri şi lată de treisprezece, a confirmat părerea iniţială a celor doi ofiţeri: deşi nu era imposibil de cucerit, putea constitui o primă linie de apărare decentă împotriva oricărui asalt inamic dinspre direcţia satului sau de pe pantele sudice şi

estice. Construită solid, din piatră, structura avea două rânduri de porţi – câte unul la fiecare capăt al căii de intrare centrale –, acoperite şi arcuite. Porţile exterioare fuseseră instalate odată cu transformarea castelului în închisoare; construite din scânduri groase, solide şi străpunse într-o parte de o mică uşă de intrare, acestea se deschideau spre exterior şi puteau fi blocate din interior cu ajutorul câtorva zăvoare solide. Amplasate la circa cinci metri în spate, porţile interioare erau realizate din scânduri masive, prinse între ele cu benzi metalice; se deschideau spre interior şi puteau fi încuiate şi blocate. Mai mult, calea de intrare centrală era flancată de două turnuri înalte de piatră, cu guri de tragere în partea superioară, care dominau scurta cale de acces.39 Două turnuri suplimentare, situate la circa doisprezece metri în spatele casei porţii – în colţul din faţă, din zona vestică a castelului –, supravegheau pantele abrupte care duceau la baza zidurilor masive din sud şi din vest ale castelului. Accesul la turnurile de pază din faţă şi la etajul superior al casei porţii se făcea prin două uşi mici din lemn, câte una de fiecare parte a porţilor interioare, în timp ce tumul castelului avea propria intrare şi scări circulare.

Lee şi Basse au fost de acord de îndată că existau două potenţiale puncte slabe ale lucrărilor de apărare din jurul casei porţii. Unul era zona aflată sub suporţii arcuiţi ai micului pod al drumului de acces. Trupele inamice care şi-ar fi croit drum prin şanţ şi ar fi ajuns la baza celui mai apropiat stâlp de piatră faţă de poarta principală puteau trece de barierele de sârmă ghimpată în locul în care se sprijineau de zid, în timp ce s-ar fi aflat într-o poziţie aproape imposibil de atacat: niciuna dintre gurile de tragere din casa porţii nu oferea o linie de tragere clară, iar laturile înclinate ale micului promontoriu pe care era

aşezat castelul blocau focul de pe zidurile principale. Al doilea punct slab îl reprezenta micuţa cale de acces arcuită – ieşirea de urgenţă40 –, aflată la baza zidului sudic al fundaţiei, exact sub tumul de pază al castelului, pe latura de sud. Uşa se deschidea direct spre panta dealului care ducea la şanţ. Construită din scânduri groase, ranforsate cu metal, aceasta era blocată pe interior, fiind supravegheată de gurile de tragere din turnurile de pază; însă amplasarea acestora în zidurile curbate făcea dificilă aducerea efectivă a unei arme care să poată trage spre uşa uşor retrasă. Mai rău, copacii mici şi tufişurile de pe panta dealului care ducea spre această intrare favorizau trupele inamice care încercau să treacă de bariera de sârmă ghimpată, ajutându-le să o facă direct din şanţ şi să avanseze neobservate spre uşă, aruncând-o în aer înainte de a putea fi oprite.

Stând în faţa porţii de la intrare, Lee şi-a dat seama că poziţia în care se afla *Besotten Jenny* reprezenta şi ea o problemă tactică. Deşi măsura lui de prevedere – de a trage vehiculul în sus pe drumul de acces care traversa şanţul şi de a-l parca exact în faţa casei porţii – proteja spatele mai vulnerabil al acestuia şi, în acelaşi timp, avea în vedere ca orice asalt inamic de pe drumul din apropiere să devină virtual sinucigaş, restricţiona în acelaşi timp câmpul de tragere al tunului de 76 mm, montat în turelă, şi al mitralierelor de calibrul 30, montate coaxial cu tunul şi în carcasa inferioară. Pentru a se asigura că tancul putea să acopere ieşirea de urgenţă şi să atace ţintele aflate la sud şi la nord de castel – în plus faţă de cele care se aflau direct la est –, Lee i-a ordonat lui Rushford să mute tancul mai departe de casa porţii şi să îl parcheze exact la capătul dinspre castel al podului. Cu motorul duduind şi cu fumul unsuros ieşind din eşapamente, tancul Sherman s-a

deplasat încet înainte. Când s-a oprit, Rushford şi celălalt membru al echipajului au sărit din el şi s-au îndreptat spre casa porţii, cărându-şi fiecare efectele personale, câte un automat M³ de calibrul 45 şi cât de multă muniţie puteau să ducă.

Lee ştia că repoziţionarea tancului era un risc calculat: deşi mutarea mărea în mod semnificativ câmpul de tragere al armamentului principal şi secundar al tancului Sherman, aceasta făcea, de asemenea, ca blindatul să fie mult mai vizibil pentru artileriştii antitanc ai inamicului, crescând probabilitatea unui atac al infanteriştilor cu temutele panzerfaust. Pentru a evita acest din urmă risc, Lee i-a cerut lui Basse să instaleze una dintre mitralierele tancului la etajul superior al casei porţii. Îndepărtând câteva dintre plăcile ceramice ale acoperişului, apărătorii puteau crea o poziţie de tragere care ar fi acoperit *Besotten Jenny* şi ar fi oferit o poziţie înaltăchiar dacă puţin expusă – din care să se poată ţinti trupele inamice care încercau să urce panta dealului de ambele părţi ale podului. Deşi Lee ar fi preferat să utilizeze mitraliera Browning de calibrul 50 a tancului pentru sarcina de pază, dimensiunea şi greutatea acesteia o făceau incomod de utilizat în spaţiul strâmt din podul casei porţii. Astfel, din cele două mitraliere mai mici şi mai uşoare, de calibrul 30, ale tancului, Lee şi Basse au căzut de acord că ar fi fost mai logic să scoată şi să repoziţioneze arma M919A4, montată în carcasă, a ajutorului mecanicului-conductor, aceasta având un câmp de tragere mai restrâns decât cea coaxială cu tunul principal din turela rotativă şi fiind mai uşor de demontat din suportul său. Fluierând pentru a-i atrage atenţia lui McHaley, Basse i-a spus să se întoarcă la tanc, să demonteze arma de calibrul 30, să ia tripodul din locaşul lui şi să le ducă

împreună cu alte câteva cutii de muniţie la etajul superior al casei porţii, întorcându-se apoi spre Worsham, Basse i-a cerut să-l ajute pe McHaley să instaleze arma şi să acţioneze după aceea ca ajutor de mitralior al tânărului tanchist.

Lăsându-l pe Basse să-i amplaseze pe Pollock, pe Petruckovich şi pe Sutton după cum credea de cuviinţă, Lee a revenit în locul în care Rushford, Szymczyk şi Seiner stăteau ghemuiţi, în spatele primului rând de porţi. El le-a spus că, deşi realiza că *Besotten Jenny* se afla într-o poziţie expusă, dorea ca unul dintre ei să se afle în vehicul în orice moment întorcându-se spre Seiner, Lee i-a comunicat că, întrucât nu exista nicio şansă să aibă de-a face cu blindate germane, dorea ca tunul de 76 mm al tancului Sherman să fie încărcat cu obuze explozive, care ar fi fost mult mai eficiente împotriva trupelor decât cele perforante. Apoi, Lee a menţionat că, la primul semn al unui atac la scară mare, ar fi vrut ca aceştia să meargă la *Besotten Jenny* cât mai repede posibil; Basse avea să încerce să li se alăture, dar, dacă ofiţerul mecanic urma să nu reuşească să ajungă la tancul Sherman, cei trei soldaţi erau nevoiţi să-l menţină în acţiune cât mai mult timp.

După ce a organizat apărarea de la casa porţii, Lee s-a îndreptat spre cealaltă parte a curţii mici, observând pe drum că niciunul dintre zidurile de împrejmuire, prevăzute cu sârmă ghimpată în partea superioară, nu era suficient de înalt pentru a oferi o protecţie completă împotriva tirului exterior. Notându-şi în minte să le reamintească tuturor că, în cazul unui schimb de focuri, erau obligaţi să stea ghemuiţi în timp ce traversau curtea de jos şi terasa, la fel de expusă, dintre castel şi clădirea principală, Lee s-a grăbit spre sala mare. Era imediat după ora 21.30, soarele apusese, iar el dorea să se asigure că toţi „nemţii

îmblânziţi” se aflau la posturile lor, în alertă înainte de lăsarea întunericului.

În timp ce traversa terasa, a observat cu mulţumire că Gangl îi amplasase pe doi dintre oamenii săi în spatele unui zid jos, care le permitea să acopere atât calea principală de la intrarea în castel, cât şi scările care urcau dinspre curtea din faţă. Soldaţii l-au salutat pe ofiţerul american în timp ce acesta trecea pe lângă ei, îndreptându-se spre sala mare, unde îl aşteptau Gangl şi Schrader. împreună, cei trei au început să inspecteze apărarea. Apoi, după ce au coborât în pivniţă pentru a controla cum se adăpostiseră VIP-urile şi familia Schrader, a urmat o sesiune pentru formularea strategiei între Lee, Gangl şi Schrader, care a evoluat într-o discuţie incredibil de deschisă despre război şi despre incertitudinile păcii care urma. Trebuie să fi fost o privelişte extrem de ciudată: tanchistul obraznic din nordul statului New York şi doi ofiţeri germani decoraţi, stând în jurul unei mese în sala mare a castelului medieval, la lumina lumânărilor, vorbind liniştiţi despre experienţele lor într-un conflict care sperau să îl vadă terminat în următoarele câteva ore.

După ce au încheiat discuţia, inamicii deveniţi aliaţi au plecat în căutarea unor locuri în care să prindă câteva ore de somn. Lee a ajuns la primul etaj al donjonului, într-o cameră care, până de curând, fusese dormitorul paznicilor SS. Aşezându-şi casca şi automatul M³ pe o masă alăturată, el a ales la întâmplare unul dintre paturile înguste şi s-a întins pe salteaua goală, purtând încă cizmele şi centura pistolului. Anticiparea lui avea să se dovedească în curând corectă, pentru că noaptea urma să fie extrem de scurtă.

CAPITOLUL 7
UN CASTEL ASEDIAT

Imediat după ora patru dimineaţa, Jack Lee a fost

trezit brutal de răpăitul brusc al puştilor MI Garand, de trosnetul ascuţit al puştilor Kar-98 şi de ţăcănitul mecanic al mitralierei de calibrul 30, care scuipa proiectilele în serii scurte, controlate. Gândindu-se instinctiv că zgomotul tot mai intens al împuşcăturilor venea dinspre casa porţii, Lee s-a rostogolit din pat, şi-a luat M3-ul şi casca şi a fugit afară.

Tânărul tanchist a alergat pe hol, a traversat sala mare şi a ieşit pe uşa din faţă. Când a ajuns la poarta arcuită care ducea de pe terasă în curtea din faţă, o mitralieră MG-42 a deschis focul de undeva de pe creasta din estul castelului. Zgomotul puternic, caracteristic armei1, se auzea clar peste cel al focului apărătorilor, în timp ce trasoarele sale, precum un curent roşu neîntrerupt, se arcuiau peste prăpastie şi ricoşau în zidurile de la baza castelului. Aproape imediat, armei germane i-a răspuns pocnetul mai lent şi mai grav al Browningului de calibrul 50 de pe *Besotten Jenny*. În timp ce alerga pe ultimii metri până la casa porţii, Lee a văzut trasoarele M2-ului înfigându-se în copacii din zona în care trebuie să fi fost mitraliera MG-42. Arma germană a tăcut rapid, cei doi servanţi ai săi căutând fără îndoială adăpost din faţa şuvoiului letal de gloanţe de calibrul 50, de mărimea unui deget.

Marele Browning încă bubuia când Lee a ajuns la porţile interioare, aproape smulgând mica uşă de lemn care ducea la tumul de pază de pe latura vestică a casei porţii. Folosind lanterna cu lentile roşii2 pentru a-şi lumina drumul, el aproape a zburat pe scările de piatră în spirală, ajungând la prima gură din zid, prin care Sutton trăgea metodic cu carabina sa Mi. Spre marea sa surpriză, infanteristul nu trăgea peste prăpastie, ci jos, în şanţ, ţintind în întuneric spre partea de vest a turnului.

Observând nedumerirea lui Lee, Sutton i-a explicat că observase patru soldaţi care, aparent, reuşiseră să treacă de bariera de sârmă ghimpată – Waffen SS, se gândise el, deşi era greu să fie sigur având doar lumina lunii la dispoziţie –, grăbindu-se pe panta de aproximativ cincisprezece metri de la baza zidului fundaţiei. Aceştia păreau să care ancore şi funii, însă fuseseră observaţi înainte de a le folosi. Când deschisese focul asupra lor, a continuat Sutton, ei o luaseră la fugă înapoi, în josul pantei, sub acoperirea focului din pădure, şi se aruncaseră la pământ.

Spunându-i lui Sutton să-şi păstreze muniţia până când va avea o ţintă clară, Lee a continuat să urce scările circulare până la uşa care ducea spre înghesuitul nivel superior al casei porţii. Acolo i-a găsit pe Worsham şi McHaley, întinşi pe burtă în spatele mitralierei de calibrul 30 acum tăcute, înconjuraţi de tuburi arse şi pierduţi într-un nor de praf ridicat de focul armei. În timp ce introducea o altă bandă de muniţie în armă, McHaley i-a spus lui Lee că, atunci când Sutton începuse să tragă asupra intruşilor, partea de vest a casei porţii fusese inundată de un tir intens de puşcă şi de pistol-mitralieră, venind dinspre trupele ascunse la etajul superior al micului han aflat la baza drumului de acces. El şi Worsham deschiseseră un foc de acoperire, ţintind flăcările de la gura ţevii şi ocazionalele siluete fantomatice pe care le puteau zări profilându-se prin ferestrele clădirii. În ciuda poziţiei lor oarecum expuse, ei nu fuseseră ţintiţi direct, iar când mitraliera MG-42 deschisese focul, acesta păruse să ţintească poziţia lui Sutton, şi nu a lor. Când mitraliera de calibrul 50 de pe *Besotten Jenny* intrase în acţiune, a continuat McHaley, tirul inamic se mutase pentru scurtă vreme spre tanc, după care încetase complet.

Sfătuindu-i pe cei doi să rămână în alertă, Lee a coborât pe scara circulară în tumul de pază din colţul estic al casei porţii. Ieşind înapoi în curte, ofiţerul a bătut încet la una dintre porţile interioare, apoi a deschis-o îndeajuns cât să se strecoare în pasajul acoperit. În timp ce intra, s-a trezit privind direct spre ţevile puştilor Mi şi BAR ale lui Petruchovich şi Pollock. Recunoscându-l pe Lee, infanteriştii au coborât armele şi s-au întors către Basse şi Szymczyk, care stăteau ghemuiţi de ambele părţi ale micii uşi ce străpungea partea din dreapta a porţii exterioare. Uşa era deschisă doar cât să le permită o vedere clară spre *Besotten Jenny* şi, când Lee s-a aşezat lângă el, Basse i-a şoptit că Szymczyk şi Rushford tocmai schimbaseră locurile când începuse schimbul de focuri. Când mitraliera MG-42 deschisese focul, Rushford trecuse pe locul comandantului, rotise marele Browning pe suportul său rotativ şi începuse să trimită proiectile de calibrul 50. Cartuşele trase erau împrăştiate pe jos, pe turela tancului şi pe capota din spate.

Discutând în şoaptă, Lee şi Basse au căzut de acord că, în mod evident, inamicul căuta o cale de a pătrunde în castel, care nu necesita un asalt direct de pe drumul de apropiere, îngust şi înclinat, asupra robustei şi bine apăratei case a porţii, întrucât germanii de la nivelele superioare ale castelului nu trăseseră atunci când o făcuseră soldaţii de la casa porţii, atacatorii nu puteau să aibă o idee prea clară despre numărul celor care apărau locaţia. Întrucât un atac în toată regula era puţin probabil până când asediatorii nu îşi dădeau seama cu câţi apărători şi cu ce fel de armament aveau de-a face, Lee i-a spus lui Basse să-i trimită pe soldaţi în perechi, prin rotaţie, în clădirea principală, pentru a mânca şi a se spăla. Între timp, ofiţerul avea să verifice ce făceau „nemţii

castelului”.

Ajuns în sala mare a castelului, el a fost surprins să-i găsească pe cei mai mulţi dintre francezi adunaţi în faţa marelui şemineu, atât de frumos ornamentat. Câţiva buşteni ardeau puternic şi, ca răspuns la întrebarea acuzatoare a lui Lee despre faptul că nu se aflau în pivniţă, după cum le ceruse, Augusta Bruchlen a răspuns simplu că frigul îi condusese acolo. Ieşiseră tremurând, deşi purtau cu toţii paltoane, imediat după ce Lee alergase la casa porţii şi, în ciuda zgomotului bătăliei, deciseseră că încălzirea era o necesitate mult mai stringentă decât siguranţa. În numele celorlalţi, Bruchlen i-a cerut lui Lee permisiunea de a rămâne în sala mare; acesta a fost de acord, dar numai cu următoarele condiţii: ca ei să stea departe de ferestrele cu draperii grele, niciunul să nu iasă din clădire şi să revină cu toţii în pivniţă imediat ce reîncepea schimbul de focuri. În timp ce se îndrepta spre scări, Lee i-a avertizat să nu cadă cumva pradă tentaţiei de a reveni sus, la confortul relativ al camerelor lor, subliniind că Sepp Gangl şi oamenii lui erau staţionaţi la etajele superioare ale donjonului şi, în eventualitatea unui atac, focul lor defensiv ar fi atras, aproape sigur, un val de foc inamic.

Îndreptându-se spre primul etaj, Lee l-a găsit pe Blechschmidt aşezat pe un scaun, în dreptul uşilor franceze care duceau spre veranda largă ce se întindea de-a lungul feţei sudice a clădirii. Cu ziduri de apărare crenelate, înalte de un metru şi jumătate, structura oferea un adăpost suspendat relativ sigur, din care se putea observa cu uşurinţă şanţul de dedesubt. Folosind gesturile şi câteva cuvinte de avertizare în engleză, tânărul ofiţer german i-a transmis că postase un om în micul turn circular care se proiecta cu aproape un metru dincolo de

zid, în colţul estic al verandei, de unde acesta putea supraveghea atât curtea din faţă, cât şi baza zidului sudic al fundaţiei. Blechschmidt a arătat apoi către un om ghemuit în umbra din colţul opus, de unde putea observa marea curte din spate şi zidul vestic al fundaţiei.

Lee l-a bătut uşor pe umăr pe locotenentul german, apoi s-a îndreptat spre hol şi spre uşa grea din lemn care ducea de la clădirea principală la donjon. Urcând scara îngustă de piatră dintre etaje, el a găsit câte doi germani la fiecare cât, unul privind de la o fereastră spre nord, iar celălalt spre sud. Gangl şi Schrader se aflau la etajul al patrulea, stând în picioare în faţa uşii fostului apartament al lui Wimmer şi privind afară prin cele două ferestre de pe latura estică a donjonului. Alăturându-li-se, Lee a observat că urmăreau doi soldaţi care ieşiseră, în mod evident, pe fereastră, coborând pe acoperişul sălii mari. Gangl i-a spus lui Lee că-i trimisese pe cei doi să ocupe poziţii de observaţie în spatele crenelurilor din colţurile îndepărtate ale acoperişului. Schrader a adăugat că alţi doi oameni erau ascunşi în acelaşi fel pe acoperişul donjonului.

Lee a zâmbit satisfăcut văzând pregătirile ofiţerilor. Pe când lumina soarelui începea să se strecoare prin ferestrele fostei camere a lui Wimmer, Lee s-a uitat la ceas. În timp ce mintea sa înregistra ora – şase dimineaţa –, a auzit dinspre etajul de dedesubt ţăcănitul inconfundabil al unui MP-40. Sărind câte două trepte, cu ofiţerii germani imediat în spatele lui, Lee a ajuns la etajul al treilea şi a văzut că unul dintre soldaţii lui Gangl – evident, cel care trăsese cu arma MP-40 – era ghemuit pe podea, într-una dintre camerele aflate cu faţa spre sud. Omul zăcea sub o fereastră spartă, în timp ce gloanţele care intrau făceau perdeaua să danseze înainte de a se înfige în tavanul din lemn ornamentat al camerei. Lăsându-se în genunchi, Lee

şi Gangl s-au târât pe podea, l-au apucat pe soldat de glezne şi l-au tras în siguranţa relativă a holului.

Sprijinindu-l pe soldat de perete, Gangl i s-a adresat într-o germană rapidă, întorcându-se spre Lee la fiecare câteva secunde pentru a-i oferi o traducere brută. Soldatul – un tânăr austriac – observase un mic grup de militari Waffen SS apropiindu-se de castel din direcţia Hopfgarten. Intruşii trecuseră deja de sârma ghimpată şi alergau în sus pe pantă, spre baza zidului fundaţiei, când tânărul soldat – care fusese recrutat în Wehrmacht cu câteva săptămâni în urmă şi nu avea experienţă de luptă – deschisese fereastra şi, în câteva secunde, golise un întreg încărcător de treizeci şi două de cartuşe. Acţiunea sa pripită se soldase cu urmări imediate: în afara focurilor de puşcă şi de pistol-mitralieră îndreptate spre donjon, un MG-42 măturase întreaga faţadă de sud a castelului, înainte de a fi suprimat de focul mitralierei de 50 a lui Rushford, aflat pe *Besotten Jenny*. Fără ca Lee să ştie în acel moment, focul mitralierei fusese pe punctul de a-l elimina pe unul dintre prizonierii francezi: mai multe gloanţe loviseră un zid, la doar câţiva centimetri de capul lui Édouard Daladier, care îşi făcea obişnuita plimbare de dimineaţă în curtea din spate, în ciuda ordinului lui Lee de a rămâne cu toţii în incinta castelului.3

În pofida răspunsului furios pe care-l stârnise acţiunea tânărului soldat din Wehrmacht, acesta reuşise, se pare, să-i facă pe oamenii din Waffen SS să se retragă în pădure, pe fundul prăpastiei. Rapoartele celor doi paznici ai lui Blechschmidt aflaţi pe verandă şi ale oamenilor de pe acoperişul donjonului au confirmat că niciun atacator nu ajunsese la baza zidului fundaţiei. Gangl şi Schrader au fost de acord cu Lee, care era de părere că asaltul eşuat fusese doar o altă încercare de a verifica apărarea

castelului, mai degrabă decât o tentativă de a o străpunge. Cei trei ofiţeri au înţeles totodată că începutul unei zile noi – şi, odată cu aceasta, posibilitatea tot mai mare de a sosi o forţă de eliberare aliată semnificativă – ar fi putut determina inamicul să lanseze imediat un atac general, fără să aştepte găsirea unei breşe în apărarea castelului, care să poată fi exploatată.

Deşi apărătorii castelului reuşiseră, până atunci, să facă faţă încercărilor inamicului, Lee şi cei doi ofiţeri germani ştiau foarte bine că un atac hotărât din partea câtorva sute de militari călţi din Waffen SS nu putea să aibă decât un singur rezultat. Doar sosirea la timp a unei forţe de eliberare importante ar fi putut garanta supravieţuirea VIP-urilor de la Schloss Itter şi a apărătorilor lor americani şi germani. Şi, deşi Lee şi noii săi aliaţi nu ştiau încă, forţele desemnate să-i salveze aveau să fie, ambele, întârziate semnificativ – una de acţiunile inamicului şi cealaltă de birocraţia militară.

Înainte ca Lee şi echipa sa mixtă de salvare – blindate-infanterie, americani-germani – să părăsească Kufstein, cu numai o zi în urmă, tânărul tanchist fusese asigurat de colonelul George E. Lynch că batalionul 2 al regimentului 142 de infanterie avea să se afle „exact în urma lor”. În timpul înaintării Diviziei 36 Infanterie din valea râului Inn către est, spre Kitzbuehl, cele patru companii de puşcaşi ale batalionului 2 al locotenent-colonelului Marvin J. Coyle – E, F, G şi H – şi unităţile lor de sprijin de tancuri şi artilerie trebuiau să lovească la sud-vest de Kufstein, spre Worgl, în dimineaţa de 5 mai, iar după ocuparea celui din urmă să se întoarcă spre sud-est şi să se deplaseze în josul văii Brixental, spre Hopfgarten.4 înaintarea făcea ca batalionul 2 să treacă exact pe la baza crestei în vârful căreia era situat satul Itter, iar Lynch era

sigur că Marvin J. Coyle şi oamenii săi aveau să fie capabili să-i elibereze rapid pe Lee şi pe soldaţii săi. Dar, aşa cum se întâmplă de multe ori în război, planurile lui Lynch au fost deturnate, iar înaintarea batalionului 2 a fost întârziată de circumstanţe neprevăzute.

Problemele au început aproape imediat după ce jeepurile, camioanele şi semişenilatele batalionului 2 au început să ruleze în afara Kufsteinului, la ora şapte dimineaţa, conduse de tancurile Sherman ale Companiei B, batalionul 753 tancuri.5 Ordinele pe care le primise de la comandantul regimentului, Lynch, îi cereau să urmeze batalionul 3 al locotenent-colonelului Everett Simpson până la intersecţia dintre Soli şi Sankt Johann, la circa cinci kilometri la sud de Kufstein, de unde unitatea lui Simpson avea să se întoarcă direct spre est, în timp ce batalionul 2 îşi continua înaintarea spre Worgl. Singurul drum care ducea spre intersecţia respectivă era o şosea cu două benzi care, de-a lungul a trei kilometri, era înghesuită între râul Inn şi o serie de dealuri abrupte. În apropiere de cătunul Kirchbichl, batalionul 3 a dat peste un blocaj rutier, ridicat la repezeală din lemne şi din pietre şi apărat de trupe Waffen SS care purtau arme mici şi lansatoare panzerfaust. Au fost necesare treizeci de minute pentru a înlătura rezistenţa şi alte douăzeci pentru ca soldaţii să cureţe resturile blocajului şi să se îmbarce înapoi în camioane. După mai puţin de un kilometru, batalionul 3 a întâlnit un pod aruncat în aer. Deşi trupele batalionului 111 geniu au fost aduse imediat la faţa locului pentru a rezolva situaţia, cele două unităţi de infanterie şi-au oprit înaintarea pentru alte nouăzeci de minute.

Nici norocul batalionului 2 nu a fost diferit. Aproape imediat după ce batalionul 3 al lui Simpson a virat, în intersecţia celor două drumuri, coloana lui Coyle a întâlnit

un crater masiv –, rezultatul încărcăturilor explozive plasate de unităţile germane în retragere –, care întrerupea ambele sensuri de circulaţie într-o zonă construită, fără posibilitatea de ocolire. Fiindu-i teamă de o ambuscadă, Coyle a desfăşurat infanteria pentru a proteja tancurile din frunte, iar geniştii au venit în faţă pentru a umple craterul. Acest efort a durat încă o oră, astfel că abia la ora unsprezece batalionul 2 şi-a reluat înaintarea spre Worgl. Deşi luptătorii austrieci din rezistenţă, care au salutat sosirea americanilor, le-au spus acestora că toţi germanii plecaseră, soldaţii lui Coyle au întreprins un raid de curăţare din casă în casă, operaţiune care a durat mult mai mult decât anticipase acesta. În timp ce îşi pregătea batalionul pentru a se deplasa spre est, spre Worgl, Coyle – care nu mai avea veşti de la Lee din noaptea trecută se întreba deja dacă oamenii săi aveau să mai găsească la Schloss Itter pe cineva care trebuia eliberat.

Deşi Coyle nu ştia, comandantul celeilalte coloane americane, care încerca să elibereze Schloss Itter, se întreba la rândul lui dacă avea să ajungă la timp. Pornind la drum imediat după răsăritul soarelui, maiorul John Kremers şi forţa sa de eliberare s-au deplasat bine la început, după cum îşi aminteşte Meyer Levin:

Rulam pe un drum bun, pe care se înşirau polonezi, francezi, cehi, ruşi, foşti sclavi şi foşti prizonieri care şi aici, la fel ca oriunde, păreau să fi răsărit din pământ în momentul în care eliberarea le-a deschis drumul Era o zi plăcută, călduroasăt6, iar peisajul montan era minunat; pentru vreo treizeci de kilometri, am avut parte de o frumoasă călătorie turistică pe drumul spre Worgl.7

Călătoria aparent idilică prin valea râului Inn a devenit în curând un coşmar. Imediat după Jenbach –

aproximativ la jumătatea drumului între Innsbruck şi Worgl –, coloana lui Kramers a fost salutată de un grup de partizani antinazişti austrieci, care se luptaseră, în fugă, cu unităţi din Waffen SS, ceva mai înainte pe drumul respectiv. Conform lui Levin:

Mica noastră echipă s-a oprit să reflecteze. Şi iată-ne singuri, în ceea ce încă era ţara nemţilor. Să eliberăm un castel plin de nume mari reprezenta o treabă importantă. Dar la fel de important era şi să nu fim ucişi în timp ce făceam asta, în special în ziua în care luptele ar fi trebuit să se oprească. Pentru a sublinia parcă acest argument, s-a auzit imediat un bubuit familiar, pe care credeam că îl auzisem pentru ultima oară. Şi apoi, la o depărtare de vreo sută de metri, o gaură neagră. Băieţii din tancuri s-au retras între copaci, pentru acoperire. Soldaţii din camion au sărit în şanţ, au ocupat poziţii şi au privit sosirea obuzelor.

— Ne-au văzut.

— Dacă trag în noi înseamnă că ochesc foarte prost.

— Da, dar sunt 88-uri şi probabil că supraveghează drumul.

Maiorul Kramers a făcut o recunoaştere rapidă pe drum şi, după o scurtă conversaţie prin radio cu centrul de comandă, a decis că nu putem curăţa drumul fără ajutor.8

În timp ce Kramers discuta situaţia cu Lutten, ofiţerul de legătură francez, transmiţătorul radio din maşină a început să pârâie. Era postul comandantului diviziei, iar veştile nu erau dintre cele mai bune. Nu numai că nu aveau să primească întăriri, dar şeful de stat-major al Diviziei 103, colonelul Guy S. Meloy, îi ordona forţei de salvare să se întoarcă şi să revină spre Innsbruck. Siderat, Kramers i-a reamintit ofiţerului superior că VIP-urile franceze se aflau în pericol de moarte şi a întrebat, cât de

respectuos a putut, de ce i se ordona să anuleze misiunea când salvatorii erau cu mult dincolo de jumătatea drumului către Itter. Răspunsul l-a lăsat pe Kramers fără replică: forţa sa depăşise coordonatele de pe hartă, care marcau graniţa dintre zonele de operaţiuni ale Diviziilor de Infanterie 103 şi 36. Iar el şi oamenii săi „încălcau" de fapt teritoriul Diviziei 36.9

Deşi Kramers înţelegea foarte bine că deplasarea neanunţată în zona de operaţiuni a unei alte divizii putea fi periculoasă – forţele prietene, neavertizate de prezenţa coloanei sale, puteau să-i ia drept unităţi inamice şi să-i atace –, el credea că, în acel moment, detaşamentul său ad-hoc era singura forţă capabilă să-i salveze pe prizonierii de la Schloss Itter. Având mare grijă să nu sune a insubordonare, Kramers i-a atras atenţia lui Meloy că problematica delimitării zonelor de operaţiuni ale unităţilor nu împiedicase aprobarea planului iniţial de către comandantul diviziei, general-maiorul McAuliffe, cu mai puţin de douăsprezece ore în urmă. Mergând mai departe, Kramers i-a reamintit şefului de stat-major că uciderea unui grup de VIP-uri franceze de către nazişti nu ar fi arătat prea bine pentru imaginea oricăreia dintre diviziile americane. Luptând din greu să îşi stăpânească furia, Kramers a făcut totul, în afară de a-l implora, pentru a i se permite să continue, însă fără succes.

Ordonându-i-se în termeni fără echivoc să se întoarcă la Innsbruck, ofiţerul de guvernare militară a luat ceea ce în circumstanţele date era o decizie curajoasă şi, trebuie să admitem, un pic cam naivă: avea să trimită înapoi cele patru distrugătoare de tancuri infanterişti din regimentul 409, aşa cum i se ordonase, dar el, Lutten, sergentul Gris şi Cuckovic aveau să continue drumul spre Schloss Itter în jeep. Este neclar cum plănuia să-i elibereze sau să-i apere

pe prizonierii francezi, având în vedere că singurul armament de care dispunea erau pistoalele-mitralieră M³ şi pistoalele de calibrul 45 pe care le purtau el, Lutten şi

Gris. În timp ce Kramers se pregătea să pornească, Levin şi Schwab au luat la rândul lor o decizie îndrăzneaţă: în ciuda nebuniei evidente de a înainta în ceea ce încă era un teritoriu ocupat de inamic – pe drumuri posibil minate şi aproape sigur înţesate de trupe germane experimentate –, cei doi jurnalişti s-au oferit să-i urmeze în propriul lor jeep. Oricât de periculoasă putea să devină călătoria spre Schloss Itter, niciunul dintre cei doi bărbaţi n-ar fi dorit să lipsească de la ceea ce se contura deja a fi o poveste deosebită.10

În timp ce ambele forţe de eliberare a prizonierilor de la Schloss Itter se luptau să rămână în mişcare, apărătorii castelului sufereau o criză de încredere.

Imediat după ora opt dimineaţa, în timp ce Lee şi Gangl inspectau apărarea din partea de nord a castelului, la casa porţii s-a deschis focul. Când cei doi au ajuns acolo, Basse le-a explicat că unul dintre oamenii lui Gangl folosise, se pare, o funie pentru a coborî de pe veranda din afara zonei de servit masa aparţinând VIP-urilor, până la baza zidului înclinat al fundaţiei, în partea de vest a casei porţii. Unul dintre contraforturile de piatră ale zidului îl ascunsese vederii până când începuse să alerge la vale, prin şanţ, în direcţia Hopfgarten. Ţintuindu-l cu privirea pe Gangl, Basse i-a spus că niciunul dintre „nemţii îmblânziţi” nu deschisese focul asupra fostului lor camarad. Până când realizaseră americanii de la casa porţii ce se întâmpla, soldatul evadat din Wehrmacht fugise prin spărtura din sârma ghimpată, făcută mai devreme de cei din Waffen SS, şi dispăruse printre copaci. Americanii deschiseseră focul cu Mi şi cu BAR-ul lui Pollock, însă nu reuşiseră să-l atingă

pe fugar”.

O numărătoare rapidă făcută de Gangl şi de locotenentul Hockel a scos la iveală faptul că fugarul era un soldat german fără vreo convingere politică aparte, care, probabil, decisese să treacă la Waffen SS pur şi simplu pentru a evita execuţia imediată în cazul în care castelul ar fi fost cucerit. Indiferent de motivele sale, evenimentul constituia o evoluţie înfricoşătoare a situaţiei. Soldatul ştia exact câţi soldaţi apărau Schloss Itter, unde erau poziţionaţi, tipul şi numărul armelor şi chiar şi câtă muniţie deţineau – informaţii pe care, cu siguranţă, avea să le dezvăluie imediat trupelor Waffen SS pentru a-şi demonstra loialitatea. Ceea ce trebuie să fi fost mult mai grav, din punctul de vedere al lui Lee, era faptul că niciunul dintre ceilalţi soldaţi germani nu deschisese focul asupra fugarului în timp ce acesta se grăbea spre adăpostul copacilor. Însemna asta oare că aceeaşi idee zăcea şi în mintea camarazilor săi – de a găsi o cale pentru a se preda în faţa trupelor Waffen SS, pretinzând că fuseseră obligaţi să-i ajute pe americani pentru a evita un glonţ în ceafă?

Deşi nu cunoaştem exact cum a decurs discuţia pe care Lee trebuie să o fi avut cu Gangl după plecarea dezertorului – au fost învinovăţiri, acuzaţii, scuze? –, ştim că Gangl a reuşit să-l convingă pe Lee de loialitatea soldaţilor din Wehrmacht rămaşi din simplul fapt că tanchistul le-a permis germanilor să-şi păstreze armele. Dacă Lee ar fi avut cel mai mic dubiu referitor la încrederea inspirată de soldaţii germani rămaşi, el i-ar fi dezarmat imediat şi i-ar fi închis într-una dintre nenumăratele celule de la Schloss Itter. Şi, deşi nu putem spune cu siguranţă, este foarte posibil ca, după ce l-a convins pe Lee, Gangl să-şi fi petrecut o parte din timp

pentru a le reaminti soldaţilor săi că, dacă doreau o şansă mai bună de a supravieţui în următoarele câteva ore şi de a merge acasă la familiile lor, trebuiau să continue să rămână de partea aliaţilor.

După ce a rezolvat această problemă, Lee s-a confruntat aproape imediat cu o alta. După discuţia lor despre fuga soldatului german, Lee şi Gangl au urcat la ultimul etaj al donjonului, pentru a-l informa pe Schrader despre ceea ce se întâmplase şi pentru a urmări mai bine orice modificare a activităţii inamicului ce putea să rezulte din dezertarea caporalului german. Iar răspunsul nu a întârziat să apară: uitându-se prin binoclu, Lee a observat la scurt timp două arme înfricoşătoare – un tun antiaerian12 de 20 mm şi un altul de 88 mm – amplasate pe linia copacilor, la aproape opt sute de metri la nord-vest de castel13. Imaginea l-a făcut pe Lee să scrâşnească: focul rapid al armei de 20 mm era fatal pentru vehiculele neblindate şi pentru personal, iar 88-ul avea reputaţia teribilă şi binemeritată de distrugător al tancurilor aliate. Dar ceva şi mai rău urma să se întâmple. Gangl l-a atenţionat pe Lee, indicându-i sudul drumului Ittererstrasse, spre Hopfgarten: o coloană de camioane militare ieşea din oraş, îndreptându-se în direcţia castelului. După ce au depăşit intersecţia cu Ittererstrasse, vehiculele s-au oprit şi au început să debarce trupe, ai căror soldaţi au alergat imediat să se adăpostească în pădurea de la baza dealului. Mărind imaginea prin binoclu, Lee a văzut cu uşurinţă că soldaţii care săreau prin spatele camioanelor purtau uniforma de camuflaj caracteristică trupelor Waffen SS14. Tanchistul a estimat că numărul nou-sosiţilor era între 100 şi 150, iar Schrader i-a atras atenţia că două dintre camioane purtau însemnul cu pumnul strâns al Diviziei 17 Panzer-Grenadier SS.

Deşi apariţia 88-ului şi a camioanelor cu trupe nu era, cu siguranţă, un eveniment pozitiv, Lee şi cei doi ofiţeri germani au fost de acord că acest aspect putea explica de ce castelul nu fusese încă atacat în forţă. Soldaţii inamici din pădurea aflată de-a lungul schlossweg şi de pe creasta paralelă dinspre est erau probabil doar elemente de recunoaştere, însărcinate să testeze apărarea castelului, în timp ce aşteptau sosirea grupului principal de asalt. Deşi exista o mică şansă ca 88-ul şi soldaţii Waffen SS nou-sosiţi să fie desfăşuraţi pentru a ţinti Divizia 36 Infanterie, mai degrabă decât pentru a ataca Schloss Itter, ofiţerii au presupus – corect, deşi nu aveau să ştie asta pentru o vreme15 – că trupelor Waffen SS li se ordonase, în mod clar, să elimine VIP-urile franceze şi pe protectorii lor germani şi americani. Astfel, Lee, Gangl şi Schrader şi-au dat seama că inamicul nu avea să piardă multă vreme înainte de a lansa un atac general asupra castelului.

Realizând că 88-ul şi contingentul mare de trupe Waffen SS constituiau o ameninţare serioasă pentru trupele americane care înaintau dinspre Kufstein, aşa cum erau şi pentru garnizoana de la Schloss Itter, Lee a înţeles că era necesar să emită o avertizare. Dar cu staţia radio de pe *Besotten Jenny* nefuncţională aceasta se defectase, la un moment dat, între Worgl şi castel întrebarea era cum ar fi putut să facă acest lucru. Spre surprinderea lui, Schrader a avut un răspuns simplu: să încerce prin telefon. Ofiţerul a adăugat că aparatul din camera ordonanţei de la parter era conectat direct la centrala telefonică din Worgl şi că, atât timp cât liniile nu erau tăiate, ar fi trebuit să fie posibil să stea de vorbă cu cineva care le putea da de ştire americanilor. Gangl a sugerat să-i sune pe Alois Mayr şi pe Rupert Hagleitner, aflaţi la hanul Neue Post; cine altcineva

ar fi putut să contacteze mai repede forţele americane decât liderii rezistenţei austriece? Lee a fost de acord imediat şi i-a spus lui Gangl să-i aducă telefonul.

În câteva minute, ofiţerul din Wehrmacht a luat legătura cu Mayr, care i-a promis că le va transmite informaţiile primilor americani pe care-i va întâlni. Apoi, ştiind că Schloss Itter urma să aibă nevoie de toţi apărătorii de care putea dispune, Lee le-a ordonat sublocotenentului Wegscheider şi caporalului Linsen să vină la castel cât de repede puteau. Cei doi bărbaţi au sărit imediat într-un kubelwagen şi s-au repezit spre Itter, însoţiţi de Hans Waltl, un băiat în vârstă de şaptesprezece ani, singurul membru al rezistenţei de care Mayr şi Hagleitner credeau că se pot dispensa. Cei trei au avut nevoie de patruzeci şi cinci de minute pentru a parcurge ceea ce ar fi trebuit să fie un drum de douăzeci de minute pe timp de pace, fiind nevoiţi să facă mai multe ocoluri pe drumuri nepavate, pentru a evita blocajele rutiere ale trupelor Waffen SS de pe drumurile principale de ieşire din Worgl. Făcând o buclă la nord de castel şi apropiindu-se apoi dinspre capătul de nord-est al Ittererstrasse, cei trei au evitat cea mai mare parte a trupelor care se deplasau pe poziţii între Hopfgarten şi castel. Apoi Wegscheiderhotărând că bravada era singurul lucru care-i putea ajuta să treacă de trupele SS adunatei-a spus lui Linsen să folosească claxonul kubelwagenului în timp ce treceau în viteză prin Itter, parcurgând astfel ultimele câteva sute de metri din drumul de acces către casa porţii. Soldaţii s-au aliniat pe marginea drumului, aparent înghiţind înşelătoria, iar Wegscheider şi însoţitorii săi au ajuns nevătămaţi la intrarea pe drumul de acces către castel. Abandonând maşina, cei trei au alergat pe ultimii metri către casa porţii, unde Gangl – care coborâse pentru

a-i avertiza pe Basse şi pe ceilalţi GI despre sosirea lor – i-a întâmpinat cu un zâmbet de uşurare.16

Odată încheiate felicitările grăbite, Gangl le-a cerut nou-veniţilor să-l urmeze la donjon, unde aceştia au luat poziţie alături de camarazii lor. În timp ce traversa sala mare, Gangl a realizat că toţi francezii se aflau în curtea din spate, în ciuda ordinelor lui Lee de a rămâne în interior – Daladier şi Jouhaux se plimbau în jurul perimetrului, arătând de parcă nu ar fi avut nicio grijă pe lume; Mabire, Reynaud şi familia Cailliau îşi făceau reciproc fotografii lângă fântâna centrală; Clemenceau, Gamelin şi Borotra erau adânciţi într-o discuţie lângă uşa care ducea spre clădirea centrală, iar Augusta Bruchlen tocmai ieşea din sala mare17. Chiar şi soţia şi copiii lui Schrader se aflau afară, bucurându-se de soarele de dimineaţă şi respirând aerul de munte.

Deşi nu ştim ce a simţit Gangl în legătură cu modul în care sfidau francezii ordinele lui Lee sau despre felul cavaleresc în care ignorau propria siguranţă, orice reproş ar fi intenţionat să le facă a devenit complet inutil în momentul în care un obuz de 88 mm a lovit latura de vest a etajului al treilea al donjonului, distrugând camera lui Gamelin şi generând o ploaie de pietre, cioburi şi bucăţi de mobilier. Aproape imediat, pădurea din jurul castelului a fost cuprinsă de un infern de focuri de arme automate şi de puşti; gloanţele au lovit zidurile castelului şi au smuls ferestrele din ramele lor. Apoi, tumultului general i s-a adăugat şi tunul de 20 mm din nord-vest, tuşind proiectile de mărimea pumnului care explodau la impactul cu donjonul, deschizând în zidurile de piatră găuri de mărimea unor farfurii.

Era ora zece şi câteva minute, iar bătălia pentru Schloss Itter începuse furibund.

Când tirul se pornise, Art Pollock şi Al Worsham stăteau ghemuiţi în spatele tancului *Besotten Jenny*, fumând câte o ţigară şi privind pe ambele laturi ale vehiculului în direcţia drumului de acces şi a satului Itter. Cei doi infanterişti ieşiseră pentru a-i asigura securitatea lui Bill Rushford, care se afla în interior, concentrându-şi atenţia în încercarea de a repara staţia radio SCR-528 a tancului Sherman. Abia înregistraseră sunetul proiectilului de 88 mm, care lovise în zidul donjonului, când tancul a fost săltat violent din spate, de pe suspensii, mişcarea fiind însoţită de un zdrăngănit metalic într-atât de puternic, încât aproape că i-a asurzit.

Cei doi bărbaţi au ştiut instinctiv că tancul Sherman fusese lovit de un proiectil antitanc, o percepţie întărită imediat de flăcările care au izbucnit prin grilajul de acces la motor de deasupra platformei din spatele lui *Besotten Jenny*. Cu acelaşi gând în minte – acela de a se îndepărta de tanc înainte de a fi prăjiţi cei doi soldaţi au urmat ceea ce părea, la momentul respectiv, cea mai rapidă cale de scăpare: au sărit peste balustradele joase care mărgineau calea de acces şi au alunecat uşor în şanţ – Pollock pe partea de est a drumului, iar Worsham spre vest.18

Străduindu-se să-şi menţină echilibrul pe panta înşelătoare şi temându-se că în orice moment trupele inamice ar fi putut ieşi dintre copacii aflaţi nu departe, Pollock, care avea o înălţime de un metru nouăzeci, se uita cu disperare după un adăpost, când l-a auzit pe Worsham strigând:

— Pollock, Pollock, ai murit?

— Cum dracu’ aş putea să-ţi răspund dacă aş fi mort? i-a răspuns infanteristul. La dracu’, nu sunt mort!

— Treci pe sub pod şi urcă pe partea cealaltă. Sunt chiar aici, a strigat Worsham.

Pollock s-a repezit prin deschizătură, găsindu-l pe puşcaş pe partea cealaltă. împreună, cei doi bărbaţi s-au grăbit stângaci spre ieşirea de urgenţă, lovind în uşă şi strigând până când aceasta a fost deschisă spre interior, suficient cât să se poată strecura amândoi. Spre uimirea lor, omul care le deschisese poarta era Rushford, cel pe care-l crezuseră mort.19

Faptul că mecanicul conductor al lui *Besotten Jenny* se afla încă printre cei vii era aproape un miracol. Acesta stătea în picioare în interiorul vehiculului, cu faţa spre aparatul de radio, aflat în raftul său din spatele turelei, când proiectilul – cel mai probabil tras de tunul Pak 40 de 75 mm pe care Lee şi ceilalţi îl văzuseră ceva mai devreme pe creasta paralelă din partea de est a castelului – lovise în partea stângă a carcasei superioare a tancului Sherman, la jumătatea distanţei dintre inelul turelei şi grupul central de roţi de susţinere. Proiectilul perforant lovise în unghi, făcând o gaură de mărimea pumnului în blindajul lateral de 38 mm al tancului, şi se îndreptase spre colţul din stânga spate al compartimentului echipajului, la doar câţiva centimetri de piciorul drept al lui Rushford. Ratând cu puţin rezervorul de combustibil din stânga, proiectilul se înfipsese în motorul V8 al lui *Besotten Jenny*, distrugându-l complet şi declanşând un incendiu. Uimit pentru moment, dar nevătămat în mod miraculos, Rushford ezitase o clipă înainte de a deschide trapa încărcătorului şi de a se cocoţa pe turelă. În timpul acesta, Pollock şi Worsham trecuseră deja dincolo de zid şi coborâseră în şanţ; Rushford alesese un traseu de scăpare diferit. Lăsându-se în jos de pe turelă până pe muchia îngustă din lateralul carcasei, el sărise pe una dintre coloanele înguste care susţineau balustrada aflată pe una dintre laturile drumului de acces şi alergase pe bârna de lemn câţiva

metri în direcţia casei porţii. Odată scăpat de pericolul focului, Rushford sărise pe drum, alergase spre poarta din faţă – pe care Basse o deschisese pentru el – şi trecuse de ea exact în momentul în care combustibilul tancului Sherman explodase, transformând vehiculul într-un infern de flăcări şi detonând muniţia mitralierei.20

Dispariţia în flăcări al lui *Besotten Jenny* i-a luat prin surprindere pe foştii prizonieri francezi, care încă se adăposteau în curtea din spate. Reynaud a strigat la Christiane Mabire şi la Augusta Bruchlen, spunându-le să conducă în pivniţă familiile Cailliau şi Schrader. În timp ce se deplasa, Mabire a observat că soţia lui Schrader sângera din câteva mici tăieturi de pe frunte şi de pe gât. Pe când grupul alerga spre clădirea principală – urmat de Daladier şi de Jouhaux –, tânăra femeie germană le-a spus că, atunci când începuse tirul, ea se aruncase deasupra copiilor şi, aproape instantaneu, fusese lovită de o cascadă de pietre desprinse de tirul german din parapetul alăturat.21 Grăbindu-se în sala mare, Mabire şi Bruchlen – care fuseseră la rândul lor lovite uşor de pietre – i-au adunat în faţa şemineului pe francezii care se ascunsesem în spatele mobilierului, apoi s-au îndreptat cu toţii spre uşa care ducea în pivniţă.22

În curtea din spate, patru dintre cei şase francezi care, cu doar câteva momente în urmă, se bucurau calmi de soarele dimineţii, se adunaseră sub parapetul zidului înconjurător, purtând o discuţie remarcabil de calmă şi de civilizată despre ce ar fi trebuit să facă în continuare. Faptul că bărbaţii nu erau prea deranjaţi de gloanţele inamice care loveau zidurile din jurul lor nu era surprinzător: cu toţii serviseră în armata ţării lor, trecând prin luptă într-o măsură mai mare sau mică. Faptul că ei fuseseră de acord unanim să încalce ordinele lui Lee cu

privire la implicarea în luptă nici nu era surprinzător, având în vedere că fiecare dintre ei avea o puternică voinţă, ca să nu spunem mai mult. Altfel, cel de-al doilea proiectil antitanc care a lovit în muribundul *Besotten Jenny* i-a pus în mişcare şi fiecare s-a grăbit să ia armele pe care le scoseseră din camera de armament a castelului cu o zi înaintea atacului. Reynaud, la fel de hotărât ca de obicei, a ştiut imediat ce are de făcut:

Imediat am înţeles că, în timp ce tancul ardea, atacatorii puteau pătrunde în curte din cealaltă parte, traversând podul care făcea legătura cu versantul muntelui. Am fugit în castel, mi-am luat puşca din cufăr23 şi am coborât în curtea din faţă, unde am văzut câţiva soldaţi. Calm, Clemenceau se poziţionase deja, într-o nişă, în caz că atacatorii doreau să captureze tancul, apoi eu m-am aşezat lângă el.24

Gamelin şi Borotra au apărut imediat după aceea, însoţiţi de La Rocque. Cei trei li s-au alăturat imediat lui Reynaud şi Clemenceau în curtea din faţă, în spatele parapetului, şi au început cu toţii să tragă cu entuziasm – chiar dacă oarecum la întâmplare – spre micul han şi spre copacii din partea de sud a şanţului.25

Când francezii au revenit în curte, după ce îşi luaseră armele, Gangl le-a ordonat lui Wegscheider şi Linsen să li se alăture camarazilor lor de la etajele superioare ale donjonului şi să-şi îndrepte tirul spre orice soldat din Waffen SS care ar fi încercat să ajungă la baza zidului fundaţiei. Când cei doi germani au plecat, Lee a trecut în fugă pe lângă ei şi s-a ghemuit lângă Gangl. După ce şi-a tras răsuflarea, Lee i-a făcut un semn ofiţerului german să-l urmeze, apoi s-au îndreptat împreună spre poarta castelului, către scările care duceau în curtea din faţă. Coborând în fugă scările de piatră, cei doi bărbaţi au ajuns

în partea din spate a curţii şi s-au adăpostit în spatele zidului. Observându-l pe bătrânul francez aflat la doar câţiva paşi de zid, Lee a surprins privirea lui Gangl şi, arătând spre Reynaud şi spre ceilalţi francezi, a zâmbit amar.

În timp ce Lee şi Gangl meditau la vederea celor cinci faimoşi fii ai Franţei împroşcând gloanţe cu atâta înverşunare, uşa din spatele casei porţii s-a deschis brusc şi Basse, Seiner şi Pollock au intrat ghemuindu-se. După ce i-a făcut un semn lui Seiner să rămână lângă uşă, Basse a purtat o scurtă discuţie cu Pollock, care a aprobat din cap şi s-a îndreptat apoi spre colţul de est al casei porţii. La un semn al lui Lee, Basse s-a apropiat, având grijă să rămână ghemuit sub nivelul zidului. Aplecându-se mai mult pentru a se face auzit peste zgomotul tirului armelor MP-40 ale francezilor, tânărul ofiţer mecanic a explicat că, deşi soldaţii din casa porţii începuseră să aştearnă o perdea de foc defensiv imediat după ce *Besotten Jenny* fusese lovit prima dată, fumul dinspre tancul care ardea intens se îndrepta spre ei, obturând vederea spre drumul de acces şi spre inamic, care putea să vină pe acolo. Intenţia lui Basse era să-l plaseze pe Pollock la etajul superior al castelului, de unde spera să aibă o linie de tragere mai bună, fără fum, spre drumul de acces.

În timp ce Lee şi Basse discutau, Reynaud şi-a mutat poziţia mai aproape de casa porţii. Gândindu-se că bătrânul politician avea să fie mult mai expus focului inamic în noua sa poziţie, Lee a decis să-i facă semn lui Seiner să-l tragă înapoi, însă Gangl, care observase la rândul său pericolul, s-a ridicat şi s-a îndreptat spre Reynaud. În graba sa de a-l opri pe francez, ofiţerul german a început să alerge aproape complet ridicat şi, după ce a parcurs circa trei metri, s-a rostogolit pe pietrele

din pavajul curţii într-un salt ciudat, cu şapca sărind la câţiva paşi în faţa lui. Seiner, care privea din poziţia sa din spatele uşii casei porţii, a crezut la început că ofiţerul se împiedicase. Dar, când sângele i-a ţâşnit din cap aproape imediat, a devenit evident că Sepp Gangl, un om valoros care supravieţuise iadului de la Stalingrad şi furtunii din Normandia, fusese lovit de glonţul unui lunetist.26

Deşi uimit de moartea subită a neaşteptatului său aliat, Lee nu a avut timp să-l plângă. Focul armelor mici ale inamicului creştea în intensitate şi câteva obuze de 88 mm au lovit zidul de nord. Ţipând ca să se facă auzit, Lee i-a spus lui Basse să apere casa porţii cât de mult timp putea, apoi să-şi retragă oamenii în clădirea principală. Arătându-i apoi că el se va duce în vârful donjonului pentru a-şi face o idee mai clară despre ceea ce se întâmpla, Lee a pornit către treptele de piatră.

În cealaltă parte a curţii, opus lui Basse, Pollock era pe punctul de a se confrunta cu propriile probleme. Tânărul infanterist se mutase în ceea ce credea că ar putea fi o poziţie relativ sigură, în spatele parapetului zidului din partea de est a casei porţii, apoi dăduse năvală spre partea cealaltă a curţii, pentru a urca în donjon. Aşezându-şi arma pe marginea zidului, Pollock începuse să privească peste parapet în căutare de ţinte, când văzuse capul lui Lee deasupra treptelor.

Exact când s-a întors, o rafală inamică pornită de pe creasta din estul castelului – aflată mult în stânga sa – l-a obligat să se trântească pe burtă.27 în timp ce gloanţele loveau zidul de lângă el, Pollock s-a ghemuit în colţul din spate al casei porţii şi i-a strigat lui Basse că trupele Waffen SS începuseră să se deplaseze în sus, pe panta abruptă din partea de nord a castelului. Fiind sigur că principalul efort al inamicului avea să se îndrepte

împotriva casei porţii şi nefiind dispus să renunţe la niciunul dintre soldaţii care o păzeau, Basse s-a întors spre Reynaud. Strigând ca să se facă auzit în răpăitul infernal al armelor, tânărul ofiţer i-a ordonat francezului să-l ia pe Clemenceau şi să se îndrepte împreună spre partea cealaltă a castelului, pentru a întări apărarea din acea zonă.

Cei doi francezi s-au grăbit spre baza aceleiaşi scări de piatră pe care tocmai o urcase Lee şi au luat-o la fugă în sus. Reynaud îşi amintea mai târziu:

Am alergat în cealaltă parte a castelului pentru a apăra zidul împrejmuitor, deşi terenul de acolo era foarte abrupt. Un tânăr patriot austriac (Hans Waltl), care purta o brasardă cu roşu şi alb, s-a dovedit foarte activ. Locotenentul din Wehrmacht (Wegscheider), cu binoclul la ochi, ne arăta ţintele în care să tragem. îmi pare rău, dar nu pot să confirm dacă am doborât vreun inamic.28

Din fericire, apărarea castelului Schloss Itter nu se baza doar pe priceperea lui Reynaud de a mânui un MP-40. Wegscheider, Waltl şi Clemenceau trăgeau şi ei, iar soldaţii din Wehrmacht aflaţi în donjoncomandaţi de Lee cu ajutorul lui Schräder, Dietrich, Höckel şi Blechschmidtândreptau un tir mult mai precis asupra trupelor SS care atacau dinspre nord, vest şi est. Basse şi soldaţii din interiorul şi din jurul casei porţii – ajutaţi de Borotra, Gamelin şi de La Rocque – au acoperit şi ei partea lor, deşi Basse devenise conştient de faptul că muniţia începuse să se împuţineze vizibil. La nivelul superior al casei porţii, McHaley aproape terminase toate benzile cu 1 300 de cartuşe de calibrul 30 pe care le luase mai devreme din *Besotten Jenny*. Gloanţele erau din ce în ce mai puţine şi pentru puştile Mi ale infanteriştilor, şi pentru BAR-ul lui Pollock, şi pentru automatele M³ ale celor trei tanchişti. De

La Rocque şi Gamelin mai aveau doar câte unul sau două încărcătoare de treizeci şi două de cartuşe pentru MP-40, iar arma lui Borotra era goală. După ce i-a avertizat pe toţi apărătorii casei porţii să-şi păstreze muniţia cât mai mult timp posibil, Basse i-a făcut semn vedetei de tenis franceze să se apropie şi i-a spus să-l informeze pe Lee despre starea muniţiei.

Borotra, aplecat atât cât îi permitea statura, a aprobat din cap şi a luat-o la fugă pe treptele de piatră. Alergând în zigzag de-a lungul terasei, el a ajuns nevătămat în sala mare şi – deloc surprinzător – fără să fi obosit. Când era pe punctul de a urca scările interioare în căutarea lui Lee, tanchistul însoţit de Schräder şi de câţiva dintre soldaţii „îmblânziţi” din Wehrmacht s-a repezit pe uşă, îndreptându-se spre curtea mică din colţul de nord-vest al castelului, în timp ce proiectilele din tunul antiaerian de 20 mm al inamicului, amplasat la nord-vest, loveau zidul exterior deasupra uşii. În timp ce Lee le indica poziţii noi oamenilor săi de la parter, care, a presupus Borotra, deveniseră prea expuşi în curte, jucătorul de tenis i-a transmis rapid mesajul lui Basse.

Lee a înţeles cu tristeţe că toată lumea era pe cale să rămână fără muniţii şi, pe când se pregătea să spună ceva, sunetul strident al telefonului din camera ordonanţei a pătruns cu ecou prin pereţii camerei cavernoase.

După ce a decis să continue drumul spre Schloss Itter fără sprijinul infanteriei şi al blindatelor, maiorul John Kramers a plecat grăbit cu cele două jeepuri ale sale slab înarmate. Acestea au rulat de-a lungul malului sudic al râului Inn, observând ocazional trupele germane înarmate în pădurile care mărgineau şoseaua, dar, spre surpriza americanilor, fără să întâlnească blocaje rutiere sau să întâmpine rezistenţă. După cum îşi aminteşte Meyer Levin:

„Am fluierat pe ultimii treizeci de kilometri spre Worgl, care încă nu fuseseră exploraţi de ai noştri, şi, când am ajuns şi am văzut un tanc al Statelor Unite amplasat acolo, am respirat uşuraţi” 29.

Tancul, desigur, era un *Boche Buster*. Bill Elliot şi echipajul său erau nerăbdători să primească orice fel de întăriri, de când Lee îi lăsase la Worgl, cu o seară înainte, pentru a păzi podul. Nu e foarte clar dacă tanchiştii au avut impresia că ambele jeepuri – din care unul nu ducea decât reporteri – constituiau singurele întăriri. În orice caz, Kramers era ofiţer, iar când a cerut un raport asupra situaţiei, Elliot i-a spus că fusese o noapte tensionată, dar lipsită de evenimente. Echipajul îşi parcase tancul Sherman între două clădiri, la vreo cincisprezece metri distanţă de pod, fiind astfel ascuns vederii şi, în acelaşi timp, capabil să observe în jur. Soldaţii auziseră traficul intens de vehicule inamice care se deplasau prin oraş şi, odată cu ivirea zorilor, văzuseră camioane şi trupe în marş care ieşeau din W6 rgl spre sud, pe drumul care şerpuia printre munţi spre intersecţia cu Neiderau. Nicio unitate inamică nu încercase să traverseze podul, a adăugat Elliot, iar oamenii lui nu trăseseră niciun foc – şi nici cei zece partizani austrieci care rămăseseră de pază împreună cu ei.

Când Kramers a întrebat despre situaţia de la Schloss Itter, Elliotarătând spre castelul care abia se vedea deasupra crestei de la nord-est – i-a spus că el şi oamenii lui auziseră un foc intens de arme mici şi, ocazional, de artilerie şi presupuseseră, după fumul negru şi gros, că tancul lui Lee fusese distrus. În timp ce Kramers, Levin şi ceilalţi şi-au îndreptat binoclurile spre castel pentru a vedea coloana de fum, câteva obuze au lovit zidul nordic al fundaţiei structurii. Când ofiţerul de guvernământ militar a

întrebat dacă fuseseră în stare să ia legătura cu Lee, Elliot i-a răspuns că nu mai avuseseră contact radio chiar dinainte ca *Besotten Jenny* să fie, aparent, distrus. Kramers i-a întrebat atunci dacă exista vreo altă cale de comunicare cu izolatul castel, iar unul dintre partizanii lui Ruperi Hagleitner i-a răspuns că legătura telefonică de la primărie putea fi încă funcţională. Lăsându-i pe Elliot şi pe oamenii lui cu *Boche Busterul*, Kramers, Levin, Gris.

Cuckovic, Lutten şi Schwab au sărit în vehiculele lor şi, cu un partizan aşezat pe capota jeepului din frunte arătându-le drumul, s-au îndreptat spre centrul oraşului Worgl.30

Rulând pe străzile goale, mărginite de clădiri pe care fluturau steaguri albe, jeepurile au ajuns la primărie în câteva minute. Grăbindu-se înăuntru, bărbaţii s-au îngrămădit în jurul unei mici cabine telefonice înghesuite sub scară şi au aşteptat cu teamă timp de câteva momente, până când tânărul partizan a format numărul. Spre surpriza şi uşurarea lor, Lee a răspuns aproape imediat. Kramers a luat telefonul, s-a prezentat şi a întrebat despre situaţia de la castel. După ce i-a transmis lui Kramers că apărătorii castelului mai aveau periculos de puţină muniţie, Lee a adăugat:

— Ne bombardează intens! Ascultă, mai bine ai trimite câţiva băieţi încoace, urgent.

Înainte să poată pune mai multe întrebări, Kramers a auzit o explozie şi legătura s-a întrerupt.31

Deşi era conştient că Lee şi oamenii săi aveau nevoie de ajutor imediat, Kramers ştia şi că, fără o susţinere semnificativă, el şi micul său grup nu puteau supravieţui călătoriei până la castel. În timp ce se întreba, cu voce tare, unde ar putea să găsească ajutorul necesar, Eric Schwab a dat buzna din stradă, strigând că o coloană

americană se îndrepta spre ei. Kramers şi ceilalţi s-au repezit afară exact când şase tancuri Sherman din batalionul 753 intrau în piaţa din faţa primăriei, urmate de semişenilate pline cu soldaţi ai Companiei E din regimentul 142 infanterie. Identificându-l rapid pe comandantul unităţii, căpitanul Joe W. Gill32.

Kramers i-a spus acestuia despre nevoia urgentă de a ajunge la Schloss Itter. Evident, Gill nu fusese informat de comandantul său de regiment cu privire la misiunea de salvare a lui Lee, aflat la Schloss Itter, nici despre promisiunea lui Lynch de a trimite forţa de eliberare, după cum îşi aminteşte Meyer Le vin:

— Ni s-a spus doar să ajungem în oraş pe drumul acesta şi să facem joncţiunea cu Divizia 103. Asta e misiunea noastră. N-am primit niciun ordin de a ne deplasa şi a ataca un castel, la declarat Gill)

— Cine trebuia să-ţi dea ordinul? (a întrebat Kramers)

— Colonelul Lynch.

— Unde se află?

— Tocmai ne-a părăsit. S-a întors înapoi pe drum.33

Întrucât Gill avea lucruri mai importante în minte decât să-l fugărească pe comandantul său de regiment pentru a-l întreba despre ceea ce tânărului conducător de companie i se părea, mai degrabă, o acţiune de salvare nesăbuită, el l-a desemnat pe unul dintre şefii săi de pluton, locotenentul-major Clifford J. Reinhard, să-i însoţească pe Kramers şi pe cei care îi erau alături. Apoi, Levi povesteşte: „An1 alergat după colonelul Lynch. Am ars zece kilometri într-un stil care l-ar fi încântat pe Darryl Zanuck şi l-am prins din urmă într-un nor de praf 34.

Deşi nu ştim cum a reacţionat Lynch la apariţia unuia dintre tinerii săi locotenenţi cu echipa lui Kramers în

remorcă sau aflând de la Reinhard cum că Gill nu era la curent cu nevoia de a-l ajuta pe Lee şi trupele sale, avem totuşi informaţia că, imediat, comandantul regimentului 142 l-a trimis pe Reinhard înapoi la Worgl, cu instrucţiuni pentru Gill. Comandantul Companiei E trebuia să lase suficienţi oameni pentru a securiza partea estică a oraşului, apoi trebuia să formeze o forţă de eliberare şi să se deplaseze la Schloss Itter, urmând Brixentalerstrasse prin Soll-Leukental şi luând-o spre Hopfgarten, după care în sus, către Itterertrasse. Compania G a căpitanului Carl R Matney, a spus Lynch, avea să avanseze spre castel dinspre nord, prin satul Mühital35. Câteva minute mai târziu, Lynch a alăturat misiunii şi Compania F, însărcinându-l pe căpitanul Glenn A. Goff să urmeze, cu oamenii săi, unitatea lui Matney36.

Alergând înapoi la Worgl, Reinhard i-a transmis lui Gill instrucţiunile lui Lynch, care prevedeau ca trei tancuri Sherman ale secţiei 1, Compania D – aceleaşi blindate care nu putuseră să traverseze podul alături de coloana lui Lee în ziua precedentă – şi *Boche Buştenii* lui Rushford să deschidă drumul către Schloss Itter. Un pluton de infanterişti avea să rămână la Worgl; celelalte trei, inclusiv cel al lui Reinhard, aveau să urmeze tancurile Sherman în semişenilate; iar cele două jeepuri ale lui Kramers aveau să constituie ariergarda.

Nevoia de a-l găsi pe Lynch şi de a organiza apoi coloana de eliberare presupunea ca Gill să nu poată părăsi Worgl decât pe la ora unu după-amiaza. În sfârşit în mişcare, coloana s-a deplasat pe străzile mărginite de steaguri albe şi de mulţimi în creştere de civili austrieci, care le urau bun venit soldaţilor – printre care se aflau şi multe tinere femei atrăgătoare, după cum nota Levin oferindu-le sticle de vin şi buchete de flori proaspete de

primăvară. Oricum, după ce au ieşit din Worgl, americanii au întâlnit şi altfel de personaje. Levin îşi aminteşte: „Germanii (soldaţi) au început să iasă din pădure. Unii erau doar nişte băieţi de şaisprezece ani, care pretindeau că nu trăseseră niciodată cu arma. Apoi, mai erau şi bătrânii, câte doi, singuri, în grupuri, toţi mărturisind, desigur, că fuseseră forţaţi să intre în luptă împotriva voinţei lor" 37. Constituite în special din volksturm (miliţii de civili în vârstă), membri ai Tineretului Hitlerist şi trupe de rezervă din linia a doua sau a treia ale Wehrmachtului, multe dintre aceste grupuri au încercat să se predea în faţa infanteriştilor lui Gill, însă cu toţii au fost dezarmaţi şi trimişi spre lagărul de prizonieri care fusese pregătit la sud de Kufstein.

Însă nu toate trupele germane din Tirol erau gata să se predea. În timp ce oamenii lui Gill traversau zona de ferme dintre Worgl şi Soll-Leukental – la mai puţin de doi kilometri de locul de pornire –, au început să întâlnească oameni din Waflen SS care erau mult mai motivaţi şi, evident, mai doritori să lupte. Lunetiştii trăgeau focuri sporadice, iar mai târziu Levin nota: „Pe feţe au apărat vechile expresii tensionate. (Trapele americane) se deplasau cu grijă în spatele tancurilor căutând adăpost în teren. Nimeni nu dorea să fie lovit în această perioadă de după ultima zi de lupte" 38. Prudenţa militarilor era mai mult decât justificată, pentru că, în timp ce se dispersau pe ambele părţi ale Brixentalerstrasse, au fost mitraliaţi de focul a două MG-42, ascunse în buncăre făcute din buşteni şi saci de nisip, pe versantul dinspre sud. Deşi tancurile americane au redus la tăcere rapid mitralierele, cu obuze explozive, trupele Waffen SS au implicat infanteriştii cu foc intens de arme mici.39

În flancul stâng îndepărtat al coloanei, soldaţii din

plutonul lui Reinhard au trecut pe celălalt mal al Brixentaler Ache, pe un mic pod pietonal pe care l-au găsit intact. Acest lucru le-a oferit un avans de câteva sute de metri faţă de avanposturile Companiei G, care înainta spre sud-vest, de-a lungul drumului cu două benzi, paralel cu râul. Unitatea lui Matney întâlnise doar o rezistenţă sporadică de când părăsise ieşirile oraşului Worgl; într-adevăr, părea că o mare parte a trupelor Waffen SS din zona de la est de oraş îşi concentrase eforturile împotriva trupelor americane şi a vehiculelor care aveau intenţia evidentă de a se deplasa spre Hopfgarten. Acea forţă, constituită din grosul Companiei E a lui Gill şi susţinută de Compania F a lui Goff, se desfăşurase în partea sud-estică a văii dintre dealuri şi râu.40

În timp ce Reinhard şi oamenii săi se deplasau, într-o singură coloană, pe sub copacii aliniaţi pe malul râului, tânărul ofiţer se gândea, probabil, că traversarea râului Brixentaler Ache nu era cea mai bună idee pe care o avusese în ziua respectivă. Totuşi, făcând acest lucru, îi permisese plutonului să evite în mare măsură contactul cu inamicul şi, astfel, să avanseze destul de rapid în curba şerpuitoare a malului, în timp ce Compania E începuse să se îndrepte direct spre sud, de-a lungul drumului care ducea la Hopfgarten. Mai mult, caracteristicile pârâului care curgea spre nord-vest, pentru a se întâlni cu râul Inn – aveau să-l oblige pe ofiţerul de infanterie să se oprească: deşi abia dacă avea un metru adâncime, râul era foarte rapid şi întrerupt în mod constant de zone stâncoase şi mici cascade.41 încărcaţi cu arme, muniţie şi echipament personal, Reinhard şi oamenii săi probabil că nu reuşeau să-l traverseze în siguranţă.

În timp ce tânărul comandant de pluton îşi cântărea următoarea mişcare, câteva jeepuri care duceau soldaţii

din micul detaşament de recunoaştere al Companiei G au traversat câmpul din spatele lor şi s-au oprit. Îndreptându-se spre nou-sosiţi pentru a vorbi cu ei, Reinhard a observat că unul dintre oameni nu avea armă şi nici nu purta uniformă. Aruncând o privire spre mica insignă cusută pe jacheta de campanie, în stil britanic, a bărbatului, Reinhard a realizat că acesta era un reporter civil. Deşi tânărul ofiţer nu ştia pe atunci, bărbatul era un corespondent de război canadian-francez (şi viitor primar al oraşului Québec) 42, René Lévesque. Tânărul jurnalist, în vârstă de douăzeci şi şapte de ani pe atunci, îşi petrecuse ultimele câteva luni fiind ataşat pe lângă diverse unităţi ale armatei americane şi fusese martor la eliberarea lagărului de la Dachau. De câteva zile, el însoţea regimentul 142 infanterie şi alesese să i se alăture Companiei G în misiunea de salvare a castelului Schloss Itter.

Mai târziu, Lévesque îşi va aminti în memoriile sale43: când era pe punctul de a se prezenta în faţa oamenilor din Compania E, strigătul unui infanterist care acţiona ca observator al plutonului lui Reinhard a atras imediat atenţia tuturor către o apariţie stranie: un bărbat înalt, subţire şi cu aspect atletic – aparent un ţăran austriac, după îmbrăcămintea pe care o purta – se apropia „alergând într-un ritm liniştit, făcând jogging înainte de inventarea cuvântului. Fiind un amator de tenis, l-am recunoscut aproape imediat, îşi amintea Lévesque mai târziu. Era Borotra, un campion pentru eternitate. Respira sacadat şi ne-a spus că abia scăpase din castelul-închisoare din Itter, aflat la câţiva kilometri mai sus, pe drum” 44. Borotra, faimosul Basc zburător, evadase din nou de la Schloss Itter. Dar de data aceasta scopul său era mai presus de propria libertate, a spus el; acum trecuse

peste ziduri purtând cu el un mesaj şi un plan.

Deşi apelul telefonic al lui Kramers de la primăria din Worgl i-a făcut pe apărătorii castelului să înţeleagă că ajutorul se afla pe drum, acesta nu le-a îmbunătăţit situaţia. Muniţia era periculos de puţină, Gangl era mort, iar doi dintre soldaţii săi din Wehrmacht erau grav răniţi şi, deşi atacatorii Waffen SS nu reuşiseră să treacă de zidurile fortăreţei, ei îşi continuau atacul cu ceea ce Jack Lee va numi mai târziu „o deosebită vigoare".

Cam în acelaşi timp în care Reinhard îi transmitea comandantului Companiei E, Gill, instrucţiunile lui Lynch referitoare la formarea unei forţe de salvare, Lee realiza că urma să rămână fără opţiuni. Linia telefonică era ultima cale de comunicare a celor de la Schloss Itter cu exteriorul, iar aceasta fusese deteriorată înainte ca el să-i poată transmite lui Kramers orice informaţii despre amplasamentul, puterea sau armamentul trupelor Waffen SS atacatoare. Fără aceste informaţii, forţa de eliberare putea să piardă un timp preţios luptând cu inamici pe care ar fi putut să-i evite; de aceea, orice întârziere a înaintării americanilor făcea ca şansele de supravieţuire ale VIP-urilor de la Schloss Itter şi ale apărătorilor lor să fie tot mai mici.

În acest moment crucial, Jean Borotra a venit cu o propunere îndrăzneaţă – şi, foarte probabil, sinucigaşă. El ar fi putut trece dincolo de ziduri, croindu-şi drum până la primii americani, pentru a-i îndemna să se grăbească şi pentru a le arăta cea mai rapidă cale de a ajunge la castel. Când Lee a subliniat că şansele jucătorului de tenis de a străbate cordonul inamicului erau, în cel mai bun caz, foarte slabe, acesta i-a răspuns că tentativele sale anterioare de evadare i-au oferit o cunoaştere unică a terenului înconjurător şi a câtorva căi de a părăsi

neobservat castelul. El a prezis, încrezător, că va ajunge la americanii care înaintau „cât ai clipi”, iar Lee, în lipsa altor opţiuni, şi-a dat reticent acordul de a-l lăsa pe francez să încerce.

După ce s-a deghizat într-un refugiat austriac – echipament completat de o saltea zdrenţuită şi de un toiag noduros –, Borotra a aşteptat o scurtă încetare a focului şi s-a căţărat pe unul dintre zidurile cu parapet din partea de nord a castelului. După ce a sărit cam cinci metri până la pământ, s-a rostogolit cu uşurinţă şi în câteva clipe a fost din nou în picioare. Turele lui zilnice de antrenament îl menţinuseră într-o formă bună, aşa că s-a repezit să traverseze cei patruzeci de metri de teren descoperit, intrând în pădurea care mărginea castelul spre nord-vest, şi a început să coboare panta abruptă spre râu. După ce a evitat cu grijă câteva grupuri de oameni din SS, dintre care unii trăgeau în sus, spre castel, Borotra a ieşit dintre copaci la baza dealului şi s-a trezit faţă în faţă cu doi soldaţi care manevrau o mitralieră MG-42, amplasată astfel încât să poată trage în direcţia castelului, dar şi spre americanii care s-ar fi putut apropia din direcţia Sôll-Leukental45.

Fără îndoială la fel de uimiţi de apariţia subită a lui Borotra pe cât era francezul de a lor, cei doi soldaţi Waffen SS au oprit totuşi focul, aparent păcăliţi de deghizarea de „refugiat inofensiv” a jucătorului de tenis. El le-a întărit prima impresie, aplecându-se calm pentru a culege nişte „ierburi” şi îndreptându-se apoi către cel mai apropiat copac. Când i-a devenit clar că soldaţii nu-l mai considerau o potenţială ameninţare, el s-a dus spre malul unui pârâu mare şi, ţinându-şi salteaua şi toiagul deasupra capului, a intrat în apa adâncă până la brâu care curgea rapid. Deşi a alunecat o dată sau de două ori, şi-a păstrat echilibrul şi a

reuşit să treacă pe partea cealaltă. Urcând deasupra malului, el a privit înapoi către soldaţi, le-a făcut un semn prietenos, apoi a pornit spre Sôll-Leukental. De îndată ce s-a simţit în siguranţă, a început o alergare uşoară şi constantă care, în cele din urmă, l-a dus la Reinhard şi Lévesque.46

La câteva minute după întâlnire, Borotra vorbea cu Lynch, care îşi stabilise postul de comandă al regimentului într-o fermă, la numai câteva sute de metri distanţă, de unde putea vedea silueta castelului peste linia crestei din sud. După ce i-a transmis mesajul – cum că situaţia celor de la Schloss Itter era disperată şi aveau nevoie de ajutor imediat francezul şi-a prezentat planul: avea să îi conducă pe infanterişti înapoi la castel, pe drumul rapid care urca panta dinspre nord, să le arate toate poziţiile germane pe care le observase. Singura sa solicitare era aceea de a primi o uniformă americană şi o armă.

Echipat şi înarmat corespunzător, Borotra a condus plutonul lui Reinhard şi cea mai mare parte a Companiei G a lui Matney înapoi, peste câmpuri, spre Schloss Itter. După ce au eliminat mitraliera MG-42 şi pe cei doi servanţi ai săi, americanii au traversat pârâul – ajutaţi de frânghii – şi au început să urce panta abruptă, omorând încă doi oameni din SS şi capturând doisprezece, fără nicio pierdere din partea lor.47 Borotra deschidea drumul, hotărât să fie primul care ajungea la camarazii săi asediaţi în castel. Din păcate, această onoare nu avea să-i revină.

Când Compania E şi grosul Companiei G s-au întors spre sud, pe drumul spre Hopfgarten, rezistenţa care le întârziase pe drumul de ieşire din Worgl slăbise considerabil. Deşi, ocazional, se mai trăgea asupra ei, coloana a fost în stare să iuţească ritmul pe Brixentalerstrasse. După ce a ajuns la marginea localităţii

Hopfgarten, compania G s-a oprit să asigure oraşul, permiţându-i lui Gill şi Companiei sale să pornească spre nord, spre castel, pe abruptul şi îngustul Itterstrasse. Dar marşul era departe de a fi o plimbare. Militarii au întâlnit câteva blocaje rutiere bine apărate şi, la un moment dat, un tun antitanc montat pe un semişenilat a tras spre tancul Sherman din frunte, ratându-l. Apoi, unul dintre celelalte M4 a lovit rapid vehiculul german cu un proiectil perforant, ucigând cu tirul mitralierei de calibrul 30 echipajul care fugea.48 Dar Gill şi şeful său de batalion, care se afla lângă el, aveau o misiune de îndeplinit. În ciuda tuturor obstacolelor, ei şi-au grăbit oamenii în sus pe drum, atât cât era posibil. Meyer Levin îşi aminteşte: „Erau scurte izbucniri de foc, mitraliere, pistoale-mitralieră, ale noastre, ale lor… (Dar) tancurile au ajuns în sat (Itter). Au tras prelung cu mitralierele, iar de prin case au apărut câteva zeci de nemţi, cu mâinile ridicate. În câteva minute, americanii au străbătut oraşul6449

De îndată ce Borotra a dispărut dincolo de zid, Lee – întotdeauna pragmatic – a început să plănuiască ce ar fi putut să facă împreună cu detaşamentul lui tot mai redus dacă forţa de eliberare nu avea să ajungă la timp. Asigurându-se de acordul lui Weygand şi Gamelin – care se subordonaseră americanului în timpul luptei, în ciuda gradelor lor net superioare –, Lee a început să retragă apărătorii de pe ziduri şi să-i adăpostească, alături de francezi, în donjon. Tanchistul american, ajutat de ceilalţi ofiţeri germani şi de Schrader, a desfăşurat soldaţii şi pe francezii înarmaţi la ferestre şi în capul fiecăreia dintre scări.

În ceea ce-l priveşte, Daladier s-a sechestrat singur într-unul dintre dormitoarele de la etajul al doilea:

…doi dintre soldaţii germani care veniseră (cu Gangl)

ocupaseră poziţii la una dintre ferestre, cu puştile sprijinite de pervaz. Ei îi ţinteau (pe soldaţii SS) care trăgeau spre castel de la câteva sute de metri depărtare, aflaţi lângă centrala electrică, la marginea pădurii. Aceştia răspundeau cu foc de arme. Am profitat de puţinele momente de acalmie pentru a schimba câteva cuvinte cu unul dintre apărători. Acesta mi-a spus în germană că erau polonezi. Când le-am spus că eram francez, unul dintre ei a început să-mi strângă mâna, iar celălalt a scos o sticlă din haină şi mi-a oferit să beau. Era o sticlă de Femet Branca. Unde naiba o găsise? Am băut un pic. Era foarte rea. Ei au râs şi mi-au spus că Hitler era kaput.50

Jos, pe drumul de acces, o echipă de militari din Waffen SS tocmai relua asaltul. În timp ce unul dintre ei se aşeza în poziţie pentru a trage o lovitură de panzerfaust în poarta din faţă, zgomotul armelor automate şi al tunurilor de pe tancuri, venind din spatele lor, din sat, tocmai semnaliza o schimbare radicală a situaţiei tactice. În câteva secunde, cei din SS s-au evaporat în pădure, exact când *Boche Busterul* se oprise în capătul dinspre sat al drumului de acces. Apariţia sa l-a făcut pe noul prieten al lui Daladier să se oprească din râs, să arate spre fereastră şi să strige: „Panzer!” 51 Era puţin după ora patru după-amiaza.

În câteva minute, fericiţii apărători ai casteluluiamericani, francezi şi germani – au ieşit în curtea din faţă, dincolo de porţi şi de carcasa încă fumegândă a lui *Besotten*

Jenny, îndreptându-se spre oamenii şi vehiculele forţei de salvare. În timp ce un mic camion – care-i aducea pe Rupert Hagleitner, pe câţiva dintre luptătorii săi din rezistenţă şi pe Andreas Krobot – mia pe drumul de acces, Lee îi mulţumea lui Gill pentru că sosise într-un stil demn

de Vestul Sălbatic: exact la ţanc. Lee şi Basse s-au îndreptat spre Elliot, care se apleca nonşalant afară din *Boche Buster*. Prefăcându-se iritat, Lee l-a privit în ochi pe tânărul tanchist şi i-a spus simplu: „Ce te-a reţinut atât?”

CAPITOLUL 8

URMĂRI

În timp ce infanteriştii căpitanului Joe Gill stabileau rapid un perimetru defensiv în jurul castelului Schloss Itter, George Lynch, comandantul regimentului 142 infanterie, i-a ordonat lui John Kramers să-i bage înapoi, în curtea din faţă a castelului, pe agitaţii şi vorbăreţii francezi şi pe prizonierii-numere eliberaţi. Mulţimea fericită s-a strecurat prin portalul casei porţii. Meyer Levin şi René Lévesque treceau pe la fiecare pentru a aduna impresii, în timp ce Eric Schwab îi fotografia pe civili şi pe soldaţi.

Foarte obosit, Jack Lee s-a îndreptat către Lynch, pe care l-a salutat, şi, gesticulând către prizonierii francezi şi mulţumindu-le cu voce tare lui Zvonko Cuckovic şi Andréas Krobot pentru cursele lor curajoase, a spus:

— Ia-i colonele, îţi aparţin.1

Lynch a zâmbit şi s-a pregătit să-i răspundă, dar Cuckovic, observându-l pe Kurt Siegfried Schrader în uniforma sa de Waffen SS, a scos un strigăt şi s-a repezit spre ofiţerul înmărmurit, ca şi cum ar fi dorit să-l atace. Krobot a sărit între cei doi bărbaţi, oprindu-l pe meseriaşul croat şi explicându-i că germanul ajutase la protecţia VIP-urilor franceze „cu propria viaţă” 2. În timp ce Cuckovic, un pic mai liniştit, se dădea la o parte, Schrader s-a apropiat de Lynch. Salutându-l mult mai respectuos decât o făcuse Lee, germanul i-a spus că are plăcerea să-i predea oficial pe foştii prizonieri francezi, care se aflaseră „sub protecţia sa”.

Protejarea VIP-urilor eliberate era, desigur, o prioritate şi pe lista lui Lynch – în zonă încă se mai aflau unităţi inamice înarmate, mai ales că nu fusese declarată nicio încetare a focului –, care primise ordine de la general-maiorul McAuliffe să-i transfere pe foştii prizonieri, cât de repede putea, la postul de comandă al Diviziei 103 Infanterie din Innsbruck. Prin intermediul lui Kramers, Lynch le-a spus francezilor să revină în camerele lor, să împacheteze numai ceea ce puteau căra într-un bagaj de mână şi să se adune în sala mare a castelului, în timp ce el se ocupa de organizarea primei etape a călătoriei lor spre Franţa.

Deşi erau emoţionaţi fiindcă fuseseră salvaţi, francezii nu erau dispuşi să lase deoparte inamiciţiile, rivalităţile şi meschinăriile care caracterizaseră timpul petrecut de ei la Schloss Itter. Când au revenit în sala mare cu bagajele, câţiva dintre ei s-au folosit de ocazie pentru a-şi verbaliza plângerile în faţa lui Kramers. Meyer Levin nota: „Unii dintre ei au şoptit despre alţii că fuseseră foarte prietenoşi cu şeful german de la Itter, iar maiorul Kramer a observat cu subtilitate că, poate, unii dintre aceşti foşti prizonieri se bucurau la fel de mult să fie descătuşaţi din compania celorlalţi pe cât se bucurau să fie eliberaţi din captivitate” 3.

La rândul lui, Rêne Lévesque a fost tulburat de faptul că eliberarea nu făcuse nimic pentru a pune capăt animozităţilor personale dintre VIP-urile franceze. Când a intrat în sala mare pentru a-şi continua interviurile, tânărul corespondent canadian i-a găsit „aşezaţi în mici grupuri, părând foarte puţin dispuşi să vorbească între ei464. Lévesque a observat că Reynaud şi Daladier erau aşezaţi în colţuri opuse ale camerei, evitându-se reciproc cu atenţie.

În ciuda tensiunii evidente, tânărul reporter nu a putut rata şansa de a intervieva două personaje atât de respectabile. Nesigur, la început, pe care din cei doi domni să-l abordeze primul, Lévesque s-a hotărât să folosească o abordare pragmatică: respectând cronologia serviciului lor public, el a început cu Daladier.

„Bătrânul taur din Vaucluse" 5 slăbise puţin, dar încă era un client dur, deşi avea o privire ezitantă, ca şi cum s-ar fi temut de întrebări neplăcute. Pană acum avusese destul timp să se pregătească. „Domnule prim-ministru, am început eu după ce am fost prezentaţi în mod formal, v-ar deranja să împărtăşiţi cu noi câteva dintre gândurile la care timpul şi distanţa v-au dat, cu siguranţă, o şansă să reflectaţi?"

„Dragă domnule, mi-a răspuns el. Am, într-adevăr, multe lucruri de dezvăluit şi, mai presus de orice, foarte multe lucruri de pus la punct. Intenţionez să public o istorie completă de îndată ce mă întorc în Franţa. Dar aici, mă înţelegi, a spus el coborându-şi vocea, sunt urechi indiscrete, care aparţin unor indivizi pe care îi voi demasca în memoriile mele, aşa cum merită. Nu pot spune mai multe. „6

În mod evident, „bătrânul taur" intenţiona să-l facă pe Lévesque să înţeleagă că „urechile indiscrete" îi aparţineau adversarului său politic înverşunat, pentru că, imediat ce a terminat de vorbit, a aruncat ceea ce tânărul reporter numea „o privire criminală" în direcţia lui Reynaud, care stătea în cealaltă parte a camerei „afişând o indiferenţă totală" Când Lévesque l-a abordat pe Reynaud, pe care l-a descris drept „un tip mărunt, sec şi direct", a fost tratat în acelaşi fel ca şi în conversaţia cu Daladier.

Şi el avea multe de dezvăluit, spunea Reynaud, iar anumiţi oameni – aceeaşi privire criminală – ar face bine să

se păzească! Nu numai că nu erau în relaţii de a discuta (Daladier şi Reynaud), dar abia aşteptau să-şi sară la beregată unul altuia. Am considerat că e mai înţelept să mă mulţumesc cu o simplă declaraţie despre descoperirea noastră, fără alte comentarii.7

De îndată ce VIP-urile au fost pregătite, Kramers le-a condus jos, în curte, apoi au ieşit pe poarta din faţă şi pe schlossweg, unde Krobot şi fostele prizoniere-numere aşteptau cu valizele în mână. Soldaţii le-au încărcat bagajele într-un camion de două tone şi jumătate, care aştepta în faţa bisericii. Foştii prizonieri de la Schloss Itter s-au îmbarcat într-un şir de jeepuri care aşteptau – francezii fiind foarte atenţi, desigur, să se separe în aceleaşi mici grupuri pe care le formaseră pe durata prizonieratului. Înainte de ora şapte seara convoiul de vehicule a pornit spre Innsbruck, cu jeepul lui Kramers deschizând drumul şi un camion încărcat cu infanterişti din regimentul 142 pentru a le asigura securitatea.8

Francezii au rămas peste noapte în Innsbruck, fiind primiţi corespunzător şi fotografiindu-se alături de comandantul Diviziei 103, McAuliffe. La 6 mai, ei au fost conduşi dincolo de graniţa cu Germania, la Augsburg, şi în aceeaşi seară au cinat împreună cu comandantul Armatei a 7-a, Alexander Patch. Generalul american intenţiona iniţial să-i trimită acasă pe notabilii francezi cu avionul de la Augsburg, la bordul unui C-47 al forţelor aeriene americane, dar comandantul Armatei 1 Franceze, Jean de Lattre de Tassigny, a solicitat permisiunea de a prelua sarcina reîntoarcerii lor în Franţa. Patch a acceptat şi, pe 7 mai, foştii prizonieri au fost conduşi la cartierul general al lui de Lattre, la Lindau, pe malul german al lacului Constance.

La sosirea lor, Weygand, Borotra şi de La Rocque au

fost preluaţi imediat, iar comandantul Armatei 1 i-a anunţat că urmau să fie puşi sub acuzare în Franţa pentru activităţile lor „colaboraţioniste” Ceilalţi foşti prizonieri au fost trataţi cu o altă cină fastuoasă şi, în ziua următoare, au fost conduşi cu toţii, cu excepţia lui Daladier, la Strasbourg, unde s-au îmbarcat în avionul personal al generalului de Gaulle, cu destinaţia Paris. Taurul din Vaucluse a fost condus la Paris de fiul său, Jean, ofiţer în statul-major al lui de Lattre.9

Pentru Krobot şi foştii prizonieri-numere, drumul către casă ducea spre Est, nu spre Vest. După ce s-a asigurat că au trecut cu toţii printr-o examinare medicală generală şi s-au bucurat de câteva zile de mâncare bună şi paturi curate, prin grija armatei americane, Kramers i-a predat unui lagăr pentru persoane dislocate, aflat sub comanda Administraţiei Naţiunilor Unite pentru Eliberare şi Reabilitare.

Faptul că Zvonko Cuckovic a decis să nu îi însoţească pe foştii săi colegi prizonieri a fost rezultatul unui proces de gândire rapid. La câteva ore de la eliberarea sa de la Schloss Itter, croatul l-a convins pe ofiţerul de legătură francez Eric Lutten că trebuia să adune toate lucrurile personale pe care VIP-urile nu reuşiseră să le ia cu ele şi să aibă grijă ca articolele să le parvină în siguranţă proprietarilor lor, în Franţa. Zvonko s-a oferit voluntar pentru această misiune şi a primit un document de călătorie care-i permitea să însoţească lucrurile la Paris, stipulând totodată că trebuia să revină să le raporteze autorităţilor franceze din Austria până în data de 23 mai. El a făcut această călătorie, a revenit la timp şi, în câteva săptămâni, a fost repatriat în Iugoslavia.10

Pentru Jack Lee şi oamenii săi, urmările bătăliei de la Schloss Itter au fost mai degrabă ironice. Cei patru

infanterişti care luaseră parte la lupte – Pollock, Worsham, Petruckovich şi Sutton – au revenit la unitatea lor, care se regrupa în satul Itter. După ce a predat corpul lui Gangl preotului de la biserica St. Josef, Lee l-a trimis pe Basse cu *Boche Busterul* înapoi, la batalionul 23 tancuri. Imediat după ce *Besotten Jenny* a fost tractată, fără prea multă ceremonie, de un vehicul pentru recuperarea tancurilor, Lee şi cei patru oameni din echipaj, însoţiţi de supravieţuitorii germani „îmblânziţi", s-au urcat într-un camion, pentru a se întoarce la Kufstein. Acolo, oamenii din Wehrmacht care-şi riscaseră vieţile pentru a-i ajuta pe americani să-i apere pe prizonierii francezi au fost trimişi într-un lagăr de prizonieri pentru cercetare.

În orice caz, sfârşitul bătăliei de la Schloss Itter nu a marcat sfârşitul rolului castelului în istoria celui de-al Doilea Război Mondial. Comandantul George Lynch a transformat fortăreaţa în post de comandă al regimentului 142 infanterie şi, în următoarele douăzeci şi patru de ore, el a ajutat – în urma întâlnirilor cu Georg von Hengl – la semnarea unui acord local de încetare a focului şi, în cele din urmă, la predarea tuturor forţelor germane din Tirol. Ca urmare a capitulării necondiţionate a Germaniei, în dimineaţa zilei de 7 mai, Schloss Itter a devenit (deşi pentru mai puţin de douăzeci şi patru de ore) cartierul general provizoriu al forţelor de ocupaţie aliate din Austria.11

La câteva săptămâni după capitularea Germaniei, lui Basse şi lui Lee li s-au recunoscut meritele pentru acţiunile de la Schloss Itter. Primul a primit Steaua de Argint, iar celui de-al doilea i s-a acordat Distinguished Service Cross12 (Crucea pentru Servicii Deosebite). În citaţia lui se menţiona:

extraordinarul eroism în luptă în calitate de ofiţer

comandant al Companiei B din batalionul 23 tancuri, în vecinătatea localităţii Worgl, din Austria, şi la castelul Itter, în zilele de 4 – 5 mai 1945. Căpitanul Jack Lee, împreună cu un mic grup de soldaţi, s-a infiltrat în spatele liniilor inamice, demoralizând forţele de aici, a prevenit distrugerea a doua poduri importante şi a determinat predarea a 200 de soldaţi germani. La castelul Itter a găsit mai mulţi prizonieri francezi importanţi şi imediat a organizat apărarea, împreună cu soldaţii americani şi germani. În ciuda atacului fanatic al trupelor SS şi a unui intens baraj de artilerie, oamenii căpitanului Lee au rezistat până la sosirea trupelor aliate. Iniţiativa, curajul, îndrăzneala, imaginaţia şi calităţile deosebite de lider ale căpitanului Lee sunt în spiritul celor mai înalte tradiţii ale armatei şi Statelor Unitel3

Deşi bătălia de la Schloss Itter se poate să fi fost un moment de răscruce în vieţile multora dintre cei care au luat parte la ea, aceasta nu a fost – cu excepţia lui Sepp Gangl şi a atacatorilor necunoscuţi care au murit în timpul asaltului – momentul final. Diferitele personaje-cheie din ultima acţiune de luptă terestră din timpul celui de-al Doilea Război Mondial în Europa – francezi, germani, americani şi alţii – au revenit la vieţile lor normale şi mi se pare corect să vedem pe scurt cum s-au derulat unele dintre acestea.

FRANCEZII

ÉDOUARD DALADIER

După război, Taurul din Vaucluse a revenit în politică, servind ca deputat în Adunarea Constituţională a Franţei. Apoi, între 1953 – 1958, a fost primar al oraşului Avignon.

Fiul său, Jean, a adunat şi a editat mai târziu jurnalele lui Daladier din timpul războiului. Publicată cu titlul *Jurnal de captivitate*, *1940 – 1945*, la câţiva ani de la

moartea lui Daladier, în octombrie 1970, la vârsta de optzeci şi şase de ani, cartea conţine exact ceea ce fostul prizonier de la Schloss Itter îi spusese lui Rêne Lévesque că va face: îi desfiinţează pe adversarii lui politici, în special pe Paul Reynaud.

MA UN CE GA ME LIN

După revenirea sa în Franţa postbelică, Gamelin s-a dedicat redactării memoriilor sale, intitulate *în serviciu*. Cartea, în trei volume – din care cea mai mare parte a fost scrisă în timpul petrecut la Schloss Itter –, a fost publicată în 1946 şi 1947 şi a primit recenzii destul de bune. În 1954, Gamelin a publicat încă un volum, relatând serviciul său în timpul Primului Război Mondial. A murit în aprilie 1958, la vârsta de optzeci şi şase de ani.

LÉON JOUHAUX ŞI AUGUSTA BRUCHLEN

Se prea poate ca anii de încarcerare să-i fi deteriorat şi mai mult sănătatea lui Léon Jouhaux, dar, cu siguranţă, nu i-au diminuat abnegaţia faţă de muncitorii francezi sau faţă de mişcarea muncitorească internaţională. După eliberare, a revenit în poziţia de conducător al CGT, dar, în 1947, membrii comunişti ai organizaţiei l-au obligat să demisioneze. Ca răspuns la ceea ce el considera a fi dominaţia tot mai puternică a comuniştilor asupra mişcării muncitoreşti franceze, el a contribuit la înfiinţarea mişcării muncitoreşti de centru-stânga, pe care a condus-o până la sfârşitul vieţii. În 1947, Jouhaux a fost ales preşedinte al Consiliului Economic Naţional al Franţei şi, în 1951, a ajutat la constituirea Organizaţiei Internaţionale a Muncii, ca agenţie a Naţiunilor Unite. Jouhaux a primit Premiul Nobel pentru Pace în 1951 şi a murit la 28 aprilie 1954.

Augusta Bruchlen l-a ajutat pe Jouhaux în toate strădaniile sale postbelice în sprijinul mişcării muncitoreşti şi şi-a luat numele de Augusta Léon-Jouhaux, în urma

căsătoriei lor din 1948. A fost un lider important al mişcării muncitoreşti, servind ca director al biroului din Paris al Organizaţiei Internaţionale a Muncii, din 1950 până în 1971. *Închisoare pentru oamenii de stat*, povestirea ei despre anii petrecuţi la Schloss Itter, a fost publicată în 1973. Această remarcabilă femeie a fost numită Comandor al Legiunii de Onoare în mai 1992 şi a primit titlul de Mare Ofiţer al Legiunii în iulie 2011. Ea a murit la 28 aprilie 2003, la vârsta de 104 ani, la exact la patruzeci şi nouă de ani de la moartea lui Léon Jouhaux.

PA UL REYNA UD ŞI CHRISTIANE MABIRE

La fel ca eternul său rival, Daladier, Paul Reynaud a revenit în politică după eliberarea de la Schloss Itter. El a câştigat alegerile pentru Camera Deputaţilor în 1946, iar în următorii zece ani a deţinut diverse portofolii ministeriale, inclusiv pe cel de ministru al finanţelor şi problemelor economice. Publicată în 1951, lucrarea *în toiul luptei*, cea mai mare dintre cele două cărţi de memorii14 despre război ale lui Paul Reynaud, dedică doar patru dintre cele peste 680 de pagini evenimentelor de la Schloss Itter; cea mai mare parte a cărţii este consacrată explicării acţiunilor sale şi denigrării multora dintre adversarii săi politici – inclusiv a lui Daladier, desigur. Reynaud a fost iniţial un susţinător puternic al lui Charles de Gaulle, dar în 1962 s-a rupt de fostul general, din cauza a ceea ce el considera încercarea acestuia de a-şi consolida puterea personală prin manipularea Constituţiei. După ce şi-a pierdut fotoliul din Camera Deputaţilor, Reynaud s-a dedicat scrisului, abordând diverse teme. A murit la vârsta de optzeci şi şapte de ani, la 21 septembrie 1966.

Christiane Mabire s-a căsătorit cu Reynaud în 1949 şi, în cele din urmă, au avut trei copii: doi fii, Serge şi

Alexandre, şi o fiică, Evelyne. După moartea soţului ei, doamna Reynaud a dus o viaţă foarte retrasă. Înainte de a muri, în 2002, la vârsta de optzeci şi nouă de ani, ea a scris un scurt volum de memorii, nepublicat, conţinând experienţele de la Ravensbruck şi de la Schloss Itter15.

MARCEL GRANGER

După eliberarea de la Schloss Itter, Marcel Granger a cărat personal la Paris două valize cu documente: una conţinând voluminoasele note ale lui Maxime Weygand pentru memoriile pe care intenţiona să le scrie şi a doua cu notele lui Paul Reynaud pentru cartea sa. Deşi unele surse au indicat revenirea lui Granger în Africa de Nord, s-a dovedit imposibil să descoperim orice detaliu credibil despre ultimii ani de viaţă ai bărbatului pe care Édouard Daladier îl numea la Schloss Itter „un adevărat gentleman", „un om deosebit, de un înalt patriotism şi curaj, un exemplu excelent pentru francezii de rând" 16.

JEAN BOROTRA

Deşi în primii ani de după război guvernul francez a încercat să-l judece pe faimosul Basc zburător pentru colaborarea sa din timpul serviciului pentru guvernul de la Vichy, nu s-au putut formula acuzaţii, iar popularitatea lui Borotra a rămas neatinsă. El şi-a reluat cariera comercială, lucrând până în 1975. Nu a renunţat nici la tenis. A servit ca vicepreşedinte al Asociaţiei Franceze de Tenis de Câmp şi a continuat să participe la competiţii internaţionale pentru seniori până la vârsta de nouăzeci de ani. Borotra a murit în iunie 1994, la vârsta de nouăzeci şi cinci de ani.

MAXIME ŞI MARIE-RENEE-JOSEPHINE WEYGAND

Generalul şi soţia sa se temeau foarte tare în legătură cu primirea care urma să li se facă în Franţa, însă aveau şi motive. Maxime Weygand a fost arestat de guvernul francez, la 10 mai 1945, fiind acuzat de „atentat

la securitatea internă a statului”. În anul următor, înalta Curte de Justiţie a ordonat sechestrarea tuturor bunurilor sale şi l-a trimis pe bătrânul şi bolnavul fost general, sub pază, la un spital din Paris. Chemat ca martor în procesul mareşalului Philippe Pétain, Weygand a avut câteva dispute verbale cu Paul Reynaud, care acţiona în calitate de procuror. Procesul lui Weygand s-a întins pe trei ani, însă în cele din urmă a fost achitat, în 1948. A revenit la scris, producând cărţi şi articole cu o multitudine de subiecte. Marie-Renée-Josephine a murit în 1961, iar Weygand a trecut în nefiinţă la 28 ianuarie 1965, la vârsta de nouăzeci şi opt de ani.

MICHEL CLEMENCEAU

Fiul Tigrului a intrat în agitata viaţă politică franceză postbelică, servind în prima şi în a doua Adunare Naţională Constitutivă din 1946 până în 1951. După retragerea din politică a revenit în industria privată şi a murit la 4 mai 1964, la vârsta de nouăzeci şi unu de ani.

FRANÇOIS DE LA ROCQUE

În timpul petrecut la Schloss Itter, fostul conducător al Crucii de Foc a scris ceea ce se va dovedi a fi testamentul său politic. Intitulată *în slujba viitorului*, cartea publicată în 1946 repetă credinţele sale politice şi morale fundamentale, fiind menită, evident, să fie o primă încercare de reabilitare a reputaţiei sale. În orice caz, de La Rocque nu a trăit îndeajuns pentru a vedea reuşita acestui efort. Plasat sub supravegherea poliţiei şi, mai târziu, în arest la domiciliu, după revenirea sa în Franţa, el a murit în 1946, în timpul unei intervenţii chirurgicale menite să-i îndepărteze sechelele unei răni căpătate în Primul Război Mondial.

MARIE A GNÈS ŞI ALFRED CAILEI A U

Deşi încarcerarea familiei Cailliau la Schloss Itter

abia dacă a durat o lună, condiţiile dure pe care le-a îndurat înainte de a ajunge la fortăreaţa austriacă au lăsat urme profunde atât fizice, cât şi mentale. Alfred Cailliau a revenit la munca sa de inginer, dar a fost chinuit de o sănătate şubredă până la moartea sa, în 1956, la vârsta de şaptezeci şi nouă de ani. Marie Agnès a fost recompensată, în 1975, cu Legiunea de Onoare, pentru activităţile sale din timpul războiului în sprijinul rezistenţei franceze. Gândurile sale personale despre o viaţă plină de evenimente au fost publicate în volumul *Amintiri personale*, după moartea ei, în martie 1982, la vârsta de nouăzeci şi trei de ani.

PRIZONIERII-NUMERE

Din nefericire, a fost imposibil să dăm de urma lui Andréas Krobot sau a oricăreia dintre prizonierele-numere, după internarea lor la UNRRA.

ZVONIMIR CUCKOVIC

După revenirea în Iugoslavia şi încheierea scurtei sale călătorii de după eliberare la Paris, Zvonko Cuckovic şi-a deschis la Belgrad o mică afacere de antreprenoriat de lucrări electrice. El şi-a adunat notiţele, incredibil de detaliate, de la Schloss Itter într-un volum numit *Zwei Jahren auf Schloss Itter* (De doi ani la castelul Itter), trimiţând copii atât guvernului vest-german, cât şi celui francez. A corespondat cu câteva dintre notabilităţile franceze după război şi i-a furnizat Augustei Léon-Jouhaux multe dintre detaliile pe care aceasta le-a folosit în cartea sa, *închisoare pentru oameni de stat*. Cuckovic a murit la Belgrad în 1984.

GERMANII

JOSEF GANGL

După eliberarea castelului Itter, corpul ofiţerului german a fost dus mai întâi la biserica St. Josef din satul

Itter, fiind îngropat în cele din urmă în cimitirul municipal din Worgl. Gangl este considerat un erou naţional al Austriei, datorită alianţei sale cu mişcarea de rezistenţă antinazistă, eforturilor sale de a proteja populaţia civilă din Worgl şi implicării sale în apărarea VIP-urilor franceze de la Schloss Itter. O stradă principală din Wôrgl a primit numele său.

SEBASTIAN WIMMER

În ciuda eforturilor sale de a dispărea, Sébastian Wimmer a fost arestat la câteva săptămâni după ce forţele aliate au ocupat Tirolul. El a fost reţinut la fortăreaţa din Kufstein, castelul medieval care domină localitatea şi care era folosit ca lagăr pentru prizonierii de război de către francezi (care constituiau principală forţă de ocupaţie din acea parte a Austriei). Thérèse Wimmer a contactat familia Jouhaux şi alţi foşti prizonieri de la Itter, cerându-le să intervină în sprijinul soţului ei. Mai mulţi dintre foştii prizonieri au făcut-o, prin intermediul cartierului general al guvernământului de ocupaţie francez, Misiunea de Control pentru Austria.17

Ca ofiţer SS-TV, Wimmer era considerat automat un criminal de război şi, în mod normal, ar fi trebuit să fie judecat pentru rolul său în masacrele din Polonia, din 1939, şi pentru sarcinile administrative de la Dachau şi Majdanek. În mod inexplicabil, el a fost eliberat de autorităţile franceze în 1949, iar după aceea a lucrat ca muncitor de rând la o fermă din Wörgl. Beţiile sale neîntrerupte au îndepărtat-o pe soţia sa, care a revenit singură, în mai 1951, la casa ei din Dingolfing, Bavaria, unde a locuit împreună cu tatăl ei pe Bruckstrasse 101. El s-a sinucis la 10 decembrie 1952, la vârsta de cincizeci de ani.

STEFAN OTTO

Deşi numele său apare pe mai multe liste postbelice cu criminali de război suspectaţi, fostul ofiţer SD nu a fost niciodată arestat, judecat sau încarcerat. Până la data apariţiei acestei lucrări, nu a ieşit la iveală nicio informaţie despre starea lui.

KURT-SIEGFRIED SCHRÄDER

După eliberarea lor de la Schloss Itter, VIP-urile franceze i-au dat lui Schräder o notă în limba franceză, care specifica: „În data de 4 mai 1945, căpitanul S. Schräder a asigurat securitatea prizonierilor francezi de la castelul Itter şi a rămas cu aceştia în timpul atacurilor germane” 18. Deşi nu era o recomandare tocmai strălucită, scrisoarea – semnată de toţi foştii prizonieri francezi – îi oferea decoratului ofiţer Waffen SS posibilitatea de a petrece doar o scurtă perioadă ca prizonier de război. După eliberarea sa, în 1947, el s-a reunit cu familia şi a lucrat, timp de mai mulţi ani, ca zidar. La începutul anilor ’50, familia s-a mutat la Münster, în nord-vestul Germaniei, iar în 1951 Schräder a fost numit într-un post al Ministerului de Interne al statului Renania de

Nord, Westfalia. S-a retras din acesta în 1980 şi se pare că a murit la mijlocul anilor ’90.

AMERICANII

JOHN T. KRAMERS

Oricât de interesantă ar fi fost operaţiunea de salvare de la Schloss Itter, pentru ofiţerul de guvernământ militar al Diviziei 103 Infanterie nu a fost decât una dintre nenumăratele experienţe din lunga sa carieră. John Kramers a rămas în armată după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial şi a servit ca ataşat militar la ambasadele americane din Finlanda, Egipt, Algeria şi Etiopia. Ultimul său post a fost cel de comandant al garnizoanei de la Fort Indiantown Gap, Pennsylvania. În

anul 1967, s-a retras din armată cu gradul de colonel. După ce a obţinut o diplomă în afaceri la Universitatea din Pennsylvania, el a lucrat în calitate de consilier financiar, retrăgându-se în 2004. Sunt încântat să menţionez că John Kramers era în viaţă şi se simţea bine, la vârsta de nouăzeci şi cinci de ani, în momentul scrierii acestei lucrări.

SOLDA ŢII DIN REGIMENTUL 142 INFANTERIE

După revenirea la unitatea lor, în urma eliberării castelului Schloss Itter, celor patru infanterişti li s-a spus că vor fi recomandaţi pentru decoraţii ca urmare a acţiunilor lor în luptă, dar niciunul nu a primit vreodată ceva. Cei patru oameni au revenit, în cele din urmă, în Statele Unite şi, la fel ca alte milioane de foşti combatanţi, şi-au continuat vieţile.

Din păcate pentru trei dintre ei, singurele informaţii pe care am putut să le descopăr despre vieţile lor de după război au fost locul şi data morţii: Alex Petruckovich, Illinois, noiembrie 1973; William Sutton, Wisconsin, iulie 1979; Alfred Worsham, Kentucky, iunie 1993. Arthur Pollock, pe de altă parte, era în viaţă şi într-o formă remarcabilă la momentul scrierii acestei cărţi: în vârstă de optzeci şi opt de ani, bucurându-se de o sănătate foarte bună şi lucrând cinci zile pe săptămână la afacerea familiei.

SOLDA ŢII DIN BA TALIONUL 23 TANCURI

La fel ca şi în cazul celor din regimentul 142 infanterie, pentru trei dintre cei patru membri ai echipajului de pe *Besotten Jenny* nu am putut descoperi decât data şi locul morţii: Herbert G. McHaley, Indiana, noiembrie 1988; William T. Rushford, Michigan, martie 1988; Edward J. Szymczyk, decembrie 1998. Şi, la fel ca şi în cazul lui Art Pollock, am fost fericit să-l găsesc pe

Edward J. Seiner, în vârstă de optzeci şi opt ani şi ducând-o foarte bine; în orice caz, el nu mai lucrează cinci zile pe săptămână.

HARRYJ. BASSE

După război, secundul la comandă al lui Jack Lee a revenit în California, lângă Anaheim, unde el şi soţia sa au devenit fermieri. Au cultivat portocale până când Harry s-a retras, la începutul anilor ’60, una dintre livezile pe care le-a vândut fiind desfiinţată pentru a face loc parcului de distracţii Disneyland. Harry şi-a petrecut anii de pensie făcând lucrurile care-i plăceau cel mai mult: vânătoarea, pescuitul şi petrecerea timpului cu numeroasa sa familie. Conform opiniei fiului său, s-a bucurat de o sănătate bună până în ultimii doi ani de viaţă. Harry Basse a murit la Bishop, California, la 4 octombrie 1991, la vârsta de optzeci şi unu de ani.

JOHN C. LEEJR.

Omul care a pus la cale salvarea prizonierilor francezi şi apărarea de la Schloss Itter a încercat să-şi pornească viaţa postbelică încă dinainte de a părăsi serviciul militar. La sfatul tatălui său – care, în afara faptului că era medic în Norwich, era şi un personaj important în Partidul Democrat din ţinutul Chenango, New York –, în timp ce încă se afla în Germania cu batalionul 23 tancuri, John Lee a completat formularele necesare pentru a candida la nominalizarea democraţilor pentru postul de şerif al ţinutului. Se pare că era pentru prima dată când un ofiţer al armatei Statelor Unite, care servea în străinătate, aplica pentru obţinerea unui post politic în administraţia de stat.

Nu întâmplător, candidatura lui John Lee a fost anunţată în ţinutul său natal în aceeaşi săptămână în care relatarea lui Meyer Levin despre bătălia de la Schloss Itter,

„We Liberated Who’s Who” („Am eliberat celebrităţi”), a apărut în *Saturday Evening Post*. Deşi articolul din revistă şi alte câteva articole laudative la adresa acţiunilor lui Lee în această bătălie – împreună cu vestea că tânărul ofiţer de tancuri fusese decorat cu Distinguished Service Crossl-au ajutat, fără îndoială, să câştige câteva voturi, Lee a fost incapabil, în cele din urmă, să-şi pună trecutul militar într-o poziţie publică. Astfel, a pierdut alegerile la o distanţă destul de mare de contracandidaţii săi.

În cele din urmă, a revenit în Statele Unite în 1946 şi a fost eliberat din serviciul activ la Fort Dix, New Jersey, la 2 februarie, fiind apoi trecut în rezervă cu gradul de căpitan 19. Din acel moment, viaţa sa pare să o fi apucat pe o pantă descendentă, lentă, dar inevitabilă. Deşi jucase fotbal american timp de câteva sezoane în liga mică, pentru New Jersey Giants din temporara American Association, el a fost incapabil să obţină un contract cu o echipă profesionistă şi s-a apucat să antreneze echipe semiprofesioniste de fermieri locali. Şi-a găsit o slujbă de barman şi, deloc surprinzător, a început să bea mult. La un moment dat – data exactă este neclară –, el şi soţia sa Virginia s-au despărţit, iar ea l-a luat pe fiul lor20 în California, după care a obţinut divorţul. La începutul anilor ’50, Lee s-a decis să intre în industria hotelieră şi a încheiat un acord de cumpărare a locului istoric Eagle Hotel din New Berlin, New York. Deşi a intrat în posesia clădirii, în cele din urmă a fost incapabil să plătească întreaga sumă şi, când fostul proprietar l-a dat în judecată, Lee a pierdut hotelul. Într-un alt incident cu legea, el a fost acuzat că-l atacase pe bărbatul înstrăinat al surorii sale şi a fost condamnat la plata unei amenzi de 50 de dolari, apoi eliberat condiţionat.

Deşi se cunosc câteva lucruri, există puţine detalii ale

vieţii ulterioare a lui Jack Lee. Ştim că s-a căsătorit pentru a doua oară cu o femeie numită Stella Evans, o chelneriţă pe care o întâlnise în timp ce lucra ca barman. Aceasta a divorţat însă de el din cauza băuturii. După eşecul celui de-al doilea mariaj, Lee a trăit câţiva ani în Texas City.

Texas, dar la momentul morţii tatălui său, în 1961, locuia în Long Beach, California; în timpul petrecut în Statul de Aur (căutând-o probabil pe Virginia şi pe fiul său), se pare că el a stat mult timp cu vechiul său prieten, Harry Basse. Este neclar din ce trăia Lee în perioada revenirii lui în Norwich. La un moment dat s-a căsătorit pentru a treia oară, cu Nellie Porter, dar nu a mai avut alţi copii. În ceea ce priveşte ultima dată importantă din viaţa lui Jack Lee, nu există niciun dubiu: el a murit la 15 ianuarie 1973, la Chenango Memorial Hospital din Norwich, la vârsta de cincizeci şi patru de ani. Cauza morţii sale este consemnată ca „asfixiere”, cel mai probabil ca rezultat al otrăvirii acute cu alcool.21

Deşi necrologul lui Lee din ziarul local menţiona rolul său important în bătălia de la Schloss Itter – pe care autorul articolului o plasa în Franţa în loc de Austria –, bărbatul care a condus misiunea de salvare şi apărarea castelului a făcut, probabil, cel mai succint rezumat al acelei lupte ce părea fără şanse: cu câteva luni înainte de moartea sa, Lee a fost întrebat de un reporter, în Norwich, ce simţea în legătură cu acel incident de demult. Eroul „ultimei bătălii” s-a gândit preţ de o clipă, după care a răspuns: „Ei bine, a fost cel mai nenorocit lucru!”

MULŢUMIRI

Să scrii istorie e întotdeauna o provocare, în sensul că trecerea timpului ascunde de cele mai multe ori adevărul, în loc să-l scoată la iveală. Martorii oculari mor, amintirile se estompează, iar dovezile – dacă au fost cumva

păstrate – sunt distruse, nemaifiind relevante, sau pur şi simplu dispar în abisul birocratic. Iar când încercăm să scriem despre acţiuni militare sunt chiar şi mai multe probleme: epuizarea, frica, extazul, panica şi simpla dimensiune a războiului îi determină pe participanţii la aceeaşi bătălie să şi-o amintească pentru totdeauna în variante profund diferite.

Acestea fiind spuse, este de datoria istoricului să se dedice căutării oricăror documente rămase şi, dacă scrie despre evenimente relativ recente, să încerce să-i găsească pe participanţii care ar putea fi încă în viaţă. Aşa cum un detectiv evaluează dovezile prin cunoştinţele lui despre subiect, aplicând atât logica, cât şi bunul simţ, istoricul evaluează informaţia disponibilă, şi apoi uneşte diferitele piste într-o relatare care trebuie să fie cât mai precisă şi mai completă. Pentru mulţi dintre cei care aleg să scrie istorie, inclusiv pentru mine, vânarea informaţiilor pe care se bazează povestea finală reprezintă partea cea mai plăcută a procesului, chiar dacă deseori e şi cea mai frustrantă.

Din fericire, în cercetarea pentru *Ultima bătălie* am fost ajutat cu abilitate şi generozitate atât de oameni din Statele Unite, cât şi din străinătate. Ajutorul lor a fost extraordinar de important şi îl apreciez foarte mult. Orice erori sau omisiuni din acest volum sunt, bineînţeles, doar ale mele.

Înainte de toate, vreau să-i mulţumesc soţiei mele, Margaret Spragins Harding. Această carte n-ar fi fost posibilă fără dragostea, susţinerea, sfaturile, răbdarea fără limite şi talentul ei extraordinar de lingvist francez. Ea este cea mai remarcabilă fiinţă umană pe care am întâlnit-o vreodată şi sunt cu adevărat binecuvântat să o am în viaţa mea.

Aş vrea, de asemenea, să-i mulţumesc în mod particular doctorului Alfred Beck, un istoric eminent şi un adevărat gentleman, care, cu mulţi ani în urmă – pe când lucram amândoi la Centrul de Istorie Militară al Armatei –, mi-a povestit pentru prima dată despre o mică şi ciudată bătălie din Austria, din mai 1945, în care au fost implicaţi germani, americani şi un grup de VIP-uri franceze.

Îi mulţumesc agentului meu, Scott Mendel, pentru sfaturile excelente şi pentru îndrumare; lui Robert Pigeon, editorul meu de la Da Capo, pentru prietenia lui şi ajutorul pe care mi l-a oferit în formularea şi îmbunătăţirea manuscrisului; lui Bryce Zabel, prieten şi scenarist, care mi-a sugerat că povestea de la Schloss Itter ar face deopotrivă o carte bună, cât şi un scenariu bun.

Le sunt, de asemenea, îndatorat:

În Statele Unite:

Colegilor mei: Michael W. Robbins, David Lauterbom, Dan Smith şi Jennifer Berry de la revista *Weider History Group's Military History*, pentru că mi-au suportat absenţele frecvente şi preocuparea aproape permanentă de pe parcursul scrierii acestei cărţi; lui Karen Jensen şi Wendy Palitz, ambii de la revista *Weider's World War* II; editorului Karen, pentru că mi-a dat să scriu articolul de la care a evoluat această carte, şi directorului artistic Wendy, atât pentru prietenia ei, cât şi pentru minunatul design al articolului; lui Thomas Culbert şi Mike Constandy, pentru munca lor de cercetare asiduă de la Arhivele Naţionale; lui Joe Basse, pentru că mi-a furnizat fotografii şi informaţii despre tatăl său, Harry Basse; lui Robert D. Lee, pentru că mi-a oferit informaţii şi fotografii cu unchiul său, John C. Lee; lui John Kramers, Arthur Pollock şi Edward Seiner, pentru amintirile lor personale despre bătălia pentru Schloss Itter; Victoriei Haglan, pentru traducerile ei

excelente din germană; Patriciei E. Evans, Chenango County, New York, istoric, pentru localizarea lui John Lee şi a familiei sale, dar şi pentru materialele de fond; lui Gail Wiese, Jennifer Payne şi Kelly Gonzalez de la Norwich University’s Archives şi Special Collections, pentru ajutorul lor în studierea perioadei petrecute de John Lee la universitate; veteranilor din Divizia a 12-a F Blindată, George Hatt şi Steve czecha, precum şi veteranilor batalionului 23 tancuri, James Francis şi John McBride, pentru ajutorul lor în cercetările despre unităţile şi oamenii care au servit în ele; Lisei Sharik şi echipei de la

Muzeul Forţelor Armate din Texas, dar şi lui Kyle Wiskw şi muzeului Diviziei 12 Blindate pentru ajutorul lor în cercetare; lui John P. Moore, pentru oferirea unor informaţii vitale despre Kurt-Siegfried Schrader; lui John Browning, pentru informaţiile despre fratele său, William Browning, lider de echipă în Compania E, regimentul 142 infanterie; lui Ron Thomassin, pentru oferirea fotografiilor cu Harry Basse; lui Megan Lewis de la US Holocaust Memorial Museum, pentru eforturile ei de cercetare despre Sebastian Wimmer şi Ştefan Otto.

În Austria:

Echipei de la Gemiende Itter, care a fost extraordinar de utilă, atât prin e-mail, cât şi în timpul vizitei mele de la Schloss Itter; lui Robert Kaller de la Vienna’s Institut fur Zeitgeschichte; lui Heidi Wechner, în prezent primar al Worgl; lui Otto Hagleitner, pentru informaţiile despre tatăl său, Rupert; şi dr. Wilffed Beimroh şi echipei de la Tiroler Landesarchiv.

În Franţa:

Lui Evelyne Demey Paul-Reynaud, pentru că mi-a împărtăşit istoria familiei şi mi-a arătat fotografiile părinţilor ei din vremea în care erau prizonieri la Schloss

Itter; Lisei Pommois, pentru că mi-a împărtăşit fotografii cu operaţiunile batalionului 23 tancuri din Alsacia.

În Germania:

Echipelor de cercetare şi resurse bibliografice de la Stadtarchive Ludwigsburg, KZ-Gedenkstätte Dachau, precum şi arhivei Bundesarchiv's Militărarchiv.

În Polonia:

Martei Grudzinska de la Majdanek Museum and Archive, pentru informaţiile despre activităţile lui Sebastian Wimmer în infama tabără de concentrare.

În Elveţia:

Lui Remo Becci, arhivar la Biroul Internaţional de Muncă al Naţiunilor Unite din Geneva, pentru că mi-a oferit informaţii şi fotografii cu Augusta Leon-Jouhaux.

BIBLIOGRAFIE

SURSE PRIMARE

Documente oficiale

Multe dintre sursele enumerate în continuare fac parte din colecţia Centrului de înregistrări Militare Moderne şi din Arhiva Naţională a înregistrărilor Administrative din Collège Park, MD; acestea sunt indicate prin menţiunea NARA MMRC.

Armored Force Field Manual, Tactics and Technique. Ministerul de Război al SUA, martie 1942. Archives II, NARA MMRC.

Battalion Diary for Month of May 1945. Batalionul 753 tancuri, 31 octombrie 1945. NARA MMRC.

Battlegroup Buddenbrock, 16 March-4 May 1945, de general-maiorul Jobst Freiherr von Buddenbrock. Studii Militare Străine, 1945 – 1954. Departamentul Armatei de Uscat, Washington, DC, 1956.

Company History, 1 – 8 May 1945. Compania D, Batalionul 753 tancuri, 10 mai 1945. NARA MMRC.

Final Strike Assessment, Worgl M/Y, Austria. Ofiţer pentru analiza fotografiilor, Grupul 301 Bombardament (Greu), 23 februarie 1945. NARA MMRC.

General Order 212. Cart. General, US Forces, European Theater, 29 august 1945.

The German Replacement Army (*Ersatzheer*). Divizia de Informaţii Militare, Ministerul de Război, Washington, DC, aprilie 1944. NARA MMRC.

Himmler's Files from Hallein. Biroul guvernatorului militar al Germaniei (US), Biroul directorului de informaţii, 8 noiembrie 1945. NARA MMRC.

Historical Narrative for May 1945. Cart. General, Batalionul 753 tancuri, n.d. NARA MMRC.

History of the 142nd Infantry Regiment, 36th Division, Sept. 3, 1943-May 8, 1945 (Volume II, France, Germany, Austria). Cart. General, 142nd Infantry Regiment, n.d. NARA MMRC.

Journal of Operations, 1944 – 1945. Cart. General, 17th Armored Infantry Battalion, n.d. NARA MMRC.

Kampf um die Alpenfestung Nord, de General der Gebirgstruppen Georg Ritter von Hengl. Studii Militare Străine, 1945 – 1954. Departamentul Armatei de Uscat, Washington, DC, 1956.

Operations in Germany, l-*10 May 1945*. Batalionul 23 tancuri, Divizia 12 Blindată, 15 februarie 1946. NARA MMRC.

Operations in Germany and Austria, May 1945. Cart. General, Divizia 103 Infanterie, iulie 1945. NARA MMRC.

Operations in Germany and Austria, l-*10 May 1945*. Cart. General, Regimentul 142 infanterie, Divizia 36 Infanterie, 25 mai 1945. NARA MMRC.

Operations in Germany, Austria and Italy, May 1945. Cart. General, Divizia 103 Infanterie, n.d. NARA MMRC.

Personalakten für Gangl, Josef, Heeres-Personalamt, Oberkommando der Wehrmacht. Berlin, n.d. NARA MMRC.

Regimental History, 409th Infantry Regiment, l-10 May 1945. NARA MMRC.

Resistance and Persecution in Austria, 1938 – 1945. Austrian Federal Press Service, Viena, 1988.

Rocket Projectors in the eastem Theater. Studii Militare Străine, 1945 – 1954. Departamentul Armatei de Uscat, Washington, DC, 1956.

7th Werfer Brigade, 24 March-30 April 1945, de General major Dr. Kurt Paape. Studii Militare Străine, 1945 – 1954. Departamentul Armatei de Uscat, Washington, DC, 1956.

Special Narrative Report, Mission to Wörgl M/Y, Austria. Biroul ofiţerului de informaţii, Grupul de Bombardament (Greu) 301, 23 februarie 1945. NARA MMRC.

SS Personalakten fur Wimmer, Sebastian, SS-Hauptamt. Berlin, n.d. NARA MMRC.

Tank, Medium, M4A3. Technical Manual 9 – 759. Ministerul de Război, Washington, DC, septembrie 1944. NARA MMRC.

Unit Journal, l-*10 May 1945*. Cart. General, Regimentul 142 infanterie, Divizia 36 Infanterie, NARA MMRC.

Widerstand und Verfolgung în Tirol, 1934 – 1945: Eine Dokumentation, Dokumentationsarchiv des Österreichischen Widerstandes. Vienna, 1984.

Interviuri

Duvall, Calbert. Compania B, Batalionul 23 tancuri. Realizat prin e-mail, 20 iunie 2012.

Kramers, John T, Secţia de Guvernământ Militar, Divizia 103 Infanterie. Înregistrare audio, 8 iunie 2012.

Pollock, Arthur R, Compania E, Regimentul 142 infanterie. Înregistrare audio, 3 noiembrie 2011.

Seiner, Edward J., Compania B, Batalionul 23 tancuri, înregistrare audio, 28 octombrie 2011.

Manuscrise nepublicate

Cuckovic, Zvonimir. *Zwei Jahren auf Schloss Itter* scris de mână, n.d. Archiv KZ-Gedenkstätte Dachau.

Die Wahrheit Über Schloss Itter Privatarchiv Otto Molden: Zur Geschichte der Österreichschen Widerstandsbewegung Gegen *Hitler*, 1938 – 1945. Institut fur Zeitgeschichte, Universität Wien, Viena, n.d.

Flanagan, Drew. *Resistance from the Right*: *François de La Rocque and the Réseau Klan*. Departamentul de Istorie, Wesleyan University, Middletown, CT, 2010.

Schräder, Kurt-Siegfried. Erinnerungen, Gedanken, Erkenninisse, 1993.

SURSE SECUNDARE

Cărţi

Alexander, Martin S., The Republic în Danger: General Maurice Gamelin and the Politics of French Defence, 1933 – 1940. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

Bischof, Günter, Fritz Plasser, and Barbara Stelzl-Marx, eds. *New Perspectives on Austrians and World War* II. New Brunswick: Transaction Publishers, 2009.

Cailliau de Gaulle, Marie-Agnès. *Souvenirs personnels*. Paris: Parole et Silence, 2006.

Craven, W.F., and J.L. Cate. *Europe*: *ARGUMENT to VE-Day*, *January 1944 to May 1945*. The Army Air Forces în World War II. Washington, DC: US Government Printing Office, 1951.

Daladier, Édouard. *Prison Journal*, *1940 – 1945*. Boulder: Westriew Press, 1995.

de La Rocque, François. *Disciplines d'Action*. Paris: Parţi social français, 1941.

Demey, Evelyne. *Paul Reynaud, mon père*. Paris: Plon-Opera Mundi, 1980.

Dulles, Allen. *The Secret Surrender*. New York: Harper & Row, 1966.

East, William, and William F. Gleason. *The 409th Infantry* în *World War* II.

Ed. Julius J. Urban. Washington, DC: Infantry Journal Press, 1947.

Ferguson, John C. *Hellcats*: *The 12th Armored Division în* World *War* II. Abilene, TX: State House Press, 2004.

Francis, Jim. A History of the 23rd Tank Battalion, 1943 – 1945. Privately published, 2004.

François-Poncet, André. *Carnets d'un captif* Paris: Librairie Artheme Fayard, 1952.

Gates, Eleanor M. The end of the Affair: The Collapse of the Anglo-French Alliance, 1930 – 1940. Berkeley: University of California Press, 1981.

Haupt, Werner. Deutsche Spezialdivisionen, 1935 – 1945: Gebirgsjäger, Fallschirmjäger, Waffen-SS. Wölfersheim-Berstadt: Podzun-Pallas, 1995.

Koop, Völker. În Hitler's Hand: Die Sonder-und Ehrenhäftlinge der SS. Köln: Böhlau, 2011.

Lanckoronska, Karolina. *Michelangelo în Ravensbrück*: *One Woman's War Against the Nazis*. Tradusă de Noel Clark. Cambridge, MA: Da Capo, 2006.

Lasik, Aleksander. Struktura Organizacyjna Oraz Obsada Osobowa Stanowisk Kierowniczych W Obozie Koncentracyjnym Na Majdanku W Latach 1941 – 1944. Majdanek: State Museum at Majdanek, 2003.

Léon-Jouhaux, Augusta. *Prison pour hommes d'Etat*.

Paris: Denöel/Gontheir, 1973.

Lévesque, René. *Mémoires*. Montréal: Editions Québec/ Amérique, 1986.

Liszt, Franz, La Mara, and Constance Bache. *From Rome to the end*: *Letters of Franz Liszt*, Vol. 2. San Diego: Icon Group International, 2008.

Long, Robert P. *Castle Hotels of Europe*. East Meadow, NY: Hastings House, 1962.

Lucas, James. Alpine Elite: German Mountain Troops of World War II. London: Jane's Publishing, 1980.

Luza, Radomir V. *The Resistance în Austria*, *1938 – 1945*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984.

MacDonald, Charles B. *European Theater of Operations*: *The Last Offensive*. United States Army în World War II. Washington, DC: US Government Printing Office, 1993.

Mackenzie, W.J.M. The Secret History of SOE: Special Operations Executive, 1940 – 1945. London: St. Ermin's, 2002.

Mitcham, Samuel W., Jr. *The rise of the Wehrmacht*: *The German Armed Forces and World War* II. Vol. 1. Westport, CT: Praeger Security International, 2008.

Molden, Fritz. Fires in the Night: The Sacrifices and Significance of the Austrian Resistance, 1938 – 1945. Traducere de Harry Zohn. Boulder: Westriew Press, 1989.

Monroe-Jones, Edward. Crossing the Zorn: The January 1945 Battle at Herrlisheim as Told by the American and German Soldiers Who Fought It. Jefferson, NC: McFarland, 2010.

Moore, John P. Signal Officers of the Waffen-SS (Nachrichtenojfiziere der Waffen-SS). Portland, OR: John P. Moore Publishing, 1995.

Mueller, Ralph, şi Jerry Turk. *Report After Action*:

The Story of the 103 d Infantry Division. Nashville: Battery Press, 1987.

Muñoz, Antonio J., editor şi translator. *The Last Levy*: *Waffen-SS Officer Roster*, *March 1, 1945*. Bayside, NY: Axis Europa Books, 2001.

Nobécourt, Jacques. Le colonel de La Rocque (1885 – 1946), ou, Les pièges de nationalisme chrétien. Paris: Librairie Artheme Fayard, 1996.

O'Donnell, Patrick K. The Brenner Assignment: The Untold Story of the Most Daring Spy Mission of World War II. Cambridge, MA: Da Capo, 2008.

Pogue, Forrest C. *European Theater of Operations*: *The Supreme Command*. United States Army în World War II. Washington, DC: US Government Printing Office, 1954.

Reynaud, Paul. *Carnets de captivité*, *1941 – 1945*. Paris: Fayard, 1997.

Reynaud, Paul. *In the Thick of the Fight*, *1930 – 1945*. Traducere de James D. Lambert. New York: Simon and Schuster, 1955.

Ross, Alex. The Rest Is Noise: Listening to the 20th Century. New York: Picador, 2008.

Schwab, Gerald. OSS Agents în Hitlers Heartland: Destination Innsbruck. Westport, CT: Praeger, 1996.

Singer, Barnett. Maxime Weygand: A Biography of the French General în Two World Wars. Jefferson, NC: McFarland, 2008.

Smyth, Sir John. Jean Borotra, the Bounding Basque: His Life of Work and Play, London: Stanley Paul, 1974.

Steinböck, Erwin. *Österreichs Militärisches Potenţial im März*, *1938*. Wien: Verlag für Geschichte und Politik, 1988.

Sydnor, Charles W. *Soldiers of Destruction*: *The SS Deaths Head Division*, *1939 – 1945*. Princeton, NJ:

Princeton University Press, 1990.

Turner, Barry. Countdown to Victory: The Final European Campaigns of World War II. New York: William Morrow, 2004.

Van Goethem, Geert. The Amsterdam International: The World of the International Federation of Trade Unions (IFTU), 1913 – 1945. Burlington, VT: Ashgate, 2006.

von Steiner, Kurt. Resistance Fighter: Anti-Nazi Terror Tactics of the Austrian Underground. Boulder: Paladin Press, 1986.

Weygand, Maxime. Recalled to Service: The Memoirs of General Maxime Weygand. Garden City, NY: Doubleday.

1952.

Williamson, Gordon. Gebirgsjäger: German Mountain Trooper 1939 – 1945. Oxford: Osprey, 2003.

Articole din ziare

Notă: Articolele cuprinse în această secţiune sunt prezentate în ordine cronologică.

Binghamton Press (Binghamton, NY):

„Norwich Lieutenant Proves Hero în Reich War-End Rescue Fight”, 7 iunie 1945.

„Captain Lee în Chenago Sheriff Race”, 23 iulie 1945. „17 Tier Men Are on Latest Returnee List”, 25 ianuarie 1946.

„John C. Lee, Jr., Ordered Held for Jury”, 25 februarie 1953.

„Lee Fined $50 în Assault, Sister Freed”, 10 martie 1953.

„Lee Indicted by Chenango Grand Jury”, 10 aprilie 1953.

„Lee Vacates New Berlin Hotel”, 3 iulie 1953.

Evening Sun (Norwich, NY):

„John C. Lee Dies, Freed de Gaulle Kin”, 15 ianuarie

1973.

New York Times:

„Mme. Menter's Good Fortune", 25 noiembrie 1885.

Treed: Daladier, Blum, Reynaud, Niemoller, Schuschnigg, Gamelin", 6 mai 1945.

„Reynaud Relates Reich Prison Life", 15 august 1945.

„Borotra Relates War Experiences", 18 martie 1947.

„Paul Reynaud Married", 14 mai 1950.

„Gen. Gamelin Dead", 19 aprilie 1958.

„Gen. Maxime Weygand Dead", 29 ianuarie 1965.

„Paul Reynaud Dies; Led France în 1940", 22 septembrie 1966.

„Daladier, Signer of Münich Pact, Dies at 86", 12 octombrie 1970.

Norwich Record (Northfield, VT):

„Capt. Jack Lee, '42, Rescues Daladier în Castle Battle", 22 iunie 1945.

Norwich Sun (Norwich, NY):

„Lee Receives Award", 17 martie 1945.

„Lee Receives Promotion", 28 mai 1945.

„Capt. John C. Lee Jr., Led Rescuers of Daladier, Ex-French Premier", 4 şi 7 iunie 1945.

„Thrilling Story About Captain John C. Lee Appears în «Post»", 18 iulie 1945.

„Capt. Lee Seeks Democratic Nomination for Sheriff4, 21 iulie 1945.

Articole din reviste

Bachinger, Eleonore, Martin McKee, Anna Gilmore, „Tobacco Policies în Nazi Germany: Not as Simple as It Seems", *Public Health 122*, no. 5 (mai 2008): 497 – 505.

Distel, Barbara, „KZ-Kommandos an Idyllischen Orten: Dachauer Aussenlager în Österreich", *KZ Aussenlager-Geschichte und Erinnerung (1999)*.

„France: Trials, Tribulations”, *Time*, 30 septembrie 1940.

„Gamelin Speaks”, *Time*, 13 noiembrie 1939.

Harding, Stephen, „The Battle for Castle Itter”, World War II (august-sept. 2008).

„Kampf um Schloss Itter”, *Neue Illustrierte*, 26 martie 1961.

Kennedy, Sean, „Accompanying the Marshal: La Rocque and the *Progrès Social* Français Under Vichy”, French History 15, no. 2 (2001).

Levin, Meyer, „We Liberated Who’s Who”, *Saturday Evening Post*, 21 iulie 1945.

„Maurice Gamelin: Good Grey General”, *Time*, 14 august 1939.

„Reynaud Marriage Revealed”, *Time*, 22 mai 1950.

„Where Is Gamelin?”, *Time*, 10 iunie 1940.

NOTE

Capitolul 1

1. Anumite surse consemnează părţile cele mai vechi ale castelului în anul 902. Cele mai multe informaţii referitoare la istoria veche a castelului Schloss Itter sunt extrase din *Die Geschichte von Itter*, un pamflet al Comisiei Regionale de Turism din Hohe-Salve, Austria, şi din *Castle Hotels of Europe* de Robert P. Long.

2. A domnit între anii 893 – 930.

3. Un palatinat reprezintă un domeniu administrat de un conte, în numele unui rege sau împărat. În Sfântul Imperiu Roman, un conte palatin era cunoscut, în limba germană, ca *pfalzgraf*

4. Iniţial o grupare de mici adăposturi şi de ateliere utilizate de meşteşugarii care au construit castelul, satul Itter a evoluat într-o comunitate construită în jurul ideii de a asigura personal pentru castel, în vederea întreţinerii

acestuia. În schimbul muncii lor, sătenii primeau protecţie în interiorul castelului pe perioada revoltelor.

5. Condusă de reformatorul social şi politic Michael Gaismayr, revolta căuta să înlocuiască sistemul feudal, aflat sub dominaţia bisericii, cu o republică. Deşi au avut succes în câteva confruntări militare cu forţele reacţionare, Gaismayr şi adepţii săi au fost învinşi la Radstadt, în iulie 1526. Acesta a fugit la Veneţia şi, în cele din urmă, la Padova, unde a sfârşit asasinat de agenţi austrieci în data de 15 aprilie 1532.

6. Vezi Augusta Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 23. După cum se va vedea mai târziu în acest volum, Augusta Léon-Jouhaux a fost iniţial secretara liderului sindical Léon Jouhaux, apoi tovarăşa de viaţă şi viitoarea soţie a acestuia, fiind încarcerată împreună cu el la Itter între 1943 – 1945.

7. Până la încoronarea sa din 1806, regele era cunoscut ca Maximilian IV Iosif, prinţ elector de Bavaria.

8. Aparent, Menter a cumpărat castelul cu banii pe care-i câştigase în turneu, deşi un scurt articol din 25 noiembrie 1885 al ziarului *New York Times* (*Averea doamnei Menter*) aprecia că achiziţia fusese finanţată, în cea mai mare parte, din cele 400.000 de ruble pe care i le lăsase moştenire un bătrân admirator rus.

9. Ibidem.

10. Liszt, La Mara şi Bache, *From Rome to the end*, p. 377.

11. Menter a revenit în Germania după vânzarea castelului şi a trăit în apropiere de München pentru tot restul vieţii. A murit în data de 23 februarie 1918.

12. Cunoscut, în general, ca „experimentul Worgl", demersul a fost ideea primarului oraşului, Michael Unterggugenberger. El încerca să sporească puterea

economică a oraşului şi a regiunii prin înlocuirea monedei standard cu ceea ce era cunoscut ca „stamp scrip”, o monedă locală care rămânea în circulaţie în loc să fie depozitată de bancheri. Deşi ideea a reuşit să revigoreze economia locală din Worgl, i s-a pus capăt printr-o decizie a Băncii Naţionale a Austriei, în 1933.

13. Aceasta se traduce literal ca „Marca de Est”, o referire la statutul de „marcă” al Austriei în secolul al X-lea, un teritoriu tampon între Bavaria şi populaţiile slave.

14. De dragul preciziei, toate gradele din armata franceză, Wehrmacht şi SS sunt exprimate, în această carte, cu echivalentul lor american. Von Bock, care avea să joace un rol esenţial în invaziile împotriva Poloniei, Franţei şi Rusiei, a fost ucis în data de 4 mai 1945, când un avion de vânătoare-bombardament britanic a mitraliat maşina în care se afla.

15. Un acronim pentru denumirea completă a poliţiei secrete naziste, Geheime Staatspolizei.

16. Vezi excelentul eseu al lui Richard Germann *Soldaţi şi generali austrieci în cel de-al Doilea Război Mondial* în *New Perspectives on Austrians în World War II*, editura Bishoff, Plasser şi Stelzl-Marx, bazat pe o dezbatere fascinantă asupra dorinţei austriecilor de a purta uniforma Wehrmachtului.

17. Ibidem 29.

18. Printre doritori se numărau şi Otto Skorzeny, comandantul comandoului Waffen SS care l-a salvat din captivitate pe Benito Mussolini, în septembrie 1943, şi Ernst Kaltenbrunner, şeful Biroului Siguranţei Reichului.

19. Printre cei consideraţi a nu fi de încredere se numărau între 30 şi 50 la sută dintre ofiţerii Bundesheer. Aceştia au fost demişi şi au rămas sub supravegherea Gestapoului până la sfârşitul războiului.

20. Luza, The Resistance în Austria, p. 14.

21. În cele din urmă, numeroşi austrieci arestaţi de nazişti au fost încarceraţi – şi mulţi dintre ei au pierit – în lagărele de muncă înfiinţate chiar în Austria, inclusiv în infamul complex de lagăre Mauthausen-Gusen de lângă Linz, situat la aproximativ o sută nouăzeci de kilometri la nord-est de Schloss Itter.

22. Denumirea germană este *Deusteher Bund zur Bekämpfund der Tobakgefahren*. Pentru o discuţie fascinantă despre activităţile antifumat ale naziştilor, vezi Bachinger, McKee şi Gilmore *Tobacco Policies în Nazi Germany*.

23. Pentru rolul său în ororile legate de soluţia finală nazistă, Pohl a fost acuzat de aliaţi pentru crime împotriva umanităţii şi pentru o gamă uluitoare de crime de război. Găsit vinovat, el a fost ucis prin spânzurare la 7 iulie 1951.

24. Cunoscut ca Konzentrationslager-Hauptlager, prescurtat în germană KZ-Hauptlager, Dachau era amplasat la aproximativ şaisprezece kilometri la nord-vest de München. A fost înfiinţat în martie 1933, fiind primul lagăr de concentrare nazist. Dachau constituia un model administrativ şi funcţional pentru toate lagărele care i-au urmat, atât în Germania, cât şi în afara acesteia.

25. Koop*, în Hitler's Hand*, p. 32.

26. Sursele diferă în privinţa numelor ofiţerului, nefiind clar dacă era Petz sau Peez. În memoriile sale postbelice, scrise de mână, *Zwei Jahren auf Schloss Itter* (aflate în arhiva colecţiei KZ-Gedenkstatte Dachau), Zvonimir Cuckovic face referire la el folosind ultimul nume. Deşi numele ar suna similar pentru un vorbitor de germană care nu este nativ, precum Cuckovic, transcrierea „Petz" ar fi cea mai obişnuită utilizare germană şi am preferat să o folosesc pe aceasta.

27. Situat la aproximativ o sută optzeci de kilometri la nord-est de Dachau, în apropiere de frontiera Cehiei, Flossenburg a fost inaugurat în 1938. Iniţial, acolo erau reţinuţi criminali de drept comun şi evrei, dar în cele din urmă a ajuns să găzduiască prizonieri politici şi prizonieri de război sovietici. Deţinuţii erau folosiţi ca sclavi în carierele de granit din apropiere.

28. Detaliile referitoare la această conversaţie sunt extrase din *Zwei Jahren auf Schloss Itter* şi din cartea lui Léon Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*.

29. SS Totenkopfverbânde (SS-TV) – sau Unităţile cu cap de mort – administrau sistemul lagărelor de concentrare.

30. Mulţumită memoriilor lui Cuckovic, ştim că douăzeci şi doi dintre cei douăzeci şi şapte de membri ai echipei de construcţie erau prizonieri politici, patru erau clasificaţi drept „prizonieri de drept comun" şi unul era „antisocial", un termen pe care naziştii îl utilizau pentru a se referi la grupurile de tipul homosexualilor sau al bolnavilor psihic. Mai ştim şi că echipa de lucru a acestora includea cinci germani, opt austrieci, un iugoslav, un ceh, şapte ruşi şi cinci polonezi.

31. În limbajul european, „primul etaj" reprezintă catul de deasupra parterului, ceea ce în limbajul american înseamnă, de fapt, „etajul al doilea".

32. Heeresunteroffiziersschule fur Gebirghsjăger – aşa cum este cunoscută în limba germană – era una dintre cele două instituţii similare din cadrul celui de-al Treilea Reich care se ocupau de pregătirea subofiţerilor desemnaţi pentru unităţile militare special antrenate pentru războiul montan. Cealaltă se afla la Mittenwald, în Germania.

33. În măsura în care se poate demonstra, niciunul dintre prizonierii care au servit în unitatea de construcţii

de la Schloss Itter, revenind la Dachau şi Flossenburg în aprilie 1943, nu a supravieţuit războiului. Se pare că nici Petz.

34. Detaliile referitoare la viaţa lui Cuckovic dinaintea şi din timpul războiului sunt extrase din manuscrisul său, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*.

35. Ema Cuckovic, pe numele de fată Freyberg, s-a născut în 1910 la Nordhausen, Germania. Fiul lui Cuckovic s-a născut în Iugoslavia, în 1933.

36. În memoriile sale scrise de mână, Cuckovic îi identifică după nume pe treisprezece dintre aceşti oameni: plutonierul SS Oschbald, sergenţii majori SS Maschalek.

Gilde şi Kunz, caporalii SS Euba, Jackl, Nowotny, Delus, Resner, Fischer, Bliesmer, Schultz şi Greiner.

37. Cuckovic o identifică pe această femeie ca fiind Rosei Harmske, SS Aufseherin (auxiliar feminin), din Ravensbruck. O a doua femeie, membru SS, care lucra ocazional la Schloss Itter şi pe care a identificat-o doar drept „Kühn, Aufseherin aus Ravensbrück", ar putea să fie Anna Kühn. Când s-a înrolat în SS la Ravensbrück în 1942, avea cincizeci şi şapte de ani, ceea ce o făcea să fie cea mai bătrână femeie care a servit în sistemul lagărelor de concentrare.

38. În germană, „SS Sonderkommando" Cuvântul „comando", având acest sens, se referă la conceptul original al burilor sud-africani despre o unitate cu destinaţie specială, mai degrabă decât la un soldat individual cu o misiune sub acoperire.

39. După înrolarea în SS, Wimmer a primit numărul de identificare (mitgliedsnummer) 264374. Detaliile serviciului lui sunt extrase din dosarul său personal, *SS Personalakten fur Wimmer*, *Sebastian*, *SS-Hauptamt*.

40. Deşi nu era cel mai deştept dintre recruţi,

trecutul lui Wimmer ca ofiţer de poliţie i-a asigurat (la fel ca şi multora dintre foştii săi colegi din agenţiile de aplicare a legii) un grad de ofiţer, nefiind lăsat în rândul soldaţilor înrolaţi.

4L Când SS a preluat controlul tuturor lagărelor de concentrare din Germania, în 1934, şi a pus bazele SS-TV, acesta a fost organizat într-un grup cu şase Wachtruppen – sau unităţi de pază – cu denumiri proprii. Wachtruppe Oberbayem (Bavaria Superioară) era staţionat la Dachau şi, exact înainte de înrolarea lui Wimmer în 1935, unitatea fusese mărită şi redenumită Wachsturmbann Oberbayem.

42. Celelalte două erau SS-Totenkopfstandarte 2 Brandenburg, în lagărul de concentrare de la Oranienburg, şi SS-Totenkopfstandarte 3 Thuringen, la Buchenwald. Un al patrulea detaşament, SS-Totenkopfstandarte 4 Ostmark, s-a format la Viena după Anschlussul din 1938. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial se organizaseră mai mult de zece SS-Totenkopfstandarte suplimentare.

43. Celelalte două SS-Totenkopfstandarte, Brandenburg şi Thuringen, erau implicate în activităţi similare.

44. Cei 4.000 de evrei care supravieţuiseră executării iniţiale au fost trimişi mai târziu în ghetou; în 1942, au fost trimişi în lagărul de concentrare de la Treblinka şi, ulterior, omorâţi.

45. Vezi Sydnor, *Soldiers of Destruction*, pp. 40 – 42.

46. Până când Germania a invadat Uniunea Sovietică, în 1941, grupurile einsatzgruppen îşi perfecţionaseră într-atât tehnicile de asasinare, încât au fost capabile să omoare mai mult de 33.000 de oameni în două zile, la râpa Babi Yar, lângă Kiev, Ucraina.

47. Divizia a 3-a Panzer SS este numită adesea, deşi incorect, drept divizie SS Totenkopf.

Capitolul 2

1. Cuckovic, Zwei Jahren auf Schloss Itter, p. 25.

2. Mobilizat iniţial în regimentul local Avignon, Daladier a fost detaşat destul de repede la 2 e Régiment de la Légion Étrangère, regimentul 2 al Legiunii Străine. Unitatea avea nevoie de subofiţeri francezi pentru a conduce multitudinea de voluntari străini care veniseră în ajutorul Franţei. Când batalionul său a fost practic distrus, sergentul Daladier a fost transferat la regimentul 209 infanterie, care a avut parte de lupte permanente lângă Verdun. Avansat ofiţer în 1916, Daladier s-a dovedit a fi un conducător curajos şi eficient, care a terminat războiul ca locotenent decorat cu Crucea de Război şi cu Legiunea de Onoare. Vezi Daladier*, în Defense of France*, pp. 12 – 21.

3. Reacţia agresivă a lui Daladier era, cel puţin parţial, rezultatul convingerii sale foarte răspândite printre partidele politice de stânga din Franţa – cum că revoltele fuseseră, de fapt, o încercare de lovitură de stat fascistă.

4. El era şi primul socialist, şi primul evreu care ocupa această poziţie.

5. Vezi introducerea lucrării lui Daladier, *Prison Journal*.

6. Diferendele lor politice erau exacerbate de faptul că amantele lor erau rivale în societate, deşi se cunoşteau din copilărie. Amanta lui Daladier era Jeanne de Crussol; a lui Reynaud era Hélène de Portes. Fiecare din cele două femei folosea orice ocazie pentru a-l defăima, public şi în privat, pe bărbatul celeilalte şi, desigur, pentru a-i aduce la cunoştinţă propriului ei bărbat ce spunea despre el rivalul său politic. Relaţia lui Daladier începuse după moartea soţiei sale, Madeleine, în 1932. Reynaud, pe de altă parte, a rămas căsătorit legal cu prima sa soţie, Jeanne

Henri-Robert, până în 1948. Relaţia lui cu Hélène de

Portes era un secret cunoscut şi necontestat de soţia sa.

7. Pe lângă cei douăzeci şi şapte de politicieni, lista de pasageri a pachebotului *Massilia* includea treizeci şi trei de alţi pasageri, printre care soţia lui Mendès-France şi cei doi copii ai lor, precum şi amanta lui Mandel.

8. Verdon-sur-Mer este un port la gura râului Gironde, la aproximativ optzeci de kilometri la nord-vest de Bordeaux. Guvernul francez s-a mutat la Bordeaux în 10 iunie.

9. Daladier, *Prison Journal*, 2. Recunoscând ironia din telegramele generalului, Daladier spune, la aceeaşi pagină din jurnalul său: „Ciudat personaj acest general Noguès, care a simţit nevoia să ceară permisiunea guvernului pentru a se răscula”.

10. În termeni militari, este un grad aproximativ echivalent cu acela de general de armată.

11. Daladier, *Prison Journal*, p. 193.

12. Buchenwald a fost construit în 1937. Deşi nu era desemnat să fie lagăr de exterminare, se estimează că aproximativ 56.000 de oameni au murit sau au fost executaţi acolo, înainte de eliberarea lagărului, în aprilie 1945, de către elemente ale Diviziei 6 Blindate Americane.

13. Pentru mai multe detalii privind perioada petrecută de Daladier la Buchenwald, vezi atât lucrarea acestuia, *Prison Journal*, cât şi *Prison pour hommes d’etat*, a lui Léon Jouhaux.

14. Daladier, *Prison Journal*, p. 199. Cei doi bărbaţi vor avea o soartă foarte diferită. Blum şi-a petrecut restul războiului la Buchenwald şi, pentru scurtă vreme, la Dachau, apoi a fost eliberat de trupele aliate, în mai 1945. El a revenit în politică şi, pentru scurtă vreme, a fost prim-ministru, între 1946 – 1947. A murit în 1950. Mandel, din păcate, nu a supravieţuit războiului. El a fost executat la

Paris, în iulie 1944, de forţele fasciste paramilitare cunoscute ca Miliţie.

15. Cunoscute în germană ca Feldgendarmerie, aceste trupe erau foarte urâte în rândurile Wehrmachtului, din cauza obiceiului lor de a executa fără discernământ orice soldat pe care-l considerau a fi dezertor sau simulant. Ei erau numiţi cu dispreţ *kettenhunde*, „câini în lanţ", din cauza colanelor care reprezentau emblema autorităţii lor (o semilună metalică plată, atârnată în jurul gâtului cu un lanţ).

16. Pentru o discuţie amănunţită asupra trecutului familiei Gamelin şi a conexiunilor lor militare, vezi excelenta carte a lui Martin S. Alexander, *The Republic în Danger*.

17. Gamelin reprimase dur şi o revoltă a triburilor druze din zona deluroasă a Siriei. Conform relatării revistei *Time* (14 august 1939), Gamelin a fost prezent când aviaţia şi artileria franceză au omorât mai mult de 1 400 de civili în Damasc.

18. Singer, *Maxime Weygand*, p. 65. Această carte este o analiză excelentă a vieţii şi a carierei lui Weygand.

19. Alexander, *The Republic în Danger*, p. 30.

20. Consiliul Superior de Război, cea mai înaltă structură militară a Franţei, condusă de prim-ministru.

21. Provenind din italiană, „Generalissimo" se referă la un comandant militar care deţine controlul operativ al tuturor forţelor armate ale naţiunii – terestre, maritime şi aeriene – şi se subordonează exclusiv şefului statului (sau este el însuşi şeful statului). În afară de Weygand şi de Gamelin, în perioada 1930 – 1940 termenul a mai fost aplicat şi unor personaje unice ca Chang-Kai-Shek, Iosif Stalin, Francisco Franco şi Hitler.

22. France: Trials, Tribulations, Time, 30 septembrie

1940.

23. Aceasta era poliţia naţională franceză, formată în 1812. După capitulare, Suretela fel ca toate celelalte agenţii de aplicare a legii din Franţa – a fost subordonată germanilor în Franţa ocupată şi regimului de la Vichy oriunde altundeva. După ocuparea de către germani a zonei controlate de guvernul de la Vichy, în noiembrie 1942, tot personalul Siguranţei şi resursele acesteia au ajuns sub controlul direct al germanilor.

24. Daladier, *Frison Journal*, p. 9.

25. Atât Cuckovic, cât şi Augusta Leon-Jouhaux menţionează problemele de sănătate ale lui Jouhaux, punând accentul pe cele cardiace.

26. Detaliile despre începuturile vieţii lui Jouhaux sunt extrase, în cea mai mare parte, din discursul său de acceptare a Premiului Nobel pentru Pace, în 1951.

27. Ibidem.

28. Ibidem.

29. Van Goethem, The Amsterdam International, p. 100.

30. *Ibidem*, p. 260.

31. Scriitorii au transcris numele său de familie în diferite forme – inclusiv Brucklin, Broukhlin, Brucklen –, de obicei în funcţie de limba în care au scris aceştia, întrucât ea şi Jouhaux foloseau, de obicei, Bruchlen, am ales să utilizez, pentru volumul de faţă, această ortografie.

32. Agenţia însărcinată cu organizarea operaţiunilor de adunare de informaţii din afara Regatului Unit, numită adesea MI6.

33. Mackenzie, The Secret History of SOE, p. 269.

34. Există o oarecare confuzie în relatările istorice referitoare la data exactă a arestării lui Jouhaux, anumite surse menţionând 12 noiembrie. În orice caz, întrucât

secretara lui Jouhaux şi viitoarea sa soţie, Augusta, crede că a fost 26 noiembrie, am ales să folosesc această dată.

35. Léon Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 11.

36. Deşi decisese să fie atât de „corect" pe cât îi permiteau condiţiile, lui Wimmer nu i-a dat prin minte să înlăture citatul din *Infernul* lui Dante de pe zidul de la intrarea în castel. Practic, fiecare prizonier VIP reţinut la Schloss Itter a menţionat că văzuse groaznica urare de bun venit încă de la sosire.

37. Repartizarea camerelor va fi schimbată de câteva ori, pe măsură ce vor sosi oaspeţi noi. Vezi Cuckovic, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, pp. 57 – 59.

38. Léon Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 14.

Capitolul 3

1. Aşa cum se menţionează şi în notele de la capitolul 2, de Portes era de mai mulţi ani amanta, recunoscută deschis, a lui Reynaud, în ciuda continuării mariajului său cu Jeanne Henri-Robert Reynaud. Deşi a fost portretizată adesea ca fiind geniul malefic care îl controla din spatele scenei pe Reynaud – şi, astfel, guvernul său –, influenţa reală a lui de Portes asupra evenimentelor din timpul celor câteva luni în care Reynaud a fost prim-ministru este deschisă dezbaterii şi se află în afara scopului acestui volum. Pentru o dezbatere fascinantă asupra relaţiei contesei cu Reynaud şi a influenţei ei în politica franceză, vezi Gates, *The end of the Affair*.

2. Primul lagăr de concentrare de la Oranienburg a fost deschis în 1933 şi a purtat numele oraşului. Ulterior a fost închis şi înlocuit cu structura din apropiere – mult mai mare – de la Sachsenhausen. În memoriile sale, Reynaud se referă la acest lagăr cu numele său iniţial.

3. Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 652. Deşi cartea are aproape şapte sute de pagini, memoriile lui

Reynaud dedică doar patru pagini timpului petrecut de el la Schloss Itter. El acoperă detaliat această perioadă în cartea sa *Carnets de captivité, 1941 – 1945*.

4. Detaliile despre viaţa lui Borotra sunt extrase din cartea lui Smyth, *Jean Borotra, The Bounding Basque*.

5. *Ibidem*, pp. 103 – 104.

6. *Ibidem*, p. 113 – 115.

7. *Ibidem*, p. 124.

8. *Ibidem*, p. 144.

9. Reynaud, *Carnets de captivité, 1941 – 1945*, pp. 272 – 273. Vezi şi Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 651.

10. Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 27.

11. Lanckoronska, *Michelangelo în Ravensbrück*, p. 219. Christiane Mabire este descrisă de autoarea volumului, contesa poloneză Karolina Lanckoronska, după prima lor întâlnire în lagărul de concentrare german.

12. În *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, Cuckovic menţionează ca dată de sosire a lui Christiane Mabire 17 iunie, însă alte surse – inclusiv Reynaud şi Bruchlen – consemnează 2 iulie. Având în vedere că Mabire a sosit la Itter după Bruchlen, care a ajuns pe 19 iunie, consider că data din iulie este cea corectă.

13. Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 15.

14. Daladier, *Prison Journal*, pp. 211 – 212.

15. Aşa cum subliniază Barnett Singer în lucrarea sa, *Maxime Weygand*, cei mai mulţi istorici sunt de acord cu faptul că Weygand era rezultatul nedorit al unei legături între locotenent-colonelul belgian Alfred van den Smissen şi Melanie Zichy Ferraris, fiica ministrului de externe şi cancelar al Austriei Klemens von Metternich. Singer mai crede şi că Weygand s-a născut, de fapt, în 1865, deşi eu am ales să utilizez data mult mai larg acceptată, 1867.

16. Daladier, *Prison Journal*, p. 252.

17. Cuckovic, Zwei Jahren auf Schloss Itter, p. 30.

18. Tradus literal Biroul al Doilea, organizaţia supraveghea forţa, capacităţile şi dispunerea potenţialilor adversari, în timp ce Premier Bureau (Primul Birou) aduna aceleaşi informaţii despre aliaţii Franţei.

19. Reynaud, *Carnets de captivité*, p. 269.

20. Jaques Nobécourt, autor al lucrării *Le colonel de La Rocque*, publicată de Editura Artheme Fayard în 1996.

21. *Ibidem*, p. 193.

22. El va folosi acest termen în volumul său din 1941, *Disciplines d'Action*, p. 12.

23. Nobecourt, *Le colonel de La Rocque*, p. 777.

24. În special Jaques Nobécourt.

25. Această descriere ne este oferită de fiul său, Pierre Cailliau, în introducerea pe care a scris-o în 1970 pentru memoriile ei, *Souvenirs Personnels*.

26. *Ibidem*, pp. 41 – 42.

27. Denys a fost chinuit de o sănătate şubredă de-a lungul întregii sale vieţi şi, din păcate, a murit de meningită, la vârsta de douăzeci şi doi de ani.

28. Koop*, în Hitler's Hand*, pp. 44 – 45. Cele mai multe dintre VIP-urile reţinute în hotel erau ofiţeri superiori francezi.

29. Cailliau de Gaulle, *Souvenirs Personnels*, pp. 94 – 95.

30. Alfred Cailliau, născut belgian, a devenit cetăţean francez după ce el şi Marie Agnès s-au mutat în zona Le Havre, după Primul Război Mondial.

31. Reynaud, *Carnets de captivité*, p. 312.

32. Tendinţa fostului prim-ministru de a se dezbrăca de câte ori vremea era suficient de călduroasă este menţionată în memoriile lui Reynaud şi ale Augustei Léon-

Jouhaux.

Oricum, Daladier însuşi nu face nicio menţiune referitoare la nudism în memoriile sale.

33. Unele surse ortografiază numele bucătarului fie „Korbart”, fie „Krobet”, dar Zvonimir Cuckovic – care a împărţit aceeaşi cameră cu el timp de doi şi, probabil, ştia mai bine – menţionează numele omului ca fiind „Krobot”, aşa că am ales să folosesc această ortografie. Cuckovic mai spune despre acesta că fusese transferat de la Dachau la Itter în august 1943.

34. Din păcate, ştim numele complete a numai doi dintre aceşti nefericiţi: Gertrud Seibold şi Gisela Sinnek-Barta. Pentru ceilalţi s-au păstrat numai numele de botez: Sofia, Ommi, Luci, Maria, Josefa şi Olma. Deşi Krobot şi Cuckovic împărţeau o cameră în clădirea principală a castelului, femeile deţinute dormeau înghesuite pe nişte paie aruncate pe podeaua nivelului superior al castelului.

35. Zwei Jahren auf Schloss Itter, p. 10.

36. *Ibidem*. Daladier menţionează de mai multe ori aparatul de radio în *Frison Journal*, la fel ca şi Augusta Leon-Jouhaux în *Frison pour hommes d’etat*. Amândoi arată că acesta era capabil să recepţioneze staţii de emisie din Africa de Nord şi Uniunea Sovietică şi, *când condiţiile atmosferice erau prielnice*, chiar şi din America de Nord.

37. Smyth, The Bounding Basque, pp. 154 – 155.

38. Daladier, *Frison Journal*, p. 335.

Capitolul 4

1. „Fronturile” sovietice din timpul celui de-al Doilea Război Mondial erau, în mare, echivalentul unui grup de armate din organizarea armatei americane. Compus din mai multe armate, fiecare incluzând mai multe corpuri de armată, Frontul 3 Ucrainean totaliza, în aprilie 1945, aproximativ un milion de oameni.

2. În practica americană, armatele numerotate sunt identificate prin cuvinte, nu prin numerale.

3. Armata a 7-a se afla sub comanda general-locotenentului George S. Patton, care i-a încredinţat conducerea lui Patch, după ocuparea insulei.

4. Pentru mai multe detalii referitoare la planul general al lui Eisenhower pentru Austria şi sudul Germaniei, vezi MacDonald, *European Theater of Operations*, pp. 436 – 438.

5. Patton a fost promovat general la 14 aprilie 1945. Devers a obţinut a patra stea la 8 martie 1945.

6. Unităţile individuale repartizate fiecăruia dintre cele trei corpuri ale Armatei a 7-a – celelalte două fiind VI şi XV – se schimbau destul de frecvent, diviziile fiind mutate între corpuri, în funcţie de necesităţile situaţiei tactice.

7. Unităţile de panzergrenadier foloseau tancuri, infanterie transportată în camioane şi elemente de artilerie, unităţi antitanc şi de geniu.

8. Detaliile referitoare la misiunea, forţele şi activităţile lui von Hengl sunt extrase din monografia sa din 1946.

Kampf um die Alpenfestung Nord, scrisă la solicitarea guvernului SUA, Biroul de Studii Militare, 1945 – 1954.

9. Grossdeutschland era prima divizie combatantă a armatei germane (şi nu o organizaţie din compunerea Waffen SS, aşa cum se crede în general). Impresia lui von Hengl cum că elemente ale diviziei se aflau în Tirol, în acel moment al războiului, s-ar putea să nu fie corectă; în cele mai multe istoriografii oficiale (germane şi americane) se arată faptul că Grossdeutschland a încheiat războiul în partea de nord a Germaniei. Desigur, este perfect posibil

ca anumiţi membri ai diviziei să fi fost trimişi în Austria, în circumstanţe care nu sunt clarificate.

10. Kampf um die Alpenfestung Nord, pp. 2 – 3.

11. OKW se traduce de obicei prin înaltul Comandament al Forţelor Armate. Führungsstab B era unul din cele două cartiere generale operative aflate sub comanda OKW.

12. În acest caz, cele câteva unităţi aparţinând de cele două organizaţii mai mari care au reuşit să intre în Tirol nu au ajuns suficient de departe spre est, pentru a-i putea fi de ajutor lui von Hengl.

13. Hans Büchner era un ofiţer german de gebirgsjäger foarte apreciat, născut în 1901. După război, el s-a alăturat armatei vest-germane Bundeswehr, ajungând, în cele din urmă, la gradul de general. Între 1956 şi 1959, el a comandat Divizia 1 Gebirgsjäger din Bundeswehr.

14. Giehl era comandantul Heeresunteroffiziersschule fur Gebirgsjäger din Wörgl.

15. În anumite documente mai este numită şi „Rezerve Division Innsbruck”.

16. Izvorul râului Inn se află în Elveţia şi curge spre nord-est, prin Tirol şi Germania.

17. Vezi nota 9 de mai sus. Dacă aceste trupe nu făceau parte din Grossdeutschland, este probabil ca ele să fi fost adunate din diverse unităţi ale Wehrmachtului, care se retrăseseră din Bavaria în Austria.

18. Kampf um die Alpenfestung Nord, pp. 2 – 3.

19. Detaliile despre formarea, organizarea şi operaţiunile rezistenţei austriece sunt extrase, în cea mai mare parte, din Luza, *The Resistance în Austria*, şi din materialul Serviciului Federal de Presă al Austriei, *Resistance and Persecution in Austria*, 1938 – 1945.

20. În germană, Provizorisches Österreichisches Nationalkomitee.

21. Înfiinţată prin ordin militar prezidenţial, la 13 iunie 1942, OSS era atât o agenţie pentru culegerea şi analiza informaţiilor, cât şi o organizaţie destinată operaţiunilor sub acoperire. Condusă de eroul din Primul Război Mondial William J. Donovan, OSS a acţionat în ambele teatre de operaţiuni, în Europa şi în Pacific.

22. „05” era un acronim inteligent pentru primele litere din cuvântul german pentru Austria, Österreich, care se scrie, fără umlaut, CE. Astfel, litera mare O, urmată de numărul 5 (indicând a cincea literă din alfabet, e), înseamnă O de la Austria. Simbolul a fost creat de un tânăr student austriac la medicină, Jörg Unterreiner. Membrii rezistenţei pictau acest simbol pe zidurile clădirilor, pe tramvaie şi, dacă erau deosebit de curajoşi (sau de inconştienţi), pe părţile laterale ale vehiculelor militare germane.

23. Pentru două relatări deosebit de cuprinzătoare ale operaţiunilor speciale ale OSS în Austria, vezi Schwab, *OSS Agents* în *Hitler's Heartland*, şi O'Donnell, *The Brenner Assignment*.

24. Luza, The Resistance în Austria, pp. 245 – 246.

25. De exemplu, între 1935 – 1937, socialistul german Waldemar von Knoeringen (1906 – 1971) a înfiinţat câteva mici celule antinaziste în Worgl şi în câteva dintre localităţile învecinate.

26. Atacul din 22 februarie şi cel din ziua următoare făceau parte din contribuţia trupelor 15th Air Force la operaţiunea Clarion, un efort comun britanic şi american pentru a paraliza complet reţelele de căi ferate şi de comunicaţii, deja foarte degradate, ale celui de-al Treilea Reich, prin vizarea specifică a oraşelor şi a localităţilor

mici care nu fuseseră intens atacate până în acel moment. La operaţiune au participat câteva mii de avioane, care zburau de la baze din Franţa, Anglia şi Italia. Pentru detalii, vezi Craven şi Cate, *Europe*, pp. 731 – 732.

27. Personalakten Jur Gangl, Josef.

28. Informaţiile biografice referitoare la Gangl sunt extrase, în principal, din dosarul său militar şi din datele furnizate de Stadtarchiv Ludwigsburg din Germania şi de Tiroler Landesarchiv din Innsbruck, Austria.

29. Deşi detaliile despre rudele lui Sepp Gangl sunt sumare, se pare că a avut cel puţin doi fraţi şi o soră.

30. Din păcate, nu am reuşit să descopăr numele sau sexul celui de-al doilea copil al lor.

31. Un joc de cuvinte pe tema cuvântului german „blitzkrieg” sau „război fulger”, *sitzkrieg* înseamnă, literal, „războiul aşezat”.

32. Taus, acum Domazlice, se află în regiunea Plzeň din Republica Cehă.

33. „Arme combinate” înseamnă, în acest context, o operaţiune integrată şi coordonată, cu sprijinul reciproc al unităţilor de blindate, infanterie şi artilerie, sprijinite de aviaţia tactică.

34. „Werfer” înseamnă „aruncător” şi „nebelwerfer” se traduce prin „aruncător de ceaţă” Termenul a fost utilizat iniţial pentru a descrie un dispozitiv similar tunului, cu o singură ţeavă, utilizat pentru a trage cu proiectile fumigene sau gaze.

35. Cifrele erau chiar şi mai impresionante pentru unităţile mai mari de aruncătoare. Conform lucrării *Rocket Projectors in the e*aştern *Theater*, o istorie postbelică scrisă ca parte a seriei de Studii Militare Străine a guvernului american, un regiment de aruncătoare putea să tragă în zece secunde 324 de rachete, iar o brigadă, 648.

36. Denumit oficial „15 cm Panzerwerfer 42 auf Selbstfahrlafette să Kfz.4/1”, vehiculul Maultier construit de Opel cântărea puţin peste nouă tone, transporta între douăzeci şi patruzeci de proiectile-achetă pentru aruncătoare şi avea o viteză, pe drumuri asfaltate, de aproape patruzeci de kilometri pe oră.

37. Detaliile organizatorice şi cu privire la echipament sunt extrase din *Die Nebel-und Werfertruppe* (*Regimentsbögen*), vol. 1, p. 322, aşa cum sunt listate pe excelentul site de cercetare german Lexikon der Wehrmacht.

38. Medalia – o stea în opt colţuri cu o zvastică în mijloc – era acordată pentru recunoaşterea bravurii şi a meritelor deosebite în luptă ale celui căruia îi era decernată. Cei cărora le era acordată primiseră anterior atât Crucea de Fier clasa I, cât şi clasa a II-a.

39. Paape preluase comanda brigăzii la sfârşitul lunii martie. După război, el a scris o carte fascinantă despre ultimele zile ale unităţii, *7th Werfer Brigade*, *24 March-30 April 1945*, ca parte a seriei de studii militare străine ale armatei americane.

40. La 10 martie 1945, Hitler a emis Führer Order, prin care dispunea crearea unor unităţi mobile ale Curţii Marţiale, a căror sarcină era să găsească şi să pedepsească orice membru al Wehrmacht sau SS, indiferent de grad, care îşi neglija îndatoririle. Negocierea cu forţele aliate sau colaborarea cu forţele locale ale rezistenţei erau temeiuri pentru execuţia imediată.

4L Numită după Fritz Todt, inginerul şi nazistul de rang înalt care o fondase, Organizaţia Todt (OT) era agenţia principală a celui de-al Treilea Reich pentru construcţii civile şi militare. Înainte de război, OT a construit autostrăzile din Germania şi fortificaţiile de

frontieră şi, după septembrie 1939, s-a extins la construcţii cu specific militar pe tot teritoriul Reichului şi în teritoriile ocupate. Organizaţia utiliza aproape exclusiv muncitorii „obligaţi”; iniţial, aceştia erau cetăţeni germani inapţi pentru serviciul militar, dar, pe măsură ce războiul avansa, forţa de muncă era formată, predominant, din sclavi: prizonieri de război, prizonieri politici şi deţinuţi din lagărele de concentrare.

42. Detaliile referitoare la întâlnire sunt extrase din lucrarea *Resistance and Persecution in Austria, 1938 – 1945*, pp. 594 – 595.

43. Deşi grupul de luptă Forster se afla în rezervă la Worgl, apărarea efectivă a oraşului şi a împrejurimilor acestuia fusese lăsată în grija lui Giehl.

44. Conform relatării lui von Hengl de după război, atacul iniţial al americanilor a fost urmat de un intens baraj de artilerie, îndreptat asupra următorului oraş aflat spre sud, Oberaudorf, care era înţesat de refugiaţi şi din care toate unităţile germane se retrăseseră deja. Von Hengl a cerut un scurt armistiţiu, a trecut linia frontului cu un steag alb şi i-a convins pe americani să nu mai bombardeze niciun oraş în care nu vedeau trupe germane. Odată îndeplinită această misiune, ofiţerul german a trecut înapoi linia frontului şi a reluat lupta.

45. Textul complet al mesajului, tradus în lucrarea *Headquarters, 103rd Infantry Divis ion, Operations in Germany, Austria and Italy, May 1945*, p. 4, spune: „În situaţia actuală a războiului, totul depinde de încăpăţânarea şi de hotărârea inflexibilă de a păstra poziţiile cu orice preţ. Afişarea steagurilor albe, îndepărtarea barierelor antitanc, dezertarea din *Volksturm* sau alte manifestări similare sunt considerate infracţiuni care trebuie pedepsite extrem de sever. Toate persoanele

de sex masculin care locuiesc în case ce afişează steagul alb vor fi împuşcate.

Nu mai poate fi permisă nicio ezitare în executarea acestor ordine. Persoanele de sex masculin care vor fi considerate responsabile în legătură cu acest ordin sunt cele cu vârsta de peste 14 ani".

Capitolul 5

1. Frison Journal, p. 292.
2. *Ibidem*, p. 294.
3. *Ibidem*, p. 296.
4. *Ibidem*, p. 283.
5. Un brandy german tare, de 80 de grade.
6. De exemplu, în vara anului 1944, Cuckovic a fost capabil să repare un mic motor electric pe care Wimmer intenţiona să-l folosească la ferma pe care o renova împreună cu soţia sa (o posibilă ascunzătoare postbelică), aflată la aproximativ doi kilometri şi jumătate la nord-est de Schloss Itter. Ofiţerul SS-TV i-a dat croatului 30 de mărci germane şi i-a permis să petreacă un timp cu soţia sa, Ema, şi cu fiul său, Zvonimir, care călătoriseră de la München şi stăteau la o familie în satul Itter. Timp de cinci nopţi, lui Cuckovic i s-a permis să părăsească, de unul singur, castelul, după lăsarea întunericului, fiind obligat să fie înapoi până dimineaţa, la ora şase. Vezi Cuckovic, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, p. 40.
7. Aceste trei incidente sunt descrise în manuscrisul lui Cuckovic, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, pp. 39 – 41.
8. Daladier, *Frison Journal*, pp. 317 – 318.
9. Reynaud, in the Thick of the Fight, p. 653.
10. Imediat după război, zona din jurul castelului Schloss Itter a continuat să fie o oprire în drumul foştilor nazişti care încercau să scape de justiţia aliaţilor. Printre cei mai infami se afla şi Adolf Eichmann, unul dintre

organizatorii principali ai Holocaustului. Ca parte a evadării lui în Argentina, în 1950, fostul ofiţer SS-TV a trecut în Austria la Kufstein şi, cu ajutorul simpatizanţilor locali, şi-a croit drum până la Innsbruck. De acolo a fost trimis în Italia, apoi a călătorit spre America de Sud. Răpit de agenţii israelieni în 1960, el a fost trimis în Israel, judecat pentru crime de război şi crime împotriva umanităţii şi executat în 1962.

11. Daladier, *Frison Journal*, p. 336. Printre cei care-l însoţeau pe Weiter se număra adjutantul său, pe care Daladier îl descria ca „înalt şi gras, un adevărat asasin”.

12. Relatarea lui Reynaud de după război menţionează data de 1 mai, însă Weiter s-a sinucis undeva între orele unu şi şase dimineaţa, pe 2 mai. Weiter nu a fost singurul comandant superior SS care s-a sinucis în apropiere de Itter. La câteva zile după sinuciderea comandantului lagărului de la Dachau, maiorul SS Hermann Miiller-John, comandant şi dirijor al orchestrei de nouăzeci şi şase de oameni a diviziei Leibstandarte Adolf Hitler – regimentul care se ocupa cu paza Führerului –, s-a sinucis după ce şi-a ucis mai întâi soţia şi fata de nouăsprezece ani, la o fermă aflată la câţiva kilometri de Itter. Se pare că dorea să evite acuzarea sa, după război – şi a unora dintre membrii formaţiei pe care o condusese –, pentru implicarea în asasinarea a cincizeci de evrei, în noaptea de 18 – 19 septembrie 1939, în Blonie, Polonia.

13. Reynaud, In the Thick of the Fight, p. 653.

14. Ibidem.

15. Ibidem.

16. Cele mai multe informaţii utilizate în acest volum, referitoare la tinereţea şi la cariera lui Schräder din timpul războiului, au fost extrase din memoriile sale postbelice, nepublicate până la urmă, *Erinnerungen*, *Gedanken*,

Erkenninisse (*Memorii, gânduri, reflecţii*), şi din informaţiile despre Schräder din excelenta carte a lui John P. Moore, *Signal Ojficers of the Wajfen-SS*.

17. Schräder, Erinnerungen, Gedanken, Erkenninisse, p.5.

18. Cunoscută în germană ca Reichsarbeităienst sau RAD, organizaţia fusese creată în 1931 ca Freiwilliger Arbeitsdienst (Serviciul de muncă voluntară), fiind o modalitate de a le oferi de lucru nenumăraţilor şomeri din Germania. Structurată după principii militare, aceasta se ocupa de proiecte de construcţii civile. După venirea naziştilor la putere, serviciul redenumit RAD a devenit obligatoriu pentru toţi bărbaţii germani între optsprezece şi douăzeci şi cinci de ani. După efectuarea stagiului în acest serviciu, tinerii intrau pentru doi ani în serviciul militar.

19. Numărul de identificare al lui Schräder în SS era 353 103.

20. Schräder, Erinnerungen, Gedanken, Erkenninisse, p. 16.

21. *Ibidem*, p. 20.

22. Data luată în considerare oficial pentru formarea Waffen-SS ca o organizaţie militară distinctă este august 1940.

23. *Ibidem*, pp. 28 – 29.

24. *Ibidem*, p. 30.

25. În principiu, echivalentul german al jeepului american, *kübelwagenul* era un vehicul militar utilitar, ieftin, cu patru uşi, decapotabil, proiectat de Ferdinand Porsche.

26. *Ibidem*, p. 31.

27. Schräder se străduieşte să sublinieze că era un tren de pasageri obişnuit, şi nu un tren militar pentru

transport de trupe.

28. Schräder, Erinnerungen, Gedanken, Erkenninisse, p. 36.

29. Referirea lui Cuckovic la „Mühital” poate crea confuzie, pentru că există mai multe sate cu acest nume, la o distanţă mai mică de treizeci de kilometri de Schloss Itter. Ferma lui Wimmer se afla, de fapt, într-o zonă cunoscută ca Itter-Mühital, la est de Niederau.

30. Acest schimb de replici şi povestea călătoriei lui Cuckovic spre Innsbruck sunt extrase din cartea lui, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, pp. 51 – 53.

31. Pe când se afla încercuit de germani la Bastogne, în Belgia, în decembrie 1944, McAuliffe – în calitate de comandant al Diviziei 101 aeropurtate – a dat un răspuns care va deveni faimos, la cererea germanilor de a se preda: „Nuts!”

32. Acest bărbat făcea parte, se pare, din secţiunea de guvernământ militar a Diviziei 103 Infanterie; din păcate, numele lui este pierdut pentru istorie.

33. Reynaud, In the Thick of the Fight, p. 654.

34. Schrader, Erinnerungen, Gedanken, Erkenninisse, p. 36.

35. Acest incident este relatat în cartea lui Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 654.

36. Din păcate, nu avem numele de botez ale celor mai mulţi dintre soldaţii care au ales să i se alăture lui Sepp Gangl în acţiunea de protejare a populaţiei civile din Worgl.

37. Deşi cea mai mare parte a personalului militar german care s-a predat forţelor americane în Europa a supravieţuit acestui proces, cu siguranţă s-a auzit despre GI care au executat sumar diverşi prizonieri – mai ales în zilele de după debarcările din Normandia, în iunie 1944, şi

imediat după executarea, în decembrie 1944, de către trupele Waffen-SS, a optzeci şi patru de prizonieri americani la Malmedy, Belgia, în timpul Bătăliei Intrândului. În orice caz, eliberarea de către aliaţi a lagărelor de concentrare, exterminare şi muncă silnică a condus la o creştere a numărului de prizonieri germani, în special din Waffen-SS şi SS-TV – omorâţi în timp ce încercau să se predea sau după ce se predaseră. La 29 aprilie 1945, ziua în care a fost eliberat lagărul de la Dachau de către elemente ale Diviziilor 42 şi 45 Infanterie americane, mai mulţi dintre paznicii SS-TV ai lagărului – între şaisprezece şi aproximativ cincizeci – au fost executaţi de soldaţii americani, mulţi după ce se predaseră.

38. Operations in Germany, l-10 May 1945, pp. 68 – 70.

Capitolul 6

1. Absolvent al academiei militare de la West Point, în 1806 şi administratorul acesteia între 1814 – 1818 –, Partridge a ajuns să creadă că sistemul academiilor militare naţionale, exemplificat de *alma materni* său, crease şi perpetuase o elită militară închisă. El a susţinut cu hotărâre înfiinţarea unor stabilimente pentru miliţiile statale, conduse de ofiţeri pregătiţi în colegii militare private, regionale. A înfiinţat şapte astfel de instituţii, Norwich fiind prima dintre ele şi, în cele din urmă, cea mai de succes.

2. Într-adevăr, pentru că fondatorul său stabilise principiile a ceea ce avea să devină mai târziu programul pentru Pregătirea Corpului de Ofiţeri de Rezervă (ROTC), Universitatea Norwich este considerată ca fiind locul de naştere al ROTC, deşi nu există un acord general asupra locului în care a fost constituită prima unitate ROTC.

3. Deşi cei mai mulţi dintre absolvenţii de la Norwich se îndreptau către cavalerie, o astfel de repartizare nu era asumată în mod automat. Absolvenţii puteau solicita repartizarea la o altă armă sau opţiunea lor iniţială putea fi refuzată de armată dacă era nevoie de ofiţeri în alte domenii. Dintre cei şaptezeci şi nouă de absolvenţi din promoţia lui Lee, din 1942, şaizeci, inclusiv acesta, au fost repartizaţi la cavalerie, treisprezece la forţele aeriene şi câte doi la corpul geniştilor, corpul de transmisiuni şi serviciul de arme chimice.

4. Înfiinţarea, în 1930, de către Ministerul de Război al Statelor Unite, a serviciului mecanizat însemna că zilele cailor în serviciul armatei erau numărate. Unităţile de cavalerie au fost transformate în organizaţii mecanizate, pe cât de repede permiteau finanţarea şi vehiculele disponibile. Deşi au fost iniţiaţi în arta cavaleriei în toţi cei patru ani pe care i-au petrecut la Norwich, Lee şi colegii săi au fost instruiţi şi în utilizarea şi operarea vehiculelor blindate şi a altor vehicule militare în perioada petrecută la studii. Se întâmplă ca Lee şi membrii promoţiei 1942 să fie ultimii cădeţi de la Norwich care au fost instruiţi şi în arta cavaleriei. În martie 1943, întregul corp de cădeţi al şcolii a fost transferat direct în serviciul militar şi, din acel moment până la sfârşitul războiului, Norwich nu a mai acceptat studenţi noi, acţionând ca o şcoală auxiliară de pregătire pentru cadeţii destinaţi aviaţiei militare. Până în momentul în care s-a revenit la instrucţia obişnuită, în 1946, universitatea se dispensase de toţi caii întrerupând oficial pregătirea de cavalerie. Din acest motiv, Lee şi colegii săi de promoţie erau numiţi „cavaleriştii din 1942”.

5. Numele de fată al femeii rămâne incert.

6. Construcţia începuse în ianuarie 1942. Tabăra a fost numită Fort Campbell în 1950 şi, din acel moment, va

deveni baza Diviziei 101 Aeropurtate a grupului 5 de forţe speciale şi a regimentului 150 de operaţiuni speciale pentru aviaţie.

7. Detaliile organizatorice ale Diviziei 12 Blindate şi ale batalionului 23 tancuri au fost extrase din Ferguson, Hellcats şi Francis, *A History of the 23rd Tank Battalion*.

8. O mitralieră coaxială era montată în interiorul turelei tancului, alăturată şi paralelă cu tunul principal. Mitraliera trăgea pe aceeaşi direcţie cu tunul principal şi era utilizată împotriva ţintelor „uşoare”, ca de pildă vehiculele neblindate şi trupele aflate în câmp deschis.

9. Armored Force Field Manual, p. 10.

10. „Capt. Jack Lee, ’42, Rescues Daladier în Castle Battle”, *Norwich Record* (Northfield, VT), 22 iunie 1945, p. 5.

11. Conform tuturor relatărilor, Basse era un om foarte plăcut. Într-un interviu din 2012 cu autorul, Calbert Duvall, un şofer din plutonul 2 al Companiei B, a relatat un exemplu al bunătăţii lui Basse: în timp ce batalionul 23 se afla încă la Camp Barkley, tânăra soţie a lui Duvall şi fetiţa lui au sosit de la locuinţa lor din zona de nord a statului New York, pentru o vizită foarte scurtă. Duvall trebuia să intre în serviciul de pază, dar Basse a efectuat tura de opt ore în locul tânărului soldat, pentru ca Duvall să-şi poată petrece puţin timp cu familia.

12. Construit între 1913 – 1919 pe şantierele Vulcan AG din Germania şi destinat iniţial serviciului în cadrul companiei Hamburg-Amerika Line, vasul a fost transferat Marii Britanii în 1920, ca parte a datoriilor de război pe care aliaţii le-au stabilit prin Conferinţa de Pace de la Paris. Nava a trecut la Canadian Pacific în 1921 şi, deşi a fost numită iniţial *Empress of China*, a devenit mai târziu *Empress of Australia*. Ea a revenit la serviciul

transatlantic de pasageri după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial şi ulterior, în 1952, a fost dezmembrată.

13. Francis, History of the 23rd Tank Battalion, pp. 10 – 12.

14. Unele surse dau numele de *Besotten Jinny*, dar versiunea folosită în acest volum este cea mai des utilizată. Adevărata origine a numelui s-a pierdut în istorie, dar ar putea fi o referire la porecla primei soţii a lui Lee, Virginia.

15. LST înseamnă „Landing Ship, Tank", adică „Vas de debarcare pentru tancuri" Marile vase cu fundul plat îşi duceau încărcătura de vehicule blindate exact până pe plajă, descărcându-le prin uriaşele uşi din provă. Armata americană modernă foloseşte o variantă chiar şi mai mare, cunoscută ca LSV (Logistics Support Vesselvas de sprijin logistic), pentru deplasarea vehiculelor blindate şi a altor tipuri de încărcături.

16. Vezi Francis, *History of the 23rd Tank Battalion*, 18, şi Ferguson, *Hell-cats*, pp. 57 – 60.

17. Montgomery Cunningham Mergs, absolvent al West Point în 1940, avea douăzeci şi patru de ani când a fost ucis. Urmaş al unei familii cu o lungă istorie militară, Mergs era fiul unui ofiţer de marină. Propriul său fiu, viitorul general Montgomery C. Mergs, s-a născut la o lună de la moartea locotenent-colonelului Mergs.

18. *Operations in Germany*; l-*10 May 1945*. Pentru o relatare completă a Bătăliei de la Herrlisheim, vezi excelenta lucrare a lui Edward Monroe-Jones, *Crossing the Zorn*.

19. Porecla de „Easy 8" venea din faptul că versiunea M_4A3 (76) W mai era numită şi M_4A_3E8. Modelele din generaţia a doua de Easy 8 erau construite având sistemul de suspensie cu arcuri elicoidale orizontale (HVSS) şi

dispuneau de şenile mai late şi de alte modificări de detaliu.

20. Modelele iniţiale de Sherman îşi cărau proiectilele în două nişe laterale, aflate deasupra şenilelor; obuzele detonau aproape întotdeauna dacă principala carcasă a tancului era penetrată de proiectile antitanc, astfel că, la modelele ulterioare de M4, muniţia tunului principal era păstrată în rezervoare aflate sub podeaua turelei. Rezervoarele erau înconjurate de un amestec de apă cu antigel, care reducea mult riscul ca muniţia tancului să se „prăjească" şi să producă o explozie catastrofală care să distrugă tancul.

21. Prin ordinul 33 al cartierului general al Diviziei 12 Blindate din 19 aprilie 1945. Lui Lee i s-a acordat şi distincţia Purple Heart (Inima purpurie), pentru răni suferite în cursul lunii martie 1945, însă natura acestora, felul în care s-au întâmplat lucrurile şi locul exact în care le-a suferit rămân neclare.

22. Pe măsură ce operaţiunile terestre din Europa se dezvoltau, armata avea tot mai mare nevoie de întăriri pentru unităţile de infanterie. Când numărul soldaţilor albi deturnaţi din alte servicii nu a mai reuşit să umple golurile, armata, încă segregată, le-a permis soldaţilor de culoare aflaţi în serviciu în unităţi de sprijin din Europa să se ofere voluntari. Aproximativ 2000 de oameni au făcut asta şi, după un antrenament redus de infanterie, în Franţa, aceştia au fost repartizaţi la unităţi conduse de ofiţeri albi din Diviziile 12 şi 14 Blindate. Deşi soldaţii de culoare din Compania D a batalionului 17 infanterie blindată s-au dovedit infanterişti curajoşi şi foarte competenţi, ei nu au participat – aşa cum indică eronat unele surse (inclusiv un articol din 2005 al autorului acestei lucrări) – la operaţiunea de la Schloss Itter.

23. Operations in Germany, l-10 May 1945, p. 84.

24. Cu câteva zile în urmă, când Divizia 103 s-a deplasat la Garmisch-Partenkirchen, în sudul Germaniei, Kramers şi-a condus grupul de soldaţi de guvernământ militar, îmbarcaţi în jeepuri, pe aleea din faţa unei vile impunătoare. Intenţionând să folosească locuinţa pe post de comandament, Kramers i-a informat pe rezidenţi că aveau la dispoziţie cincisprezece minute pentru a împacheta un singur bagaj şi a părăsi vila. Un domn în vârstă a ieşit încet din casă şi s-a îndreptat spre Kramers, care era aplecat peste capota jeepului său, studiind o hartă. „Numele meu este Richard Strauss, compozitorul”, a spus bărbatul, arătându-i o parte din manuscrisul său de la *Der Rosenkavalier* şi un certificat care îl proclama cetăţean de onoare al oraşului Morgantown, din West Virginia. Kramers, un iubitor al muzicii clasice, în general, şi al lucrărilor lui Strauss, în particular, a decis că putea găsi în altă parte un post de comandament convenabil. După ce a pus un semn *Off Limits* în faţa vilei lui Strauss, Kramers şi oamenii lui au plecat. Acest incident este relatat în excelenta lucrare a lui Alex Ross, *The Rest is Noise*, pp. 373 – 374. Kramers însuşi i-a povestit autorului acest incident, într-un interviu telefonic din 12 iunie 2012. Conform istoriei oficiale a Diviziei 103 Infanterie, fiul lui Strauss, Franz, soţia sa evreică şi cei doi copii adolescenţi şi-au petrecut războiul în vila lui Strauss. Bătrânul Strauss i-a spus lui Kramers şi oamenilor lui că soţia lui Franz „fusese singura evreică liberă din Germania în timpul regimului lui Hitler”. Siguranţa ei fusese asigurată, se pare, de faptul că popularitatea lui Strauss în rândul populaţiei germane era atât de mare, încât nici naziştii nu au putut să se atingă de ea. Vezi Mueller şi Turk, *Report After Action*, p. 140.

25. Termenul folosit, de fapt, în cadrul Forţelor Franceze Libere era „Enseigne de vaisseau de première classe”, dar, întrucât Lutten era ataşat unei unităţi americane, el a fost numit „locotenent”.

26. Levin, We Liberated Who’s Who, p. 98.

27. Se pronunţă „Simzik”.

28. Relatarea de bază pentru recunoaşterea iniţială a lui Lee la Worgl şi Schloss Itter a fost extrasă din *Operations in Germany*, l-*10 May 1945*, pp. 68 – 70, şi din *Résistance and Persécution in Austria*, pp. 594 – 598.

29. Schrader, Erinnerungen, Gedanken, Erkenninisse, p. 36.

30. Rămâne neclar cine erau cei doi oameni.

31. Demey, *Paul Reynaud*, p. 144.

32. Daladier, *Prison Journal*, p. 337.

33. Din păcate, nu am reuşit să aflu numele celorlalţi doi oameni din echipajul lui *Boche Buster*.

34. Relatarea acţiunilor batalionului 753 în sprijinul operaţiunii de la Schloss Itter este extrasă din jurnalul de front al batalionului pentru luna mai, *Battalion Diary for Month of May 1945*, pp. 1 – 3, şi *Company History*, *1 – 8 May 1945*, pp. 1 – 2.

35. Proiectată în timpul Primului Război Mondial de John Browning, puşca automată Browning era prevăzută pentru proiectile de calibrul 30 mm. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, modelul 1918A2 era, în mod normal, singura armă automată din dotarea fiecărei grupe de infanterie de opt oameni.

36. Interviu cu Arthur P. Pollock.

37. Deşi nu era la fel de letal precum faimosul tun antiaerian/antitanc german de 88 mm, mult mai mobilul Panzerabwehrkanone (Pak) 40 de 75 mm era capabil să distrugă un tanc Sherman în cele mai multe circumstanţe.

38. Interviu cu Pollock.

39. Deschideri înalte şi înguste în zidurile de apărare ale castelului, al căror scop era, iniţial, acela a le permite apărătorilor să tragă săgeţi asupra atacatorilor, în timp ce rămâneau protejaţi. Ambrazurile erau mai largi la interior decât la exterior, oferindu-i apărătorului un câmp de tragere larg, în ciuda îngustimii deschiderii exterioare.

40. O caracteristică obişnuită a castelelor medievale, ieşirea de serviciu le permitea trupelor din garnizoana din amplasament să întreprindă raiduri rapide în afara zidurilor, fără să fie nevoite să deschidă poarta principală.

Capitolul 7

1. Introdusă în 1942, mitraliera Maschinengewehr-42 avea un sunet uşor de identificat, care se datora unei cadenţe de tragere mai mari de 1 200 de gloanţe pe minut.

2. Lentilele roşii ofereau o lumină redusă, fără să-i dezvăluie inamicului poziţia utilizatorului, ca în cazul luminii albe, obişnuite.

3. Daladier, *Prison Journal*, p. 337.

4. Acţiunile regimentului 142 pentru susţinerea operaţiunii de salvare de la Schloss Itter au fost extrase din *Operations in Germany and Austria*, l-*10 May 1945*, pp. 4 – 6.

5. Battalion Diary for Month of May 1945.

6. Levin vorbea în termeni de comparaţie: temperatura din zonă, în ziua respectivă, conform buletinului meteorologic inclus în raportul zilnic de operaţiuni al Diviziei 103 Infanterie pentru ziua de 5 mai, era de 4 grade Celsius.

7. Levin, We Liberated Who’s Who, p. 96.

8. Ibidem.

9. Mica forţă a lui Kramers nu era singura unitate a Diviziei 103 care acţiona în zona de operaţiuni a Diviziei

36 Infanterie. Un grup redus al eşalonului de recunoaştere al Diviziei 103, sub comanda locotenentului Herbert, a ajuns la limita oraşului Worgl în după-amiaza zilei de 4 mai, a petrecut noaptea acolo şi s-a întors spre Innsbruck exact în timp ce Kramers se afla în dispută cu şeful statului-major al diviziei. Trupele din detaşamentul de recunoaştere nu ştiau despre existenţa VIP-urilor franceze de la Itter; singura misiune a soldaţilor era aceea de a stabili contactul cu elementele avansate ale Diviziei 36 Infanterie şi de a reveni la Innsbruck pentru a raporta acest lucru. Rămâne un mister cum de nu s-au întâlnit cele două grupuri pe drumul care mergea de-a lungul râului Inn. Vezi *Regimental History*, *409th Infantry Regiment*, l-*10 May 1945*, pp. 68 – 71.

10. Levin, We Liberated Who ss Who, p. 96.

11. Operations in Germany, l-10 May 1945, p. 70.

12. Conform relatării referitoare la acţiune din *Resistance and Persecution in Austria*, *1938 – 1945* (597), arma era un tun antiaerian 2 cm Flak 30.

13. Operations in Germany, l-10 May 1945, p. 70.

14. Ibidem.

15. În cartea sa *In the Thick of the Fight* (655), Paul Reynaud spune că, după acest eveniment, a fost informat de către generalul Emile Antoine Béthouart, pe atunci comandant al Corpului 1 al Armatei Franceze şi înaltul Comisar francez din Austria, după război, despre faptul că soldaţii din Waffen-SS se aflau acolo special pentru a-i ucide pe prizonierii VIP francezi.

16. Resistance and Persecution in Austria, 1938 – 1945, p. 598.

17. Cailliau de Gaulle, *Souvenirs personnels*, p. 101.

18. Interviu cu Arthur P. Pollock.

19. Ibidem.

20. Din fericire pentru toţi cei implicaţi, depozitul „umed” al lui *Besotten Jenny* a împiedicat muniţia de 76 mm a tunului principal să explodeze.

21. Schrader, Erinnerungen, Gedanken, Erkenninisse.

22. Ibidem, ş\Leon-Jouhaux, Prisonpourhommes d’etat, p. 154.

23. Reynaud foloseşte termenul „tommy-gun” într-un sens generic, înţelegând prin acesta orice fel de pistol-mitralieră. Arma pe care a utilizat-o în timpul bătăliei pentru castel era, de fapt, un pistol-mitralieră german MP-40.

24. Reynaud, In the Thick of the Fight, p. 655.

25. Cailliau de Gaulle, *Souvenirs personnels*, p. 101.

26. Interviu cu Edward J. Seiner.

27. Interviu cu Pollock.

28. Reynaud, In the Thick of the Fight, p. 655.

29. Levin, We Liberated Who’s Who p. 98.

30. Ibidem.

31. Ibidem.

32. Gill era el însuşi un erou bona fide cu numai două săptămâni mai devreme, el s-a aflat personal în fruntea unui asalt al unei poziţii inamice, care a condus, în cele din urmă, la acordarea decoraţiei Distinguished Service Cross, cea de-a doua decoraţie militară americană acordată pentru curaj în luptă.

33. Levin, We Liberated Who’s Who, p. 98.

34. Ibidem.

35. *Operations in Germany and Austria*, l-*10 May 1945*, p. 2. Mühital, după cum am menţionat în acest volum, se află la aproximativ un kilometru şi jumătate la nord-est de Schloss Itter, pe drumul care duce de la Worgl spre est, la Soli.

36. Unit Journal, l-10 May 1945, p. 53.
37. Levin, We Liberated Who’s Who, p. 98.
38. Ibidem.
39. Ibidem.
40. Ibidem.
4L într-adevăr, Brixentaler Ache este încă o destinaţie populară pentru cei care se ocupă cu practicarea caiacului în ape repezi.
42. El a devenit după război fondatorul partidului separatist Parţi Québécois şi unul dintre iniţiatorii încercărilor de a obţine independenţa politică a provinciei sale faţă de Federaţia Canadiană.
43. Lévesque, *Mémoires*, pp. 96 – 99.
44. *Ibidem*, p. 98.
45. Léon-Jouhaux, Prison pour hommes d’état, p. 156. Vezi şi Smyth, Jean Borotra, the Bounding Basque, pp. 157 – 158.
46. Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d’état*, p. 157.
47. Operations in Germany and Austria, l-10 May 1945.
48. Ibidem.
49. Levin, We Liberated Who’s Who, p. 98.
50. Daladier, *Prison Journal*, p. 338.
51. Ibidem.

Capitolul 8

1. Levin, Weliberated Who’s Who, p. 98.
2. Schräder, *Erinnerungen*, *Gedanken*, *Erkenninisse*, p. 36. Motivul ieşirii lui Cuckovic este neclar; cu siguranţă îl mai întâlnise pe Schräderşi în haine civile, şi în uniformă – în timpul vizitelor acestuia la Schloss Itter. Putem doar să presupunem că bărbatul, pe atunci liber, simţea că putea să-şi afişeze adevăratele sentimente faţă de omul care purta la guler insigna cu cap de mort, simbolul atâtor orori

şi tragedii în întreaga Europă.

3. Levin, We Liberated Who's Who, p. 98.

4. Lévesque, *Mémoires*, pp. 98 – 99.

5. O poreclă pe care presa pariziană i-o dăduse, cu câţiva ani în urmă, vigurosului Daladier.

6. Lévesque, *Mémoires*, pp. 98 – 99.

7. Ibidem.

8. Operations in Germany and Austria, l-10 May 1945, p.3.

9. Cailliau de Gaulle, *Souvenirs personnels*, pp. 102 – 105, şi Daladier, *Prison Journal*, pp. 340 – 341.

10. Cuckovic, Zwei Jahren auf Schloss Itter, pp. 68 – 69.

11. La sfârşitul anului 1945, Schloss Itter a fost cumpărat de Wilhelm Woldrich, un hotelier din Innsbruck, care a renovat în totalitate castelul şi i-a adăugat o piscină în aer liber şi un garaj încăpător. În 1964, hotelul Schloss Itter i-a fost vândut doamnei Bettina McDuff, care, în 1972, l-a vândut unei companii cu sediul în Lichtenstein. Aceasta, conform anumitor surse, a fost deţinută, cel puţin parţial, de pilotul austriac de Formula 1 Niki Lauda. La sfârşitul anilor '80, castelul a trecut în proprietatea dr. Ernst Bosin, un avocat austriac cu birourile la Kufstein, Worgl, şi Orlando, Florida. Hotelul a încetat să mai funcţioneze în perioada respectivă şi de atunci este închis pentru public.

12. Decoraţia DSC este acordată pentru vitejie deosebită şi pentru asumarea riscului de a-ţi pierde viaţa în luptă; este a doua medalie, ca valoare, după Medalia de Onoare a Congresului. Steaua de Argint este a treia medalie ca valoare, fiind decernată de guvernul Statelor Unite pentru vitejie în luptă.

13. Ordinul general 212. îi rămân îndatorat lui Robert Lee pentru că mi-a furnizat documentul original.

14. Cealaltă este Carnets de captivité.

15. îi rămân îndatorat fiicei domnului Reynaud, Evelyne Demey Paul-Reynaud, pentru informaţiile referitoare la mama sa.

16. Daladier, *Prison Journal*, p. 244.

17. Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'Etat*, p. 149.

18. Scrisoarea este citată în lucrarea lui Schrader, *Erinnerungen*, *Gedanken*, *Erkenninisse*, p. 40.

19. Lee a rămas în rezervă până la retragerea sa din serviciu, la 20 decembrie 1952.

20. S-a dovedit imposibil să aflăm numele de botez sau data naşterii copilului sau măcar ce s-a întâmplat, până la urmă, cu el şi cu mama sa. Se pare că Jack Lee nu i-a mai văzut niciodată.

21. îi rămân îndatorat lui James Dunne, reporter sportiv din Norwich şi istoric local, pentru detaliile referitoare la ultimii ani din viaţa lui Jack Lee.

INDEX

A

Academia militară Saint-Cyr, 350

Acordurile de la München 1938, 50, 350

Administraţia Naţiunilor Unite pentru Integrare şi Reabilitare.

350

Africa de Nord franceză, 56, 60, 350

Africa de Nord. Vezi Africa de Nord franceză

Agenţia Naţiunilor Unite pentru Organizaţia Internaţională a

Muncii, 350

Alianţa Germană pentru Combaterea Pericolelor Tutunului, 350 Alsacia-Lorena, 86, 117, 199, 350

Anexarea regiunii Sudete, 38, 166, 350. Vezi şi

Cehoslovacia Anglia
Anschluss, 350
Armata 1 a Franţei libere, 68
Armata 1 Franceză, 69, 163
Armata a Şaptea SUA, comandată de Patch, 117, 119, 146, 199, 274, 324
Armata britanică, batalionul 2, 40, 147, 148, 210, 234, 235, 236
Armata Roşie, 40, 116 Armate aliate
Armistiţiul Franco-German (iunie 1940), 48, 79, 83, 96, 103 Atacuri aeriene aliate, 59, 129, 130, 145, 146, 170, 183 Austria, 11, 12, 15, 18, 23, 49, 80, 91, 98, 116, 117, 118, 119, 120, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 147, 148, 150, 151, 170, 172, 201, 202, 275, 276, 284, 290, 292, 294, 297, 298, 302, 307, 310, 324, 325, 326, 327, 329, 330, 331, 341, 343, 344, 345, 346, 347, 351, 355
B
Basel, 351
Basse, Harry J., prietenul de-o viaţă al lui Lee, 197, 210, 212, 214, 216, 219, 221, 222, 224, 225, 229, 230, 240, 245, 248, 251, 252, 253, 254, 255, 269, 275, 276, 287, 288, 290, 293, 294, 337, 351
Batalionul 23 tancuri, 201, 297, 299, 351 Batalionul 753 tancuri, 296, 297, 351 Bătălia Intrândului, 146 Bătălia pentru Schloss Itter, 246, 293
Bârlogul Lupului, cartierul general de campanie al lui Hitler, 167, 351
Besotten Jenny, tanc al Diviziei 12 Blindate, 199, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 219, 221, 223, 224, 225, 227, 229, 233, 243, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 254, 256, 269, 275, 287, 345, 351 Biroul de Servicii Strategice al SUA (OSS), 127, 303, 326, 352, 358
Blechschmidt (locotenentul lui Gangl), 187, 188, 207,

209, 217.
218, 219, 220, 231, 233, 254, 352
Blitzkrieg, 64, 102, 327, 352
Bloody Herrlisheim, 200, 201, 302, 339, 352
Blum, Léon, 49, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 305, 316, 352
Boche Busâer, tanc, 210, 212, 255, 257, 259, 268, 269, 275, 342.
352
Bôhaimb, Joannes, 123, 351, 355 Bonaparte, Napoléon, 18, 352
Borotra, Jean, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 92, 98, 100, 110, 112, 113, 183, 245, 250, 254, 255, 263, 264, 265, 266, 267, 274, 281, 304, 305, 320, 346, 352 Bourassol, 54, 57, 352
Bruchlen, Augusta, 71, 86, 87, 88, 92, 110, 171, 184, 185, 230.
231, 245, 249, 278, 279, 318, 321, 352, 360
Buchenwald, lagăr de concentrare, 58, 65, 72, 107, 313, 316, 352
e
Caen, 85, 99
Cailliau, Alfred, 104, 105, 110, 282, 283, 322 Cailliau, Denis, 105
Cailliau, Marie-Agnès, 104, 109, 110, 146, 282, 300 Cailliau, Michel, 106 Campinchi, Caesar, 105 Caous, Pierre, 56, 352
Capitularea Franţei/Armistiţiul (iunie 1940), 48, 79, 83, 96, 103 Capitularea Germaniei (7 mai 1945), 276, 352 Castelul Itter. Vezi Schloss Itter
Catolicism, 23, 101, 105, 352
Cehoslovacia, 49, 99, 104, 116, 350, 352, 359
Chamberlain, Neville, 50, 352
Château Chazeron, Riom, 54, 55, 56, 64, 80, 352, 358

Clemenceau, Georges, 98, 352
Clemenceau, Michel, 97, 98, 99, 100, 104, 110, 161, 163, 171, 182, 184, 204, 245, 250, 253, 254, 282, 352 Clow, Kelso G., 202, 352 Cohen, David de Léon, 95, 352
Comitetul Central al Sindicatelor din Uniunea Sovietică, 352 Comitetul Provizoriu Naţional Austriac (POEN), 126, 127, 151, 352, 358
Compania B, batalionul 753 tancuri. Vezi batalionul 753 tancuri
Comunişti, 125, 278, 353
Confederaţia Generală a Muncii, 353
Consiliul Economic Naţional al Franţei, 353
Corespondenţi de război, 262, 353
Corpul de Armată XXI, 353
Corpul de Armată XXI, Armata a Şaptea SUA, 353
Coyle, Marvin J., 235, 236, 353
Crime de război, 40, 310, 332, 353
Crucea de Foc/PSF, 83, 84, 102, 103, 104, 353, 358
Cruciada antifumat, 27, 353
Cuckovic, Zvonimir, „Zvonko”, 34, 35, 44, 45, 46, 47, 65, 112, 158, 159, 160, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 185, 204, 239, 257, 270, 271, 275, 283, 299, 311, 312, 314, 318, 319, 321, 322, 323, 331, 334, 347, 353
D
Dachau, 28, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 42, 43, 44, 72, 76, 92, 93, 94, 111, 159, 161, 162, 163, 189, 263, 284, 294, 299, 310, 311, 312, 313, 316, 322, 332, 335, 353, 360 Daladier, Édouard, 22, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 64, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 80, 94, 96, 109, 110, 111, 113, 156, 157, 160, 162, 163, 175, 209, 218, 233, 245, 249, 268, 272, 273, 274, 277, 278, 279, 280, 300, 305, 306, 314, 315, 316, 318, 321, 322, 323, 331, 332, 337, 342, 343, 347, 348, 353, 356 Daladier, Jean, 49, 353 Dalton, Hugh,

70, 353 Dante, 17, 319, 353, 354
De Forsanz, Marie-Renée-Joséphine, 94, 95, 353, 361 De Gaulle, Charles, 104, 105, 108, 274, 280, 300, 305, 322, 345, 347, 353
De Gaulle, Henri, 105, 353 De La Rocque, François, 102, 103, 254, 300, 353 De Lattre de Tassigny, Jean, 19, 274, 354 De Portes, Hélène, 79, 89, 315, 319, 354 Demis, Colette Reynaud, 79, 89, 354 Devers, Jacob L., 118, 119, 324, 354
Dietrich (adjunctul lui Gangl), 187, 188, 212, 219, 220, 254, 354 Dioceza Regensburg pentru regiunea Tirol, 16, 17, 354, 356, 360 Divina Comedie (Dante), 17, 354
Divizia 103 Infanterie, 12 119, 153, 195, 197, 199, 202, 354 Divizia 12 Blindată, 103 258, 340, 354 Divizia 12 Panzer SS Hitlerjugend, 40, 168, 314, 354 Divizia 36 Infanterie, 209, 243, 354
Divizia Frundsberg, 168, 169, 354 Diviziile Panzer-grenadier, 354
E
Ehrenhăftlinge. Vezi prizonieri de onoare, 301, 354
Eicke, Theodor, 38, 40, 42, 354
Eisenhower, Dwight D., 118, 324, 354
Elliot, William E., 210, 255, 256, 257, 269, 354
Évaux-les-Bains, 354
Evrei, 37, 39, 41, 125, 311, 314, 332, 354
F
Federaţia Internaţională a Sindicatelor (IFTU), 68, 69, 70, 304
Fiedler, Franz, 354
Foch, Ferdinand, 95, 354
Fortăreaţa Alpină, 354
Forţa de muncă, 329, 354
Forţele armate ale Germaniei naziste. Vezi trupele

Waffen-SS;
Wehrmacht
Franţa liberă, 354
Frontul Alpin, nord-vest, 125, 354
Frontul de Vest, 101, 136, 354
G
Gaboriaud, Léo-Abel, 64, 355
Gamelin, Maurice, 47, 51, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 72, 73, 74, 76, 78, 80, 92, 94, 95, 96, 109, 110, 158, 161, 163, 181, 245, 246, 250, 254, 267, 278, 300, 305, 306, 317, 355, 360
Gangl, Josef, „Sepp”, 12, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138.
139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151.
152, 153, 154, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 204, 205, 206, 207.
208, 209, 210, 212, 213, 214, 217, 219, 220, 226, 231, 232, 233.
234, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 250, 251, 252, 263, 268.
275, 277, 284, 298, 327, 334, 351, 354, 355, 356, 361
Germania invadează Franţa neocupată (1942), 26, 27, 34, 40.
41, 54, 56, 71, 79, 85, 87, 90, 92, 97, 103, 106, 129, 141, 167.
195, 296, 313, 314, 318, 326, 336, 337, 343, 355
Gestapo, 34, 57, 99, 129, 131, 149, 150, 174, 355
Gill, Joe W., 258, 259, 260, 261, 264, 267, 269, 270, 345, 355
Giraud, Henri, 93, 94, 355
Goff Glenn A., 259, 261, 355
Granger, Marcel, 92, 93, 94

Granger, Pierre, 93, 94, 104
Granger, Renée Giraud, 280
Gris (sergentul lui Kramers), 204, 239, 257, 355
Grüner, Franz, 22, 26, 28, 29, 355
Grupul de luptă Drück, 123, 355
Grupul de luptă Forster, 123, 124, 153, 177, 188, 330
Grupul de luptă Giehl, 124, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 172.
172, 173, 174, 208, 325, 330
Grupul de luptă Schirwoski, 355
Grupul Divizionar Nord (Böhaimb), 123, 351, 355
Guvernul de la Vichy, 85, 88, 102, 281, 318
H
Hagleitner, Rupert, 130, 131, 149, 151, 154, 187, 207, 208, 209, 211, 244, 257, 269, 294
Himmler, Heinrich, 25, 26, 27, 28, 39, 57, 93, 154, 167, 297 Hitler, Adolf, 13, 22, 26, 27, 28, 37, 49, 56, 93, 97, 117, 135, 165, 167, 170, 202, 268, 299, 301, 303, 317, 326, 329, 332, 341, 351, 356
Höckel (locotenentul lui Gangl), 254 Holbrook, Wallace S., 210
I
Informaţii aliate 103
Inn, 11, 15, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 130, 148, 150, 152, 153, 177, 211, 234, 235, 237, 255, 262, 325, 344, 356, 358 Innsbruck, 24, 58, 111, 119, 121, 122, 127, 128, 175, 177, 179, 180, 181, 183, 187, 204, 205, 237, 238, 239, 271, 274, 303, 325, 327, 331, 334, 344, 347, 356 Italia, 69, 116, 130, 327, 331
A
I
Înaintarea aliată, 356
Închisoarea Fresnes, 90, 104, 106, 107

Închisoarea Le Portalet, 89, 90
J
Jacomet, Robert, 53, 57, 57 Joffre, Joseph, 60
Joseph II, împărat al Sfântului Imperiu, 356
Jouhaux, Léon, 47, 57, 58, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 80, 86, 87, 88, 92, 110, 163, 171, 184, 185, 245, 249, 278, 279, 283, 284, 295, 301, 308, 311, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 345, 346, 348, 356, 357, 359
Journal de Captivité, 1940 – 1945 (Daladier), 278, 300, 302
K
Keblitsch (caporalul lui Gangl), 187, 188, 189, 190, 206 Keyes, Geoffrey, 116
Konrad VI von Haimberg, episcop de Regensburg, 17 Kramers, John T., 204, 205, 237, 238, 239, 255, 256, 257, 258, 259, 263, 264, 270, 271, 273, 274, 275, 286, 293, 299, 340, 341, 343, 344, 355, 356
Krobot, Andreas, 154, 155, 159, 160, 171, 183, 185, 186, 188, 269, 270, 273, 275, 283, 322, 323, 357 Kufstein, Austria, 11, 13, 119, 121, 122, 123, 124, 128, 129, 130, 150, 151, 152, 153, 187, 188, 189, 190, 202, 203, 204, 206, 208, 209, 210, 211, 219, 234, 235, 243, 260, 276, 284, 331, 348, 357 Kunert, Maria, 21
L
La Chambre, Guy, 53, 54, 57
Lagăre de concentrare, 23, 26, 39, 72
Lagărele de prizonieri de război, 14, 41, 105, 284, 311, 329
Lagărul de concentrare de la Ravensbrück, 301, 313, 320
Lagărul de concentrare de la Sachsenhausen, 79, 80, 81, 85, 88.
320

Lanckoronska, Karolina, 90, 91, 301, 320 Lebrun, Albert, 49
Lee, John C., „Jack”, Jr., 11, 192, 288, 293, 301, 305, 306 Lee, Virginia, 290, 338, 3413
Léon-Jouhaux, Augusta, 279, 283, 295, 308, 318, 320, 323, 357, 359
Léon-Jouhaux, Augusta, 166, 169.
Lévesque, René, 301, 346, 347, 357
Levin, Meyer, 205, 237, 240, 255, 256, 257, 258, 260, 267, 270.
271, 288, 306, 341, 343, 344, 345, 346, 347, 357
Linsen (caporalul lui Gangl), 244, 245, 250
Liszt, Franz, 19, 20, 302, 308
Lutten, Eric, 204, 238, 239, 257, 275, 341
Lynch, George E., 210, 234, 235, 258, 259, 260, 264, 266, 270.
271, 276
M
Mabire, Christiane Dolores, 79, 88, 89, 90, 91, 92, 110, 112.
180, 185, 191, 204, 245, 249, 279, 280, 320, 321, 358
Majdanek, Polonia, 41, 42, 161, 284, 295, 301
Mandel, Georges, 52, 53, 54, 58, 79, 80, 85, 315, 316
Marea criză, 22
Maroc, 52, 53, 92
Matney, Carl R, 259, 261, 266
Maurin, Louis, 63
Maximilian I, rege al Bavariei, 18
Mayr, Alois, 21, 130, 148, 150 151, 152, 153, 186, 187, 244 Mayr, Eugen, 21
Mayr-Hagleitner, organizaţia de rezistenţă, 251 McAuliffe, Anthony C., 180, 239, 271, 274, 334
McHaley, Herbert G., 210, 213, 216, 221, 224, 228,

229, 254, 287
Meloy, Guy S., 238, 239
Mendes-France, Pierre, 358
Menter, Sophie, 19, 20, 21, 31, 305, 308, 358, 362
Miliţia, forţa paramilitară a regimului de la Vichy, 93
Mişcarea de rezistenţă (austriacă), 87, 93, 150, 151, 284
Mişcarea de rezistenţă (franceză)
Mişcarea muncitorească (franceză), 278
Mişcarea Naţională a Prizonierilor de Război şi Deportaţilor.
358
Müller, Frau (numele conspirativ al lui Mabire), 90, 91, 332
N
Neue Post Inn, 131, 152, 186, 244 Noguès, Charles-Auguste, 358
Normandia, invazia aliată a Europei de Vest, 12, 169, 252, 335
O
Operaţiunea Barbarossa, 139 Operaţiunea Case Red, 78 Operaţiunea Case Yellow, 78, 137 Operaţiunea Dragoon, 117 Operaţiunea Torch, invazia aliată, 56 Operaţiunea Torch, 31 Organizaţia 05, 127, 151, 326 Organizaţia Todt, 329
OSS. Vezi Biroul pentru Servicii Strategice al SUA Ostmark, 23, 313
Otto, Stefan, 36, 44, 73, 74, 108, 160, 285, 294, 299, 309
P
Paape, Kurt, 298, 329
Pachebotul *Massilia*, 52, 315
Partidul Radical Socialist, 359

Partidul Social Francez (PSF), 83, 84, 102, 103, 353
Partizani, 359
Patch, Alexander M, 117, 119, 146, 274, 324, 350 Palton, George S., 118, 324 Paznici (SS-TV) la Schloss Itter, 359 Pétain, Philippe, 359
Petruckovich, Alex, 212, 221, 229, 275, 287
Petz (supraveghetor al lucrărilor de transformare în închisoare).
28, 29, 30, 33, 34, 35, 311, 312
Pilgrim II von Puchein, arhiepiscop de Salzburg, 17
Pistre, Hermann, 58
Pius VI, papă, 18, 29
POEN-05, 126, 127, 151, 326, 352, 359
Pohl, Oswald, 27, 310
Pollock, Arthur, 212, 216, 219, 221, 225, 229, 241, 246, 247, 248, 251, 252, 253, 254, 275, 287, 293, 299, 342, 345, 359 Polonia, 39, 40, 41, 42, 83, 99, 116, 123, 125, 135, 136, 161, 284, 295, 332 Popper, David, 19, 20
Primul Război Mondial, 48, 60, 62, 77, 95, 99, 102, 105, 282, 322, 326
Prisonpour hommes d'etat (Leon-Jouhaux), 320, 321, 323, 345, 346
Prizonieri VIP, 35, 43, 57, 97, 100, 107 Prizonieri-numere, 112 Procesul de la Riom, 55, 64
PSF. Vezi Crucea de Foc/PSF; Partidul Social Francez
R
Rapoto III von Ortenburg, 16
Răscoala ţăranilor din Tirol (1515 – 1526), 17
Războiul ciudat, 136
Regimentul 142, 298, 299
Regiunea Tirol, 360
Reinhard, Clifford J., 258, 259, 261, 262, 263, 264, 266 Réseau Klan (Reţeaua Klan), 299 Reţeaua Alibi, 299

Reţeaua Klan, 299
Revista Saturday Evening Post, 288, 306
Revoltele antiparlamentare din Paris (1934), 25, 48, 83, 165.
299, 313
Reynaud, Paul, 50, 51, 53, 54, 64, 77, 78, 79, 80, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 94, 96, 97, 98, 100, 109, 110, 111, 112, 161, 162, 163, 175, 182, 204, 209, 218, 245, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 272, 273, 278, 279, 280, 281, 294, 300, 303, 305, 306, 315, 319, 320, 321, 322, 331, 332, 334, 342, 344, 345, 348, 354 Rezistenţa antinazistă, 360 Rezistenţa austriacă, 360 Rhinehotel Dreesen, Bonn, 107
Royal Norfolk Regiment (batalionul 2 al armatei britanice), 40 Rushford, William T, 210, 213, 214, 215, 216, 220, 223, 225, 230, 247, 248, 259, 287 Rusia. Vezi Armata Roşie; Uniunea Sovietică’s
Saarbrücken, apărarea, 117, 146
Satul Itter, 15, 23, 108, 111, 163, 164, 168, 170, 177, 182, 204, 208, 213, 214, 235, 275, 284, 307, 331 Scheffold, Hans, 152
Schloss Eisenberg în Cehoslovacia, 99, 104 Schloss Garlitz, 97
Schloss Itter, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 58, 65, 72, 73, 76, 77, 80, 86, 94, 97, 100, 104, 109, 110, 112, 114, 115, 116, 117, 131, 139, 141, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 168, 170, 175, 176, 178, 181, 182, 184, 185, 187, 204, 205, 206, 207, 209, 211, 212, 215, 217, 219, 220, 234, 236, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 254, 255, 256, 258, 259, 263, 264, 266, 270, 271, 273, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 282, 283, 284, 285, 286, 288, 290, 292, 293, 294, 299, 306, 307, 310, 311, 312, 314, 319, 320, 321, 323, 331, 334, 340, 341, 342, 343, 346, 347, 351, 352, 359 Schräder, Annaliese

Patales, 166 Schräder, Kurt-Siegfried, 285 Schwab, Eric, 205, 240, 257, 270, 303, 326 Seigfried, episcop de Regensburg, 16, 356, 361, 362 Seiner, Edward J., 210, 216, 225, 251, 252, 287, 293, 299, 345
Serviciul Britanic pentru Operaţiuni Speciale (SOE), 70, 302, 319
Serviciul Secret de Informaţii Britanic (SIS), 70, 103 *Servir* (Gamelin), 361 Sfântul Imperiu Roman, 307
Sherman, Glenn E., 11, 190, 196, 199, 200, 201, 202, 204, 205, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 223, 225, 235, 246, 247, 248, 249, 256, 258, 259, 267, 339, 342, 361 Sitzkrieg, 362
Socialişti/Partidul Socialist, 362
Souvenirs personnels (Cailliau, M.-A.), 300, 345, 347
Speer, Albert, 28
Spiess, Paul, 19
Sûreté Nationale, 362
Sutton, William, 212, 221, 225, 228, 229, 275, 287 Szymczyk, Edward J., „Stinky”, 206, 207, 209, 210, 216, 220, 225, 229, 287
Şcoala specială militară de la Saint-Cyr. Vezi şi Academia Militară Saint-Cyr
T
Tancuri M4 Sherman, 190, 196 Tardieu, André, 61 Tehaikovsky, Pyotr Ilyich, 362
Tirol, 15, 16, 17, 22, 23, 58, 76, 77, 104, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 127, 128, 129, 149, 171, 175, 205, 260, 276, 299, 324, 325, 354, 360, 362, 363 Tolbukhin, Fyodor, 116
Totenkopfstandarte Oberbayem, atrocităţile, 38, 39, 313, 314
Totu’, episcop de Regensburg, 16, 356, 361, 362
Tratatul de la Versailles (1919), 133

Trupele Oberbayem, 38, 313
Trupele SS-TV ca paznici la Dachau, 362
Trupele Waffen-SS, 354
Tunisia, 92
Tutun, 362
u
Ucraina, 116, 121, 139, 140, 169, 314 „Ungarische Zigeunerweisen” (Menter), 21 Unităţi pentru război montan (gebirgstruppen), 120 Uniunea Sovietică, 314, 323, 352, 361 Uniuni/sindicate, 65 Universitatea Norwich, Vermont, 335
V
Vals-les-Bains, 363
Vânătoarea de vrăjitoare în Tirol, Vezi şi Bruchlen, Augusta
Victoria de la Stalingrad a Uniunii Sovietice (1943), 25, 48, 83.
165, 299, 313
Von Bock, Fedor, 309
Von Hengl, Georg Ritter, 330
Von Kliest, Ewald, 363
Von Reichenau, Walter, 363
W
Wagner, Richard, 20
Wahl, Hans, 244, 253, 254
Wegscheider (locotenentul lui Gangl), 187, 188, 244, 245, 250, 253, 254
Wehrmacht, 24, 39, 108, 114, 120, 123, 128, 131, 132, 135, 139, 148, 151, 152, 173, 185, 187, 188, 207, 211, 212, 218, 220, 233, 240, 241, 244, 253, 254, 255, 263, 276, 298, 302, 309, 328, 329, 354
Weiter, Wilhelm Eduard, 162, 163, 175, 332
Werfer Brigade, 146, 298, 329

Weygand, Marie-Renée-Joséphine (de Forsanz), 95
Weygand, Maxime, 51, 61, 78, 84, 94, 95, 181, 280, 281, 303.
304, 305, 317, 321
Wimmer, Sebastian, „Wastl”, 41, 72, 116, 157, 183, 186, 284, 294, 295
Wimmer, Thérèse, 363 Winter, August, 122
Wörgl, 21, 22, 24, 32, 75, 98, 121, 123, 124, 128, 129, 130, 131.
148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 170, 172, 174, 177, 179.
185, 186, 187, 188, 190, 206, 207, 209, 211, 212, 235, 236, 237, 244, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 263, 266, 276, 284, 285, 294.
297, 298, 309, 325, 327, 330, 334, 341, 344, 346, 348, 364
Worsham, Alfred, 213, 221, 224, 228, 229, 246, 247, 248, 275, 287, 364
Woves, Bedrich, 69 Würthle, Friedrich, 128, 129
Y
Ybamegaray, Jean, 84
Ybamegaray, Jean, 84